

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

**PRÁVNÍ JEDNÁNÍ SE ZAMĚŘENÍM
NA VADY PRÁVNÍHO JEDNÁNÍ**

JUDr. Pavla Buriánová

disertační práce

k získání akademického titulu doktor

ve studijním programu Teoretické právní vědy

se specializací Občanské právo

Školitel: doc. JUDr. Petr Liška, Ph. D., LL. M.

katedra: Katedra občanského práva

Plzeň 2022

University of West Bohemia in Pilsen

Faculty of Law

**LEGAL ACTION FOCUSING ON
DEFECTS IN LEGAL ACTION**

JUDr. Pavla Buriánová

dissertation

to obtain the academic title of doctor

in the study program Theoretical Legal Sciences

with a specialization in Civil law

Thesis supervisor: doc. JUDr. Petr Liška, Ph. D., LL.M.

The Department of Civil Law

Pilsen 2022

„Prohlašuji, že jsem disertační práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Uzavření rukopisu 31. 12. 2021

.....

JUDr. Pavla Buriánová

Ráda bych poděkovala doc. JUDr. Petru Liškovi, Ph.D., LL.M. za odborné vedení, ochotu, vstřícnost a pomoc při zpracování disertační práce. Poděkování patří i mému drahému kolegovi JUDr. Vladislavu Vnenkovi, Ph.D. za poskytnuté diskuze a odborné rozpravy k tématu disertační práce i za veškerou pomoc a podporu při zpracovávání disertační práce.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	1
ÚVOD	2
1. OBECNĚ O PRÁVNÍM JEDNÁNÍ	10
2. VÝZNAM ZÁSAD SOUKROMÉHO PRÁVA VE VZTAHU K PRÁVNÍMU JEDNÁNÍ.....	19
2.1 Zásada autonomie vůle a zásada dispozitivnosti	20
2.2 K souvisejícím zásadám	21
2.3 Význam základních zásad soukromého práva a jejich praktické využití ve vztahu k právnímu jednání.....	24
3. NÁLEŽITOSTI PRÁVNÍHO JEDNÁNÍ	31
3.1 Náležitosti subjektu	32
3.2 Náležitosti vůle	33
3.3 Náležitosti projevu vůle.....	37
3.4 Náležitosti předmětu právního jednání.....	38
4. VADY PRÁVNÍHO JEDNÁNÍ.....	41
4.1 Vady subjektu právního jednání	44
4.1.1 Právní jednání osob plně svéprávných	46
4.1.2 Právní jednání činěné osobou nezletilou, která nenabyla plné svéprávnosti	51
4.1.3 Právní jednání činěné osobou nezletilou, která nenabyla plné svéprávnosti, bez souhlasu zákonného zástupce.....	87
4.1.4 Neplatnost právního jednání nezletilých, kteří nenabyla plné svéprávnosti	95
4.1.5 Právní jednání osob, jejichž svéprávnost byla omezena	98
4.1.5.1 Obecné předpoklady pro omezení svéprávnosti.....	99
4.1.5.2 Samostatné právní jednání osoby omezené ve svéprávnosti	114

4.1.5.3	Samostatné právní jednání osoby omezené ve svéprávnosti v praxi	121
4.1.5.4	Jednání opatrovníka za osobu omezenou ve svéprávnosti	130
4.1.5.5	Právní jednání opatrovníka, ke kterému je třeba souhlasu opatrovnické rady nebo schválení soudem.....	135
4.1.6	Právní jednání právnických osob	136
4.2	Vady vůle právního jednání.....	140
4.2.1	Svoboda vůle	144
4.2.2	Vážnost vůle	150
4.2.3	Vůle prostá omylu	154
4.2.3.1	Omyl podstatný	156
4.2.3.2	Omyl nepodstatný.....	159
4.2.4	Následky vad vůle	162
4.3	Vady projevu vůle.....	164
4.3.1	Výslovný projev vůle	165
4.3.2	Konkludentní projev vůle.....	166
4.3.3	Mlčení jako projev vůle.....	169
4.3.4	Určitost a srozumitelnost projevu vůle.....	171
4.3.5	Omyl v projevu vůle.....	174
4.4	Vady formy právního jednání.....	176
4.4.1	Následky nedodržení formy právního jednání	177
4.4.2	Písemná forma právního jednání	180
4.4.3	Podpis jako podstatná náležitost písemné formy právního jednání	182
	ZÁVĚR.....	188
	SHRNUTÍ.....	201
	RESUMÉ.....	202
	POUŽITÁ LITERATURA:.....	203

POUŽITÁ JUDIKATURA:	211
SEZNAM PUBLIKOVANÝCH PRACÍ AUTORKY DISERTAČNÍ PRÁCE.	217

SEZNAM ZKRATEK

ČKP	Česká kancelář pojistitelů
Evropská úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Úmluva o právech dítěte	Úmluva o právech dítěte
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
Listina	Listina základních práv a svobod
Ústava	Ústava České republiky
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
Ústavní soud	Ústavní soud České republiky
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObčZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
ZÚS	Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ZSM	Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
SŘ	Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
IZ	Zákon č. 182/2006, Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení
Zákon č. 168/1999 Sb.	Zákon č. 168/1999 Sb., a o odpovědnosti z provozu vozidla

ÚVOD

Zvoleným tématem disertační práce je *Právní jednání se zaměřením na vady právního jednání*. Toto téma disertační práce jsem si zvolila krátce po proběhlé rekodifikaci soukromého práva, kdy téma vyzývalo k podrobení odbornému rozboru, zejména s ohledem na nové pojetí soukromého práva, které se postupem času v průběhu mého vědeckého bádání jistě vžije do povědomí odborné i laické veřejnosti. Jedinou komplexní publikací na poli právní vědy věnující se do hloubky právnímu jednání po rekodifikaci soukromého práva byla v začátcích mého bádání monografie L. Tichého,¹ která však rozebírá celou obecnou část občanského zákoníku. Následně v průběhu mého doktorského studia byly zpracovány další práce, přičemž publikace asi nejbližší tématu právního jednání byla sepsána V. Kmentem s názvem *Elektronické právní jednání*,² dále nelze opominout publikaci K. Berana s názvem *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva*³ a dále publikace M. Sedláčka a T. Střelečka s názvem *Právní jednání a procesní úkony, vzájemné vztahy a nové aspekty*.⁴ Nelze však samozřejmě opomíjet ani poměrně bohatou komentářovou literaturu.⁵ Významné ve vztahu ke komentářové literatuře je mj. i to, že některé komentáře byly vydány až v průběhu sepisování mé disertační práce a bude v nich jistě znát odraz ustálení názoru na některé sporné právní otázky či změna pohledu na některé problematické okruhy související s právním jednáním. Další vydané monografie pojednávající o právním jednání, které při zpracování

---

¹ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.

² KMENT, V. *Elektronické právní jednání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018.

³ BERAN, K. a kol. *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018.

⁴ SEDLÁČEK, M., STŘELEČEK, T. a kol. *Právní jednání a procesní úkony. Vzájemné vztahy a nové aspekty*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2019.

⁵ DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BANYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI.; DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné v Systému ASPI.; LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014; MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014; PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019; ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2014; ŠVESTKA J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kolektiv. *Občanský zákoník I, II, 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009.

práce využiji, jsou spíše učebnicového typu, přičemž s ohledem na učebnicový typ předmětných publikací není možné, aby bylo právní jednání rozebráno na úrovni potřebné pro psaní disertační práce, přesto však samozřejmě nelze snižovat informace v nich obsažené, naopak často byly vhodným vodítkem pro pochopení některých složitějších institutů, nad to, vedoucí autoři těchto publikací jsou často vedoucími osobami oboru soukromého práva. Nutno ještě podotknout, že autoři se v oblasti právního jednání věnují zejména problematice náležitostí nebo následkům vad právního jednání, nikoliv samotným vadám, resp. o vadách pojednávají právě v souvislosti s následky, které vadné právní jednání způsobuje. Z tohoto důvodu považuji komplexní a podrobné zpracování tematiky vad právního jednání za jednoznačně přínosné, neboť se jedná o práci ojedinělou.

Dalším důvodem pro volbu tématu disertační práce je má praktická zkušenost, jelikož v justici působím již od roku 2006, kdy jsem začínala jako zapisovatelka na okresním soudě na úseku občanskoprávním, při tomto zaměstnání jsem v roce 2011 začala studovat právnickou fakultu a od roku 2016 jsem působila jako asistentka soudce na civilním úseku okresního soudu, následně od roku 2018 jsem vykonávala pozici justiční čekatelky a od května roku 2022 působím jako soudkyně okresního soudu. Tato má bohatá zkušenost, zejména právě v oblasti občanského práva mě vedla k výběru tématu pojednávajícího o vadách právního jednání, neboť bych ráda v práci provedla propojení teoretické části s částí praktickou, uvedením a analýzou právě vybraných situací z běžného života i soudní praxe, které jsou více či méně soudy řešeny a právní teorie v některých situacích nezaujímá zcela jednoznačný názor na řešení těchto situací. Jednou z mých ambicí při výběru tohoto tématu je do této teoretické práce zakomponovat právě praktické příklady a na těchto příkladech zkoumanou teorii praktikovat a demonstrovat.

CÍL DISERTAČNÍ PRÁCE

Cílem disertační práce je poskytnout komplexní pohled na problematiku vad právního jednání v širších souvislostech, zejména pak v souvislostech teoretického bádání, právě ve vztahu k praktickým problémům, které mohou vyvstat v rámci každodenního soukromoprávního styku. Z toho pak vychází i zpracování práce, kdy se nejprve budu věnovat popisné části vybrané problematiky, kterou následně podrobím rozboru a analytickému zkoumání,

s kritickým náhledem na danou problematiku, tak abych teoretickou část propojila s tou praktickou. Ráda bych poukázala na změny, které rekonstrukce soukromého práva ve vztahu k právnímu jednání a zejména k jeho vadám přinesla a dále i na vývoj této problematiky na poli vědeckém i praktickém, tedy v rámci rozhodovací praxe, kdy nová právní úprava je účinná již několik let, což není pro právní předpisy takového rozsahu a závažnosti mnoho, ale jsem přesvědčena, že tato doba přinesla náhled judikatury na nové pojetí či zakotvení některých institutů a je možné, že i náhled teorie na určité vady či konkrétní problémy mohl projít významnějšími změnami. Zásadní pro právní jednání, jeho vady a následky vad lze rovněž považovat změnu filosofie nového soukromého práva, kterou ztělesňuje především svoboda jednotlivce a s ní spojená zásada autonomie vůle, jako první a vedoucí zásada soukromého práva.

Jelikož se jedná o problematiku velice rozsáhlou a vskutku složitou, je mým cílem poskytnout praktický i teoretický náhled na vady právního jednání, na problematické či sporné otázky spojené s jednotlivými případy, ke kterým může reálně při praktickém uplatňování práva docházet, a které následně řeší i judikatura. V neposlední řadě je cílem disertační práce předestřít návrhy možných řešení sporných otázek, které v aplikační praxi mohou vznikat, zejména tedy v souvislosti s rozhodováním soudů. Příkladem mohou být právní jednání, nezletilého věřitele, který má svou pohledávku řádně, prostřednictvím přihlášky, uplatnit v insolvenčním řízení, nebo i situace nezletilých jako vlastníků vozidla. S ohledem na nové pojetí celého soukromého práva, jehož vnímání se od základů změnilo i s ohledem na nové vnímání právního jednání a následků jeho vad se jedná o oblast práva, která je velmi vhodná právě k analýze a kritickému hodnocení této změny.

OČEKÁVANÝ PŘÍNOS PRÁCE

Co se týká očekávaného přínosu práce, jak již bylo výše uvedeno, disertační práce by měla být komplexním shrnutím problematiky vad právního jednání, a to od obecného úvodu přes konkrétní úskalí a instituty s právním jednáním související, jakož i s poukazem na následky, které vadná právní jednání způsobují. Disertační práce by ve své konečné podobě měla podat komplexní pohled na problematiku vad právního jednání. S ohledem na to, že některé publikace týkající se této problematiky byly vydány v počátcích účinnosti zákona

č. 89/2012 Sb. občanský zákoník (dále jen „OZ“), lze největší přínos spatřovat právě v pohledu, který bude poskytnut cca 5 let od rekonstrukce a lze se tedy i zabývat otázkami, které jsou již v praxi řešeny a stejně tak je možné se setkat se změnou náhledu některých autorů k určitým otázkám, kupř. udělení souhlasu zákonného zástupce k právnímu jednání nezletilého, kdy v počátcích účinnosti OZ někteří autoři uváděli, že toto možné není a s vývojem právní vědy i praxe se v dnešní době již autoři téměř shodnou v názoru opačném, tedy že je přípustné souhlas s právním jednáním nezletilého udělit dodatečně.

Pro právní praxi bude zajisté velmi přínosná část práce shrnující nutnost písemné formy právního jednání a předpoklady takového právního jednání činěného prostřednictvím internetového prostředí či elektronicky. S tím souvisí i nutnost podpisu, případně nahrazení podpisu vlastnoručního buď mechanickými prostředky, nebo podpisem elektronickým, jelikož právní jednání činěné elektronicky je v současné době stále využívanějším z důvodu časové úspory a pro některé smluvní strany je takové právní jednání i pohodlnější. S elektronickým právním jednáním však mohou být spojeny problémy související zejména s důvěryhodností smluvních stran a ověřování jejich totožnosti či jejich seznámením se s obsahem činěného právního jednání. Je však pravdou, že tato část má pouze dokreslovat náležitosti právního jednání, zejména s ohledem na současnou situaci pandemie COVID-19, v jejímž důsledku se dá říci, že určitá část komunikace mezi osobami přešla právě na on-line formu. Tato část je však doplňující pro mou práci, neboť podrobné zkoumání této problematiky by vydalo na samostatnou disertační práci. Dle mého názoru tedy bude hlavní přínos disertační práce spočívat zejména v tom, že na poli právní vědy se bude jednat o nové dílo, zaměřené pouze na vady právního jednání, které bude podrobně rozebírat sporné a problematické dílčí otázky, se kterými se lze v právní praxi setkat častěji ale i ojediněle.

Další velmi zajímavou a dle mého názoru přínosnou částí práce by měla být právě velmi praktická část pojednávající o právním jednání osob nezletilých, které nenabýly plné svéprávnosti a osob omezených ve svéprávnosti. V této části bych chtěla právní jednání osob nezletilých, které nenabýly plné svéprávnosti demonstrovat mj. i na cestování těchto osob bez platného jízdního dokladu, kde je ovšem nutno uvést, že tato problematika byla již právní vědou i praxí řešena, avšak i přesto je nutné dbát posouzení každého jednotlivého případu ve vztahu ke všem okolnostem. Méně řešenou problematikou je např. vlastnictví motorového

vozidla osobu nezletilou, která nenabyla plné svéprávnosti a otázky související s vlastnictvím motorového vozidla, které v disertační práci hodlám taktéž velmi podrobně zkoumat. Dále bych ráda v práci rozvedla problematiku schválení právního jednání nezletilého zejména ve vztahu k podání žaloby, ale i ve vztahu k insolvenčnímu řízení. Tato problematika je řešena v ojedinělých případech a dle mého názoru bude dán široký prostor pro úvahy *de lege ferenda*. Co se týká osob omezených ve svéprávnosti, pak v práci bude nepochybně rozvedeno, kdy může dojít k újmě, vlastním právním jednáním těchto osob a následně se rovněž tak hodlám věnovat praktickým otázkám ve vztahu se samostatným právním jednáním osoby omezené ve svéprávnosti.

METODY BĀDÁNĀ

Pro zpracování práce jsem zvolila metody obvyklé pro obdobné vědecké práce. V první řadě v práci postupuji od obecného širšího pohledu na danou problematiku ke konkrétním problematickým oblastem. Odpovídá tomu i členění práce, kdy se od obecného úvodu o právních skutečnostech a obecného pojednání o právním jednání budu propracovávat ke konkrétnějším institutům a konkrétním vadám právního jednání. Kapitola o náležitostech právního jednání bude na úvod zpracována v obecné rovině a následně přistoupím k identifikaci konkrétních náležitostí, které budou dále samostatně rozpracovány. Totožně tomu tak učiním i v kapitole stěžejní pro mou disertační práci, tedy v kapitole pojednávající o vadách právního jednání, kdy nejprve obecně pojednám o vadách právního jednání a následně přistoupím k analýze vad subjektu, vůle, projevu vůle a formy právního jednání. Každá z těchto podkapitol pak bude velmi úzce pojednávat o konkrétních vadách, například podkapitulu pojednávající o vadách subjektu bych ráda dále rozčlenila na subkapitoly, ve kterých se budu věnovat právnímu jednání osob nezletilých, ale plně svéprávných, dále právnímu jednání osob nezletilých, které však nenabyla plné svéprávnosti, nebo právnímu jednání osob nezletilých, které nenabyla plné svéprávnosti a jejich právní jednání bylo učiněno bez souhlasu zákonného zástupce a rovněž tak bude pozornost zaměřena i na právní jednání osob zletilých, které nejsou plně svéprávné.

Při zpracování práce jsem dále zvolila metodu indukce, dedukce a analýzy. Na základě analytického zkoumání budu provádět rozbor dané problematiky, nejprve učiním popis současného stavu zkoumané problematiky a následně

přistoupím k její analýze s cílem systematicky zkoumat jednotlivé instituty a kritickým pohledem zhodnotit nastavené modely pojetí vad právního jednání, případně vytyčit problematické otázky a navrhnout jejich řešení, které by bylo vhodnější, či které by naopak vůbec vhodné nebylo. Právě kritický náhled na zkoumanou problematiku považuji za velmi přínosný. V práci se tedy hodlám zaměřit na situace, ve kterých není zcela ujasněno, jak se k danému problému postavit, jaké je to správné právní řešení dané situaci, neboť je možné dohledat několik odlišných názorů na danou problematiku, budu se tedy snažit na základě vědeckého bádání vykonstruovat to nejlepší možné řešení, přinést odpovědi na sporné otázky, tyto však samozřejmě podpořené názory právní vědy a praxe, případně vysvětlím, proč bych se k právním názorům v dané oblasti nepřiklonila.

Rovněž tak se zaměřím na nashromáždění různých názorů různých autorů k jednotlivým specifickým otázkám, přičemž tyto názory následně podrobím analytickému zkoumání, na jehož základě pak k dílčím závěrům, které dále odůvodním.

HYPOTÉZY

Není sporu o tom, že vady právního jednání dělit různými způsoby. Zpravidla bývá přístupováno k dělení ve vztahu k náležitostem právního jednání, ale je možné přistoupit i k dělení v souvislosti s následky, které vadné právní jednání způsobuje. Z toho důvodu různí autoři přistupují k identifikaci a klasifikaci vad právního jednání rozdílně. Já osobně pracuji s klasifikací vad právního jednání, které považuji za nejlogičtější, tedy přistupuji k dělení na vady subjektu, vůle, projevu vůle a formy právního jednání.

Jiné dělení pak ve své monografii používá L. Tichý,⁶ který vady právních jednání dělí na počáteční a vady uskutečňování právního jednání a dále dělí vady právního jednání podle míry jejich závažnosti na ty, které se týkají samotné platnosti právního jednání a dále ty, které mají vliv na účinnost právního jednání a podle třetího kritéria lze vady právního jednání dělit na vady obsahu, vůle a formy právních jednání. Ačkoliv lze shledat odůvodněnou logiku v takovém členění, přistoupím ve své práci, dle mého názoru, k vhodnějšímu či srozumitelnějšímu

---

⁶ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 242.

alternativnímu dělení a vady rozčlením v návaznosti na již uvedené náležitosti, tj. na vady subjektu, vady vůle, vady projevu vůle a vady formy právního jednání.

První vytyčenou hypotézou tak je, zda i přes odlišné dělení vad právního jednání dospějí ke shodě, týkající se možných vad, a to i v situaci, kdy jednotlivé vady budou řazeny pod jinou skupinu vad právního jednání nebo zda pojetí vad na základě odlišného dělení bude odlišné a v takovém případě, zda i toto odlišné dělení vad právního jednání obsáhne veškeré vady právního jednání nebo dokonce, zda budou vyčleněny následně i jiné vady právního jednání.

Další hypotézou a výzkumnou otázkou, kterou jsem si v práci položila je, zda lze nové pojetí následků vad právního jednání, ve vztahu k jednotlivým vadám, považovat za přílehavější, než předchozí pojetí, které bylo zavedeno po značnou dobu, a právní věda je měla již zažitě. Jak jsem výše uvedla, jelikož finální podoba práce bude zpracovávána po dobu více než 5 let od rekonstrukce soukromého práva bude možné sledovat, zda dojde k vývoji právních názorů jak právní teorie, ale i právní praxe, resp. judikatury soudů. Již při výběru téma práce jsem narazila na problematické otázky související například se schvalováním právního jednání nezletilých, kteří nenabýlí plné svéprávnosti. V průběhu samotného zpracování práce jsem pak v několika případech narazila právě na posun ve vnímání některých institutů, konkrétně lze například uvést dodatečné udělení souhlasu zákonného zástupce s právním jednáním nezletilého, který nenabýlí plné svéprávnosti, kdy původně se jednalo o možnost zcela jednoznačně zapovídající, avšak následně postupem času byla tato možnost projevení dodatečného souhlasu zákonného zástupce ustálena jako přípustná.

Jako další hypotézu lze tedy vymezit otázku, zda změna náhledu s odstupem času poskytne vyšší míru ochrany subjektům právního jednání, avšak s důrazem na autonomii vůle jako jednu z vedoucích zásad nového pojetí soukromého práva.

Další hypotéza vyplývá z celkového pojetí mé práce, kdy jako osoba působící dlouhou dobu v praxi se budu snažit o demonstraci právě na praktických příkladech a v návaznosti na to bych se ráda věnovala i vymezení návrhů *de lege ferenda* zejména v těch oblastech, kde nedochází k jednoznačnému řešení demonstrováných problémů. Ráda bych tak provedla analýzu, zda právní úprava není zcela vágní a zda by tedy nebylo vhodnější přistoupit ke zcela striktnímu a jednoznačnému řešení nalezených problémů přímo v zákonné úpravě, nebo zda je volnost právní úpravy zcela v pořádku, neboť takto může být přistoupeno

individuálně k řešení každého konkrétního problému individuálně, s ohledem na zcela konkrétní a jedinečné případy, k nimž zpravidla v praxi dochází, a u nichž je zpravidla problém, spočívající zpravidla právě v jejich jedinečnosti.

1. OBECNĚ O PRÁVNÍM JEDNÁNÍ

Právní skutečnost je okolnost, se kterou právní norma spojuje vznik, změnu nebo zánik subjektivních práv a povinností. Jedná se o takovou skutečnost, která musí nastat, aby se někdo stal subjektem oprávnění a povinností. Právní skutečnosti zahrnují právní jednání a právní události a takto jsou i v občanském zákoníku členěny.⁷ Největší význam je v souvislosti s právními skutečnostmi přikládán vůli jednajícího, tedy zda má jednající vůli založit, změnit či zrušit určitý právní poměr. V případě, že se jedná o skutečnosti, které jsou závislé na takovéto vůli jednajícího, jedná se o subjektivní právní skutečnosti. Naproti tomu stojí objektivní právní skutečnosti, nazývané právní události, které nejsou na lidské vůli nikterak závislé, avšak i s těmito objektivními skutečnostmi jsou spojeny taktéž příslušné právní následky.

Právní skutečnosti lze tedy dělit, dle vztahu lidského volního jednání na subjektivní, čili závislé na lidské vůli a na objektivní, neboli nezávislé na lidské vůli. Subjektivní práva a povinnosti mohou vznikat přímo ze zákona, nebo na základě zákona, přičemž pokud vznikají na základě zákona, jedná se právě o právní skutečnosti.

Skutečnosti vznikající na základě zákona mohou být v souladu s objektivním právem a v tom případě se bude jednat o právní jednání, mohou však být i v rozporu s objektivním právem a v tom případě se bude jednat o protiprávní jednání.⁸ Skutečnosti vznikající na základě zákona mohou být konstitutivní rozhodnutí orgánů veřejné moci, přičemž tato rozhodnutí lze dále členit na deklaratorní nebo konstitutivní, avšak pouze konstitutivní rozhodnutí orgánu veřejné moci jsou právní skutečnosti, na rozdíl od deklaratorních rozhodnutí orgánu veřejné moci. Toto je zapříčiněno zejména tím, že konstitutivní rozhodnutí orgánu veřejné moci zakládá, mění či ruší subjektivní práva a povinnosti a působí *ex nunc* a naproti tomu deklaratorní rozhodnutí orgánu veřejné moci potvrzují již existující případně neexistující subjektivní práva a

---

⁷ TICHÝ, L. § 545 (Právní jednání a jeho následky). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁸ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 13.

povinnosti a tím pádem působí *ex tunc*. K těmto dvěma skupinám je možné přiřadit i skupinu tzv. smíšených právních skutečností, kterými jsou např. promlčení a prekluze, které sice samy o sobě nezávisí na lidské vůli, avšak nastanou, pokud není učiněno určité právní jednání. V. Knapp⁹ dále vedle subjektivních a objektivních právních skutečností uvádí ještě „jiné v zákoně stanovené skutečnosti“¹⁰ např. nález ztracené věci či odvrácení někomu jinému hrozící škody.

J. Hurdík¹¹ dále dělí právní skutečnosti dle dalších dvou hledisek, kterými jsou doba působení a nutnost důkazu. V prvním případě, tedy dle doby působení, lze právní skutečnosti dělit na jednorázové a trvající. V případě hlediska nutnosti důkazu dělíme právní skutečnosti na dokázané a známé, pod které lze podřadit právní domněnky a fikce. O fikci jde v případech, kdy je zřejmé, že nějaká skutečnost nenastala a přesto zákon uznává vznik takových právních následků. V případě právních domněnek existují 2 druhy, a to vyvratitelné a nevyvratitelné. U vyvratitelných právních domněnek se něco předpokládá, jsme připraveni se podle toho chovat a připouští se důkaz opaku, přičemž zdárným příkladem může být např. domněnka otcovství. U nevyvratitelné domněnky naopak se předpokládá, že něco nastalo, ale není jisté, zda nastalo, či ne a zásadně se nepřipouští důkaz opaku. Příkladem subjektivní právní skutečnosti je nejčastěji právní jednání a příkladem objektivní právní skutečnosti může být například smrt či plynutí času, které není možné lidskou vůlí ovlivnit.

Jak již bylo uvedeno, jednou z nejvýznamnějších a nejčastějších subjektivních právních skutečností, která je v souladu s objektivní právem, je právní jednání.¹² Z důvodu vhodnějšího použití v běžném lidském styku byl obnoven pojem právního jednání, na rozdíl od předchozí úpravy, která používala pojmu právní úkon.¹³ Dle komentářové literatury¹⁴ se nejedná o totožné pojmy,

---

⁹ KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 141.

¹⁰ Tzv. *variae causarum figurae*.

¹¹ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 171.

¹² HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1940.

¹³ LAVICKÝ, P., POLIŠENSKÁ, P. *Judikatura k rekodifikaci. Právní jednání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2015, s. 453. Podle důvodové zprávy se jedná o zastaralý slovakismus, který byl pojmovým reliktem totalitního práva, k tomu srov. Důvodová zpráva k OZ

ale pojem právní jednání je pojmu právního úkonu nadřazen, neboť představuje širší okruh podřaditelných pojmů, např. i tzv. kvaziprávní jednání.¹⁵

Současná právní úprava upustila od definice právního jednání a zaměřila se na následky, které právní jednání vyvolává,¹⁶ resp. „*uvádí, odkud pramení právní následky, které jsou v něm vyjádřeny.*“¹⁷ Základním předpokladem právního jednání je právem uznaná vůle jednajícího subjektu, která se zaměřuje na vyvolání právních následků.¹⁸ Právní jednání, jakož i současný občanský zákoník, spočívají mj. na jedné ze základních zásad soukromého práva, kterou je autonomie vůle. V souladu se shora řečeným považuji za povedenou definici právního jednání, kterou podal L. Tichý:¹⁹ „*Právní jednání je tedy abstrakce všech v rámci daného právního řádu existujících typů jednání, které podle svého obsahu směřují k založení, změně nebo zrušení právního poměru podle rozhodnutí (vůle) jednajícího, tj. při uskutečňování zásady autonomie vůle.*“ Tato definice, ačkoliv povedená však může vyvolat otázku použitelnosti i na právní jednání činěná do budoucnosti, například ve vztahu k závěti, proto by jejím vhodným doplněním mohla být definice V. Plecitého,²⁰ který uvádí: „*Z ustanovení nového občanského zákoníku vyplývá, že právní jednání bude takové jednání, které: a) obsahuje prohlášení vůle, že určité právní účinky mají nastat, a s kterým b) právní řád, dobré mravy, zvyklosti a zavedená praxe stran právě tyto účinky spojuje.*“

S uskutečňováním právního jednání úzce souvisí projev vůle, který je nezbytnou součástí právního jednání. Projev vůle je v podstatě složen ze dvou složek, a to z vůle, která tvoří jeho vnitřní stránku a ze samotného projevu, který představuje vnější stránku, přičemž tyto dvě složky musí vždy tvořit jeden celek. „*Vůli jednajícího zákon považuje ve většině případů za relevantní tehdy,*

---

¹⁴ TICHÝ, L. § 545 (Právní jednání a jeho následky). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁵ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 13 - Reálné akty definuje jako jednání, která nejsou projevem vůle, ale zákon s nimi spojuje právní následky, typicky nastěhování nájemce do bytu a naproti tomu kvaziprávní jednání jsou projevy vůle, ale právní následky nastávají ze zákona, např. zaslání upomínky, jehož následkem je prodlení.

¹⁶ Viz ust. § 545 OZ.

¹⁷ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 164.

¹⁸ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1939-1951.

¹⁹ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 139.

²⁰ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 164.

*přistoupí-li k jejímu projevu další okolnosti. Bez nich totiž zamýšlené právní následky nenastanou. Těmito dalšími okolnostmi mohou být další projev vůle, reálný akt popř. jiné okolnosti.*²¹ Ze shora popsaného vyplývá, že právní jednání musí splňovat několik podstatných znaků, kterými jsou projev vůle, vyvolání právních následků a dovolenost, přičemž pokud by některý z těchto pojmových znaků chyběl, nebylo by možné o právním jednání hovořit.²² Tomuto tvrzení odpovídá ustanovení § 551 OZ, neboť v případě absence vůle nebo projevu vážné vůle, se jedná o zdánlivé právní jednání, ke kterému se, dle ust. § 554 OZ, nepřihlíží. Dále je nezbytné upozornit na komentářovou literaturu,²³ která uvádí: „Právní jednání může vzniknout a vyvolat právní následky pouze tehdy, pokud právní řád s takovým jednáním příslušné právní následky spojuje. Samotná skutečnost, že jednající projevuje vůli směřující k vyvolání určitých právních následků, ke vzniku právního jednání ještě nevede.“

Podstatné znaky právního jednání jsou označovány jako náležitosti právního jednání, které lze dělit na náležitosti subjektu a vůle, přičemž v určitých případech, resp. v zákonem vyjmenovaných případech, musí být navíc splněna i náležitost formy právních jednání a zároveň musí všechna právní jednání splňovat podmínku dovolenosti. Konkrétně taxativním způsobem občanský zákoník náležitosti právního jednání nevyjmenovává, avšak je lze nepřímo dovodit z následků, které občanský zákoník pro právní jednání, které nemá veškeré náležitosti, stanovuje. Každé právní jednání tedy musí splňovat zákonem předpokládané náležitosti, které jej činí bezvadným. V případě absence jedné či více zákonem předpokládaných náležitostí, pak dochází k vadám právního jednání,²⁴ které mohou ve svém důsledku vést až k závažným právním následkům, kterými jsou zdánlivost, neplatnost případně relativní neúčinnost.

---

²¹ TICHÝ, L. § 545 (Právní jednání a jeho následky). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²² HANĎLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1939-1951.

²³ HANĎLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1939-1951.

²⁴ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 242.

Dle komentářové literatury²⁵ je *právní jednání abstrakce všech v rámci daného právního řádu existujících typů jednání, která podle svého obsahu směřují k založení, změně nebo zrušení právního poměru podle rozhodnutí jednajících při uskutečňování autonomie vůle*. Z tohoto pojetí pak lze dovodit, že vady právního jednání lze členit na vady vůle a vady projevu vůle a rovněž tak lze k těmto dvěma skupinám přiřadit i vadu formy právního jednání.²⁶ Jelikož vůle je základním předpokladem pro vznik právního jednání, pak při jakékoliv vadě vůle, např. nedostatku svobody nebo svéprávnosti nastává vada celého právního jednání, která může přivodit následky vadného právního jednání. Vada formy právního jednání pak připadá v úvahu za situace, že zákon stanovuje pro určité právní jednání výslovně písemnou formu. Jsem přesvědčena, že při výkladu vad právního jednání bude nezbytné využít i výkladu základních zásad soukromého práva, které budou mít v tomto kontextu klíčový význam, a to právě s ohledem na nové pojetí soukromého práva, které dbá na náležitě dodržení autonomie vůle jednajících stran a zároveň přisuzuje značnou váhu ochraně dobrých mravů, jakož i zavedené praxi stran.

V souvislosti s obecným pojednáním o právním jednání, je nutno zmínit i následky, které vadné právní jednání vyvolává, neboť pro samotnou práci budou významné právě náležitosti a z nich plynoucí vady právního jednání, avšak pro ucelenost práce a nezbytnost kontextu a komplexnosti vad právního jednání, bude i o následcích vad v obecné rovině a nezbytném rozsahu v disertační práci pojednáno.

Nově OZ zakotvil zdánlivé právní jednání, které právní praxe znala již dříve, přičemž zdánlivé právní jednání bylo zohledňováno, dotvářeno a vymezováno judikaturou. Dle současné zákonné úpravy tedy zdánlivé právní jednání trpí natolik závažnými vadami, že k němu nelze přihlížet, proto je nutné na takové právní jednání hledět, jako by od počátku vůbec nebylo.²⁷ U zdánlivého právního jednání je významnou skutečností vůle a její vážný projev, který musí zároveň být srozumitelný a určitý, neboť v případě opaku by se jednalo právě o zdánlivé právní jednání. Právně jednat může tedy každá osoba, která má jednak

---

²⁵ TICHÝ, L. § 545 (Právní jednání a jeho následky). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA. J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2017-11-1]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²⁶ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 242.

²⁷ Obdobně KÖHLER, H. *BGB. Allgemeiner Teil: ein Studienbuch*. München: Beck, 1996, s. 257.

právní osobnost a dále svéprávnost. Vůle jednající osoby musí být svobodná, vážná, prostá omylu a vůle musí být projevena. Samotná vůle jednajícího však nesmí být zaměňována s projevem jeho vůle. Vůle je stav chtění osoby učinit právní jednání na rozdíl od projevu vůle, který je jejím důsledkem a projevením navenek své vůle. Jak již bylo řečeno, vůle jednajícího musí být projevena srozumitelně, vážně, určitě a svobodně, přičemž vše musí být splněno kumulativně. Pokud by některý z těchto prvků vůle chyběl, nebylo by možné, aby se jednalo o právní jednání a toto by bylo posouzeno jako zdánlivé právní jednání, které by nikdy nevzniklo.

Zdánlivé právní jednání je však třeba nutno dále odlišovat od omisivního právního jednání. Omisivní právní jednání je spojeno s nečinností, resp. opomenutím, avšak za omisivní právní jednání nelze považovat jakoukoliv nečinnost, ale pouze tu, která souvisí s projevem vůle nekonat, kdy navíc jednající svým nekonáním hodlá způsobit zamýšlené právní následky. O zdánlivé právní jednání tedy půjde zejména v případech, kdy nebyla projevena vůle či vůle jednajícího právně jednat chybí zcela. *O případy, kdy chybí vůle jednajícího, jde tehdy, když jednající formálně učiní určitý projev, aniž by však takový projev spočíval na jeho vůli.*²⁸ V těchto případech ovšem musí být odlišováno fyzické násilí²⁹ od hrozby násilí.³⁰ Občanský zákoník výslovně vymezuje právní jednání, která jsou zdánlivá a navíc uvádí, že k takovým právním jednáním se nepřihlíží. Jedná se především o právní jednání, u kterých chybí vůle, vůle není projevena vážně nebo též jednání, která jsou nesrozumitelná a neurčitá. I když zdánlivost právního jednání nebyla v předchozím kodexu výslovně vymezena, byla však soudní praxí dotvářena a právě v závislosti na předchozí zkušenosti se zdánlivostí právního jednání vyplynula potřeba autorů „nového“ občanského zákoníku tento institut zakomponovat do kodexu občanského práva.³¹

Dalším následkem vadného právního jednání je neplatnost, kterou je třeba striktně od zdánlivosti odlišovat. U zdánlivého právního jednání se tedy dle výše popsaného o právní jednání vůbec nejedná, avšak neplatné právní jednání vzniklo,

---

²⁸ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1965-1969.

²⁹ *Vis absoluta.*

³⁰ *Vis compulsiva.*

³¹ K tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 1433/2011 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2012, sp. zn. 28 Cdo 4740/2010.

vyvolalo určité právní následky, avšak neobsahuje některou ze zákonem stanovených náležitostí a z důvodu absence této náležitosti se dle zákona jedná o neplatné právní jednání. Občanský zákoník rozlišuje neplatnost relativní a absolutní. Právě rozlišení relativní a absolutní neplatnosti je nově pojímáno zcela odlišným způsobem od předchozí právní úpravy. Zatímco předchozí právní úprava upřednostňovala absolutní neplatnost nyní již tomu tak není, a to zejména s ohledem na již výše zmíněnou preferenci zásady autonomie vůle, kdy konkrétní zákonné pravidlo je explicitně vyjádřeno v ust. § 574 OZ, podle kterého je třeba na právní jednání hledět jako na platné než jako na neplatné.

Relativní neplatnost spočívá v tom, že právní jednání vzniklo, dokonce i vyvolalo právní následky, avšak neobsahuje zákonem stanovené náležitosti, proto může oprávněná osoba namítnout neplatnost a pokud by námitka oprávněné osoby byla shledána důvodnou, bylo by právní jednání prohlášeno za neplatné *ex tunc*. Pokud by se však osoba oprávněná neplatnosti nedovolala, právní jednání by nadále bylo pokládáno za platné. Relativní neplatnost pak způsobí takové právní jednání, které se přičí dobrým mravům, dále které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje, dále pokud má být plněno něco nemožného, rovněž tak právní jednání osoby, která není plně svéprávná a učiní právní jednání, ke kterému není způsobilá, jakož i jednání, osoby jednající v duševní poruše, která ji činí neschopnou právně jednat, relativní neplatnost pak může způsobit i právní jednání, které není učiněno v zákonem předepsané formě. Důvodem relativní neplatnosti právního jednání může dále být omyl, omyl vyvolaný lstí, donucení hrozbou k právnímu jednání, nedodržení zákonem předepsané formy právního jednání a další, u kterých to zákon přepokládá.³² Výkladem se dovozuje, že relativní neplatnost právního jednání lze namítnout v obecných promlčecích lhůtách. Pokud je právní jednání prohlášeno za neplatné, zaniká právní důvod, na základě kterého bylo právní jednání činěno a dochází k bezdůvodnému obohacení dle ust. § 2991 OZ. Kodex občanského práva ovšem pamatuje na možnost u relativní neplatnosti zhojit vady, které relativní neplatnost způsobují, opět naopak od neplatnosti absolutní. Pokud je tedy právní jednání z jakéhokoli důvodu relativně neplatné, lze následným jednáním stran tuto neplatnost zhojit, aby právní jednání bylo platné, a to *ex tunc*.

---

³² Např. ust. § 1855, § 2237, § 694 odst. 2, § 698 odst. 3, § 714 odst. 2, § 747 odst. 2 OZ aj.

Koncepce absolutní neplatnosti, jak již bylo výše řečeno, dospěla k výrazné restrikci oproti předchozí právní úpravě. Dle současné právní úpravy jsou právní jednání absolutně neplatná, pouze pokud se zjevně přičí dobrým mravům nebo se jedná o plnění od počátku nemožné nebo se jedná o právní jednání, které odporuje zákonu a současně zjevně narušuje veřejný pořádek. Důvody absolutní neplatnosti právního jednání jsou stanoveny velice široce, a to v závislosti na mantinely posouzení absolutní neplatnosti soudem na každý jednotlivý případ individuálně. Nelze zde *stricto sensu* vymezit důvody absolutní neplatnosti, jelikož ta musí být posuzována v závislosti na okolnostech každého případu zvlášť. Ačkoliv soud k absolutní neplatnosti přihlíží *ex officio*, jelikož tato působí *ex lege*, komentář uvádí, že *ustálená soudní praxe se přiklání k závěru, že soud k absolutní neplatnosti přihlíží, pokud jsou důvody absolutní neplatnosti z právního jednání patrné, jinak je nutné je zkoumat na základě tvrzení účastníků*.³³ Soud následně zkoumá každý konkrétní důvod, zda z okolností případu lze naplnit důvody absolutní neplatnosti.

I přes definování neplatnosti občanským zákoníkem, je nutné brát v potaz, že nová úprava se snaží upřednostnit zřetelně platnost právního jednání od neplatnosti a výklad právního jednání pojímat spíše jako platné právní jednání.³⁴ Pokud lze tedy právní jednání vyložit spíše jako platné, či alespoň částečně platné, musí se k takovému výkladu směřovat. Právní jednání tedy musí být vykládáno v kontextu každého jednotlivého případu, neboť zde mohou nastoupit případně i kolize zásad soukromého práva, například zásada autonomie vůle a ochrana slabší strany či dobré víry a ve smyslu § 576 OZ se taktéž posuzuje, zda lze neplatnou část právního jednání oddělit od platné části právního jednání. Může však dojít i k situaci, kdy bude neplatná jenom část právního jednání, a to za situace, že lze tuto neplatnou část právního jednání oddělit od zbylé části a pokud toto možné není, musí být prohlášena neplatnost celého právního jednání. Dále je vždy chráněna osoba, která byla v dobré víře, navíc nezpůsobila neplatnost právního jednání a pouze taková osoba se může neplatnosti právního jednání dovolat. Stejně tak musí být bráno zohledněno, kdo první užil sporného pojmu při právním

---

³³ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2135. Dále viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2021, sp. zn. 22 Cdo 752/99.

³⁴ Zdůraznění interpretačního pravidla *nemo potius valeat actus quam pereat* v § 547 OZ.

jednání a pokud lze připustit různý výklad určitého pojmu, použije se výklad takový, jaký je obvyklým významem daného pojmu či jaký význam má obvykle při běžném styku, jak by jej chápala osoba průměrného rozumu, případně se přihlíží k zavedené praxi stran.

2. VÝZNAM ZÁSAD SOUKROMÉHO PRÁVA VE VZTAHU K PRÁVNÍMU JEDNÁNÍ

Zásady soukromého práva jsou zásadním předpokladem pro pochopení a správný výklad soukromého práva, přičemž mají též zásadní význam v rámci právě právního jednání. Občanský zákoník většinu zásad soukromého práva koncentroval v rámci části první, hlavy I., přičemž normoval pravidlo, že „*Každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle jeho slov s tímto příkazem, musí mu ustoupit.*“³⁵

Zásady soukromého práva samozřejmě nejsou novum občanského zákoníku a soukromého práva po jeho rekodifikaci, neboť existovaly i před nabytí účinnosti občanského zákoníku. To ostatně potvrzuje, zřejmě z legislativní opatrnosti, ust. § 3030 OZ, podle kterého platí, že „*I na práva a povinnosti, která se posuzují podle dosavadních právních předpisů, se použijí ustanovení části první hlavy I.*“ Zásady soukromého práva se uplatňovaly tedy i před nabytím současného OZ, byť nebyly většinou explicitně uvedené v normativním textu a k jejich uplatňování musela dojít judikatura či závěry právní vědy. Jako první zásadní publikaci na poli zásad soukromého práva lze uvést například monografii J. Hurdíka již z roku 1998 s názvem *Zásady soukromého práva*.³⁶

Přesný výčet zásad soukromého práva však nenalezneme v normativním textu občanského zákoníku, přičemž na jejich výčtu není ve shodě ani právní nauka.³⁷ S ohledem však na tematiku této práce, kterou nejsou zásady soukromého práva, vyjdu ze systematika právě J. Hurdíka³⁸ a jednotlivé vybrané dílčí zásady budou představeny právě v kontextu tématu této práce.

---

³⁵ Viz. § 2 odst. 1 OZ

³⁶ HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998.

³⁷ Odlišně např. DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013.; TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014.

³⁸ A to dle: HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018.; HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998.; HURDÍK, J., LAVICKÝ, P. *Systém zásad soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2010.

2.1 Zásada autonomie vůle a zásada dispozitivnosti

Zásadní místo na poli nejen právního jednání, ale celého soukromého práva zastává zásada autonomie vůle,³⁹ která je první zásadou soukromého práva, a tedy i jednou ze základních zásad, která působí v rámci celé úpravy soukromého práva, i v dílčích odvětvích soukromého práva, a její podstata úzce souvisí, resp. vyplývá ze svobody jednotlivce. Ústavní soud se k roli zásady autonomie a svobody jednotlivce vyjádřil např. v nálezu sp. zn. I. ÚS 43/04 ze dne 13. 4. 2004, podle kterého *Svobodná sféra jednotlivce a její bezprostřední ústavní garance v podobě vymahatelného subjektivního práva jsou totiž condiciones sine qua non materiálního právního státu, který je vystaven na účtě k základním právům jednotlivce. Právo na respektování autonomní a svobodné sféry jednotlivce působí vlastně jako konstanta vytčená před závorkou, v níž se ocitají jednotlivá specifikovaná základní práva pozitivně právně formulovaná v reakci na jejich masové porušování autoritativními či totalitními režimy.*⁴⁰

Zásada autonomie vůle je tedy první zásadou soukromého práva a jedná se o zásadní filosofické odlišení od předchozí soukromoprávní úpravy, kde tou první zásadou byla zásada rovnosti.⁴¹ *Zásada rovného hmotněprávního postavení subjektů občanskoprávních vztahů jako projev společenské rovnosti (čl. 1 LPS), a pokud jde o ekonomické tržní vztahy, tvořící jeden ze základů velké části občanskoprávních vztahů jako projevu jejich ekonomické ekvivalence, tvoří stěžejní zásadu občanského práva a občanského zákoníku a vzhledem k ústřednímu postavení občanského práva a občanského zákoníku v systému soukromého práva a soukromoprávního řádu též stěžejní zásadu soukromého práva a soukromoprávního řádu vůbec (někdy též tradičně označovanou jako základní prvek specifické občanskoprávní, resp. soukromoprávní metody úpravy).*⁴² Důvodová zpráva k tomu deklaruje, že „*Se zřetelem k tomu se za první zásadu soukromého práva nepokládá rovnost osob, ale zásada autonomie vůle. Hledisko rovnosti osob nemůže být určující v první řadě, protože důraz na zásadu rovnosti jako určující pro občanské právo neodpovídá skutečnému stavu.*“

Zásada autonomie vůle spočívá ve svobodném rozhodnutí každého jednotlivce, s kým, o čem, a zda vůbec právně jedná, resp. zda vůbec uskuteční právě relevantní

---

³⁹ Srov. HULMÁK, M. *Právní jednání a jeho vady*. Rekodifikační novinky č. 8/2012. s. 2.

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ČR se sp. zn. I. ÚS 43/04 ze dne 13. 4. 2004.

⁴¹ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 71.

⁴² ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 41.

chování; s kým bude právně jednat (výběr adresáta); jaký bude obsah právního jednání a jakou formou bude dané právní jednání uskutečněno.⁴³

Tato svoboda jednotlivce v rámci autonomie vůle by však nemohla existovat, pokud by neexistovala související zásada dispozitivnosti.⁴⁴ Ta spočívá v možnosti v rámci dispozitivnosti soukromého práva upravit si v rámci právního řádu práva a povinnosti svobodně a odchylně od zákona, přičemž tato soukromoprávní svobody je omezena pouze do té míry, že takové jednání právní řád přímo nebo implicitně nezakazuje (například pod sankcí neplatnosti právního jednání), proto teorie pojednává taktéž o tzv. *autonomním právu*.⁴⁵

V rámci těchto zásad si tedy lze sjednat práva a povinnosti odchylně od zákona, avšak pouze v rámci dispozitivních norem, nikoliv v rámci norem kogentních.⁴⁶ Zásada soukromého práva tak úzce souvisí se zásadou dispozitivnosti, která je předpokladem uplatňováním zásady soukromého práva ve vztazích v režimu soukromého práva, neboť pokud by byla právní úprava převážně kogentního charakteru, bylo by méně prostoru pro svobodné jednotlivce si upravit práva a povinnosti svobodně a podle svého.

L. Tichý⁴⁷ k omezení autonomie vůle uvádí dva předpoklady. Prvním je, že jednání nesmí být v neprospěch třetích osob a druhým předpokladem je, že pokud by jednání bylo v neprospěch třetího (tj. implicitní omezení zásadou ochrany slabší strany), má právo jej jednající odmítnout, jestliže s takovým právním jednáním nebude výslovně souhlasit.

2.2 K souvisejícím zásadám

Zásada autonomie vůle a zásada dispozitivnosti nemohou samozřejmě existovat samy o sobě. Zásadním omezením (však samozřejmě přípustným) je tak *zásada ochrany slabší strany* a *zásada rovnosti* subjektů soukromého práva. Zásada ochrany slabší strany a jejím uplatněním dochází k narovnání případné nerovnosti mezi subjekty soukromého práva, neboť subjekty soukromého práva nejsou vždy ve vzájemné rovnováze. K vyrovnání nerovnosti tak slouží zásada ochrany slabší strany a zásada rovnosti, kdy

---

⁴³HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 71.

⁴⁴ Podrobněji např. DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 133 a násl.

⁴⁵KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 52.

⁴⁶ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. § 1 (Obsah a povaha ustanovení občanského zákoníku). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁷ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. s. 53.

právě rovnost je chápána jako cíl výchozí pozice účastníků soukromoprávních vztahů.⁴⁸ Již v roce 1995 Ústavní soud formuloval myšlenku, že „*Neexistuje žádný recept na určení, co všechno by mělo být rovné, sotva však lze, podle názoru Ústavního soudu, mít pochybnosti o tom, že egalitářský univerzalizmus by nutně vyvolal hluboce nefunkční sociální účinky. Každá rovnost ve společenském dění může proto být jen rovností "napochodu", vývojovým tvarem, jehož nepřetržité oscilování v oblasti kontinua napětí mezi úsilím o totální rovnost a úsilím o totální nerovnost substituuje vlastní cílovou představu. Rovnost může se tedy krýt s realitou jen v určitých základních datech, jinak vzhledem k tendencím jejího extenzivního a intenzivního nárůstu se úsilí o její etablování může ocitnout na hranici, kterou lze překročit jen za cenu porušení např. svobody. Jako jedna ze základních podmínek sociálního a historického procesu je tak rovnost uváděna zcela konsekventně do vztahu se svobodou, s níž se vzájemně podmiňuje a ocitá na bázi jak vzájemné podpory, tak i konfliktu. Tak jako krajně egalitářské požadavky ohrožují samu podstatu svobody, děje se tak i opačně. Ze všech těchto důvodů jeví se proto Ústavnímu soudu jako neadekvátní tendence vtěsnat každé úsilí o dosažení rovnosti do rámce etablování základních lidských práv, jež svou povahou přecházejí nad "politiku každodennosti".*⁴⁹

Je tedy naprosto přirozené, že si subjekty v rámci soukromého práva nejsou vždy rovné, a proto právo konstruuje instituty či pravidla, kterými je tato faktická nerovnost vyrovnávána. Jako typické příklady lze uvést vztah pronajímatele a jeho nájemce, vztah zaměstnance a zaměstnavatele či vztah podnikatele a spotřebitele.⁵⁰ Tato faktická nerovnost a uplatňování prostředků ochrany slabší strany a zásady rovnosti není samozřejmě k újmě autonomie vůle, ale naopak dochází k vyrovnání mezi nerovnými subjekty i při uplatňování jejich svobody.

Zásada *vigilantibus iura scripta sunt* pak nabádá subjekty soukromého práva chránit si svá práva a své právní postavení. Dalším z významných principů soukromého práva jsou *dobré mravy*, s nimiž musí být právní jednání vždy v souladu. Význam dobrých mravů plyne již ze zakotvení v ust. § 1 odst. 2 OZ, které uvádí, že zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti. Zákonodárce však považoval za vhodné toto pravidlo

---

⁴⁸ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 74.

⁴⁹ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 4/95 ze dne 7. 6. 1995.

⁵⁰ Podrobněji např. FISCHEROVÁ, E. Ústavněprávní aspekty ochrany slabší strany. In: FOREJTOVÁ, M. (ed.) *Evropské hodnoty a ústavní garance právního státu a demokracie. Východiska a perspektivy*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018.

samostatně zakotvit dále i k části týkající se právních jednání,⁵¹ konkrétně do ust. § 547 OZ, podle kterého musí právní jednání obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu. Jak uvádí komentářová literatura,⁵² princip souladu s dobrými mravy úzce souvisí právě s první uvedenou zásadou autonomie vůle.⁵³ Ústavní soud definoval dobré mravy v usnesení ze dne 26. 2. 1998 sp. zn. II. ÚS 249/97 tak, že se jedná o „*souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu.*“ Negativní vymezení tohoto pojmu naopak podal Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 30 Cdo 271/2010 tak, že se právní jednání přičí dobrým mravům, „*jestliže se jeho obsah očitne v rozporu s obecně uznávaným míněním, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být obsah tohoto právního úkonu tak, aby byl v souladu se základními zásadami mravního řádu demokratické společnosti, a to bez ohledu na smluvní volnost (svobodu), bez ohledu na to, kdo rozpor s dobrými mravy zavínil a na to, zda druhá strana byla při vzniku smlouvy v dobré víře, a že odpovídající úsudek soudu tu musí být podložen důkladnými skutkovými zjištěními a musí současně přesvědčivě dokládat, že tato zjištění dovolují v konkrétním případě (učinit) závěr, že výkon práva je s dobrými mravy skutečně v rozporu. Ze shora uvedeného vyplývá, že pojetí dobrých mravů může s ohledem na vývoj společnosti měnit svůj význam a v každém případě může být posuzován odlišně právě s ohledem na veškeré okolnosti.*“⁵⁴ Důležité je neopomínat, že pro posouzení rozporu či souladu právního jednání se zákonem a dobrými mravy je rozhodný okamžik, kdy bylo právně jednáno.⁵⁵

---

⁵¹ Viz TICHÝ, L. § 545 (Právní jednání a jeho následky). In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. WoltersKluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁵² HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck. 2014. s. 1954-1955.

⁵³ Obdobně i ZWEIGERT, K., KÖTZ, H. *Introduction to comparative law.* 3. vyd. Oxford: Clarendon Press. 1998. s. 382 – 383.

⁵⁴ Viz např. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 1. 2011 sp. zn. 30 Cdo 2710/2010: „*...ustanovení § 39 obč. zák. patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Dále bylo judikováno, že posouzení, zda je právní úkon v rozporu s dobrými mravy, závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu, jemuž zákon dává širokou možnost uvážení, aby rozhodnutí v souladu s pravidly ekvity přihlíželo ke všem okolnostem posuzovaného případu. Judikatura se také ustálila v závěru, že právní úkon se přičí dobrým mravům, jestliže se jeho obsah očitne v rozporu s obecně uznávaným míněním, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být obsah tohoto právního úkonu tak, aby byl v souladu se základními zásadami mravního řádu demokratické společnosti, a to bez ohledu na smluvní volnost (svobodu), bez ohledu na to, kdo*

2.3 Význam základních zásad soukromého práva a jejich praktické využití ve vztahu k právnímu jednání

Propojení popisné části práce s praktickými zkušenostmi lze velmi věcně prezentovat na vztahu zásad soukromého práva k institutu smluvní pokuty, respektive k možnosti moderace nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty, kterou si strany v rámci právního jednání sjednaly.

V návaznosti na zásadu autonomie vůle, která je jednou ze základních zásad soukromého práva, si strany mohou v rámci právního řádu smluvit v podstatě jakoukoliv povinnost a dále i jakoukoliv sankci ve formě smluvní pokuty pro případ nesplnění daného závazku. Smluvní svoboda stran však musí dbát omezení, které stanovuje občanský zákoník, resp. strany se musí zdržet takového právního jednání, které právní řád výslovně zakazuje, případně podmínky určitého právního jednání výslovně vymezuje a rovněž tak musí být zachována základní práva a svobody. Autonomie vůle a smluvní svoboda tedy není a nemůže být bezbřehá, omezují ji jiné hodnoty a zásady, zejména zásada ochrany slabší strany a zásada dispozitivnosti, tedy že v rámci této zásady si tak lze sjednat práva a povinnosti odlišně od zákona, avšak pouze v rámci dispozitivních norem, nikoliv však v rámci norem kogentních.⁵⁶ L. Tichý⁵⁷ k omezení autonomie vůle uvádí dvě hlediska. Prvním hlediskem je, že jednání nesmí být v neprospěch třetích osob a druhým hlediskem je, že pokud by jednání bylo v neprospěch třetího, má právo jej odmítnout, pokud s ním nebude výslovně souhlasit.

Příklad zákonného omezení autonomie vůle se projevuje např. v § 1813 OZ, dle kterého jsou zakázána ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele. To neplatí pro ujednání o předmětu plnění nebo ceně, pokud jsou spotřebiteli poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem, přičemž nelze opomenout ani ust. § 1814 OZ, které

---

rozpor s dobrými mravy zavinil a na to, zda druhá strana byla při vzniku smlouvy v dobré víře, a že odpovídající úsudek soudu tu musí být podložen důkladnými skutkovými zjištěními a musí současně přesvědčivě dokládat, že tato zjištění dovolují v konkrétním případě (učinit) závěr, že výkon práva je s dobrými mravy skutečně v rozporu...“; totožně dále např. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2009, sp. zn. 21 Cdo 4855/2007.

⁵⁵ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck. 2014. s. 1954-1955.

⁵⁶ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654).* Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁵⁷ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. s. 53.

rovněž tak již blíže specifikuje zakázaná ujednání v případech smluv uzavíraných se spotřebitelem.⁵⁸

Jelikož je smluvní pokuta vázána k určitému právnímu jednání, tedy k hlavnímu závazku, je nutné, aby byla určena povinnost, na jejíž porušení se sjednání smluvní pokuty vztahuje. Klasicky se bude jednat o nevrácení finanční částky, zaplacení kupní ceny či provedení určitého díla. Nelze tak smluvní pokutu vázat k neurčité povinnosti, ale je třeba tuto povinnost co nejpřesněji vymezit.⁵⁹ Pokud bude z jakéhokoliv důvodu neplatný hlavní závazek, nebude platná ani dohoda o smluvní pokutě, což však neplatí opačně, tedy neplatnost dohody o smluvní pokutě nezpůsobuje automaticky neplatnost hlavního závazku, na který se smluvní pokuta váže.

S již uvedenou zásadou autonomie vůle se pak shoduje i zákonodárcův postoj k výši smluvní pokuty, která je v podstatě ponechána na ujednání stran a dále i v tom směru, že předmětem smluvní pokuty lze učinit i plnění nepeněžité. Ačkoliv je smluvní pokuta institutem utvrzovacím, neznamená to, resp. zákon nevylučuje, aby i tento utvrzovací institut byl zajištěn institutem zajišťovacím. Smluvní strany musí předmětem zajištění výslovně učinit i sjednanou smluvní pokutu, neboť smluvní pokuta činí samostatný závazek, nikoliv příslušenství hlavního závazku, na rozdíl tedy od úroků z prodlení není automaticky zajišťována, ale musí tak být učiněno výslovně, aby i smluvní pokuta byla zajištěna například zástavní právem či prostřednictvím jiného zajištění.

V návaznosti na již zmíněnou zásadu autonomie vůle, na které mj. stojí současný občanský zákoník, nejsou strany smluvního vztahu omezeny v tom, zda dohodu o smluvní pokutě uzavřou písemně či ústně. Jelikož zákon výslovně nepožaduje písemnou formu pro uzavření dohody o smluvní pokutě, může být tato uzavřena i ústně, což přichází v úvahu i v případě prohlášení neplatnosti písemného smluvního ujednání o smluvní pokutě, kdy věřitel může tvrdit uzavření ústní dohody o smluvní pokutě, avšak nutností prokázání uzavření ústní smlouvy o smluvní pokutě již může být jeho postavení zhoršeno. Naproti tomu, pokud je dohoda o smluvní pokutě sjednána formou notářského

---

⁵⁸ Tato zákonná ustanovení mají svůj základ i v úpravě evropské, zejména pak v šesti směrnicih Evropských společenství, kdy v případech právního vztahu podnikatel-spotřebitel musí soud posuzovat zneužívající charakter určité smluvní klauzule z úřední povinnosti – v podrobnostech ohledně judikatury Evropského soudního dvora rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2013 sp. zn. 33 Cdo 1201/2012.

⁵⁹ ČERNÁ, S. § 2048 (Sjednání smluvní pokuty). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, (§ 1721-2520)*. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

zápisu, jedná se o vykonatelný exekuční titul.⁶⁰ Dle současné právní úpravy může být smluvní pokuta sjednána i v různých sazebnících či obchodních podmínkách, avšak stále musí být brán ohled na ustanovení o spotřebitelských a adhezních smlouvách,^{61,62} kdy v tomto směru Ústavní soud v rozhodnutí I. ÚS 3512/11 uvedl: „V rámci spotřebitelských smluv ujednání zakládající smluvní pokutu zásadně nemohou být součástí tzv. všeobecných obchodních podmínek, nýbrž tolik o spotřebitelské smlouvy samotné (listiny, na niž spotřebitel připojuje svůj podpis).“

Podle ust. § 2051 OZ může soud na návrh dlužníka snížit nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu, a to s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti až do výše škody vzniklé do doby rozhodnutí porušením té povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta. Komentářová literatura⁶³ uvádí: „Z § 2051 lze v první řadě dovodit, že nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta nemůže z důvodu své nepřiměřené výše zakládat neplatnost příslušného ustanovení o smluvní pokutě z důvodu porušení dobrých mravů, nýbrž může být důvodem toliko k použití moderačního oprávnění soudu.“ Není však vyloučeno posoudit ostatní okolnosti uzavření dohody o smluvní pokutě v rozporu s dobrými mravy a v tom důsledku uzavření nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty. Samotné moderaci pak podléhá výlučně celková výše smluvní pokuty, nikoliv její procentuální určení, resp. vlastní výpočet smluvní pokuty.⁶⁴

Jak vyplývá zejména z judikatury,⁶⁵ musí soud velmi pečlivě zvážit své rozhodnutí při přezkoumávání výše smluvní pokuty, resp. při určování její nepřiměřenosti a snižování. Při posouzení nepřiměřenosti smluvní pokuty soud přihlíží zejména k důvodům, které ke sjednání posuzované výše smluvní pokuty vedly, a na okolnosti, které je provázely, přičemž není vyloučeno, aby soud již při posuzování této otázky přihlédl k významu a hodnotě zajišťované povinnosti, tedy ke kritériu, které je rozhodné až pro úvahu o míře snížení smluvní pokuty, podmíněnou předchozím závěrem o nepřiměřenosti sjednané smluvní pokuty. Dle Nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2018 sp. zn. III. ÚS 2860/2017 pak soud musí do svého uvážení zahrnout všechny podstatné okolnosti

---

⁶⁰ČERNÁ, S. § 2048 (Sjednání smluvní pokuty). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, (§ 1721-2520)*. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁶¹ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. závazkové právo. Obecná část (§1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. s. 1281-1287.

⁶² Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 32 Cdo 3530/2016.

⁶³ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. závazkové právo. Obecná část (§1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. s. 1290-1295.

⁶⁴ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2012 sp. zn. 29 Cdo 1734/2012.

⁶⁵ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2005, sp. zn. 32 Odo 400/2004, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2008, sp. zn. 32 Cdo 3171/2008, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 23 Cdo 231/2010, dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. 23 Cdo 5068/2014.

případu a není přípustné vybrat pouze některou okolnost, aniž by bylo zdůvodněno, proč ostatní okolnosti nevzal do úvahy.

„Z hlediska svého charakteru představuje posouzení nepřiměřenosti smluvní pokuty normu s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, která přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého předem neomezeného okruhu okolností.“⁶⁶ To lze spatřovat zejména v judikatuře, kdy v jednom případě lze totožnou výši smluvní pokuty shledat přílehavou a přiměřenou a v případě jiném, resp. za jiných okolností případu již tato výše smluvní pokuty být přiměřená nemusí.⁶⁷

Naproti možnosti soudu k návrhu dlužníka rozhodnout o snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty pak stojí povinnost soudu rozhodnout *ex offio* o absolutní neplatnosti právního jednání ve smyslu ust. § 588 OZ, tedy v případech, kdy se právní jednání zjevně příčí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek nebo právní jednání zavazující k plnění od počátku nemožnému. V návaznosti na výše řečené se domnívám, že možnost rozhodovat o relativní neplatnosti ujednání o smluvní pokutě nebude vhodnou obranou dlužníka, neboť tento má možnost bránit se právě již uvedeným návrhem na snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty a pokud by namítal neplatnost ujednání, musel by prokázat, že okolnosti uzavření ujednání o smluvní pokutě podléhají důvodům relativní neplatnosti, jak má na mysli ust. § 580 - 582 OZ

V souvislosti se smluvní pokutou bude důvodem pro rozhodnutí o absolutní neplatnosti ujednání o smluvní pokutě zejména ta skutečnost, že se ujednání o smluvní pokutě bude zjevně příčit dobrým mravům. Nutno ale podotknout, že nelze vycházet z předpokladu, že se jedná pouze o nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu, což ovšem může být jedním z hledisek, ale s ohledem na zásadu autonomie vůle musí soud přihlídnout zejména k okolnostem, které strany vedly k uzavření určité výše smluvní pokuty. V tomto ohledu tak bude naproti sobě stát hned několik základních zásad soukromého práva, příkladmo autonomie vůle a *pacta sunt servanda* proti ochraně slabší strany a zásadě dobrých mravů.⁶⁸

---

⁶⁶ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. závazkové právo. Obecná část (§1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. s. 1290-1295.

⁶⁷ K tomu srov. rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 28. 11. 2014 sp. zn. 109 C 81/2014 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. 33 Odo 588/2003.

⁶⁸ K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 8. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1728/2010 – „ ... není správné, pokud zásada smluvní volnosti stran je podřízena zásadě rovnosti smluvních stran, jejímž projevem by měla být i vyváženost smlouvy, jde-li o práva a povinnosti stran. Při úvaze o rozsahu snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty je nutno vycházet pouze z kritérií určených ustanovením § 301 obch. zák.; žádná další kriteria (tedy ani požadavek „vyváženosti smlouvy“) nemohou být zohledněna. Uvedl, že je věci smluvních stran, zda považují za nutné zajistit splnění

Sama přiměřenost smluvní pokuty je abstraktním pojmem, neboť v každém konkrétním případě může být přiměřenost smluvní pokuty vnímána zcela odlišně. Před soudem bude tedy ležet k zodpovězení hned několik otázek. Za prvé - smluvní strany v souladu se zásadou autonomie vůle uzavřeli dohodu o smluvní pokutě pro případ porušení jejich povinností – otázkou pak je: Co je k uzavření této dohody o smluvní pokutě vedlo? Dle názoru autorky je pak nutné zkoumat nejen hodnotu a význam utvrzeného dluhu a možnou výši způsobené škody, ale i ostatní okolnosti uzavření dohody o smluvní pokutě, zejména pak z jakého důvodu byla zrovna ta konkrétní výše smluvní pokuty mezi stranami ujednána.

Za druhé - v souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* pak přichází otázka: Nezapříčinila jedna ze stran svým liknavým přístupem, že velmi neobezřetně uzavřela dohodu o smluvní pokutě, aniž by si svým vlastním zaviněním uvědomila důsledky tohoto právního jednání a dále, zda byly obě smluvní strany skutečně seznámeny s dohodou o smluvní pokutě nebo se jednalo například o zastřené právní jednání?

Za třetí - návaznosti na zásadu *pacta sunt servanda* je nutné zkoumat, zda jsou dány objektivní důvody, které by mohly vést k závěru, že není namístě uzavřenou smlouvu dodržet. Tím by samozřejmě mohly být jednotlivé vady právního jednání, avšak v případě úvahy o možnosti absolutní neplatnosti ujednání o smluvní pokutě by se muselo jednat o skutečně závažné porušení principů soukromého práva, jak již bylo shora naznačeno.

Za čtvrté - v souladu se zásadou ochrany slabší strany pak musí soud vzít do úvahy, zda se v daném případě nejednalo o porušení zákazů platných pro ochranu spotřebitele nebo třeba i lichevní jednání ze strany věřitele. Přičemž Ústavní soud se v tomto směru vyjádřil v Nálezu ze dne 19. 1. 2017 sp. zn. I. ÚS 3308/16 takto: „*Ačkoliv je ochrana autonomie vůle jedním z řídicích soukromoprávních principů, je třeba ji v situacích tísně a výrazné nevýhodnosti, charakterizujících lichvu, korigovat zásadou ochrany slabšího.*⁶⁹

---

svých závazků smluvní pokutou, jakož i věci vzájemné dohody, o které závazky půjde a jak vysoká bude smluvní pokuta. Nejvyšší soud vycházel z toho, že závazky pro některé smluvní strany nevýznamné mohou být jinými smluvními partnery považovány za natolik důležité, že se dohodnou na jejich zajištění smluvní pokutou. Stejným způsobem může být různými subjekty posuzována i různá výše smluvní pokuty. Hledisko „vyváženosti smlouvy“ však v popsaném ohledu nemá oporu v zákoně a nemůže být ani důvodem pro snížení nepřiměřené smluvní pokuty.“

⁶⁹ V tomto Nálezu Ústavního soudu je dále uvedeno: *Pokud jde o lichvu, představující určité právní jednání, které je v rozporu s dobrými mravy, jejím podstatným objektivním znakem je hrubý nepoměr vzájemných plnění, neboť takový nepoměr je v rozporu s ústavní zásadou přiměřenosti, tj. s jedním ze stěžejních principů ústavního soudnictví. Tento nepoměr může být relevantně posouzen pouze na základě rozdílu objektivních hodnot plnění poškozeného a protiplnění lichváře, což je v každém konkrétním případě nezbytné stanovit na základě rozsáhlého zhodnocení dané věci.*

Za páté - co se týká zásady poslední, tj. souladu s dobrými mravy,⁷⁰ tato má pro zkoumanou problematiku zásadní význam, a to mj. z toho důvodu, že pokud se právní jednání zjevně přičí dobrým mravům, je toto absolutně neplatné.

Důvody absolutní neplatnosti právního jednání jsou dle současné právní úpravy stanoveny velice široce, a to v závislosti na mantinely posouzení absolutní neplatnosti soudem na každý jednotlivý případ individuálně. Nelze *stricto sensu* vymezit důvody absolutní neplatnosti, jelikož ta musí být posuzována v závislosti na okolnostech každého případu zvlášť. Ačkoliv soud k absolutní neplatnosti přihlíží *ex officio*, jak již bylo výše uvedeno,⁷¹ ustálená soudní praxe zastává konstantně názor, že v případě zjevných důvodů, způsobujících absolutní neplatnost právního jednání se touto neplatností zabývá i bez návrhu a pokud absolutní neplatnost není zcela patrná, zkoumá ji soud na základě tvrzení účastníků. Soud následně zkoumá každý konkrétní důvod, zda z okolností případu lze naplnit důvody absolutní neplatnosti. I přes definování neplatnosti občanským zákoníkem, je nutné brát v potaz, že nová úprava se snaží upřednostnit spíše platnost právního jednání před jeho neplatností a výkladem právního jednání pojímat spíše jako platné.⁷² Pokud lze tedy právní jednání vyložit spíše jako platné, či alespoň částečně platné, musí se k takovému výkladu směřovat. Právě k tomu dospívá komentářová literatura⁷³ i v souvislosti s nepřiměřeností smluvní pokuty, kdy uvádí, že sama

---

Subjektivním znakem lichvy je těž tíseň. Při rozhodování, zda byla určitá smlouva uzavřena v tísní, není dle Ústavního soudu úkolem soudů hodnotit to, jak se dlužník dostal do špatné finanční situace a jaká byla jeho platební morálka, nýbrž zkoumat, jak dlužník sjednání předmětné smlouvy vnímal a zda věřitel nezneužil jeho obtíží k prosazení podmínek přičících se zásadám férovosti. Při posuzování, zda v tom kterém případě došlo k nepřijatelné lichvě, musí civilní soudy do svého rozhodování promítnout ústavní principy spravedlnosti, přiměřenosti a ochrany slabší smluvní strany.“

⁷⁰ K pojmu dobrých mravů rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. 33 Cdo 588/2003 - „Právní úkon se přičí dobrým mravům, jestliže se jeho obsah ocitne v rozporu s obecně uznávaným míněním, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být obsah jejich jednání, aby bylo v souladu se základními zásadami mravního řádu demokratické společnosti. Dobré mravy netvoří společenský normativní systém, nýbrž jsou spíše měřítkem etického hodnocení konkrétních situací odpovídajícím obecně uznávaným pravidlům slušnosti, poctivého jednání apod. Dobré mravy jsou vykládány jako souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních. Ke konkretizaci takto obecně stanovených pravidel je třeba užít dalších vodítek, ze kterých lze usoudit, co je ve vztahu ke smluvní pokutě v souladu se společenskými, kulturními a mravními normami. Při zkoumání platnosti ujednání o smluvní pokutě z hlediska dobrých mravů je nutno uvážit funkce smluvní pokuty (preventivní, uhrazovací a sankční). Přiměřenost sjednané výše smluvní pokuty je třeba posoudit s přihlédnutím k celkovým okolnostem úkonu, jeho pohnutkám a účelu, který sledoval. V úvahu je třeba rovněž vzít výši zajištěné částky, z níž lze také usoudit na nepřiměřenost smluvní pokuty s ohledem na vzájemný poměr původní a sankční povinnosti.“

⁷¹ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck. 2014. s. 2135.

⁷² Zdůraznění interpretačního pravidla *nemopotiusvaleatactusquampereat* v § 547 OZ.

⁷³ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. závazkové právo. Obecná část (§1721-2054). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. s. 1290-1295.

nepřiměřená výše smluvní pokuty nemůže založit neplatnost dohody o smluvní pokutě pro rozpor s dobrými mravy, avšak není vyloučeno posoudit ostatní okolnosti jako rozporné s dobrými mravy, což vedlo k uzavření dohody o nepřiměřeně vysoké smluvní pokutě.

Po zodpovězení těchto otázek, případně dle okolností případu dalších významných otázek pak může soud zvážit, zda v návaznosti na vyjmenované zásady soukromého práva je skutečně namístě smluvní pokutu věřiteli nepřiznat a tím ho v podstatě zkrátit na jeho právech, když sám věřitel nemá právo, které náleží dlužníkovi, tedy požadovat snížení sjednané smluvní pokuty na výši, kterou soud bude považovat za přiměřenou, když navíc ve prospěch věřitele svědčí další dvě zásady, kterými jsou zásada autonomie vůle a smlouvy se mají dodržovat.

3. NÁLEŽITOSTI PRÁVNÍHO JEDNÁNÍ

Každé právní jednání musí splňovat zákonem předepsané náležitosti. L. Tichý⁷⁴ rozděluje náležitosti právního jednání do několika skupin, konkrétně na obsahové předpoklady, volní náležitosti a formální náležitosti. Co se týká obsahových náležitostí, mezi tyto řadí zmíněný autor jednak dovolenost, dále možnost a dostatečnost a dále určitost a srozumitelnost. Mezi volní náležitosti pak řadí svéprávnost, svobodu, vážnost a pravost. Jako formální náležitosti pak zejména zákonem předepsanou formu, přičemž v této souvislosti se zmiňuje i o soukromé a veřejné listině.

J. Handlar v rámci komentářové literatury⁷⁵ naproti tomu rozlišuje náležitosti právního jednání na náležitosti subjektu, vůle, projevu vůle a náležitosti předmětu.⁷⁶ Dle tohoto dělení se mezi náležitosti subjektu zahrnuje právní osobnost a svéprávnost, mezi náležitosti vůle patří svoboda, vážnost a vůle prostá omylu a mezi náležitosti projevu vůle lze podřadit absenci omylu v projevu a někdy též formu a jako poslední jsou náležitosti předmětu právního jednání, kterými jsou možnost a dovolenost.

Obě tato členění mají své opodstatnění i logiku, lze tak na tato řešení navázat i v rámci této práce. Všechny náležitosti právního jednání však nejsou uceleně obsaženy v ustanoveních občanského zákoníku, upravující právní jednání. Co se týká náležitostí subjektu, tyto jsou upraveny obecně v ustanoveních upravujících osoby, což je sice svým způsobem vhodné, avšak dle názoru autorky by bylo vhodné na náležitosti v části občanského zákoníku upravující právní jednání alespoň odkázat. Z tohoto důvodu bude často nutné využít analogicky právě ustanovení speciální, aby ustanovení o právním jednání mohla být řádně aplikována.⁷⁷

---

⁷⁴ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 227 a násl.

⁷⁵ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1939-1951.

⁷⁶ Totožně MACUR, J. *Lze posuzovat procesní jednání stran podle ustanovení hmotného práva o vadách právních úkonů*. Právní rozhledy. Praha: C. H. Beck, 1995, č. 11. s. 440.

⁷⁷ Obdobně i BROX, H. *Allgemeiner Teil des BGB*. 22., neubearb. Aufl. Köln: Heymanns, 1998. s. 54. nebo KOZOIL, H., WELSER, R. *Grundriss des bürgerliches Rechts. Band I*. 10. vydání. Wien: Manzsche Verlags – und Universitätsbuchhandlung, 1995, s. 86.

3.1 Náležitosti subjektu

Náležitosti subjektu právního jednání, tj. subjektů, které mohou právně jednat, lze nalézt v hlavě druhé občanského zákoníku, upravující osoby. Právně jednat vždy může dle dikce občanského zákoníku jen osoba, a to fyzická, či právnická. Co se týká fyzické osoby, je nutné, aby tato měla jak právní osobnost a svéprávnost, aby bylo možné činit platné a bezvadné právní jednání. Fyzická osoba tedy musí mít právní osobnost, tj. způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, přičemž právní osobnost má osoba od narození do smrti a dále musí být svéprávná, což je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem. Nutno zdůraznit, že ani jedné z těchto způsobilostí se osoba nemůže vzdát, a to ani zčásti.

Právní osobnost u fyzické osoby trvá po celý život, jakož i ve svém důsledku taktéž svéprávnost, resp. její minimální míru, neboť podle současné právní úpravy neznáme již institut úplného zbavení svéprávnosti. Svéprávnost tedy nemusí být úplná a ze zákonem stanovených důvodů může být rozhodnutím soudu omezena.

Plné svéprávnosti se obvykle nabývá zletilostí, tedy dovršením osmnáctého roku věku, přičemž občanský zákoník pamatuje i na situace, kdy lze nabýt plné svéprávnosti před dosažením tohoto věku, a to prostřednictvím institutu přiznání svéprávnosti⁷⁸ nebo uzavřením manželství.⁷⁹ Co se týká zmíněného přiznání svéprávnosti, k tomuto lze přistoupit, pokud jsou kumulativně splněny dvě zákonné podmínky. Jednak pokud nezletilý dosáhl věku šestnácti let a zároveň je osvědčena jeho schopnost sám se živit a obstarat si své záležitosti. Druhou z možností, jak dosáhnout plné svéprávnosti před naplnění věkového kritéria je uzavření manželství, které může výjimečně uzavřít nezletilý, který není plně svéprávný a dovršil šestnáct let věku a současně existují pro uzavření manželství důležité důvody, přičemž všechny tyto podmínky musí být splněny taktéž jako v případě přiznání svéprávnosti kumulativně.⁸⁰

Co se týká osoby právnické, tato disponuje právní osobností od svého vzniku do zániku, logicky však na rozdíl od osoby fyzické postrádá svéprávnost.

---

⁷⁸ Podle § 30 odst. 2 OZ ve spojení s § 37 OZ.

⁷⁹ Podle § 30 odst. 2 OZ ve spojení s § 672 odst. 2 OZ.

⁸⁰ Viz ust. § 30 a § 672 OZ.

3.2 Náležitosti vůle

Jak již bylo výše uvedeno, „*vůle je vnitřní psychický vztah jednajícího k zamýšlenému (chtěnému) právnímu následku.*“⁸¹ Vzhledem k tomu, že vůle jednajícího musí být projevena navenek, aby došlo k perfekci právního jednání, musí být mezi vůlí a jejím projevem shoda, jinak by právní jednání nemohlo vzniknout.

L. Tichý pak v rámci komentářové literatury⁸² pak vůli označuje jako vnitřní stránku projevu vůle, která má tři složky, a to vůli k jednání, vědomí jejího projevu a vůli k právnímu následku. Zjednodušeně by se vůle dala charakterizovat tak, že jednající chce učinit nějaké jednání, je si vědom, že musí učinit kroky k tomu, aby dal najevo, že takto chce jednat a dále si musí uvědomovat i právní následky, resp. k čemu právní jednání povede, tedy co bude výsledkem této jeho vůle, kterou následně projeví.⁸³ Nutnost vůle k právnímu jednání lze pak dovodit z ust. § 551 OZ, dle kterého v případě absence vůle o právní jednání nejde, resp. se jedná o právní jednání zdánlivé, ke kterému se podle zákona nepřihlíží.

Pokud jde o vůli samotnou, tato vždy musí být svobodná, vážná a prostá omylu.⁸⁴ Základní podmínkou vzniku právního jednání je právě svoboda vůle. Jednající si sám musí utvořit svobodně vůli pro právní jednání, resp. sám musí učinit rozhodnutí pro určité právní jednání. Zde je nutno podotknout, že jednající musí mít k tomuto jednání plnou svéprávnost, jak bylo naznačeno výše u náležitostí subjektu. Svobodu vůle pak L. Tichý⁸⁵ staví na tzv. materiálních předpokladech sebeurčení jednotlivce, kterými jsou dle jeho názoru právě svéprávnost pro určitou vůli a svoboda této vůle. Případy kdy se nebude jednat o

---

⁸¹ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1939-1951.

⁸² TICHÝ, L. § 545 (Právní jednání a jeho následky). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁸³ Taktéž SCHWAB, D. Einführung in das Zivilrecht: Einschließlich BGB. Allgemeiner Teil. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2000, s. 183.

⁸⁴ Viz rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 1997, sp. zn. II. ÚS 28/96: „*V případě darovací smlouvy mezi fyzickými osobami je, z hlediska právní praxe, zcela nemožné prokázat existenci nápadně nevýhodných podmínek v době uzavření smlouvy, neboť je to právní skutečnost, kterou vylučuje již prostý fakt darování, jako dobrovolný bezplatný převod na straně dárce a úmysl tento bezplatný dar přijmout na straně obdarovaného. Omyl v pohnutce stěžovatelky nemůže takový právní úkon učinit neplatným.*“

⁸⁵ TICHÝ, L. § 551 (Absence vůle). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

vůli svobodnou, budou zejména v případě mentální neboli tajné rezervace⁸⁶ nebo v situacích fyzického donucení jednatelky osoby, neboť u fyzického donucení neprojevuje vůli jednatelky, ale ten, kdo se násilím dopouští, přičemž není podstatné, zda se násilím dopouští druhá strana právního jednání, nebo osoba jiná, která není na právním jednání nikterak zúčastněna.⁸⁷ Nelze opomenout, že fyzické násilí musí být striktně odlišováno od pouhé hrozby násilím, kdy pod hrozbou násilím jednatelky projevuje vůli, která je však onou hrozbou podstatně deformována, proto v případě hrozby násilím právní jednání vznikne, avšak bude neplatné, na rozdíl od právního jednání v případě fyzického násilím, které bude od počátku neplatné. K tomu se vyjadřují M. Kindl a A. Rozehnal,⁸⁸ kteří vnímají zásadu *vigilantibus iura scripta sunt* považují za bezohledné a urážející obyčejné lidské cítění i ust. § 2 odst. 3 OZ pokud se ten, kdo byl k právnímu jednání donucen hrozbou násilím, musí neplatnosti právního jednání sám dovolat, jinak se toto právní jednání považuje za platné.⁸⁹

Dalším případem chybějící vůle mohou být mimovolní projevy, např. vůli neovládané reflexní pohyby nebo mluvení ze spaní.⁹⁰ Jelikož tyto mimovolní projevy nemůže osoba ovládat, resp. není ve stavu plného vědomí, nelze tak těmto projevům přikládat žádný význam ve vztahu k vůli jednatelky k určitému právnímu jednání.

Další podstatnou součástí platného jednání, konkrétně vůle jednatelky je vážnost vůle. Občanský zákoník přikládá vážnosti vůle takovou důležitost, že jej výslovně zakotvil do ust. § 552 OZ, dle kterého nejde o právní jednání, nebyla-li zevně projevena vážná vůle. Vážnou vůli pak komentářová literatura⁹¹ vymezuje jako vůli způsobit právní následky, pokud jednatelky nechce způsobit právní následky daného právního jednání, resp. projevů vůle, nelze pak hovořit o vážné

---

⁸⁶ Srov. HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1965-1968.

⁸⁷ Viz HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1965-1968.

⁸⁸ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2014. s. 97.

⁸⁹ K zásadám soukromého práva podrobně např. BYDLINSKI, F. *System und Prinzipien des Privatrechts*. Wien, 1996.

⁹⁰ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1965-1968.

⁹¹ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1965-1968.

vůli. L. Tichý⁹² uvádí, že vážná vůle musí být prostá žertu či nadsázky, přičemž pravá vůle je prostá klamu, lsti a hrozby, je tedy obsažena v projevu, aniž by mezi skutečnou vůlí a projevem této vůle byl rozpor. V této souvislosti je nutné odlišovat simulované právní jednání, kdy jednající neprojevuje vážnou vůli, avšak má v úmyslu vyvolat tento dojem u druhé strany, od situací, kdy tento dojem vážnosti jím projevené vůle u druhé strany právního jednání vyvolat nechce, příkladmo při výuce, v žertu aj.⁹³

Simulované právní jednání neboli jednání tzv. „na oko“ pak lze rozdělit na absolutní simulované a disimulované.⁹⁴ Zásadní rozdíl těchto dvou simulovaných právních jednání spočívá v tom, že při absolutní simulaci je předstírána vůle, avšak jednající nechce právní jednání učinit, na rozdíl od disimulace, kdy je předstíráno určité právní jednání, kterým je však zakrýváno jiné právní jednání, přičemž nejtypičtějším případem bývalo zastření kupní smlouvy smlouvou darovací z důvodu obcházení zákona vztahu k zákonným daňovým povinnostem subjektů, resp. k vyhnutí se těmto zákonným daňovým povinnostem. K simulovanému právnímu jednání pak komentářová literatura⁹⁵ řadí již zmiňovanou mentální rezervaci, kterou lze označit jako tzv. vnitřní výhradu, při které jednající sice platně právně jedná, avšak již v době právního jednání má onu vnitřní výhradu, kterou neprojeví druhé straně navenek a v tomto rozsahu nechce vyvolat určité právní následky a jedná se tak o částečnou simulaci právního jednání.⁹⁶ M. Kindl a A. Rozehnal⁹⁷ k mentální rezervaci⁹⁸ uvádí klasický příklad ženicha, který se ve skutečnosti nechce ženit, jelikož však svou vůli neženit se

---

⁹² TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 234.

⁹³ K tomu LEIPOLD, D. *BGB I: Einführung und Allgemeiner Teil*. 2., neubearbe. Aufl. Tübingen: Mohr Siebeck. s. 204.

⁹⁴ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1965-1968.

⁹⁵ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1965-1968.

⁹⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2003, sp. zn. 22 Cdo 290/2003: „*O neplatnosti smlouvy pro nedostatek vážnosti vůle stran spočívající v simulaci lze uvažovat jen v případě, že vůli smlouvu uzavřít nemá žádná ze stran smlouvy. Pokud jedna strana chce smlouvu uzavřít a být jejím obsahem vázána, zatímco druhá jedná "na oko", aniž by to druhé straně muselo být zřejmé, jde u strany jednající nevázně jen o mentální rezervaci, která nemůže mít vliv na platnost právního úkonu. Pokud soud prvního stupně neprovedl navržený důkaz a v rozhodnutí nevyložil, proč jej neprovedl, trpí řízení vadou, která mohl mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.*“

⁹⁷ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 98.

⁹⁸ *Reservatio mentalis*.

neprojeví navenek, není jeho vnitřní výhrada nikterak významná pro dané právní jednání.

K posouzení, zda byla vůle vážná, využívá právní teorie⁹⁹ dvou přístupů, které slouží k vyřešení rozporu mezi vůlí a jejím projevem. Jedná se o teorii vůle, ve které je rozhodující vůle a absentuje-li vůle jednajícího způsobit zamýšlené právní následky, resp. právně jednat, není ani žádné právní jednání. Dle této teorie je vůle určitou vnitřní duševní skutečností, která nezávisí na projevu a projev je pouhým důkazem o vůli, proto v případě mylného projevu nelze prokázat, že jednající chtěl způsobit následky mylného projevu.¹⁰⁰ Druhou teorií je teorie projevu, ve které je logicky rozhodující vůle jednajícího, která byla navenek projevena, tedy projev vůle, nikoliv vůle skutečná. Současná právní teorie ani praxe¹⁰¹ není jednotná v uplatňování těchto teorií, převažuje však názor, vycházející z projevu vůle, ke kterému se přiklání i soudní praxe,¹⁰² avšak oba projevy by měly být vyvážené a jejich aplikace by měla být ve vzájemném souladu, zejména pak by měly být posuzovány v každé konkrétní situaci individuálně.¹⁰³ Jelikož obě shora naznačené teorie vždy upřednostňují buď vůli, nebo projev vůle, snažil se český zákonodárce možným rozporům předejít, což se

---

⁹⁹ V podrobnostech TICHÝ, L. § 545 (Právní jednání a jeho následky). In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁰⁰ TICHÝ, L. § 545 (Právní jednání a jeho následky). In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁰¹ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1969-1976.

¹⁰² Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1621/2007: „Právní úkon není učiněn vážně (opravdově) tehdy, je-li podle objektivních okolností konkrétního případu zřejmé, že jednající nechtěl svým projevem vůle způsobit právní následky, které s takovým projevem vůle normy občanského práva spojují. V některých případech je nevážnost projevu vůle jednajícího vzhledem k objektivním okolnostem, za kterých k projevu vůle došlo, všeobecně zřejmá (projev vůle učiněný při hře, k vyučovacím účelům, ze žertu apod.), jindy však mohou o neplatnosti pojmu vůle vzniknout pochybnosti. Tak je tomu tehdy, kdy nevážnost projevu vůle nebyla druhé straně zřejmá s ohledem na okolnosti konkrétního případu. Je-li tomu tak – a to je namístě vždy posoudit podle okolností a povahy případu – je nutno v zájmu ochrany právní jistoty občanskoprávního styku, a zejména ochrany dobré víry druhé osoby, považovat právní úkon za platný a pochybnosti o nevážnosti připsat k tíži toho, kdo je vyvolal. Jestliže tudíž by druhé straně se zřetelem na okolnosti konkrétního případu, tj. objektivně posuzováno, nebylo a nemohlo být zřejmé, že projev vůle jednajícího není vážným tj., že adresát projevu vůle důvodně předpokládal, že vyjadřuje vážnou vůli jednajícího, je třeba v zájmu ochrany dobré víry této druhé strany považovat učiněný projev za platný úkon s příslušnými právními důsledky, a to vzdor tomu, že vůle jednajícího jako základ právního úkonu chybí.“

¹⁰³ K nutnosti posouzení objektivních skutečností srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1993/2003 a rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2005, sp. zn. 30 Cdo 448/2005.

mu podařilo zejména zakotvením teorie platnosti,¹⁰⁴ která se snaží dosáhnout rovnováhy mezi oběma teoriemi.¹⁰⁵ „Lze tedy uzavřít, že nedostatek vážnosti vůle je právně relevantní, pokud byl druhé straně znám, nebo vyplývá z okolností, za kterých byl projev vůle učiněn, v opačném případě je jednajícím projevem vůle vázán, i kdyby jej sám jako závazný nezamýšlel.“¹⁰⁶

3.3 Náležitosti projevu vůle

Právní jednání je tedy projevem vůle jednajícího, přičemž tento projev spočívá v určitém jednání, které má vyvolat chtěný právně relevantní následek. Projev vůle je zásadním předpokladem pro to, aby bylo o právním jednání možno hovořit, neboť pouhá myšlenka nepostačuje a vůle musí být fakticky projevena navenek. Projev vůle může mít několik podob. Klasicky se jedná o výslovný projev vůle, konkludentní projev vůle, přičemž právní teorie za určitých podmínek přiřazuje k projevům vůle i mlčení, tedy jedná o tzv. projev vůle mlčky.

Výslovný projev činí osoba pouze tak, že není pochyb o tom, že byl projev vůle skutečně učiněn, typicky tedy ústně či písemně a není právně významné, zda byla použita výhradně právní terminologie,¹⁰⁷ naopak je významné, zda lze výkladem dovodit, k jakému právnímu jednání tento projev směřoval.

Konkludentní projev vůle může být v některých případech problematickým, neboť se jedná o projev spočívající v lidském konání. „Obecně postačí, jestliže lze z chování právního subjektu určitou vůli k právnímu následku dovodit.“¹⁰⁸ Typickým případem konkludentního projevu je přikývnutí, může se

---

¹⁰⁴ Viz ust. § 574 OZ, podle kterého je na právní jednání třeba hledět spíše jako na platné než jako na neplatné.

¹⁰⁵ TICHÝ, L. § 545 (Právní jednání a jeho následky). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁰⁶ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1969-1976.

¹⁰⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 1998, sp. zn. 3 Cdon 1398/96: „Není důležité, byla-li vůle vyjádřena pomocí pojmu, který občanský zákoník nezná; podstatné je, že jeho význam je běžně dostupný a s pojmy občanským zákoníkem užívanými identifikovatelný. Lexikální význam storna je zřejmý potud, že představuje ekvivalent výrazu zrušení, přičemž zrušení smlouvy je již pojmem legálním a stejně jako odstoupení od smlouvy je úkonem (i jednostranným), který směřuje k jednoznačně určeným důsledkům (§ 457 ObčZ). Proto jsou-li tyto důsledky shodné, je z hlediska určitosti a srozumitelnosti pojmu storna nevýznamné, jestliže zahrnuje odstoupení od smlouvy i její zrušení.“

¹⁰⁸ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 141.

však jednat např. o faktické nastěhování nájemce do bytu či jiné právní jednání, ze kterého lze projev vůle k určitému jednání v běžném životě dovodit.

Co se týká mlčení, samo o sobě z hlediska právních následků neznamená nic,¹⁰⁹ což naznačuje např. i ust. § 1740 OZ, které v souvislosti s přijetím nabídky uvádí, že mlčení nebo nečinnost samy o sobě přijetím nejsou. Jiná situace však nastane, pokud mlčení bude v dané situaci projevem vůle shodným s konkludentním jednáním, pak by i mlčení bylo v podstatě projevem vůle.¹¹⁰

Projev rovněž tak musí být srozumitelný a určitý, přičemž srozumitelný je takový projev vůle, kterému lze porozumět, resp. se lze seznámit s jeho obsahem. Určitý je naproti tomu takový projev vůle, pokud je po obsahové stránce dostatečně specifický, konkrétní a jasný, a lze z něj dovodit, jaké právní následky chtěl jednat způsobit.¹¹¹

Jak ze shora uvedeného vyplývá, jednou z náležitostí projevu vůle je absence omylu. Omyl lze vyložit jako nesprávnou či chybnou představu jednoho či všech jednatelů. Dle toho, v čem je omyl učiněn pak lze omyl dělit na podstatný (v rozhodujících okolnostech) a nepodstatný. Omyl lze dělit i dle skutečností, kterých se týká, proto se lze setkat s omylem v předmětu právního jednání, dále s omylem v osobě jednatelů nebo v právním důvodu či ve vlastnosti. Rozdíl právního jednání učiněného v omylu od právního jednání simulovaného je v nevědomosti. Pokud někdo jedná v omylu, vždy jedná nevědomě. Je nepochybné, že omyl je rozlišován v souvislosti s vadami vůle i vadami projevu, toto rozlišení není podstatné, neboť z hlediska české právní úpravy nejsou následky rozdílné, předně se však bude omyl považovat za vadu vůle.

3.4 Náležitosti předmětu právního jednání

Aby bylo právní jednání perfektní a bezvadné, musí i předmět právního jednání splňovat náležitosti, zejména musí být předmět právního jednání možný a dovolený. Pod pojmem dovolenost pak lze spatřovat zejména jeho soulad

---

¹⁰⁹ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4441/2007.

¹¹⁰ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 141.

¹¹¹ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1977-1983.

s právními předpisy. Dovolnost právního jednání pak úzce souvisí se zásadou autonomie vůle a dispozitivnosti, a to v tom směru, že strany si mohou ujednat v podstatě cokoli, pokud v této volbě nejsou omezeny zákonem, neboť i autonomii vůle je nutné v právním řádu stanovit hranice.¹¹² Zákonné omezení projevu v soukromém právu typicky zakotvení kogentních právních norem, od kterých se nelze dohodou stran odchýlit,¹¹³ ale rovněž tak se za rozpor se zákonem pokládají i případy, kdy by bylo jednání v rozporu s rozhodnutím orgánu veřejné moci. „Právní jednání může odporovat zákonu obsahem či účelem, ale také v případě nedostatku oprávnění k provedení právního jednání či zákazu činnosti (§ 5 odst. 2).“¹¹⁴ Lze pak dovodit, že v případě zákonného zákazu se stát snaží určitému právnímu jednání zabránit, neboť jej považuje za škodlivé či jej zakazuje z jiného důvodu.¹¹⁵ Nedovolnost předmětu právního jednání pak způsobuje neplatnost právního jednání, přičemž se jedná o neplatnost relativní, pokud by však právní jednání odporovalo zákonu a zároveň by narušovalo veřejný pořádek, bylo by takové právní jednání stíženo neplatností absolutní.

Stejně tak jako dovolený musí být předmět právního jednání i možný. Nemožnost plnění je pak rozdělována na počáteční nemožnost plnění, resp. pokud od počátku bylo sjednáno nemožné plnění a na nemožnost plnění, která nastala až po platném uzavření právního jednání, neboť tato druhá situace způsobuje zánik závazku, případně může být takové jednání stíženo relativní neplatností, na rozdíl od počáteční nemožnosti plnění, která způsobuje absolutní neplatnost celého právního jednání. Komentářová literatura¹¹⁶ pak dělí počáteční nemožnost na právní a faktickou. Faktická nemožnost plnění je v podstatě takové plnění,

---

¹¹² TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 227.

¹¹³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2008 sp. zn. 30 Cdo 3136/2006: „Podle ustanovení § 39 OZ je neplatný právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům. O rozpor se zákonem jde zejména tehdy, kdy určité chování je zákonem výslovně zakázáno. Rozpor se zákonem však může být i obsahový, není formulován výslovně, ale vyplývá z obsahu ustanovení. Právní úkon obchází zákon, jestliže neporušuje přímo zákaz daný zákonem, ale je v rozporu s cíli určitého ustanovení zákona. Rozpor s dobrými mravy znamená, že předmět úkonu není v přímém rozporu se zákonem, ani jej neobchází, ale je porušeno společenské určení úkonu, příp. vztahu, který z něj má vzniknout. Následkem nedovolenosti je absolutní neplatnost právního úkonu.“

¹¹⁴ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1954-1955.

¹¹⁵ TICHÝ, L. § 580 (Hlavní důvody neplatnosti). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹¹⁶ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2077-2091.

které nemůže rozumný člověk vůbec očekávat, že bude předmět takového plnění skutečně splněn druhou stranou. Typický, takřka takříkajíc učebnicovým příkladem je situace úmrtí malíře, který měl namalovat obraz nebo případ zničení unikátní věci, která měla být předmětem koupě. Naproti tomu k počáteční nemožnosti plnění dochází za situace, kdy není dána absolutně možnost splnění závazku, neboť v právní úpravě taková možnost zcela absentuje. Příkladem lze uvést smlouvu o převodu vlastnického práva k nesamostatné součásti věci¹¹⁷ nebo koupi modrého z nebe či kouzelného zámku. Přičemž počáteční neplatnost plnění vždy stíhá absolutní neplatnost takového právního jednání.

---

¹¹⁷ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2077-2091.

4. VADY PRÁVNÍHO JEDNÁNÍ

Samostatné vymezení konkrétních vad právního jednání v zákoně výslovně nenalezneme, lze je však identifikovat nepřímo právě pomocí následků vad právního jednání, tedy v ustanoveních věnujících se zdánlivému a neplatnému právnímu jednání. Jak již bylo uvedeno výše v předchozím textu, samostatně na poli právní vědy se vadám právního jednání velmi podrobně věnuje publikace L. Tichého,¹¹⁸ avšak nutno uvést, že tato publikace pojednává o celé obecné části občanského zákoníku, nikoliv pouze o právním jednání.

Na první pohled působí, že se v tomto směru právnímu jednání rozsáhle a komplexně věnuje i jedna z novějších publikací M. Sedláčka a T. Střelečka s názvem „Právní jednání a procesní úkony. Vzájemné vztahy a nové aspekty“,¹¹⁹ avšak po podrobnějším přečtení této publikace je nutné rovněž tak konstatovat, že ani tato publikace není uceleným výkladem právního jednání a vady právního jednání obsahuje pouze ve velmi omezené míře. Podrobněji se pak vadám právního jednání věnuje dnes již poměrně bohatá komentářová literatura,¹²⁰ ze které lze při zkoumání vad právního jednání vycházet. Domnívám se, že sumář vad právního jednání z mého pohledu bude cenným přínosem pro právní vědu i praxi, právě s ohledem na ucelený přehled jednotlivých vad právních jednání, přičemž přínosem bude jistě i to, že se bude jednat o práci pojednávající výhradně o vadách právního jednání.

Vady právního jednání lze dělit právě v závislosti na již uvedené náležitosti právního jednání, proto, jak jsem již výše uváděla, přistoupím k rozdělení vad právního jednání na vady subjektu, vady vůle a vady projevu vůle, přičemž oproti kapitole, pojednávající o náležitostech právního jednání samostatně pojednám i o vadách formy právního jednání. Jiné dělení pak ve své

---

¹¹⁸ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014,

¹¹⁹ SEDLÁČEK, M., STŘELEČEK, T. a kol. *Právní jednání a procesní úkony. Vzájemné vztahy a nové aspekty*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2019.

¹²⁰ např. LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014.; ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2014.; MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014; DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M., a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2020; PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019.

monografii používá L. Tichý,¹²¹ který vady právních jednání dělí na počáteční a vady uskutečňování právního jednání a dále dělí vady právního jednání podle míry jejich závažnosti na ty, které se týkají samotné platnosti právního jednání a dále ty, které mají vliv na účinnost právního jednání a podle třetího kritéria lze vady právního jednání dělit na vady obsahu, vůle a formy právních jednání. Ačkoliv vidím logiku v takovém členění, sama jej používat v práci nebudu a vady rozčlením dle mého názoru vhodnějším a srozumitelnějším způsobem právě v návaznosti na již uvedené náležitosti, tj. na vady subjektu, vůle, projevu vůle a formy právního jednání. Jsem však přesvědčena, že i přes odlišné dělení vad právního jednání dospěji s L. Tichým ke shodnému závěru, týkající se možných vad, avšak jednotlivé vady budou řazeny pod jinou skupinu vad právního jednání.

Jak již bylo výše uvedeno, každé právní jednání musí splňovat zákonem stanovené náležitosti k tomu, aby bylo bezvadné, tedy aby netrpělo vadami, se kterými by byly spojeny negativní následky pro jednu nebo více stran právního jednání. Pokud z této myšlenky budu vycházet při specifikaci či definování vad právního jednání, lze za vadu právního jednání považovat takovou skutečnost, která nebude splňovat veškeré zákonem stanovené předpoklady právního jednání. Jinými slovy řečeno, nebudou splněny určité předpoklady stanovené zákonem či dohodou a nebudou tak existovat určité parametry právního jednání.¹²² Identifikace vad právního jednání má dle mého názoru nezanedbatelný význam, neboť v důsledku jakékoliv níže popsané vady právního jednání dochází k následkům takového jednání, které nejsou v právním státě žádoucí, neboť vadné právní jednání může zasahovat do právní jistoty jednajících stran, které mají zájem právně jednat v určité oblasti, avšak tento jejich zájem může být následně zmařen právě v důsledku vad právního jednání. Dále je třeba v případě identifikace vad právního jednání neopomíjet i ochranu jednajících, kteří buď nebudou schopni zabránit způsobení si závažné újmy právě v důsledku vadného právního jednání, nebo v důsledku okolností učiní právní jednání, i když si budou vědomi toho, že takové právní jednání by ze své vlastní vůle neučinili. Proto dbá právní řád důsledně na možnost každé právního jednání, zejména pak to, o kterém vzniknou jakékoliv pochybnosti, podrobit soudnímu přezkumu. Rovněž tak

---

¹²¹ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 242.

¹²² TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 242.

existuje možnost v řízení před soudem namítnout neplatnost právního jednání, avšak pouze za situace, kdy vada právního jednání není tak významného charakteru, že by nastávala neplatnost absolutní, ke které by soud přihlížel *ex officio*.

4.1 Vady subjektu právního jednání

Jak již bylo uvedeno v kapitole o náležitostech subjektu právního jednání, subjektem právního jednání může být osoba fyzická a osoba právnická. Dle dikce ust. § 15 odst. 1 OZ, ve spojení s § 23 OZ může zcela logicky právně jednat pouze živá fyzická osoba a to až do své smrti. Toto ustanovení samo o sobě nepřináší aplikační či výkladové problémy, proto pozornost zaměřím na odstavec druhý ustanovení § 15 OZ, ze kterého lze výkladem dovodit, že právně jedná ten, kdo nabývá pro sebe vlastním právním jednáním práva nebo se zavazuje k povinnostem, přičemž k danému právnímu jednání musí mít svéprávnost, která je slovy zákona způsobilostí nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva nebo se zavazovat k povinnostem.

Toto ustanovení nelze samozřejmě zkoumat s ohledem na například pravidla systematického výkladu izolovaně, nutno přihlédnout i k souvisejícímu ust. § 24 OZ, podle jehož první věty odpovídá každý člověk za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout. Dalším ustanovením občanského zákoníku, které je pro identifikaci subjektu právního jednání a jeho případné vady rozhodné, je samozřejmě ust. § 30 OZ, které upravuje okamžik plné svéprávnosti člověka, kterým je nabytí dovršením osmnáctého roku věku a případně lze za splnění zákonem stanovených podmínek dosáhnout plné svéprávnosti taktéž jejím přiznáním nebo uzavřením manželství. Posledními neméně významnými ustanoveními, která je nutné v této souvislosti uvést jsou ustanovení upravující omezení svéprávnosti člověka, konkrétně upravené v ust § 55-65 OZ.

Jak již bylo řečeno, právně jednat může osoba, a to fyzická nebo právnická, toto vyplývá i z ust. § 17 OZ, podle kterého může mít práva a tato svá práva vykonávat jen osoba a povinnosti lze uložit jen osobě a jen vůči ní lze plnění povinností vymáhat.

Fyzickou osobou je každý člověk. I současný občanský zákoník používá pojem člověk,¹²³ čímž v podstatě definuje fyzickou osobu. Každá fyzická osoba musí mít právní osobnost, což je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Právní osobnosti tak člověk nabývá narozením a pozbývá ji smrtí.

---

¹²³ Srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 178-182.

Důležitou složkou pro právní jednání je pak svéprávnost, která „*znamená, že člověk je osobou svého práva (sui iuris)*“,¹²⁴ neboť svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem. „*Vlastní právní jednání tak nemůže znamenat nic jiného než přičitatelnost vlastního rozumu a vůle.*“¹²⁵

J. Hurdík v komentářové literatuře¹²⁶ pak hovoří o úpravě základního právního statusu osoby v právním smyslu, a to o statusu pasivním, neboli právním postavení osoby, které je předpokladem účasti osoby v soukromoprávních vztazích, do kterého náleží právní osobnost a dále i soubor základních práv a svobod vyplývajících z ústavního pořádku, jehož základem je přirozenoprávní teorie základních práv a svobod. Aktivní status pak tvoří soubor způsobilostí, na jejichž základě se jednatel může aktivně účastnit takových vztahů a do tohoto statusu tak náleží svéprávnost a delikt ní způsobilost.

Lze se tak setkat s několika situacemi kdy mohou v běžném životě fyzické osoby právně jednat a právě na toto právní jednání a jeho případné vady se v následujícím výkladu zaměřím. V běžném životě se může jednat o situace, kdy bude právně jednat osoba zletilá a plně svéprávná, dále může jednat osoba nezletilá, ale plně svéprávná, dále osoba nezletilá, která není plně svéprávná a dále může právně jednat i osoba, jejíž svéprávnost byla omezena. Na základě výkladu možností právního jednání těchto osob, jako i možných vad, které případně z daného právního jednání vznikají, se níže budu snažit dospět k situacím více či méně pravděpodobným, které mohou taková právní jednání založit a dále se pokusím i o jejich identifikaci a demonstraci na praktických příkladech.

---

¹²⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 32.

¹²⁵ BERAN, K. HURDÍK, J. § 15 (Právní osobnost a svéprávnost jako předpoklady způsobilosti mít a nabývat práva a povinnosti). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-2-12]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹²⁶ HURDÍK, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 178-182.

4.1.1 Právní jednání osob plně svéprávných

K tomu, aby mohla osoba v plném rozsahu a bezvadně právně jednat, musí splnit kumulativně dvě zákonné podmínky, a to jednak musí mít právní osobnost, musí se tedy jednat o osobu živou a dále musí být k zamýšlenému právnímu jednání svéprávná. Dle právní úpravy, konkrétně dle ust. § 30 OZ se plně svéprávným stává člověk zletilostí,¹²⁷ které se nabývá dovršením osmnáctého roku věku.¹²⁸ Z toho pak plyne, že právní úprava zná pojem plné svéprávnosti a dále i částečné svéprávnosti,¹²⁹ přičemž částečná svéprávnost je vázána buď na rozumovou a volní vyspělost každého jedince, případně na omezení svéprávnosti soudem.

Plné svéprávnosti lze ovšem zcela výjimečně dosáhnout před osmnáctým rokem věku buď přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Jelikož je zletilost spojena výhradně a pouze s věkem osoby, nelze pak dospět k závěru, že by osoba, které byla přiznána plná svéprávnost, se stala zletilou. Taková osoba, pokud nedovršila osmnáctý rok věku, nadále zůstává osobou nezletilou. Dokonce lze stále hovořit o tom, že osoba, ač plně svéprávná, která nedovršila osmnáctý rok věku, bude stále dítětem, a to zejména v souvislosti s čl. 1 Úmluvy o právech dítěte, podle kterého se „pro účely této úmluvy dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“ Vzhledem k tomu, že podle právní úpravy České republiky se zletilosti nabývá výhradně dosažením věku, mohou tedy nastat situace, kdy osoba plně svéprávná, avšak nezletilá, bude označena za dítě. Zákonodárce vědom si této teoreticky možné, byť jistě výjimečné situace, v právu rodinném i v právu procesním¹³⁰ vyřešil tuto možnou skutečnost tak, k nezletilým používá spojení „nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti“,¹³¹ čímž vyřešil

---

¹²⁷ FRINTA, O. § 30 Zletilost. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-2-12]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X – „Zletilostí se rozumí stanovený věková hranice, s níž j v soukromém právu spojeno nabytí způsobilosti nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem v plném rozsahu.“

¹²⁸ Ve vztahu k ust. § 601 OZ nabude osoba zletilosti počátkem dne, ve kterém slaví osmnácté narozeniny. K tomu též rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 12. 1987, sp. zn. 6 Cz 45/87.

¹²⁹ Srov. např. HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 32-36.

¹³⁰ Zejména pak v ZŘS.

¹³¹ Např. § 755 odst. 3 OZ, § 802 OZ, § 779 odst. 2 OZ nebo § 1988 odst. 1 OZ.

rozpor, kdy by se taková řízení mohla zcela nelogicky vést s nezletilým, který nabyl plné svéprávnosti, což by s sebou mohlo přinášet absurdní situace, zejména v situacích, kdy by taková řízení ohledně nezletilého vedli jeho rodiče takového.

Velmi věcný rozbor stran právního jednání činěného nezletilými mladšími a staršími 16 let provádí komentářová literatura,¹³² ve vztahu k uzavření manželství, což je jednou z možností, jak může nezletilý nabýt plné svéprávnosti. Zcela logicky bude manželství uzavřené nezletilým mladším 16 let zdánlivé, neboť zákon výslovně stanoví hranici 16 let, potřebnou k výjimečnému povolení uzavření manželství, avšak pokud by takové manželství uzavřel nezletilý starší 16 let bez povolení soudu, jednalo by se o manželství neplatné.¹³³ Na tomto případě je dle mého názoru vhodně názorně ukázáno, že zákonodárce dbal na zvýšenou ochranu osob mladších 16 let, které ještě nemají tolik životních zkušeností a nemusí mít plně rozvinutou volní a rozumovou vyspělost, na rozdíl od osob starších 16 let, kterým už je v podstatě dáována možnost předběhnout společnost o dva roky dříve, ovšem za splnění přísných a konkrétních podmínek.

Nutno v této souvislosti poukázat i na ust. § 24 OZ, které hovoří o odpovědnosti člověka za jeho jednání, je-li schopen jej posoudit a ovládnout. Toto ustanovení vyvolává v právní vědě polemiku,¹³⁴ neboť podle svého obsahu by mělo být řazeno spíše k úpravě základních zásad, případně O. Frinta¹³⁵ uvádí, že by toto ustanovení bylo vhodnější zařadit k ust. § 30 OZ, tedy k ustanovením hovořícím o zletilosti a plné svéprávnosti. Podle tohoto zákonného ustanovení je za své jednání odpovědný jen ten, kdo je schopen posoudit jeho důsledky, což je složka rozumová a kdo je schopen své jednání ovládnout, což je právě ta složka volní.¹³⁶ Aby však nedocházelo ke zneužívání tohoto zákonného ustanovení, myslel zákonodárce i na situace, kdy se osoba do stavu, kdy nemá složku

---

¹³² Srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 193-195.

¹³³ Pokud by nedošlo k narození dítěte z tohoto manželství – viz ust. § 683 OZ.

¹³⁴ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 182-183; Dále FRINTA, O. § 24 (Odpovědnost člověka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹³⁵ FRINTA, O. § 24 (Odpovědnost člověka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹³⁶ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 182-183.

rozumovou či volní zcela naplněnou, typicky pak tím, že se sama přivede do stavu opilosti, pak i v tomto případě za své jednání učiněné v tomto stavu osoba odpovídá v plném rozsahu. Nutno podotknout, že znění ustanovení § 24 OZ, které toto stanoví, odpovídá svým obsahem v podstatě tedy materiálně duplicitnímu ust. § 2922 OZ,¹³⁷ což může být z hlediska systematického výkladu dosti matoucí.¹³⁸ Je zřejmé, že ust. § 24 OZ nikterak nemá přímo souviset s deliktní odpovědností, neboť tato je upravena právě v uvedeném § 2922 OZ. Tato odpovědnost za vlastní nezpůsobilost, kterou si osoba sama přivodila, má být vztažena pouze k právnímu jednání. Problematika druhé věty § 24 OZ se pak odráží i v právní vědě, když E. Dobrovolná¹³⁹ uvádí: „*Je sporné, jaký význam má § 24 OZ pro posuzování platnosti právních jednání, uzavřených osobou, která není schopna posoudit následky svého jednání v případě, že se do tohoto stavu uvedla sama. Máme za to, že právní jednání uzavřená osobou, která není schopna posoudit následky svého jednání, ať už se do tohoto stavu přivedla vlastní vinou nebo ne, budou neplatná.*“ Tato autorka pak odkazuje právě na ust. § 581 OZ, podle kterého není-li osoba plně svéprávná, je neplatné právní jednání, ke kterému není způsobilá a dále je neplatné i právní jednání osoby jednající v duševní poruše, která ji činí neschopnou právně jednat.

S tímto právním závěrem se však nemohu plně ztotožnit, neboť v případě, kdy se osoba přivede do stavu opilosti, nebo do jiného stavu, způsobeného například omamnými nebo psychotropními látkami a bude právně jednat v tomto stavu, pak na ni nedopadá ani jedna z možných situací neplatnosti uvedených v ust. § 581 OZ, jelikož nepůjde ani o osobu, která není plně svéprávná a ani nebude jednat v duševní poruše.¹⁴⁰ Dle mého názoru nelze tedy obecně

---

¹³⁷ Podle § 2922 OZ platí, že „*kdo se uvede vlastní vinou do takového stavu, že není s to ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, nahradí škodu v tomto stavu způsobenou. Společně a nerozdílně s ním nahradí škodu ti, kteří jej vlastní vinou do tohoto stavu přivedli.*“

¹³⁸ Srov. MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 - 117.* Praha: Leges. 2013. s. 320.

¹³⁹ Srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 182-183.

¹⁴⁰ Definici duševní poruchy lze nalézt v psychologických slovnících a duševní poruchy jsou zde definovány jako poruchy, které ovlivňují především lidské myšlení, prožívání nebo vztahy s okolím – srov. např. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník.* 1. vyd. Praha: Portál, s. 424. nebo SILLAMY, N. *Psychologický slovník.* 1. české vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 246, ale rovněž se tímto pojmem zabývala i judikatura – viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3061/2012: „*Duševní porucha se podle moderních medicínských názorů vymezuje jako zřetelná odchylka od stavu duševního zdraví a rovnováhy, kterým se rozumí stav úplné a sociální pohody, jako výslednice vnitřních (genetických) a vnějších*

paušalizovat, že každé právní jednání učiněné ve stavu, kdy není osoba schopna posoudit je a ovládnout, jelikož se do tohoto stavu přivedla sama, budou neplatná a mám za to, že tento závěr vyvrací i samo ustanovení § 24 OZ, což navíc E. Dobrovolná¹⁴¹ o odstavec výše uvádí.¹⁴² Ve shodě s tímto mým názorem je i F. Melzer,¹⁴³ který upozorňuje na opatrnost stran výkladu a použití věty druhé ustanovení § 24 OZ, neboť i toto ustanovení není bezbřehé a nelze jej uplatnit v každé situaci, kdy se jedna z jednajících stran přivede do stavu, ve kterém nebude schopna své jednání posoudit a ovládnout, ale existují i jistá omezení. „Přiznání právních následků právnímu jednání osoby, která k němu není způsobilá, totiž zasahuje do autonomie vůle jednajícího. Takové omezení právního principu je sice v zásadě možné, vyžaduje však na druhé straně ochrany hodný zájem druhého subjektu, který se prosadí v poměrování s principem autonomie vůle jednajícího. Takový ochrany hodný zájem absentuje v případě, kdy adresát právního jednání ví o nezpůsobilosti jednajícího. Např. návštěvník restaurace rozezná silnou opilost jiného hosta a přemluví ho, aby mu prodal své hodinky. V tomto případě bude právní jednání silně opilého hosta neplatné, byť si opilost zcela jistě přivodil sám svým zaviněním. Zásah do autonomie vůle jednajícího by byl v rozporu s principem proporcionality, a proto nepřijatelný.“¹⁴⁴ Na druhé straně je však nutné rozlišovat situace, kdy jedna ze stran právního jednání neví o

---

(psychosociálních a enviromentálních) faktorů. Duševní poruchu nemůžeme ztotožňovat s duševní nemocí, neboť pojem duševní nemoci je užším pojmem. Specifická (smíšená) porucha osobnosti (dříve nazývaná psychopatie), u které se povaha lidí nápadně odchyľuje od normy, může být duševní poruchou, ale nemusí být duševní nemocí. Duševní porucha může být způsobena rozdílnými příčinami, a to samotnou duševní chorobou nebo jinou nemocí, která má takovou poruchu za následek, anebo může být vyvolána požitím návykových látek, např. alkoholu nebo omamných látek. Duševní porucha, která je příčinou nepřičetnosti, může být přechodná a krátkodobá, a to od několika vteřin (např. porucha vědomí u řidiče auta, jako příčina dopravní nehody, při níž dojde k ublížení na zdraví) či minut (např. epileptický záchvat, v rámci něhož dojde k ublížení na zdraví osobě poskytující pomoc nemocnému), ale může být také dlouhotrvající nebo trvalá (např. schizofrenie či mentální retardace). Z hlediska tohoto chápání je duševní poruchou nejenom duševní choroba, ale i krátkodobá porucha psychických funkcí, hluboká porucha vědomí, slabomyslnost a jakákoli jiná těžká duševní odchylka, která je z hlediska ustanovení § 26 a 27 významná, jestliže měla za následek ztrátu nebo zmenšení rozpoznávacích či ovládacích schopností.“

¹⁴¹ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 182-183.

¹⁴² Totožně FRINTA, O. § 24 (Odpovědnost člověka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁴³ MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 - 117*. Praha: Leges, 2013, s. 320 a násl.

¹⁴⁴ MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 - 117*. Praha: Leges, 2013, s. 320.

nezpůsobilosti jednajícího a pokud adresát právního jednání byl v dobré víře, že jednající je plně způsobilý k právnímu jednání, pak musí autonomie vůle ustoupit ochraně dobré víry a nabytých práv v dobré víře.

Lze se však ztotožnit s názorem E. Dobrovolné v tom smyslu,¹⁴⁵ že v situacích, kdy se osoba do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědná nebyla, přivedena působením třetí osoby, odpovídají pak za případnou škodu společně a nerozdílně.

K ust. § 24 OZ bych dále ráda doplnila, že toto ustanovení má dopadat na jedinečné situace, kdy osoba nebude mít současně přítomny rozumovou a volní složku. Podle mého názoru dopadá na situace, kdy osoba bude dočasně stížena určitou duševní poruchou, pročež nebude moci své jednání posoudit a ovládnout. Taková duševní porucha však bude pouze dočasného charakteru, v důsledku čehož nebudou dány důvody, pro které by bylo možné omezit její svéprávnost, neboť svéprávnost lze omezit v důsledku duševní poruchy, která není pouze přechodného charakteru.¹⁴⁶ Může se jednat tedy například o chvilkové pomnutí mysli a bude pak na osobě, aby v případném soudním sporu namítala, avšak i prokázala, že v dané situaci nebyla schopna své jednání posoudit či ovládnout. Podle výše uvedeného však zpravidla nebude přípustné, aby v důsledku vlastního uvedení osoby se do takového stavu, například právě do stavu opilosti či v důsledku užití omamných či psychotropních látek, byla osoba zbavena odpovědnosti za své jednání, avšak s výhradou výše uvedenou, kdy tohoto stavu osoby zcela zjevně úmyslně využije osoba jiná.

U osob plně svéprávných, ať již zletilých či nezletilých se tedy lze domnívat, že v případech právního jednání nebude stran subjektu právního jednání více méně o vadách subjektu možno hovořit. I osoby nezletilé, avšak plně svéprávné mohou činit veškerá právní jednání, jejich svéprávnost je tzv. plná, nikoliv částečná,¹⁴⁷ a pokud jejich svéprávnost nebyla následně soudem omezena, neboť i toto je možné, je jejich právní jednání postaveno naroveň osobám zletilým. Jako možné vady právního jednání pak lze připustit jednání osoby

---

¹⁴⁵ Srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 182-183.

¹⁴⁶ Totožně FRINTA, O. § 24 (Odpovědnost člověka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-2-12]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁴⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 32-36.

v souvislosti s výkladem ust. § 24 OZ uvedeným výše a dále by se dalo říci, že u těchto osob by mohlo dojít k vadě právního jednání v situacích, kdy by u osoby byly dány předpoklady pro omezení svéprávnosti, avšak k tomuto kroku dosud nedošlo, čemuž se budu následně věnovat v kapitole pojednávající o omezení svéprávnosti.

V praxi a praktickém životě lze jistě očekávat, že osoby, které nabyly plné svéprávnosti ještě před nabytím zletilosti, se mohou setkávat s neznalostí právní úpravy osobami, se kterými právně jednají, což jim jistě může činit obtíže. Může totiž dojít k situaci, kdy neznalé osoby nebudou chtít s takovou osobou právně jednat z důvodu její nezletilosti, neboť nebudou vnímat rozdíl v nezletilosti a plné svéprávnosti. Osoba, které byla plná svéprávnost přiznána rozhodnutím soudu, tak bude muset při právním jednání, pokud to bude druhá strana právního jednání vyžadovat, prokazovat svou plnou svéprávnost pravomocným rozhodnutím soudu a taktéž bude muset činit i osoba, která nabyla plné svéprávnosti uzavřením manželství.

4.1.2 Právní jednání činěné osobou nezletilou, která nenabyla plné svéprávnosti

Mnohem problematičtější v praxi však může být právní jednání, které činí nezletilí, kteří nenabyli plné svéprávnosti. Právní řád toto upravuje v ust. § 31 OZ, podle kterého má každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti způsobilost k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku. Jedná se ovšem o vyvratitelnou domněnku, která je vhodně stanovená, neboť u tzv. „sporného“¹⁴⁸ právního jednání, které činí nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je nutné zkoumat rozumovou a volní vyspělost tohoto jedince, dále jedinců jeho věku, ale i okolnosti takového právního jednání. Tuto koncepci právního jednání pak lze označit jako objektivní,¹⁴⁹ a to už z její

---

¹⁴⁸ Nepřezkoumávají se veškerá právní jednání nezletilých, kteří nenabyli plné svéprávnosti, ale pouze ta, u nichž bude sporu o tom, zda měli tito nezletilí rozumovou a volní vyspělost takové právní jednání činit.

¹⁴⁹ Srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 196-202. Totožně i HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 33. K tomu odlišně např. ŠÍNOVÁ, R. In: MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 - 117*. Praha: Leges, 2013, s. 352 a násl.

podstaty jako vyvratitelné domněnky „obecně se předpokládá, že nezletilý člověk má „průměrnou“ rozumovou a volní vyspělost, avšak v konkrétním případě lze vést důkaz opaku, tj. že tomu tak není a že rozumová a volní vyspělost tohoto konkrétního nezletilého je odlišná od průměrné.“¹⁵⁰ Tímto přístupem pak zákon garantuje jednak právní jistotu a zároveň respektuje jedinečnost a individualitu každého dítěte.¹⁵¹ Jak věcně uvádí L. Tichý,¹⁵² takto zvolená právní úprava má být jistým kompromisem mezi ochranou nezletilých a zájmy třetích osob v běžném životě. Je však nutné si uvědomit, že způsob jednání a vzhled nezletilého v určitém případě mohou činit potíž v tom smyslu, kdy třetí osoba bude v souvislosti právě s vystupováním a vzhledem nezletilého předpokládat, že činí právní jednání přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti. Proto je následně na třetí osobě, pokud bude mít pochybnosti o svéprávnosti jednajícího, aby mu takové jednání případně ve svém zájmu raději neumožnila.¹⁵³

Osoba, která nedosáhla plné svéprávnosti, může tedy činit taková právní jednání, která jsou přiměřená rozumové a volní vyspělosti nezletilých jejího věku, u nezletilých tak označujeme jejich svéprávnost jako částečnou.¹⁵⁴ V praxi může nastat problém právě v situaci, kdy bude posuzováno, zda nezletilý měl přiměřenou rozumovou a volní vyspělost k danému právnímu jednání, což musí být posuzováno s ohledem na každý konkrétní případ, jeho okolnosti, resp. okolnosti učinění právního jednání a dále přímo konkrétní osobu nezletilého a jeho rozumovou a volní vyspělost. Lze říci, že u nezletilých, zejména u těch nižšího věku nelze předpokládat, že by měli vlastní rozum a vůli, proto musí být jejich jednání přičitatelné rozumu a vůli jiných lidí, neboť se předpokládá, že vůle a rozum se u dětí ještě plně nevyvinuly¹⁵⁵ a nemusí být schopny si zcela uvědomit

---

¹⁵⁰ FRINTA, O., FRINTOVÁ, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů*. Právní rozhledy, 21/2019.s. 725.

¹⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 33.

¹⁵² TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 20-21.

¹⁵³ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 20-21.

¹⁵⁴ Srov. HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 33.

¹⁵⁵ BERAN, K., HURDÍK, J. § 15 (Právní osobnost a svéprávnost jako předpoklady způsobilosti mít a nabývat práva a povinnosti). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

důsledky svého právního jednání.¹⁵⁶ Ochranu nezletilých pak je nutno stavět na první místo, neboť jejich vnímání reality a důsledků právního jednání nastává postupem času, právě s ohledem na jejich věk a zkušenosti a dále i vyzrálost, kterou lze považovat za rozumovou a volní vyspělost.

Ustanovení § 31 OZ posiluje ochranu nezletilých,¹⁵⁷ kteří nenabývali plné svéprávnosti, z toho důvodu, že nemají takové zkušenosti a některá jednání pro ně mohou mít jiného významu, než jaký bude jejich skutečný právní význam. Právní jednání, které taková osoba činí, musí odpovídat její rozumové a volní vyspělosti, přiměřené jejímu věku.¹⁵⁸ Z toho důvodu pak v případě excesu bude docházet k absolutní neplatnosti takového právního jednání, neboť je třeba chránit zájem nezletilého, jelikož taková právní jednání odporují zákonu a zjevně narušují veřejný pořádek.¹⁵⁹ Koncepti absolutní neplatnosti¹⁶⁰ jednání činěného nezletilým, který není plně svéprávný, resp. ke kterému není takový nezletilý způsobilý, odpovídá i § 581 OZ, kdy navíc komentářová literatura,¹⁶¹ se ke shora uvedeným důvodům rozporu s veřejným pořádkem přiklání rovněž tak a dále je vhodně vysvětleno, že není možné uvažovat o neplatnosti relativní, neboť za předpokladu, že nezletilý není k určitému právnímu jednání způsobilý, těžko se lze domnívat, že by byl způsobilý dovolat se neplatnosti takového právního jednání a tedy že by kvalifikovaným způsobem hájil svá práva v případě sporu.

Není však třeba přezkoumávat každé právní jednání nezletilých, kteří nenabývali plné svéprávnosti, nebo dokonce u každého snad presumovat jeho absolutní neplatnost. Přezkoumávat se budou jen a pouze taková právní jednání, u nichž vzniknou pochybnosti o jejich platnosti. Shora uvedené ustanovení § 31 OZ je ustanovením obecným, následující ustanovení § 32 – § 35 OZ jsou ve vztahu

---

¹⁵⁶ Totožně DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 222.

¹⁵⁷ Srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 196-202.

¹⁵⁸ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2092-2096.

¹⁵⁹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017, s. 36; Rovněž tak i DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2016, s. 222.

¹⁶⁰ Totožně i ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura. 2. vydání.* Praha: Linde Praha a. s. 2013, s. 135-136.

¹⁶¹ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2092-2096.

k tomuto ustanovení speciální a velmi podstatné je rovněž dále ust. § 36 OZ, které stanovuje, že nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, není nikdy způsobilý samostatně jednat v těch záležitostech, k nimž by i jeho zákonný zástupce potřeboval přivolení soudu. Občanský zákoník tak reaguje na skutečnosti, že „nezletilí nabývají svéprávnosti postupně, a to v rozsahu, jaký odpovídá jejich rozumové a volní vyspělosti.“¹⁶² Česká právní úprava neobsahuje konkrétní věkovou hranici, která by byla pro právní jednání určující, u některých právních jednání nezletilých však zákonodárce k určení věkové hranice z důvodu vhodnosti přistoupil, neboť dovodil, že v daném věku již nezletilí mají dostatek životních zkušeností a jejich rozumová a volní vyspělost takovému právnímu jednání za určitých situací odpovídá. Jedná se např. o právní jednání v případě pořízení pro případ smrti, které může činit nezletilý, který dovršil 15 let,¹⁶³ tato věková hranice platí i v případě souhlasu se změnou příjmení¹⁶⁴ nebo v souvislosti s výkonem závislé práce,¹⁶⁵ stejně tak v případě již zmíněného uzavření manželství je stanovena věková hranice 16 let.¹⁶⁶ Věková hranice pro právní jednání nezletilých není nic, co by bylo naší právní úpravě zcela cizí či nové.¹⁶⁷ Předchozí právní úpravy tyto hranice znaly¹⁶⁸ a zrušeny byly občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb., přičemž důvodová zpráva k ObčZ v souvislosti s touto změnou uvádí: „*Odstraňují se dosavadní další věkové hranice, které se ukázaly mechanickými a nepraktickými, a které při běžných právních úkonech, například při nákupu spotřebních předmětů, nebyly vůbec zjišťovány. Místo nich klade osnova důraz na*

---

¹⁶² Srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 196-202.

¹⁶³ Viz § 1526 OZ – „*Kdo dovršil patnácti let věku a dosud nenabyl plné svéprávnosti, může pořizovat bez souhlasu zákonného zástupce formou veřejné listiny.*“

¹⁶⁴ Srov. § 863 odst. 1 OZ – „*Ke změně příjmení dítěte podle § 862 je třeba vyjádření dítěte za stejných podmínek jako v jiných záležitostech týkajících se dítěte; je-li dítě starší patnácti let, je třeba, aby se změnou svého příjmení souhlasilo.*“

¹⁶⁵ Viz § 34 OZ – „*Závislá práce nezletilých mladších než patnáct let nebo nezletilých, kteří neukončili povinnou školní docházku, je zakázána. Tito nezletilí mohou vykonávat jen uměleckou, kulturní, reklamní nebo sportovní činnost za podmínek stanovených jiným právním předpisem.*“ Dále i § 35 OZ – „*Nezletilý, který dovršil patnáct let, se může zavázat k výkonu závislé práce podle jiného právního předpisu. Jako den nástupu do práce nesmí být sjednán den, který by předcházel dni, kdy nezletilý ukončí povinnou školní docházku.*“

¹⁶⁶ Srov. § 672 odst. 2 OZ - *Soud může ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku, jsou-li pro to důležité důvody.*“

¹⁶⁷ V podrobnostech srov. TILSCH, E. *Občanské právo. Část všeobecná*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 120 -121.

¹⁶⁸ V podrobnostech např. FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., ELISCHER, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů*. Právní rozhledy, 21/2019, s. 725.

rozumovou a mravní vyspělost nezletilých a na povahu právního úkonu, k němuž má dojít. Je proto třeba v každém konkrétním případě zjistit, jaké právní jednání nezletilý uzavřel, zejména jaká práva a jaké povinnosti z tohoto jednání pro něho vyplývají. Podle toho je pak nutno posoudit, zda jde o jednání, které svým obsahem a dosahem odpovídá úsudkové schopnosti a mravní vyspělosti nezletilého. Jde tedy o ustanovení, které chrání nezletilé před neuváženými majetkovými dispozicemi a které umožňuje, aby v takovém případě byl právní úkon nezletilého prohlášen za neplatný a jemu vráceno to, co podle něho plnil.“¹⁶⁹

V tomto duchu pokračuje i současný OZ, který úpravu zjednodušuje právě odstraněním univerzální věkové hranice k právnímu jednání nezletilých, avšak ponechává pouze výslovně uvedené případy, u kterých lze nezletilému pro právní jednání umožnit prostor po dovršení určité věkové hranice, aniž by musel nabýt plné svéprávnosti, neboť zákonodárce usoudil, že k takovým právním jednáním mají tito nezletilí dostatek rozumové a volní vyspělosti i životní zkušenosti.

Názorně, v souvislosti s tímto tématem lze demonstrovat příklady **cestování nezletilých v hromadné dopravě bez platného jízdního dokladu**.¹⁷⁰

Touto problematikou se soudní praxe zabývala již mnohokrát a závěry tak lze považovat za ustálené a konstantní.¹⁷¹ Soudy tedy dospěly k závěru, který je, v současné době při jejich rozhodování zastáván, že nezletilí, zpravidla ve věku 12 let mají rozumovou a volní vyspělost k tomu, aby cestovali hromadnou dopravou, a musí si být vědomi toho, že tak musí činit s platným jízdním dokladem. Je pravdou, že tyto případy byly řešeny zejména s ohledem na procesní stránku věci, kdy následně Ústavní soud dospěl k jednotnému závěru, že soudy v dané věci neměly jednat se zákonným zástupcem, který řádně a efektivně nehájil zájmy nezletilého. Nutno připomenout i svým významem zásadní rozhodnutí z této oblasti, kdy Ústavní soud v nálezu ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. II. ÚS 1864/16, ve kterém se základ sporu lišil zejména v tom, že nezletilá

---

¹⁶⁹ https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_10.htm

¹⁷⁰ K tomu podrobněji publikované články autorky, a to např. FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. *Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ve věcech rodinného práva za rok 2017 s komentářem (2.)*. Rodinné listy, č. 3/2018, s. 18 - 24 nebo FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. *Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ČR ve věcech rodinného práva za rok 2019 (3.)*. Rodinné listy, č. 3/2020, s. 22-28.

¹⁷¹ K této problematice velmi podrobně FRINTA, O. *Smlouva o přepravě osoby v novém soukromém právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2018.

cestovala společně s matkou a obecný soud následně dovodil, že matka jí měla cestovní doklad opatřit. Ústavní soud však vyslovil, že takový pohled na věc by založil nerovnováhu v rozhodování a dále by takové rozhodování bylo i v rozporu se zásadou předvídatelnosti soudního rozhodování, neboť případy, kdy rodič cestující s nezletilým dítětem, mu nezakoupí jízdní doklad, nejsou nikterak odlišné, avšak mohly by být odlišně posuzovány soudy, od případů, kdy například rodič dítě nechá nezletilého samostatně cestovat hromadnou dopravou, ale peníze na zakoupení jízdního dokladu mu neposkytne nebo situace, kdy by nezletilí cestovali v doprovodu jiného příbuzného než rodiče.

V případě jízd nezletilých hromadnou dopravou bez platného jízdního dokladu musí být odlišovány dvě situace stran způsobilosti k tomuto právnímu jednání. Za prvé je nutné si uvědomit, že z pohledu hmotného práva má nezletilý, který již zahájil povinnou školní docházku, zpravidla dostatečnou způsobilost k uzavření smlouvy o přepravě osob v městské hromadné dopravě, ze které mu vyplývá povinnost uhradit i jízdné. Za druhé pak je nutné si uvědomit, že ačkoliv má nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, procesní subjektivitu, nemá procesní způsobilost a v soudním řízení, týkajícím se těchto pokut, ať už v nalézacím nebo ve vykonávacím, musí být zastoupen zákonným zástupcem,¹⁷² případně jinou osobou, která bude řádně chránit jeho práva.

Co se týká hmotněprávní způsobilosti nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti, vyslovila jsem výše závěr, že nezletilý, který již zahájil povinnou školní docházku, má zpravidla způsobilost k uzavření smlouvy o přepravě osob v městské hromadné dopravě, ze které mu vyplývá povinnost uhradit i jízdné. Nic na tom nemění ani skutečnost, že nezletilí si často neuvědomují, že smlouvu o přepravě uzavřeli svým konkludentním jednáním,¹⁷³ když do vozidla městské hromadné dopravy nastoupili s úmyslem přepravit se dopravní prostředkem městské hromadné dopravy z jednoho místa do místa jiného.¹⁷⁴ Důležité však je,

---

¹⁷² Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2775/2005.

¹⁷³ Srov. FRINTA, O. *Smlouva o přepravě osoby v novém soukromém právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018, s. 158.

¹⁷⁴ KNAPP, K. *K některým otázkám smluvního vztahu z pravidelné hromadné osobní přepravy*. Socialistická zákonost: časopis pro právní praxi. 1984, č. 5. s. 260-263 – který v této souvislosti vyslovil, že v chování dopravce, spočívajícím v provádění osobní přepravy nelze spatřovat projev směřující k uzavření smlouvy o přepravě a dále vyslovil, že smluvní vztah za tohoto stavu nelze dovodit, neboť přistavení dopravního prostředku do zastávky nelze považovat za nabídku na uzavření smlouvy. Tento názor ve vztahu k současné právní úpravě, konkrétně k ust. § 2550 OZ i k současnému pojetí soukromého práva, naznačenému výše, zejména s ohledem na autonomii vůle

že mají vědomost o tom, že cestování dopravním prostředkem městské hromadné dopravy je nezbytné pořídit si jízdní doklad, který musí mít u sebe.

Žádné z výše uvedených rozhodnutí nehovoří o konkrétním věku nezletilého, který je způsobilý uzavřít smlouvu o přepravě v hromadné dopravě, pouze je uvedeno, že u nezletilého ve věku 12 let, takové právní jednání odpovídá jejich rozumové a volní vyspělosti, avšak není konkrétně uvedeno, v jakém věku počíná tato rozumová a volní vyspělost nezletilých, což je způsobeno právě tím, že u nezletilých musí být jejich rozumová a volní vyspělost posouzena vždy individuálně v souvislosti s konkrétním případem. Nelze tak striktně stanovit konkrétní věk u konkrétního jednání nezletilého a ani toto nelze nikterak obecně automatizovat či určovat. Aby tedy právní jednání nezletilého bylo platné a vyvolalo zamýšlené právní následky, musí být jednak přiměřené co do povahy rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku, ale dle mého názoru i samotnému konkrétnímu jedinci, neboť si lze představit situaci, kdy dva nezletilí ve věku osmi let budou posuzováni odlišně, neboť jeden bude natolik rozumově a volně vyspělý a bude si uvědomovat následky konkrétního jednání, resp. nekoupení si jízdního dokladu a navíc bude mít i přehled a povědomost o případné pokutě v situaci, kdy bude přistižen při jízdě hromadnou dopravou bez platného jízdního dokladu.

Naopak druhý nezletilý v tom samém věku nebude schopen pochopit následky svého jednání ani následky možného uložení sankce za jízdu bez jízdního dokladu, přičemž se může jednat například o nezletilého, který si bude uvědomovat pouze skutečnost, že měl dodatečně uhradit jízdné.¹⁷⁵ Obecně tak lze plně v souladu s ustálenou judikaturou uzavřít, že nezletilí, kteří dovršili věku dvanácti let, již jsou všechny tyto skutečnosti schopni chápat a chápat i následky takového svého jednání. Jak jsem již výše uvedla, jsem však toho názoru, že nezletilí, kteří zahájili povinnou školní docházku, tj. zpravidla od šesti let, obecně mají povědomost o tom, že městskou hromadnou dopravou musí cestovat s platným jízdním dokladem, který si musí zakoupit a v případě, že budou při jízdě prostředkem hromadné dopravy přistiženi bez platného jízdního dokladu,

---

je nutné tento závěr naprosto striktně odmítnout, nehledě na to, že v současné době zcela běžné uzavírat smlouvy adhezním způsobem.

¹⁷⁵ K možnostem kontrolora, včetně jeho uvážení k neuložení pokuty podrobně FRINTA, O., FRINTOVÁ, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl druhý: specifikace dětských dluhů vzniklých ze smluv o přepravě*. Právní rozhledy, 22/2019, s. 770.

budou muset za toto své jednání nést odpovědnost, a to minimálně prostřednictvím svých rodičů, kteří budou muset jízdné spolu s pokutou uhradit.¹⁷⁶ Tento závěr činím s vědomím, že jednání nezletilých nelze nikterak ohraničit konkrétní jasnou věkovou hranicí,¹⁷⁷ což také bylo důvodem pro zrušení těchto mechanických věkových hranic u právního jednání nezletilých, proto však jako protiváhu zdůrazňuji, že právě obecné soudy musí v každém konkrétním případě posoudit, zda je u konkrétního nezletilého dána způsobilost k uzavření smlouvy o přepravě osob, včetně všech ujednání a důsledků, které vyplývají z jejího porušení.¹⁷⁸

Mohla by vyvstat otázka, jak pokusovat situaci, kdy by si nezletilý sice jízdní doklad zakoupil, avšak zmačkal by jej, nevzal by si jej, roztrhal ho během jízdy, jelikož i taková jízda je jízdou bez platného jízdního dokladu, neboť nezletilý by se následně nemohl oprávněné osobě prokázat právě zakoupeným jízdním dokladem.¹⁷⁹ Podle mého názoru s ohledem na výše naznačené situace by bylo možné bránit se tím, že nezletilý sice věděl, že má zakoupit platný jízdní doklad, ovšem nevěděl, že jej má uschovat pro případnou kontrolu. Otázkou však je, jak by se k takové obraně postavily soudy, protože jak již bylo výše uvedeno, jednak se musí zohlednit rozumová a volní vyspělost nezletilých jeho věku, ale i konkrétní situace a konkrétní rozumová a volní vyspělost toho daného jedince. Podle mého názoru, pokud si nezletilý uvědomuje, že si musí zakoupit jízdní

---

¹⁷⁶ Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 1. 2013, sp. zn. II. ÚS 3176/2012 – „...byla-li nezletilá, které bylo 12 let, způsobilá sama cestovat městskou hromadnou dopravou, musela si být vědoma povinnosti zaplatit jízdné i toho, že porušení přepravní smlouvy je spojeno s přírazkou k jízdnému. V případě nyní posuzovaném došlo k rozhodné události v době, kdy bylo stěžovatelce bez několika týdnů 11 let. Jen na základě tohoto věku samotného lze u běžného jedince předpokládat znalost základních pravidel užití dopravního prostředku MHD. Existence smluvní sankce pro případ jízdy bez platného dokladu je totiž dle Ústavního soudu skutečností notoricky známou. I když stěžovatelka nemusela znát podrobnosti úpravy tohoto zajištění ve smluvních přepravních podmínkách, o jejím základním rámci povědomí mít mohla a měla. Smluvní pokuta je v této situaci navíc i u nezletilých cestujících nutná z povahy věci; výklad způsobilosti k právním úkonům podaný stěžovatelkou, kdy by podle jejího názoru vznikl dopravnímu podniku v případě přistižení nezletilého cestujícího bez platného jízdního dokladu nárok jen na úhradu samotného jízdného, by z jízdného u této kategorie cestujících učinil jen dobrovolný příspěvek na MHD.“

¹⁷⁷ Viz Nález Ústavního soudu ze 28. 11. 2017, sp. zn. II. ÚS 1864/16.

¹⁷⁸ K tomu srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 4. 12. 2008, sp. zn. III. ÚS 1019/08 nebo Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 1775/14 a rovněž tak FRINTA, O., FRINTOVÁ, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl druhý: specifika dětských dluhů vzniklých ze smluv o přepravě*. Právní rozhledy, 22/2019, s. 772: „Klíčovou je tak i nadále nutnost individuálního posouzení každého případu podle jeho konkrétních okolností.“

¹⁷⁹ FRINTA, O. *Smlouva o přepravě osoby v novém soukromém právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018, s. 159.

doklad, měl by si být vědom i toho, že se v případě kontroly bude muset tímto jízdním dokladem i prokázat.¹⁸⁰

Naší právní úpravě je velmi blízká německá právní úprava, která upravuje věkovou hranici pro právní jednání nezletilých v ust. § 106-113 BGB. V Německu je tedy tak zlomem pro právní jednání nezletilých právě věk 7 let (tedy ve věku, kdy již zpravidla každý nezletilý zahájil školní docházku). Podle § 106 BGB¹⁸¹ je nezletilá osoba, která dosáhla věku sedmi let, z hlediska způsobilosti k právním úkonům omezena podle § 107 až 113, přičemž tyto následující paragrafy pak stanovují, kdy potřebuje nezletilý souhlas s právním jednáním a za jakých situací pak bude takové jednání nezletilého bez souhlasu zákonného zástupce neplatné. Pro zajímavost bych ráda doplnila, že podle právní úpravy ČR se bude jednat o porušení soukromoprávního vztahu, ale pokud by osoba cestovala bez platného jízdního dokladu v Německu, pak se dopustí trestného činu podle ustanovení §265a StGB (trestního zákona), za který hrozí dokonce trest odnětí svobody až na jeden rok nebo peněžitý trest a dále pak jízdné s přírážkou ve výši dvojnásobku obvyklého jízdného za ujetou vzdálenost, minimálně ve výši 60 eur.¹⁸²

Jak již bylo výše uvedeno, hmotněprávní způsobilost nezletilých musí být odlišována od procesní způsobilosti, neboť nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, má sice procesní subjektivitu, avšak nemá procesní způsobilost a v soudním řízení, týkajícím se těchto pokut, ať už nalézacím nebo vykonávacím, tak musí být zastoupen zákonným zástupcem¹⁸³ nebo jinou oprávněnou osobou, která bude řádně hájit jeho práva. Rovněž tak bylo výše rozvedeno a poukázáno na judikaturu v souvislosti s touto problematikou, ze které vyplývá, že v případě nečinnosti zákonných zástupců nezletilého musí být v řízení před soudem nezletilý zastoupen opatrovníkem, který bude řádně hájit jeho práva. Procesní způsobilost nezletilého v soudním řízení je odvislá od jeho svéprávnosti,¹⁸⁴ tedy

---

¹⁸⁰ Tyto situace pak je vhodné rozlišovat s ohledem na vznik povinnosti zaplatit přírážku k jízdnému. – K tomu velmi podrobně FRINTA, O. *Smlouva o přepravě osoby v novém soukromém právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018, s. 163.

¹⁸¹ http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_106.html

¹⁸² Dostupné: <<https://drive.google.com/file/d/1ARxRn0IpAUb26hZl9PLQm7lt3IDg219n/view>> - výsledky projektu č. 68, Společný příhraniční region Česko-Bavorsko: Překonání právních překážek v oblasti správy, ekonomiky, sociálních věcí a zdravotnictví. Cestovní ruch.

¹⁸³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2775/2005.

¹⁸⁴ V podrobnostech ZÁHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 101 a násl.

v souladu s § 20 odst. 1 OSŘ každý může před soudem jako účastník samostatně právně jednat (procesní způsobilost) v tom rozsahu, v jakém je svéprávný. Ačkoliv tedy plná procesní způsobilost nastává s plnou svéprávností osoby, pak nezletilí mají procesní způsobilost v případech, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku.¹⁸⁵ Podle komentářové literatury¹⁸⁶ by otázka procesní způsobilosti, jako podmínka řízení u nezletilých neměla být spornou, bohužel však je. B. Dvořák¹⁸⁷ pak velmi vhodně doplňuje, že „účast na soudním řízení vyžaduje sama o sobě větší rozumovou vyspělost než právní jednání, o kterém se v řízení jedná (např. soudní uplatnění vad tabletu, který si nezletilý pořídil z vlastních prostředků, jistě vyžaduje větší rozumové schopnosti, než pouhý nákup takového zařízení)“ a dospívá k závěru, že v případě nezletilých proto bude pravidlem závěr, že nemají procesní způsobilost,¹⁸⁸ resp. bude s ohledem na specifickou soudního řízení a taktéž i na specifickou jeho pravidel nutné, aby byl nezletilý vždy zastoupen zákonným zástupcem.¹⁸⁹ Podle B. Dvořáka¹⁹⁰ však na rozdíl od hmotněprávního posuzování způsobilosti nezletilého k právnímu jednání nelze k hodnocení procesní svéprávnosti přistupovat individuálně, „tedy podle vyspělosti konkrétního jedince, ale podle obecných kritérií, odpovídajících příslušné věkové skupině.“¹⁹¹ Těmto závěrům odpovídá i rozhodovací praxe soudů, kdy lze jako významný vyzdvihnout Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14, podle kterého mj.: „V případě nezletilých dětí by pravidlem měl být závěr, že tyto nemají plnou procesní způsobilost ve smyslu § 20 odst. 1 občanského soudního

---

¹⁸⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 105.

¹⁸⁶ DVOŘÁK, B. § 20 (Procesní způsobilost). In: LAVICKÝ, P. aj. *Občanský soudní řád: Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p11963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. Totožně ŠÍNOVÁ, R. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 77-93.

¹⁸⁷ DVOŘÁK, B. § 20 (Procesní způsobilost). In: LAVICKÝ, P. aj. *Občanský soudní řád: Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p11963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁸⁸ Srov. DVOŘÁK, B. § 20 (Procesní způsobilost). In: LAVICKÝ, P. aj. *Občanský soudní řád: Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p11963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁸⁹ DVOŘÁK, B. § 20 (Procesní způsobilost). In: LAVICKÝ, P. aj. *Občanský soudní řád: Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p11963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁹⁰ DVOŘÁK, B. § 20 (Procesní způsobilost). In: LAVICKÝ, P. aj. *Občanský soudní řád: Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p11963CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹⁹¹ Totožně i Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14.

řádu, přičemž opačný závěr lze přijmout pouze v konkrétních zcela výjimečných situacích a vždy je nutno jej řádně odůvodnit. Zohlednit je přitom třeba zejména individuální rozumovou a volní vyspělost konkrétního dítěte, neboť je to toto individuální hledisko, které je podstatné. Z pohledu ústavních práv nezletilých dětí je tak nutno zajistit, aby v soudním řízení, jehož jsou účastníky, požívaly dostatečné ochrany, která je zpravidla, není-li zde konflikt zájmů, zaručena jejich zastoupením zákonným zástupcem. Zároveň však musí být děti od jisté věkové hranice (která, jak vyplývá z nynějšího případu, nemůže být vyšší než 16 let) do řízení zapojeny a soudy nemohou komunikovat pouze s jejich zákonným zástupcem nebo opatrovníkem. Ať již se zapojení zákonných zástupců dětí bude dít postupem podle § 22, nebo § 23 občanského soudního řádu, je třeba, aby soud doručoval i takto zastoupenému nezletilému účastníkovi, aby tento mohl vykonávat své právo participovat na řízení, které se jej dotýká.“

Výše uvedené závěry zcela korespondují s mým názorem, že soudní řízení může být pro osoby práva neznalé složité a ačkoliv soud poskytuje procesní poučení všem účastníkům řízení, pro některé osoby zletilé a plně svéprávné mohou být i tak dosti nesrozumitelné, proto by nezletilí, kteří nenabyli plné svéprávnosti, v takových řízeních měli být obecně vždy zastoupeni zákonným zástupcem, zejména z toho důvodu, aby jejich právům a oprávněným zájmům byla vždy poskytnuta maximální možná ochrana.

Lze si pak představit, že jinak bude soudem přistupováno k nezletilým, kteří např. ještě nedokončili povinnou školní docházku, na rozdíl od nezletilých, kterým bude např. 17 let, a budou natolik vyspělí, že budou schopni svá práva a zájmy hájit v některých případech dokonce lépe než jejich zákonní zástupci. To ovšem neodporuje výše uvedenému, kdy soudní jednání bude probíhat výlučně u obou těchto nezletilých za přítomnosti jejich zákonného zástupce, neboť v souladu s výše uvedeným i nezletilý, kterému je například 10 let má právo se v řízení vyjádřit, soud musí jeho názor vzít v potaz při svém rozhodování a naopak v případě nezletilého, kterému bude 17 let, není výslovně uvedeno, že tento může jednat pouze prostřednictvím zákonného zástupce, tento nezletilý může jednat sám a zákonný zástupce může jeho jednání přihlížet, resp. na něj dohlížet.

Právní věda i právní praxe již delší dobu právě v souvislosti s dluhy nezletilých, se kterými následně nezletilí, většinou vinou nezájmu jejich rodičů, vstupovali do dospělosti, volala po úpravě, která by toto regulovala,¹⁹² což se povedlo novelou občanského soudního řádu a občanského zákoníku,¹⁹³ účinnou od 1. 7. 2021, která se mj. na tzv. „dětské dluhy“ zaměřuje. V případech tzv. „dětských dluhů“ se nemusí jednat pouze o dluhy z jízd bez platného jízdního dokladu městskou hromadnou dopravou, ale může jít i o dluhy například za odvoz odpadu.¹⁹⁴ Naopak se nejedná o dluhy spojené s hospitalizací dítěte, neboť u těchto dluhů soudní praxe dospěla k závěru, že rodiče dávají souhlas s hospitalizací dítěte, proto tyto dluhy jdou za rodiči.¹⁹⁵ Těmto závěrům nasvědčuje i zmíněná novela občanského zákoníku a občanského soudního řádu, která reaguje zejména na statistické údaje, kdy k 1. 5. 2019 bylo v exekuci 3 476 nezletilých a z toho přibližně 2/3 případů byly děti mladší 15 let.¹⁹⁶ Cílem novely občanského zákoníku a občanského soudního řádu bylo především zvýšení ochrany dětí v právních vztazích, posílení role zákonných zástupců při právním jednání nezletilých a zdůraznění výchovné funkce úpravy a zajištění její vyšší právní jistoty s cílem celkově předcházet samotnému vzniku dětských dluhů. Podle této novely bylo doplněno ust. § 36 OZ, které zakazuje výslovně zde uvedené jednání nezletilých o odstavec 2) tohoto znění: „(2) *I když je nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, způsobilý jednat v určité záležitosti samostatně, lze podmínit, že následky právního jednání nastanou až souhlasem zákonného zástupce nezletilého uděleným v určené lhůtě, jinak ve lhůtě dvou týdnů od vyžádání; to neplatí pro právní jednání osobní povahy a právní jednání podle § 33.*“ Rovněž tak nově rodiče ručí za dluhy nezletilého, které přesahují jmění nezletilého, a ke kterému dal zákonný zástupce souhlas či jej za nezletilého učinil.

---

¹⁹² Podrobně FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., ELISCHER, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů*. Právní rozhledy, 21/2019, s. 725 – v této části článku se autoři podrobně věnují řešeným případům tzv. „dětských dluhů“ za komunální odpad, regulační poplatky ve zdravotnictví, dále z uzavřené smlouvy s mobilními operátory a dluhům v souvislosti s výpůjčkami knih z veřejných knihoven a dále i dluhům z nájmu bytu nebo domu v případech přechodu nájmu.

¹⁹³ Zákon č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁴ Viz Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 9/15.

¹⁹⁵ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 2. 10. 2015, sp. zn. II. ÚS 728/15.

¹⁹⁶ Zdroj: <<https://www.ceska-justice.cz/2020/08/vydani-platebniho-rozkazu-rozsudku-zmeskani-u-detskych-dluhu-uz-nebude-mozne-schvalila-vlada>>

¹⁹⁷Dále bylo jako zdánlivé právní jednání, označeno takové právní jednání, kterým se nezletilý zavázal k plnění smluvní pokuty, pokud v době uzavření smlouvy nedovrší 15 let. Nejvýznamnější změnu lze nalézt v právu procesním, kde bylo stanoveno, že není možné proti nezletilému mladšímu 15 let využít institutu rozsudku pro uznání, pro zmeškání a vydání platebního rozkazu a navíc v případě řízení s těmito nezletilými mladšími 15 let musí být soudem doručováno nejen zákonnému zástupci, ale i přímo nezletilému.¹⁹⁸

S ohledem na vytyčený cíl mé disertační práce, kterým je zejména pak nastínění a zodpovězení otázek, které mohou v praxi činit jakýkoli problém, jsem se rozhodla v práci uvést další, méně řešený případ, a to otázku, zda může nezletilý vlastnit motorové vozidlo a pokud ano, jaké povinnosti mu na základě takového vlastnictví vzniknou. S ohledem na skutečnost, že právní úprava ČR nestanoví, konkrétní věk osoby, která může vlastnit vozidlo a nebrání tomu ani žádný výslovný zákonný zákaz, může i nezletilý vlastnit osobní motorové vozidlo. Je nepochybné, že otázka nabytí vlastnictví motorového vozidla, ať již koupí nebo jiným způsobem nebude běžnou správou majetku a zákonní zástupci budou jistě potřebovat souhlas soudu, k čemuž jednoznačně dospěla i poměrně rozsáhlá soudní praxe.¹⁹⁹ Pokud by ke koupi vozidla, jehož vlastníkem je nezletilý neměli jeho zákonní zástupci souhlas soudu, pak by se jednalo o právní jednání zdánlivé, ke kterému by nebylo možné přihlížet.²⁰⁰

---

¹⁹⁷ Viz § 899a OZ

¹⁹⁸ Přehledně všechny změny dostupné na <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-192>>

¹⁹⁹ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 25 Cdo 424/2011: „V právní teorii a soudní praxi jsou za neběžné majetkové záležitosti, které schválení soudu vyžadují, považovány uzavření dědické dohody, odmítnutí dědictví, nedovolání se neplatnosti závěti za nezletilého, nabytí či převod motorového vozidla (nikoli běžného jednostopého), nabytí nemovité věci, popř. jejího podílu nezletilým, uznání dluhu a postoupení pohledávky učiněná za nezletilého, prodej akcií v majetku nezletilého a nakládání se stavebním spolením nezletilého (srov. rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 59/1966, 67/1970, 46/1977, 31/1990, dále s. 96 - 98 příručky Řízení ve věcech práva rodinného před soudy prvního stupně, uveřejněné pod sp. zn. Cpj 228/1981 ve zvláštním čísle Bulletinu Nejvyššího soudu ČSR v r. 1981 a rovněž v databázi ASPI, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2012, sp. zn. 28 Cdo 4740/2010, jakož i Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1-459. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 296 a násl.). Právní úkon přesahující rámec běžné záležitosti při nakládání s majetkem nezletilého dítěte, který za něho učinil zákonný zástupce, aniž byl schválen soudem ve smyslu § 28 obč. zák. není perfektní a nemůže vyvolat zamýšlené právní následky (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 1433/2011).“

²⁰⁰ Viz § 551 OZ a § 898 odst. 3 OZ.

Zde bych ovšem ráda poukázala na situace, kdy nezletilému bude poskytnut podle § 9 a násl. zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů příspěvek na pořízení motorového vozidla. V takovém případě pak při koupi vozidla za tento příspěvek není nutné schválení soudu, což vyplývá z ust. § 4 odst. 2 téhož zákona, podle kterého při rozhodování o nároku a výši příspěvku na zvláštní pomůcku podle § 9 až 12 v případě, že je jeho příjemcem nezletilé dítě nebo osoba s omezenou svéprávností, se předchozí souhlas soudu podle občanského zákoníku nevyžaduje.

Předchozí souhlas soudu se nevyžaduje ani u samotného nákupu zvláštní pomůcky pořízené s využitím příspěvku a všech navazujících a souvisejících řízení před příslušnými správními orgány. V takovém případě tedy může zákonný zástupce vozidlo pořídit bez souhlasu soudu, vlastníkem vozidla bude nezletilý a při přepisu vozidla je pak postačující rozhodnutí správního orgánu o přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku – zakoupení motorového vozidla. Jedná se o situaci velmi specifickou, kdy občanský zákoník jako obecný předpis soukromého práva považuje koupi vozidla nezletilým na neběžnou záležitost, proto je k takovému právnímu jednání třeba schválení soudu. Na druhou stranu je zákon č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením zákonem konkrétním a současně se jedná o právní předpis veřejnoprávní a lze tak současně připomenout dikci ust. § 1 odst. 1 OZ, podle kterého platí, že uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.²⁰¹

Tento právní předpis veřejnoprávní odkazuje sice na občanský zákoník, avšak konkrétní situaci upravuje zcela jasně, proto jej považuji za *lex specialis* k občanskému zákoníku, přičemž samotnou právní úpravu nepovažuji za nijak problematickou. Smyslem ochrany poskytované institutem schválení právního jednání nezletilého soudem, je ochrana zájmů nezletilého, neboť nezletilý není schopen svou vůli relevantním způsobem dovodit.²⁰² Ochrana nezletilého, kterou má podle občanského zákoníku poskytovat a zaručovat právě schválením „neběžného“ právního jednání nezletilého, při kterém soud na základě všech

---

²⁰¹ Byť samozřejmě s vědomím závěrů např. Ústavního soudu (Pl. ÚS 26/08 ze dne 7. 4. 2009), že není soukromé a veřejné právo odděleno "čínskou zdí". Právní řád České republiky je sice založen na dualismu veřejného a soukromého práva. Toto rozlišování na dvě velké oblasti práva vycházející z klasického římského práva nelze však pojímat dogmaticky.

²⁰² MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 124.

skutečností posoudí, zda není takové právní jednání nezletilému na újmu, je zaručena i podle zákona č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. K tomuto závěru dospívám zejména z toho důvodu, že o posouzení, zda nezletilý nutně potřebuje zvláštní pomůcku – v tomto případě motorové vozidlo, a to zejména s ohledem na jeho zdravotní stav rozhoduje jednak posudkový lékař, který jako zdravotnický odborník posuzuje zdravotní stav nezletilého a dále na základě předloženého posudku posudkového lékaře rozhoduje správní orgán, zda příspěvek přizná. Posudkový lékař a správní orgán jsou tak nuceni posoudit zdravotní stav nezletilého, pro nějž musí být nezbytné používat k přepravování motorové vozidlo a ochrana dítěte tak rozhodně zůstává v požadované míře zachována. Jsem tedy přesvědčena, že nezletilému v tomto případě je poskytnuta právní ochrana, která je postavena naroveň ochraně, poskytované v jiných případech prostřednictvím udělení souhlasu soudem s právním jednáním nezletilého,²⁰³ který není plně svéprávný, u kterého nejsou dány podmínky pro přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku.

Na druhou stranu je nesporné, že v souvislosti s vlastnictvím vozidla vznikají další a další povinnosti nezletilému dítěti, jako vlastníku vozidla,²⁰⁴ které bych následně ráda podrobila právnímu rozboru. Jednou ze základních povinností vlastníka vozidla, v souladu s § 3 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, je uzavření smlouvy o pojištění odpovědnosti způsobené provozem vozidla (dále jen „*povinné ručení*“). Existuje i možnost, uzavřít smlouvu o povinném ručení prostřednictvím jiné osoby „*jako pojištění cizího*

---

²⁰³K tomu srov. PSUTKA, J. § 898. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 894-917.

²⁰⁴Srov. např. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 2131/15: „*Pokud odvolací soud uzavřel, že nabytí motorového vozidla nelze kvalifikovat jako běžnou záležitost ve smyslu § 28 občanského zákoníku, "neboť s sebou nese celou řadu konsekvencí, jež vlastníka motorového vozidla zatěžují povinnostmi, plynoucími pro něj z hmotně právní úpravy", nelze tento názor z pohledu ústavněprávního jakkoli zpochybnit. Představy stěžovatele o tom, že při zmnožení majetkové sféry nezletilé osoby nemusí být z povahy věci dán souhlas opatrovnického soudu (na rozdíl od zřízení věci), jsou poněkud zjednodušené. Nabytí vlastnictví některých věcí s sebou nese vznik řady povinností (srov. též čl. 11 odst. 3 Listiny, podle něhož "vlastnictví zavazuje"), jejichž neplnění může naopak nezletilého dlouhodobě značně zatížit, což je právě typické u vlastnictví motorového vozidla, ať již půjde o povinnost sjednat povinné ručení, obstarávání pravidelných technických kontrol vozidla, o existenci finančních nákladů souvisejících s provozem vozidla či udržováním jeho technického stavem důležitého pro bezpečný provoz, zajištění parkování vozidla či odstranění vraku vozidla např. při zničení vozidla událostí vis maior apod.*“

pojistného nebezpečí (§ 2767 obč. zák.)“.²⁰⁵ Komentářová literatura²⁰⁶ pak dále uvádí: „Zákonodárce zvolil variantu uložení povinnosti uzavřít pojištění vlastníku vozidla proto, že vlastník má nejčastěji faktickou i právní moc nad vozidlem, na rozdíl např. od řidičů. Podle usnesení Ústavního soudu III. ÚS 812/06 uložení zákonné povinnosti výslovně vlastníku vozidla není nijak v rozporu s ostatní úpravou odpovědnosti z provozu vozidla; vychází nejen z reálného stavu, kdy otázku vlastnických práv k vozidlu lze určit rychle a jednoduše, neboť vlastnictví k vozidlu podléhá registraci příslušnými orgány státu a je prokazováno veřejnou listinou (technickým průkazem, osvědčením o registraci vozidla), nýbrž i z obecného právního principu, platného v kontinentálním právu již od dob římských, dle něž vlastnictví zavazuje. Tím Ústavní soud vyjádřil názor na spory ohledně povinnosti uzavřít "povinné ručení" mezi vlastníkem vozidla a jeho provozovatelem, pokud se tyto osoby od sebe liší. Jasně potvrdil, že povinnost uzavřít povinné pojištění k vozidlu má primárně jeho vlastník. Podle shora uvedeného je tedy zřejmé, že nezletilému vznikne povinnost uzavřít jako vlastník vozidla smlouvu o povinném ručení. Pokud budou jeho zákonní zástupci postupovat s péčí řádného hospodáře²⁰⁷ v rámci běžné správy jmění nezletilého, jak jim ukládá ust. § 461 odst. 1 OZ a § 896 OZ, i s ohledem na to, že budou mít zájem vozidlo provozovat, uzavřou na předmětné vozidlo nezletilého pojistnou smlouvu. I zde vyvstává otázka, zda uzavření pojistné smlouvy, a to všeobecně, nejenom ve vztahu k naznačené situaci, tedy uzavření pojištění odpovědnosti z provozu vozidla podléhá souhlasu soudu. Zákon tuto povinnost výslovně nestanovuje, avšak tato povinnost je dovozována v souvislosti s ust. § 898 odst. 2 písm. d) OZ,²⁰⁸ podle kterého je potřeba souhlasu soudu k právnímu jednání, kterým dítě uzavírá smlouvu zavazující k opětovnému dlouhodobému plnění. J.

---

²⁰⁵ BUŠTA, P., PŘIKRYL, V. § 3 Pojistná smlouva. In: BUŠTA, P., PŘIKRYL, V. *Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO168_1999CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²⁰⁶ BUŠTA, P., PŘIKRYL, V. § 3 Pojistná smlouva. In: BUŠTA, P., PŘIKRYL, V. *Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO168_1999CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²⁰⁷ Viz. § 896 odst. 1 OZ.

²⁰⁸ DVORÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. - označují úpravu v § 898 odst. 2 písm. d) OZ jako „průlomovou novotu“.

Psutka²⁰⁹ k tomu naprosto vhodně doplňuje: „*Úmysl zákonodárce je jasný – ochrana dítěte před dlouhodobými, mnohdy obtížně ukončitelnými závazky, které mohou často přetrvat až do jeho zletilosti a výrazným způsobem ovlivnit do budoucna možnost svobodně vykonávat vlastnická práva ke svému majetku.*“ Uzavření pojistné smlouvy je nepochybně úkonem, který dítě zavazuje k opětovnému dlouhodobému plnění,²¹⁰ avšak jak jsem již výše uvedla, toto pravidlo nahradit postupem, kdy rodiče uzavřou pojistnou smlouvu jako pojistníci a tím pádem smlouvu uzavírají svým jménem k vozidlu dítěte. Pokud by však byla pojistná smlouva uzavírána nezletilým, tak i v situaci, kdy bylo vozidlo pořízeno na základě přiznaného příspěvku na zvláštní pomůcku, tedy bez potřeby souhlasu soudu s tímto právním jednáním nezletilého, pro uzavření pojistné smlouvy nezletilým bude souhlas soudu s ohledem na výše uvedené i s přihlédnutím k § 898 odst. 2 písm. d) OZ nepochybně zapotřebí, aby takto uzavřená smlouva byla platná.

Problém však nastane, pokud zákonní zástupci pojistnou smlouvu k vozidlu, jehož vlastníkem je nezletilý neuzavřou nebo pokud pojistné následně přestanou hradit, v důsledku čehož následně pojistná smlouva z důvodu neplacení zanikne. V těchto případech musí být striktně odlišovány dvě situace. Jednak může dojít k nežádoucímu stavu, kdy pojistná smlouva na povinné ručení byla uzavřena, avšak pojistné přestalo být hrazeno a dále může dojít k situaci, kdy povinné ručení nebylo uzavřeno vůbec. V prvním případě je uzavírána pojistná smlouva s vybranou pojišťovnou, přičemž zákonný zástupce bude zpravidla pojistníkem dané smlouvy a z této jeho pozice mu vyplývá povinnost hradit sjednané pojištění a v případě jeho neplacení, přistoupí pojišťovna k vymáhání dlužného pojistného právě po pojistníkovi, tedy po zákonném zástupci nezletilého, který pojistnou smlouvu uzavřel. V důsledku neplacení sjednaného pojistného, však následně pojistná smlouva zanikne a při neuzavření nové pojistné smlouvy se stejně tak nezletilý dostane do druhé výše naznačené situace.

---

²⁰⁹ PSUTKA, J. § 898. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 894-917.

²¹⁰V podrobnostech PSUTKA, J. § 898. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 894-917.

Druhá situace, kdy povinné ručení k vozidlu, jehož vlastníkem je nezletilý, z jakéhokoli důvodu uzavřeno nebude, je o něco složitější. Nutno doplnit, že v registru řidičů a následně i ve velkém a malém technickém průkazu je uveden údaj jednak o vlastníkovi vozidla a dále i o provozovateli. Domnívám se, že provozovatelem v nastíněném případě bude zpravidla jeden ze zákonných zástupců nezletilého. Tedy v případě, kdy k vozidlu nebude sjednáno pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, bude následně Česká kancelář pojistitelů vymáhat příspěvek do garančního fondu, neboť v případě dopravní nehody bude škoda hrazena právě z garančního fondu České kanceláře pojistitelů. Česká kancelář pojistitelů²¹¹ byla zřízena zákonem č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla jako, profesní organizace pojistitelů, kteří jsou na území ČR oprávněni provozovat pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, a mj. spravuje garanční fond, ze kterého se hradí škody způsobené nepojištěnými vozidly a další škody specifikované zákonem a dále vymáhá příspěvek do garančního fondu od osob, kteří nesplní svou zákonnou povinnost uzavřít k vozidlu povinné ručení.

Úhradu příspěvku do garančního fondu následně ČKP vymáhá po vlastníkovi vozidla za nepojištěné období. Nejprve tedy zasílá tzv. předžalobní výzvu a následně může podat žalobu k soudu na zaplacení částky, představující dlužné povinné ručení. Podle shora uvedeného striktně vzato by měl být pasivně legitimován nezletilý jako vlastník vozidla. V této souvislosti, ačkoliv bylo výše dovozeno, že Česká kancelář pojistitelů vždy požaduje úhradu povinného ručení výhradně po vlastníkovi vozidla, jsem přesvědčena, že s ohledem na věk nezletilého, kdy získání řidičského oprávnění je mj. možné až po dosažení zletilosti lze povinné ručení vymáhat právě po provozovateli, jak ostatně zákon č. 168/1999 Sb. nevylučuje, ba naopak i tuto možnost připouští, přičemž provozovatelem vozidla bude zpravidla jeden ze zákonných zástupců nezletilého. Bylo by zcela proti smyslu zákona, jakož i proti právní ochraně dětí, aby hrazení povinného ručení, případně i příspěvku České kanceláři pojistitelů v důsledku nehrazení povinného ručení, bylo vymáháno po nezletilém, který nesplňuje podmínky pro jeho provoz. Jak navíc bylo výše uvedeno, dospěla soudní praxe k závěru, že zpravidla bude vlastník povinen hradit povinné ručení, aby se

---

²¹¹ V podrobnostech: <https://www.ckp.cz/ceska-kancelar-pojistitelu>

předcházelo situacím, neboť v soudním sporu se vlastník vozidla bude bránit, že jej provozoval výhradně jeho provozovatel, proto má povinnost hradit povinné ručení, případně příspěvek České kanceláři pojistitelů. S ohledem na specifickou nastíněnou situaci je podle mého názoru zcela odůvodněný závěr, že pokud přestane být hrazeno povinné ručení, či není povinné ručení k vozidlu uzavřeno vůbec a Česká kancelář pojistitelů přistoupí k vymáhání příspěvku do garančního fondu, pak po zjištění, že vlastníkem vozidla je osoba nezletilá, musí přejít k vymáhání dlužné částky po provozovateli, kterým, jak jsem již uvedla, bude zpravidla zákonný zástupce nezletilého. Naproti tomu není vyloučeno, pokud by došlo k situaci, že dítěti skutečně vznikne dluh na povinném ručení, jehož úhradu zákonní zástupci v rámci běžné správy jmění řádně nezajistili a dlužná částka by byla vymáhána skutečně po nezletilém, ať už v době jeho nezletilosti nebo po nabytí jeho plné svéprávnosti. V tomto případě by rodiče byly v souladu s § 896 odst. 3 OZ povinni nahradit mu škodu takto vzniklou, neboť „povinnosti, totiž zejména dluhy, které rodič vyvolá - zejména uzavřením smlouvy - a to v neprospěch jmění dítěte, nelze přičítat k tíži dítěti: za takto způsobenou škodu odpovídají rodiče solidárně a toto pravidlo je nutné považovat za kogentní.“²¹² Navíc tomuto závěru odpovídá již výše zmíněná novela občanského zákoníku, účinná od 1. 7. 2021, zejména tedy její ust. § 899a odst. 2, podle něhož „*Za peněžitý dluh dítěte, který vznikl z právního jednání učiněného před nabytím plné svéprávnosti, ručí rodič, který za dítě jednal nebo mu k právnímu jednání udělil souhlas; tím není dotčen § 876 odst. 3. Ručitel nemůže vymáhat po dlužníkovi vyrovnání tohoto dluhu.*“²¹³

Nutno však dále poznamenat, že se sice jedná o speciální případ odpovědnosti za škodu, avšak obecná pravidla pro uplatnění odpovědnosti za škodu platí i v tomto případě a důležité je, že se vždy bude jednat o odpovědnost objektivní, pro kterou není rozhodné zavinění a liberačním důvodem pro vyvinění

---

²¹² PSUTKA, J. § 896. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 876-888; Totožně ZUKLÍNOVÁ, M. § 896 (Péče řádného hospodáře). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²¹³ Viz § 899a odst. 2 zákona č. č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, účinná od 1. 7. 2021

se z odpovědnosti za škodu pak bude zejména vyšší moc.²¹⁴ Tého konstrukci v podstatě odpovídá i navrhovaná a výše zmíněná novela občanského soudního řádu a občanského zákoníku, jehož cílem je poskytnutí zvláštní ochrany nezletilým před dluhy, se kterými vstupují do dospělosti, podle které by mj. mělo platit podle doplněného ustanovení 899a odst. 2 OZ „*Za peněžitý dluh dítěte, který vznikl z právního jednání učiněného před nabytím plné svéprávnosti, ručí rodič, který za dítě jednal nebo mu k právnímu jednání udělil souhlas; tím není dotčen § 876 odst. 3. Ručitel nemůže vymáhat po dlužníkovi vyrovnání tohoto dluhu.*“²¹⁵

Naproti tomu J. Psutka²¹⁶ s odkazem na dosavadní judikaturu uvádí, že je nutné prokázat, že rodiče nevynechali veškeré úsilí odpovídající péči řádného hospodáře, aby bylo možné zvažovat jejich povinnost k náhradě škody.

Toto však nemusí být jediná povinnost, která nezletilému v souvislosti s vlastnictvím vozidla vznikne. Je nepochybné, že vozidlo musí být udržováno v provozuschopném stavu, resp. ve stavu způsobilém pro provoz na pozemních komunikacích, musí procházet pravidelnými technickými kontrolami, pravidelnou údržbou a případně se může stát, že bude nutná větší oprava vozidla. Podle mého názoru se v takových případech bude jednoznačně jednat o běžnou správu jmění dítěte ve smyslu § 461 OZ, proto v tomto případě nebude nutné schválení soudem. Tomuto mému závěru nasvědčuje i komentářová literatura,²¹⁷ která rozumí

---

²¹⁴ ZUKLÍNOVÁ, M. § 896 (Péče řádného hospodáře). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. J. Psutka naopak připouští možnost vyvinění se rodičů, pokud vykonávali péči o jmění dítěte jako řádní hospodáři – srov. PSUTKA, J. § 896. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 876-888.

²¹⁵ Viz zákon č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.; Podle původního znění, resp. podle Právního zpravodaje ze dne 6. 6. 2019. Dostupného na: <PZ 151/2019 - Beck-online> mělo platit: „*Vznikne-li peněžitý dluh nezletilému, který ke dni události nebo jednání, jež zakládá vznik tohoto dluhu, nedovršil patnáct let, bude přecházet tento dluh okamžikem vzniku na jeho zákonné zástupce. Je-li nezletilý svěřen do péče jiné osoby, přejde tento dluh na tuto osobu. Nemá-li nezletilý zákonného zástupce a není-li svěřen do péče jiné osoby, přejde tento dluh nezletilého na stát.*“

²¹⁶ PSUTKA, J. § 898. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 894-917.

²¹⁷ SVOBODA, K. § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

běžnou správou vyřizování obvyklých plateb, ať už těch, které se opakují nebo těch, které jsou jednorázové a „po hodnotové stránce se nevyvyšují úrovní spravovaného jmění.“²¹⁸ Naproti tomu za nikoli běžnou správu, podléhající schválení soudu pak komentářová literatura²¹⁹ označuje „záležitosti, které se zásadnějším způsobem dotýkají majetkové podstaty spravovaného jmění, jako je např. převod nemovitosti zastoupeného.“ Přičemž bariéra mezi běžnou a neběžnou správou majetku je velmi tenká,²²⁰ proto musí být odlišována v návaznosti konkrétní situace, ve vztahu ke konkrétnímu právnímu jednání, jakož i s ohledem na jmění nezletilého.

Lze tedy uzavřít, že v obou situacích, ať už je vozidlo pořízeno se souhlasem opatrovnického soudu nebo na základě příspěvku na zvláštní pomůcku pak zajištění provozuschopného stavu tohoto vozidla i zřízení pojištění bude zpravidla spadat do běžné správy jmění nezletilého.²²¹

Naproti tomu, pokud vznikne ve vztahu k vozidlu, jehož vlastníkem bude nezletilý, spor, nelze toto jednoznačně podřadit pod běžnou správu jmění dítěte. Jako příklad lze uvést situaci, kdy vozidlo bude předáno do autoopravny za účelem provedení opravy a po provedení opravy a úhradě vyúčtování za tuto

---

²¹⁸ SVOBODA, K. § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.; Rovněž např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 6. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1506/2006.

²¹⁹ SVOBODA, K. § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²²⁰ V podrobnostech např. VOČKA, Z. *Schválení neběžného právního jednání*. Právo a rodina. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2020, č. 7.

²²¹ Srov. SVOBODA, K. § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. „Za běžnou správu jmění je třeba pokládat i takové dispozice zástupce, které jsou s ohledem na stav zastoupeného a jeho majetku „každodenní“, tedy jsou nezbytně nutné pro zachování každodenního provozu jmění zastoupeného nebo pro zabezpečení jeho pravidelných potřeb. Za takových okolností nerozhoduje výše těchto dispozic, která je jen jedním z kritérií pro posouzení, zda jde o běžnou správu jmění. Opačný závěr by vedl k nemožnosti zajistit každodenní správu jmění zastoupeného za situace, kdy je třeba vynaložit z jeho majetku pravidelné a vyšší výdaje (např. náklady na drahé léky nebo zdravotnické pomůcky). Závěr o tom, že při vyhodnocení, zda jde o běžnou správu, není podstatná jen výše dispozic se jměním opatrovníka, ale i další okolnosti případu a poměry opatrovance, lze podpořit i existencí § 480 odst. 2 písm. a), z něhož plyne, že dokonce i dispozice s majetkem přesahující stonásobek částky životního minima může být běžnou záležitostí, k jejímuž vyřízení postačí, že opatrovník má souhlas opatrovnické rady (je-li vůbec zřízena), a nikoli i souhlas soudu. Lze dodat, že schválení soudu podléhají i právní jednání opatrovníka při obstarávání v § 480 vyjmenovaných běžných záležitostech opatrovance, není-li zřízena opatrovnická rada nebo opatrovnická rada není ve stavu, kdy by mohla svá oprávnění realizovat (§ 482), a jednání podle § 483 z. ř. s.“

opravu dojde k další poruše vozidla. Následně bude zjištěno, že oprava nebyla provedena v souladu s vystaveným vyúčtováním, např. nebyly vyměněny součástky, uvedené ve vyúčtování, proto zákonní zástupci nezletilého nechají vozidlo opravit v jiném specializovaném servisu, v důsledku čehož budou zákonní zástupci nezletilého po prvním servisu uplatňovat práva z vadného plnění či se budou domáhat náhrady škody, například za odtah vozidla, které bylo v důsledku další poruchy, způsobené špatnou opravou, nepojízdné. V krajním případě pak mohou rodiče své nároky uplatnit soudní cestou. Žalobu v takovém případě musí podat nezletilý jako vlastník vozidla, avšak prostřednictvím svých zákonných zástupců. V této situaci nelze předpokládat, že by došlo ke kolizi zájmů nezletilého a jeho zákonného zástupce, proto není nutné ustanovovat nezletilému pro toto řízení opatrovníka a postačuje zastoupení zákonnými zástupci.²²² V této věci zastávám názor, že se nebude jednat o běžnou správu jmění dítěte, proto bude třeba souhlasu soudu k podání žaloby, a to i v případě, kdy bylo vozidlo pořízeno za příspěvek na pořízení zvláštní pomůcky – motorového vozidla ve smyslu zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů. Pokud by zákonní zástupci nezletilého nepodali návrh na schválení právního jednání nezletilého a bez souhlasu soudu by podali předmětnou žalobu, soud by je následně vyzval v souladu s § 104 odst. 2 OSŘ k podání návrhu na schválení právního jednání za nezletilého a v předmětném řízení by pokračoval po rozhodnutí opatrovnického soudu.

Soudní praxe rovněž tak dospěla k závěru že „*podání jakékoliv žaloby je bezesporu neběžnou záležitostí, která může mít daleké dosahy do sféry nezletilého (např. krom vzniklých práv a povinností, o kterých je rozhodováno v řízení, taktéž nutnost hradit náklady soudního řízení)*“, proto je k jejímu podání vždy třeba schválení soudu.²²³ Za situace, kdy soud neschválí právní jednání zákonných zástupců nezletilého, konkrétně podání žaloby, bude řízení o podané žalobě bez dalšího zastaveno pro nedostatek podmínek řízení, a to i v případě nezletilých ve věku blízkém plné svéprávnosti, u kterých Nejvyšší soud ČR rovněž tak dovodil,

---

²²² Viz. SVOBODA, K. § 460 (Střet zájmů). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. Dále srov. např. FRINTA, O. *Mohou rodiče činit právní jednání za své nezletilé dítě? Existují v nové právní úpravě omezení takového jednání rodičů?* Rekodifikace a praxe. 5/2015. Wolters Kluwer a .s., s. 25.

²²³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2289/2011.

že ani u těchto osob není možné podat žalobu bez souhlasu soudu.²²⁴ Nutno však upozornit i na případy,²²⁵ ve kterých bylo zřejmě přehlédnutím soudu I. i II. stupně jednáno o žalobě podané nezletilým, aniž by podání žaloby bylo schváleno opatrovnickým soudem, přičemž otázka této podmínky řízení byla řešena až u soudu dovolacího. V rozsudku ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 173/2016 Nejvyšší soud konstatoval, že řízení před soudy obou stupňů byla zatížena vadou řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, avšak dodal: *„Nelze však pominout, že řízení o žalobě nezletilých již proběhlo, jeho náklady vznikly a musí být uhrazeny podle pravidel, které jejich náhradu upravují, ochranná funkce souhlasu soudu s podáním žaloby za nezletilého se tedy již nemůže uplatnit. Zrušení napadeného rozhodnutí (i rozhodnutí soudu prvního stupně, které je postiženou toutéž vadou) by tudíž postrádalo rozumný smysl, nemohlo by naplnit účel sledovaný zákonem, bylo by zcela formální, prodloužilo by řízení a přivodilo vznik dalších nákladů, což by v konečném důsledku bylo v rozporu se zájmy (nejen) nezletilých účastníků i se zásadou rychlosti a hospodárnosti řízení. Kromě toho lze nepřiměřeně nepříznivé dopady rozhodnutí o nákladech řízení na nezletilého žalobce řešit použitím § 150 o. s. ř. Za této situace nutno považovat odstranitelný nedostatek podmínky řízení spočívající v absenci souhlasu soudu péče o nezletilé s podáním žaloby za nezletilé žalobce za vadu řízení, která však nemůže být ve stádiu dovolacího řízení smysluplně napravena, a proto nemůže být důvodem ke zrušení rozhodnutí odvolacího soudu a soudu prvního stupně (srov. mutatis mutandis rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2010, sp. zn. 25 Cdo 737/2008, uveřejněný v Souboru pod C 8681).“* Z toho důvodu pak také Nejvyšší soud o dovolání věcně rozhodl. V následném rozsudku ze dne 27. 1. 2017, sp. zn. 25Cdo 1930/2016 se dovolací soud vyslovil totožně a následně uvedl i závaznou právní větu: *„Odstranitelný nedostatek podmínky řízení spočívající v chybějícím souhlasu soudu péče o nezletilé s podáním žaloby o náhradu škody za nezletilé žalobce je vadou řízení, která však nemůže být ve stádiu dovolacího řízení smysluplně napravena, a proto nemůže být jediným důvodem ke zrušení rozhodnutí odvolacího soudu a soudu prvního stupně.“*

---

²²⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. 25Cdo 4531/2018.

²²⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25Cdo 173/2016 a dále i rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2017, sp. zn. 25Cdo 1930/2016.

V literatuře se lze setkat i s názorem,²²⁶ že souhlas s podáním žaloby či návrhu na zahájení soudního řízení je otázkou spornou, k čemuž je dále uvedeno: „Většinou je zastáván názor, že souhlasu soudu není třeba tam, kde jde o žalobu v rámci běžné majetkové dispozice. Tak lze bez souhlasu soudu vymáhat nájemné, podat návrh na výkon rozhodnutí k vymožení výživného apod. V jiných věcech se souhlas soudu s podáním žaloby soudem vyžaduje. Pokud k němu nedojde, má to za následek v zahájeném řízení jeho zastavení pro nedostatek podmínek (§ 104 odst. 1 o. s. ř.). Je otázkou, podle jakých kritérií soudy v takových řízeních rozhodují. Nemělo by jít o hledisko pravděpodobného úspěchu či neúspěchu. Takové předběžné posouzení věci soudu ve věcech péče o nezletilé zřejmě nepřísluší. V zásadě by souhlas neměl být odpírán nikde tam, kde hrozí nebezpečí promlčení nebo prekluze práva. Souhlas však lze jistě odeprít u žalob šikanózních nebo zjevně bezúspěšných. V pochybnostech, zda je k žalobě třeba souhlasu soudu, je opět možno doporučit zákonným zástupcům, aby si předběžné stanovisko vyžádali předem, jak od soudu rozhodujícího ve věcech péče o nezletilé, tak od soudu, který má rozhodovat o věci samé.“ Jak však věcně poznamenává J. Psutka²²⁷ tento názor vychází z dřívějšího pojetí této problematiky a starší literatury, avšak s uvedenou argumentací Nejvyššího soudu ČR plně nesouzní.

Lze tedy dospět k závěru, který ze shora uvedeného vyplývá, že v případě nezahájení řízení o udělení souhlasu opatrovnického soudu s podáním žaloby za nezletilého, dochází k vadě řízení, kterou se soud musí snažit odstranit. V případě, že se nepovede tuto vadu i přes výzvu soudu odstranit, mělo by být řízení zastaveno, neboť soudní řízení vždy může zasáhnout do majetkové sféry nezletilého, zejména s ohledem na náklady řízení, které v souvislosti se soudním řízením vznikají. K těmto závěrům se přiklání např. i J. Psutka,²²⁸ který velmi podrobně s totožnou argumentací jako autorka uvádí, že tento názor je zastáván

---

²²⁶ JIRSA, J. aj. § 466-477 Pododdíl 2 Řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. In: JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²²⁷ PSUTKA, J. § 898. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 894-917.

²²⁸ PSUTKA, J. § 898. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 894-917.

v odborné nauce i judikatuře,²²⁹ přičemž tento autor dále věcně uvádí, že výhodou nutnosti udělení souhlasu opatrovnického soudu s podáním žaloby je zohlednění všech okolností případu, zejména pak, zda zákonní zástupci právo nezneužívají nebo svévolně či zřejmě bezúspěšně neuplatňují, a zda je vůbec vedení soudního sporu v zájmu nezletilého.

V této souvislosti je pak třeba položit otázku, jaké je postavení návrhu na udělení souhlasu (přivolení) soudu s podáním žaloby a jeho procesní důsledky. Jedná se o návrh, jehož podáním dochází ke stavění lhůt či nikoliv? Na tuto otázku však nelze nalézt v literatuře či judikatuře přiléhavou odpověď, ačkoliv se podle mého názoru jedná o otázku zcela zásadní pro aplikační praxi, zpravidla v situaci, kdy bude nutné podat žalobu za nezletilého, ať již z důvodu hrozícího promlčení či z důvodu hrozícího uplynutí prekluzivní lhůty k podání žaloby.

V této souvislosti si lze představit například situaci, kdy zákonní zástupci, kteří spravují jmění nezletilého, podají za nezletilého žalobu, právě z důvodu hrozícího promlčení či prekluze a současně či následně podají návrh na schválení právního jednání – podání žaloby za nezletilého opatrovnickému soudu. Sporné civilní řízení tak bude přerušeno do doby rozhodnutí opatrovnického soudu. Může ale nastat situace, kdy se protistrana o podané civilní žalobě dozví a není vyloučeno, aby se nechala zastoupit právním zástupcem z řad advokátů, který se z opatrnosti dostaví k soudu a nahlédne do spisu a případně se i ve věci vyjádří nebo učiní jiný procesní návrh. Tímto již žalované straně vzniknou náklady řízení a v případě úspěchu ve věci, ale i v případě zastavení řízení, v důsledku neudělení souhlasu opatrovnického soudu s podáním žaloby, by měl takto vzniklé náklady protistrany hradit žalobce, který zavinil, že řízení bylo zastaveno.²³⁰

Jsem toho názoru, že podáním návrhu na schválení právního jednání za nezletilého – podání žaloby, se lhůty nestaví. Zákonní zástupci nezletilého tak budou muset v rámci běžné správy jmění nezletilého podat z opatrnosti současně návrh na schválení právního jednání nezletilého i žalobu jménem nezletilého, neboť pokud podají pouze návrh na schválení právního jednání, mohou se

---

²²⁹ Např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4696/2014, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4999/2014, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 25Cdo 1930/2016, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. 25Cdo 4531/2018, usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. I. ÚS 1970/15 nebo usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. I. ÚS 1942/15.

²³⁰ Srov. § 146 odst. 2 OSŘ.

vystavovat riziku případného promlčení uplatněného nároku či uplynutí prekluzivní lhůty.

V situaci, kdy by ke schválení právního jednání za nezletilého soudem nedošlo a v řízení o podané žalobě by žalovanému přesto vznikly náklady řízení, je pak podle mého názoru na rozhodujícím soudci, aby při případném rozhodování o nákladech řízení posoudil, zda se jednalo o náklady účelně vynaložené. Advokát totiž v dané věci může požádat o doručení prostřednictvím datové schránky a s případným vyjádřením k žalobě vyčkat až na výzvu soudu, právě s ohledem na nutnost schválení právního jednání opatrovnickým soudem, jako jedné ze zásadních podmínek řízení, kterou soud zkoumá, než začne o věci jednat. Soud má také možnost v této situaci využít dobrodiní § 150 OSŘ, kdy s ohledem na okolnosti případu nepřizná žádnému z účastníků náhradu nákladů řízení, a to při zohlednění nutnosti podání žaloby z důvodu hrozícího promlčení či prekluze, dále vezme v úvahu i účelnost požadovaných nákladů řízení a zejména pak zohlední ochranu nezletilého a předcházení vzniku dluhů nezletilých z takového jednání.²³¹ Podle mého názoru se právě v těchto věcech jedná o natolik specifické okolnosti případu, že aplikace § 150 OSŘ je pro tyto případy více než vhodná k využití a lze dospět k závěru, že by bylo krajně nespravedlivé ukládat náhradu nákladů řízení nezletilému z toho důvodu, že zavinil, že řízení muselo být zastaveno, neboť soud nepřivolił k podání žaloby. Zároveň by však podle mého názoru bylo spravedlivé s ohledem na výše uvedené požadovat na druhém účastníku, aby náklady vynaložené v souvislosti s řízením nesl ze svého,²³² jelikož jak bylo výše rozvedeno, v rámci právní jistoty, zda bude udělen souhlas soudu s podáním žaloby, mohl vyčkat právě na výzvu soudu, přičemž před výzvou soudu nelze takto činěné úkony dle mého názoru zahrnout do účelně vynaložených nákladů protistrany. V takovém případě tedy podle mého názoru bude zcela spravedlivé rozhodnutí o tom, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, právě z výše uvedených důvodů, které lze zcela jistě považovat za důvody zvláštního zřetele hodné.

---

²³¹ K aplikaci § 150 OSŘ srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 33 Cdo 1529/2017, Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 191/06 nebo Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. III. ÚS 727/2000.

²³² Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 33 Cdo 1529/2017.

Nelze bohužel dospět k závěru, že by návrh na schválení právního jednání nezletilým – podání žaloby stavěl lhůtu pro podání navazující žaloby, u které hrozí promlčení či prekluze. V právním řádu toto není nikterak ve vztahu k ochraně nezletilého řešeno, ačkoliv by se to jevilo, *de lege ferenda*, jako velmi vhodné. Při stávající právní úpravě tedy může být žaloba z důvodu zachování lhůty podána i bez předchozího schválení takového právního jednání soudem. Právě v rámci úvahy *de lege ferenda* by bylo podle mého názoru vhodné doplnit právní úpravu tak, že v případě podání návrhu na schválení právního jednání nezletilého zůstávají účinky podání návrhu zachovány ve vztahu k podání žaloby, jejíž podání je navrhováno schválit jako právní jednání za nezletilého.

Jsem tedy toho názoru, že by bylo vhodné do budoucna návrhu na schválení právního jednání nezletilého – konkrétně podání žaloby, přiznat zvláštní postavení se speciálními důsledky v hmotném i procesním právu, tak aby s podáním návrhu na schválení právního jednání za nezletilého, konkrétně s podáním žaloby byly zachovány lhůty pro podání žaloby (např. stavění promlčecí lhůty), zejména s ohledem na to, aby následné civilní řízení v důsledku neudělení souhlasu opatrovnického soudu nebylo neefektivně prodlužováno právě v důsledku řešení otázky možných vzniklých nákladů řízení. *Stricto sensu* se tak nezletilý dostává totiž z hlediska hmotného i procesního práva do méně výhodnějšího postavení tím, že musí buď počítat v rámci lhůt s tím, že jeho právní jednání, které směřuje k zahájení sporného řízení, musí být ještě schváleno a z opatrnosti podat současně i žalobu, nebo podat současně oba tyto procesní návrhy, avšak s tím rizikem, že bude muset nést náklady řízení, pokud nebude soudem schváleno. *De lege ferenda* je tak jistě vhodné toto méně výhodné postavení nezletilého upravit tak, aby bylo minimálně vyrovnáno jeho hmotněprávní a procesněprávní postavení se zletilými.

Jistotu druhé strany sporu by pak bylo možné zachovat prostřednictvím vyrozumění soudem, že byl zákonným zástupcem nezletilého podán návrh na schválení právního jednání – podání žaloby a následně prostřednictvím vyrozumění o výsledku takového řízení. Podle mého názoru by bylo zcela postačující, pokud by soud prostřednictvím jednoduchého připsu druhou stranu vyrozuměl, že konkrétního dne byl podán návrh na schválení právního jednání nezletilého – podání žaloby, jejíž předmět by soud v připsu stručně konkretizoval a vyrozuměl by druhou stranu případného sporu o tom, že podáním návrhu zůstává zachována lhůta k podání této konkrétní žaloby. Dále by soud žalovaného

přípisem vyrozuměl i o tom, že o výsledku řízení o schválení právního jednání za nezletilého bude vyrozuměn. Po skončení řízení o schválení právního jednání za nezletilého by soud druhou stranu vyrozuměl o tom, zda souhlas s podáním žaloby udělil či nikoliv.

Pro úplnost se pak jeví vhodné doplnit, že v situaci, kdy nezletilý bude žalovaný, podání návrhu na schválení právního jednání nezletilého, např. ve vztahu k vyjádření se žalovaného k žalobě, samozřejmě nebude přicházet v úvahu, neboť nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, v postavení žalovaného nedisponuje žalobou a zákonní zástupci jej zastupují v řízení před soudem a hájí jeho práva a dále postupují jako řádní hospodáři, kteří spravují jeho jmění. Pokud nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti, jeho zákonní zástupci řádně nezastupují, resp. řádně nehájí jeho práva a oprávněné zájmy, ustanoví soud nezletilému, který nenabyl plné svéprávnosti opatrovníka, jak již bylo výše podrobně rozvedeno stran procesní způsobilosti nezletilého a řízení před soudem ve vztahu k jízdám nezletilých bez platného jízdního dokladu. O to zajímavější, a ačkoliv zcela logická, přesto však podle mého názoru upozadovaná a opomíjená je velmi věcná poznámka J. Psutky,²³³ že v případě zastupování nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti v soudním sporu, ve kterém bude v postavení žalovaného, je potřeba souhlasu soudu v případech, kdy by zákonný zástupce chtěl v takovém řízení uzavřít smír nebo nárok uznat, a to zejména za situace, kdy nejde o běžnou záležitost. Otázka je, v jakých případech nepůjde o běžnou záležitost. Tato otázka bude subsidiárně převzata z problematiky řešené hmotněprávní, avšak já jsem přesvědčena, že v situacích, kdy zákonný zástupce bude chtít v průběhu soudního řízení přistoupit k uzavření smíru či uznání dluhu, bude vždy zapotřebí schválení soudu s takovým právním jednáním, neboť tímto je nezletilý fakticky zavázán k plnění povinnosti na základě exekučního titulu a v případě, že rodiče takovou pohledávku přestanou za nezletilého hradit, bude mu vznikat právě již zmíněný a nežádoucí dluh, se kterým bude vstupovat do zletilosti. Další otázkou v této souvislosti je oprávněnost požadovaného nároku, neboť si lze představit, že zákonní zástupci nezletilého by mohli uznat již

---

²³³ PSUTKA, J. § 898. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 894-917.

promlčenou pohledávku, případně by mohli uzavřít smír nebo uznat pohledávku žalobce, u které by bylo možné namítnout relativní neplatnost či by bylo možné rozporovat výši úroků či smluvní pokuty. Z pohledu soudu pak lze dospět k závěru, že shora nastíněná situace, nebude nikterak žádoucí, neboť právě s ohledem na výše uvedené by došlo k oddálení pravomocného skončení civilního sporu, právě v důsledku vyčkávání na rozhodnutí opatrovnického soudu a mnohem jednodušší, rychlejší, efektivnější a hospodárnější postup, v souladu s procesními zásadami civilního procesu, bude dozajisté vydání klasického rozsudku, kterým bude nezletilému uložena povinnost úhrady žalované částky, například s možností úhrady formou pravidelných splátek, požadovaných zákonným zástupcem nezletilého. Přičemž ve svém výsledku bude exekuční titul žalobce shodný s případným exekučním titulem vyplývajícím z uzavřeného smíru či vydaným rozsudkem pro uznání. Nutno k této úvaze ještě podotknout, že v důsledku novely OZ, účinné ke dni 1. 7. 2021 tato úvaha částečně odpadla, neboť v řízení, jehož účastníkem je nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, není možné vydat mj. rozsudek pro uznání.²³⁴

Druhý problém, který se shora uvedeným úzce souvisí, spatřuji v řízení insolvenčním. Insolvenční zákon stanoví v § 136 odst. 2 písm. d), že rozhodnutí o úpadku musí obsahovat výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve lhůtě 2 měsíců, s poučením o následcích zmeškání této lhůty či nepřihlášení této pohledávky. Dále pak v § 173 odst. 1 věta první a druhá IZ je uvedeno, že věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují a podle § 185 IZ by byla taková pohledávka insolvenčním soudem odmítnuta. Lhůta pro podávání přihlášek v insolvenčním řízení je tedy vždy dva měsíce od zveřejnění rozhodnutí o úpadku²³⁵ (neuvažujeme-li o zahraničním věřiteli), a jelikož se jedná

---

²³⁴ Viz znění § 114b odst. 2 OZ, ve znění účinném od 1. 7. 2021 – tedy podle zákona č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

²³⁵ Srov. § 136 odst. 2) písm. d) IZ a dále srov. BUDÍN, P., PACHL, L., KOZÁK, J., STANISLAV, A. § 136 (Náležitosti rozhodnutí o úpadku). In: KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM,

o lhůtu zákonnou, není možné ji za žádných okolností prodloužit či její zmeškání prominout. Navíc pokud nebude pohledávka v insolvenčním řízení řádně uplatněna přihláškou, tak v případě úspěšného řešení úpadku sanačními způsoby (oddlužením či reorganizací) může být dlužník zcela osvobozen od placení této pohledávky.

V situaci, kdy například nezletilý bude vlastníkem nemovité věci a bude pronajímat byty v bytovém domě, může samozřejmě dojít k tomu, že některý z nájemníků nebude řádně hradit nájemné a zákonní zástupci přistoupí k jeho vymáhání. Pro podání žaloby v civilním řízení bude potřeba schválení soudu, jak bylo podrobně rozvedeno shora. Jak tomu ale bude v případě, že insolvenční dlužník-nájemce požádá současně se svým insolvenčním návrhem o povolení oddlužení? Pohledávku za již existující dlužné nájemné²³⁶ bude nutné přihlásit klasickou přihláškou pohledávky do insolvenčního řízení, a to ve lhůtě, uvedené výše, tedy do dvou měsíců od zveřejnění rozhodnutí o úpadku. Obdobně by tomu bylo například i v případě, že by se nezletilý stal věřitelem ze smlouvy o půjčce, přičemž si lze představit, že by toto postavení nabyl například děděním. V rámci řádné správy jmění nezletilého, by jeho zákonní zástupci měli přistoupit k vymáhání dlužné částky, a tedy pohledávku přihlásit do insolvenčního řízení. Nutno uvést, že civilní žaloba i přihláška pohledávky v insolvenčním řízení jsou považovány za procesní úkony,²³⁷ jejichž cílem je vymožení dlužné částky.²³⁸ Insolvenční zákon však situace, kdy věřitelem bude nezletilá osoba, nikterak nezohledňuje, zřejmě vzhledem k subsidiárnímu použití o.s.ř.²³⁹ Podle toho, co

---

A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ M. aj. *Insolvenční zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²³⁶ Podle § 256 odst. 3 IZ platí, že právo na nájemné nebo jinou úhradu za dobu před prohlášením konkursu může druhý účastník smlouvy uplatnit pouze přihláškou pohledávky. Podrobněji např. závěry dle usnesení Nejvyššího soudu ČR sen. zn. 29 NSČR 49/2013, ze dne 30. 6. 2015.

²³⁷ Srov. PSUTKA, J. § 898. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 894-917. nebo KOZÁK, J. § 2 (Vymezení některých základních pojmů). In: KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ M. aj. *Insolvenční zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²³⁸ Podrobně HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. Vydání druhé. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 17. Stejně tak jako v civilním řízení i v řízení insolvenčním bude subsidiárně použito ust. § 20 odst. 1 OSŘ, podle kterého může každý před soudem jako účastník samostatně právně jednat (procesní způsobilost) v tom rozsahu, v jakém je svéprávný. Přičemž v případech nezletilého bude nutné, aby byl s ohledem na specifickou a složitost pravidel soudního řízení (v tomto případě insolvenčního řízení) zastoupen zákonným zástupcem, jak bylo ostatně podrobně rozvedeno výše.

²³⁹ Ve vztahu k nezletilým je v IZ upravena jen otázka výživného.

bylo uvedeno ve vztahu k žalobám, se domnívám, že i k podání přihlášky v insolvenčním řízení by měl být udělen souhlas soudu s právním jednáním nezletilého – podáním přihlášky do insolvenčního řízení, neboť i takovýto úkon zákonných zástupců je způsobilý zatížit negativním způsobem jmění nezletilého. K zatížení jmění nezletilého by pak podle mého názoru mohlo dojít v situaci, kdy by zákonní zástupci uplatnili pohledávku vyšší, než oprávněnou, například v důsledku písařské chyby by namísto 50 000 Kč požadovali 500 000 Kč nebo v důsledku početní chyby by požadovali namísto oprávněných 50 000 Kč částku 150 000 Kč, v takovém případě může být nezletilému jako věřiteli uložena insolvenčním soudem sankce ve smyslu § 178 odst. 1 IZ,²⁴⁰ kterou bude buď to, že se k pohledávce nebude přihlížet ani v rozsahu, v jakém byla zjištěna, nebo může být věřiteli uložena sankce ve výši finanční částky.

Sankce, v jejímž důsledku by se k přihlášce pohledávky nepřihlíželo, není stran zkoumané problematiky takovým způsobem problematická, byť ztráta možnosti uspokojení pohledávky je jistě závažným důsledkem,²⁴¹ jako v případě uložení sankce ve smyslu povinnost úhrady částky do majetkové podstaty. Jak jsem naznačila stran zkoumané problematiky, bude mnohem závažnější případ možného uložení finanční sankce za tzv. „nadsazenou přihlášku pohledávky“, neboť taková sankce nepochybně představuje zásah do majetkové sféry nezletilého. Komentářová literatura²⁴² pak uvádí, že uložení finanční sankce je pouze možností, nikoliv povinností soudu a rovněž soud může využít moderačního práva ve vztahu k této sankci, nad to tak soud rozhoduje pouze na návrh insolvenčního správce, a nikoliv *ex offio*. Nutno se tak domnívat, že ve vztahu k nezletilému by soud jistě byl shovívavější a k uložení sankce, resp. k finančnímu postihu nezletilého by nepřistoupil.

---

²⁴⁰ Znění § 178 odst. 1 IZ: „Bude-li po přezkoumání postupem podle tohoto zákona přihlášená pohledávka zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50 % přihlášené částky, k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna; to neplatí, záviselo-li rozhodnutí insolvenčního soudu o výši přihlášené pohledávky na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu. Věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce uložit, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem přihlášení a přezkoumání pohledávky, nejvýše však částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna; jde o incidenční spor.“

²⁴¹ Ačkoliv i sankci ve smyslu nepřihlížení k podané přihlášce lze považovat za nikoliv řádnou správu majetku nezletilého.

²⁴² KOZÁK, J., PACHL, L., KOZÁK, J., STANISLAV, A. § 178 (Úhrada za popřenou nezajištěnou pohledávku). In: KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ M. aj. *Insolvenční zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

I přesto jsem toho názoru, že změna právní úpravy, ve které by zákonní zástupci nezletilého věřitele museli spolu s přihláškou pohledávky předložit soudu kopii návrhu na schválení právního úkonu nezletilým – podání přihlášky do insolvenčního řízení, by byla jistě cenným přínosem. Podle současné právní úpravy se pak lze domnívat, že je možné dovodit v této otázce subsidiární použití OSŘ i ZŘS ve vztahu k IZ.²⁴³ Tomuto závěru nasvědčuje i usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 280/12, ze kterého je patrné, že v prvním stupni Městský soud v Praze v souladu s § 104 odst. 2 OSŘ zastavil insolvenční řízení zahájené na základě insolvenčního návrhu nezletilého věřitele, neboť nebyl odstraněn nedostatek řízení spočívající v nedostatku průkazu oprávnění k zastoupení nezletilého insolvenčního navrhovatele v insolvenčním řízení. Toto rozhodnutí bylo následně potvrzeno i vrchním soudem, jako soudem odvolacím a dále bylo odmítnuto dovolání nezletilého.²⁴⁴ Jak bylo shora naznačeno, insolvenční soud nejprve po nezletilém věřiteli požadoval, aby předložil souhlas opatrovnického soudu s podáním insolvenčního návrhu a následně zastavil řízení v důsledku nedostatku podmínek řízení, který nebylo možno odstranit, neboť stěžovateli bylo třeba ustanovit opatrovníka ve smyslu § 37 zákona o rodině, který by ho zastupoval jak při podání návrhu, tak v průběhu insolvenčního řízení. V řízení o Ústavní stížnosti se vyjádřil Vrchní soud, který uvedl: *„Upozornil i na specifikum insolvenčního řízení, v jehož prvním stadiu primárně nejde o uspokojení pohledávek věřitelů, ale o hmotněprávní posouzení toho, zda se dlužník vskutku nachází v úpadku. Odmítl, že by šlo o diskriminaci nezletilých věřitelů, s tím, že v daném případě šlo nepochybně o kolizi zájmů rodičů stěžovatele, neboť nelze bez znalosti konkrétních okolností jednoznačně říci, že zjištění dlužníkova úpadku je v souladu se zájmy nezletilého. Bylo proto nutno vyvolat opatrovnické řízení, v něm matka může přesvědčit opatrovnický soud, že je zamýšlený procesní postup pro nezletilého prospěšný. V této souvislosti upozornil, že na rozdíl od dřívější úpravy nastávají pro dlužníka omezující účinky již od zahájení insolvenčního řízení (§ 109 insolvenčního zákona), a proto je třeba trvat na tom, aby byl návrh perfektní. Z tohoto důvodu má insolvenční zákon velmi*

---

²⁴³ Viz § 7 odst. 1 IZ

²⁴⁴ Rozhodnutí soudu I. a II. stupně, však již není možné dohledat, dohledat však lze usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 NSČR 62/2011-A-27 a usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 280/12.

striktní úpravu postupu v případě vadného návrhu (§ 128 insolvenčního zákona). Vzhledem k tomu je nutno nejprve získat souhlas opatrovnického soudu a teprve pak lze podat insolvenční návrh, jiný postup je v rozporu s požadavkem na urychlené rozhodnutí (§ 134 insolvenčního zákona).“ Ústavní soud v rámci posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti uvedl: „Ústavnímu soudu není přitom zřejmé, a to ani z rozhodnutí opatrovnického soudu, ani z ústavní stížnosti, jaké zásadní dopady by mělo, pokud by opatrovnický soud schvaloval daný procesní úkon předem, a zda by tyto dopady mohly převážit důvody, o které insolvenční soud opřel své rozhodnutí a jimž Ústavní soud již prima facie nemůže upřít nejen racionalitu, ale i značný význam, spočívající v ochraně práv dlužníka. Vzhledem k tomu nic nenasvědčuje, že by postup obecných soudů (v insolvenčním řízení) byl "přepjatě formalistický".“

V daném řízení tak vznikl spor mezi insolvenčním soudem a soudem opatrovnickým, zda měl být nejprve podán návrh na zahájení insolvenčního řízení a poté mělo být zahájeno řízení o vyslovení souhlasu s podáním insolvenčního návrhu nezletilým nebo zda měl být návrh opatrovnickému soudu podán před podáním insolvenčního návrhu, který mohl být řešen právě prostřednictvím podaného odvolání proti rozhodnutí opatrovnického soudu o neschválení právního jednání, neboť insolvenční řízení bylo již zastaveno. Ačkoliv se v daném případě nejednalo o totožný případ, který jsem podrobovala výše rozboru, chtěla jsem prostřednictvím tohoto usnesení Ústavního soudu ČR demonstrovat, že insolvenční řízení může v praxi činit značné problémy, právě velmi specifickou úpravou, jak ostatně uvedl i vrchní soud ve svém vyjádření v této věci, jejíž změna, kterou níže navrhuji v rámci úvahy *de lege ferenda*, by byla více než vhodná.

Zákonní zástupci nezletilého tedy v ideálním případě podají přihlášku do insolvenčního řízení jménem nezletilého a současně podají návrh na schválení právního jednání nezletilého – podání přihlášky do insolvenčního řízení. Po vyslovení souhlasu opatrovnického soudu s podáním přihlášky, kdy v návaznosti na výše uvedené by opatrovnickým soudem mělo být taktéž zjišťováno, zda přihláška pohledávky neobsahuje zjevné chyby v psaní a počtech, by pohledávka měla být insolvenčním soudem považována za řádně uplatněnou, a naopak v situaci, kdy by opatrovnický soud souhlas nevyslovil, k přihlášce by insolvenční soud nepřihlížel. S ohledem na zákonné lhůty, a tedy poměrně krátkou dobu stanovenou pro rozhodování insolvenčního soudu ve vztahu k insolvenčnímu

řízení pak může nastat problém, spočívající v délce vedení řízení a rozhodování opatrovnických soudů.

Podle § 471 odst. 2 ZŘS ve věcech péče soudu o nezletilé rozhoduje soud s největším urychlením. Nejsou-li dány důvody zvláštního zřetele hodné, vydá soud rozhodnutí ve věci samé zpravidla do 6 měsíců od zahájení řízení; vydá-li soud rozhodnutí po uplynutí této lhůty, uvede v odůvodnění rozhodnutí skutečnosti, pro které nebylo možné tuto lhůtu dodržet. Řízení o vyslovení souhlasu opatrovnického soudu s právním jednáním nezletilého tak může trvat poměrně dlouhou dobu, což je naprosto nekompatibilní se smyslem, účelem a lhůtami insolvenčního řízení. Z toho důvodu bych si *de lege ferenda* dovolila vyslovit úvahu, že cenným přínosem stran této problematiky by dozajisté byla úprava, která by toto reflektovala a její novelou by byla stanovena lhůta v ZŘS k rozhodnutí soudu o schválení právního jednání nezletilého k podání přihlášky do insolvenčního řízení, tedy že soud by o tomto návrhu musel rozhodnout bezodkladně, nejpozději do 1 měsíce od podání návrhu, aby nebylo insolvenční řízení v důsledku nutnosti schválení právního jednání nezletilého opatrovnickým soudem neúměrně prodlužováno. Takto stanovená lhůta opatrovnickému soudu k rozhodnutí o tomto návrhu by byla naprosto souladná se lhůtou pro podání přihlášky do insolvenčního řízení a dle mého názoru by se jednalo o cenný přínos pro naši právní úpravu.

Navíc s ohledem na shora řečené, že právní úprava postrádá řešení otázky podání přihlášky do insolvenčního řízení nezletilým věřitelem, považovala bych posun právní úpravy, resp. její doplnění v tomto směru za více než žádoucí. Ačkoliv jsem si vědoma, že těchto situací v reálné praxi nastane minimální počet, o čemž svědčí i to, že tato otázka nebyla prozatím judikatorně nikterak řešena, jistě je vhodné a žádoucí, aby i tyto situace právní úprava obsahovala.

Tuto část práce lze tedy shrnout tak, že při jednání nezletilých, kteří nenabývali plné svéprávnosti, může dojít k vadě právního jednání právě v souvislosti s jejich částečnou svéprávností, která je vázána na jejich rozumovou a volní vyspělost. Vada právního jednání těchto nezletilých pak nastane, pokud rozumovou a volní vyspělost, nezletilých, kteří nenabývali plné svéprávnosti, nebude přiměřená nezletilým jejich věku. V takových případech se příkláním k výše uvedenému závěru, že se bude jednat o absolutně neplatné právní jednání, neboť ve shodě s uvedeným závěrem mám za to, že pokud nezletilý nebude mít

svéprávnost k danému právnímu jednání, těžko bude mít svéprávnost k projevení námitky relativní neplatnosti.²⁴⁵ Vzhledem k tomu, že absolutní neplatnost právního jednání může prohlásit pouze soud, byla by nejspíš zajímavá situace daného sporu, neboť právě soud by musel dokazovat, samozřejmě aniž by to kdokoli navrhoval, zda měl nezletilý rozumovou a volní vyspělost přiměřenou nezletilým jeho věku. Umím si představit, že v takovém řízení soud přistoupí k výslechu nezletilého a na základě jednoduchých otázek posoudí, zda byl schopen si uvědomit následky svého jednání, případně i zda měl souhlas zákonných zástupců a zejména posoudí okolnosti předmětného jednání nezletilého.

Nutno však ještě jednou zdůraznit, že ne každé právní jednání nezletilých je absolutně neplatné, jedná se pouze o právní jednání, která jsou nezletilému na újmu. Naopak právní jednání, která jsou nezletilému ku prospěchu, například bezplatné nabytí výhod, by pak zásadně měla být platná a v případě zpochybnění takového právního jednání by bylo nutné zkoumat, zda jednání bylo nezletilému skutečně ku prospěchu či nikoliv.²⁴⁶

Lze tedy v této souvislosti uzavřít, že v běžném životě mohou nezletilí, kteří nenabýlí plné svéprávnosti činit celou řadu právních jednání, aniž by si uvědomovali, že právně jednají a že v důsledku tohoto právního jednání jim vznikají práva a povinnosti. Všechna tato jednání budou zpravidla přiměřená jejich rozumové a volní vyspělosti, tak jak je vnímají jedinci stejného věku. Nejčastěji se tak dle mého názoru vedle uzavírání smluv o přepravě osob, bude dít v souvislosti s uzavíráním kupní smlouvy. Obvyklá právní jednání budou například při zařizení drobného nákupu, kdy rodiče dítěti sepíší nákup, dají mu peníze a dítě dojde do obchodu a zakoupené věci následně předá rodičům.

Stejná situace nastane i v případě, že si dítě za své kapesné či za peníze, které mu byly poskytnuty jako běžný dar, koupí nějakou drobnost. V situacích,

---

²⁴⁵ Viz již výše: HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 36; rovněž tak i DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2016. s. 222; a rovněž tak i DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2092-2096.

²⁴⁶ HONSELL, H., VOGT, P. N., GEISER, T. *Basler Kommentar. Zivilgesetzbuch I. Art. 1 – 456 ZGB*. Basel: Helbing Lichtenhan Verlag, 2010. s. 156; DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2092-2096.

kdy by dítě pořizovalo věci nad rámec běžných a obvyklých poměrů, musí tak činit výslovně se souhlasem zákonných zástupců, jak bude podrobně rozvedeno níže. Mám za to, že je velmi tenká hranice mezi pojmem „běžné a obvyklé poměry“ a pojmem „nad rámec běžných a obvyklých poměrů“. Tyto abstraktní pojmy pak vykládá zejména judikatura,²⁴⁷ a to ve vztahu ke konkrétním případům. Právě tyto situace je nutné vnímat jako okolnosti právního jednání činěného nezletilým. Pokud bude v obchodě se zákonným zástupcem a bude mít s sebou našetřené peníze a ve vztahu k prodávajícimu budou konkludentně učiněny kroky, na jejichž základě bude mít prodávající za to, že rodič dítěti souhlas udělil (například přímo rodič si od prodávajícího vezme účtenku), není problém prodat i věc vyšší hodnoty přímo dítěti. Pokud však bude nezletilý v obchodě sám či s kamarády, může dítě vnímat odlišně od prodávajícího k čemu je rozumově a volně vyspělé. Nelze v těchto případech přehlédnout ani situace, kdy nezletilý bude s ohledem na poměry jeho rodičů dostávat nadstandardní kapesné, proto bude mít zájem koupit si například dražší mobilní telefon či tablet. Pokud tak prodávající bez dalšího učiní, může se vystavovat nebezpečí, že následně rodiče s tímto právním jednáním nebudou souhlasit a budou namítat, že k němu nedali souhlas. V takových případech pak bude právě soud tím, kdo bude muset rozhodnout, jestli lze z okolností vyvodit závěr, že se jednalo o právní jednání co do povahy přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku. V tomto případě by měl soud zkoumat i ostatní okolnosti případu, například zmíněné poměry, které nezletilému jeho rodiče nastavily,²⁴⁸ a ze kterých dítě nabylo dojmu, že taková věc je přiměřená jeho finančním úsporám a poměrům a zda i v tomto případě bylo dítěti právní jednání na újmu. Každopádně se lze domnívat, že tyto situace budou zcela ojedinělé, neboť i samotní prodávající jsou v tomto velmi obezřetní a dítěti by se měli zdráhat prodat výrobky vyšší hodnoty. U

---

²⁴⁷ FRINTA, O. *Mohou rodiče činit právní jednání za své nezletilé dítě? Existují v nové právní úpravě omezení takového jednání rodičů?* Rekodifikace a praxe, 5/2015, Wolters Kluwer a. s., s. 25.

²⁴⁸ Např. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. IV. ÚS 650/15, ve kterém mj. Ústavní soud uvedl: „Rodičům je tak ponechán dostatečně široký prostor na to, aby při výchově svého potomka mohli realizovat své vlastní představy. Podle Ústavního soudu přitom nelze, při zachování obecně uznávaných společenských hodnot a standardů, rodiči do tohoto práva jakkoli zasahovat. Z toho důvodu je to právě rodič, kdo rozhoduje o nastavení určité životní úrovně a způsobu společného života. Nastavení životní úrovně rodiny či rodiče nelze odtrhávat od práva rodiče, jakožto nositele rodičovské odpovědnosti, na výchovu dítěte v rámci jím preferovaných životních hodnot, např. získání pracovních návyků apod.“

nezletilých, kteří by mohli klamat svým vzhledem, pak musí právě soud důkladně posoudit, zda bylo právní jednání přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a dále i okolnostem případu, naznačeným výše, každopádně zejména na tyto případy může dopadat právní úprava ust. § 32, tedy nutnost souhlasu zákonného zástupce s právním jednáním nezletilého, ke kterému nemá dostatečnou rozumovou a volní vyspělost, jak bude podrobně rozvedeno níže.

4.1.3 Právní jednání činěné osobou nezletilou, která nenabyla plné svéprávnosti, bez souhlasu zákonného zástupce

K tomu, co již bylo výše uvedeno, nutno zdůraznit, že se jednalo o případy, kdy nezletilí právně jednali sami, neboť právní jednání odpovídalo jejich rozumové a volní vyspělosti a pokud ne, je takové právní jednání stíženo vadou, jejímž následkem je absolutní neplatnost takto učiněného právního jednání. Tyto případy se odlišují od situací uvedených v § 32 OZ, tedy od situací, kdy k určitému právnímu jednání nemají nezletilí dostatečnou rozumovou a volní vyspělost, proto je k takovému právnímu jednání vyžadován souhlas zákonného zástupce. V takových případech se bude zkoumat to, zda nezletilý měl dostatečnou rozumovou a volní vyspělost k danému právnímu jednání a pokud nikoliv, bude se zkoumat, zda zákonný zástupce souhlas s právním jednáním udělil. Ze znění § 32 OZ, ani jiných ustanovení OZ nevyplývají žádné požadavky na udělení souhlasu, ani na jeho formu, proto postačuje, pokud je souhlas udělen ústně či konkludentně. Co ze znění zmíněného ustanovení naopak vyplývá je, že v případě udělování souhlasu zákonným zástupcem stačí souhlas projevit pouze vůči nezletilému. Vůči třetím osobám je nutné podle dikce zákona projevit udělení souhlasu, pouze bude-li zákonných zástupců více a souhlas postačuje pouze od jednoho ze zákonných zástupců.²⁴⁹ Podle důvodové zprávy k OZ jsou to právě zákonní zástupci, zpravidla tedy rodiče, kdo zná své dítě nejlépe a s ohledem na to dokáže posoudit, zda jeho rozum a vůle, jakož i další jeho schopnosti odpovídají danému právnímu jednání a pokud k tomuto závěru dospějí

---

²⁴⁹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 223; Totožně i ŠMÍD, D. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení.* Praha: SONDY s. r. o., 2014, s. 20-21.

a souhlas mu udělí, má nezletilý bez dalšího způsobilost v těchto záležitostech právně jednat.²⁵⁰

Oproti tomu je pak nutné mít na paměti, že pokud zákonný zástupce při splnění zákonných podmínek udělí souhlas s právním jednáním nezletilého, nelze hovořit o možnosti vyvrácení dané vyvratitelné právní domněnky, jak tomu bylo v souvislosti s právním jednáním nezletilého podle § 31 OZ a nelze tak konstruovat argumentaci, že ačkoliv byl souhlas udělen, neměl k právnímu jednání nezletilý dostatečnou rozumovou a volní vyspělost.²⁵¹ Těžko si však lze představit jak by druhá strana zamýšleného právního jednání zjišťovala, zda-li má nezletilý jednoho či více zákonných zástupců, avšak toto lze velmi lehce vyřešit tím, že druhá strana právního jednání bude písemný souhlas zákonného zástupce nezletilého výslovně požadovat a bez něj odmítne právně jednat, a to zejména s ohledem na zachování dostatečné obezřetnosti a právní jistoty v právním vztahu s nezletilým. V této souvislosti je jisté nutné doplnit, že právní úprava osob nezletilých je postavena na konstrukci, že se jedná o osoby, které nejsou schopny tvořit právně relevantní vůli, proto jim musí být poskytnuta značná ochrana, aby si svým vlastním jednáním nezpůsobili újmu.²⁵² „*Tato ochrana se může dostat do kolize s principem ochrany právní jistoty, konkrétně dobré víry kontrahentů, avšak při této kolizi má ochrana osoby bez dostatečné schopnosti právně jednat přednost před ochranou dobré víry kontrahentů.*“²⁵³

Podmínky k udělení souhlasu zákonného zástupce s právním jednáním nezletilého vyplývají již ze samotného znění § 32 odst. 1 OZ a souhlas tak musí být udělen ve shodě se zvyklostmi soukromého života, dále se musí týkat určitého právního jednání nebo dosažení určitého účelu a třetí a poslední podmínkou je, že zákon jednání nezletilého zvláště nezakazuje. Co se týká poslední podmínky, pak je nutné si uvědomit, že rodiče nemohou udělit souhlas s jakýmkoliv jednáním,

---

²⁵⁰ Viz. <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>

²⁵¹ Srov. FRINTA, O. § 32 (Souhlas zákonného zástupce k určitému právnímu jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²⁵² MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 741.

²⁵³ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 741.

ale existují i jednání, ke kterým zákon vyžaduje, právě z důvodu zvýšené ochrany dětí,²⁵⁴ souhlas soudu.²⁵⁵

Právní věda se v otázce souhlasu zákonného zástupce shoduje v tom, že udělený souhlas lze dodatečně omezit či vzít zpět a to s účinky *ex tunc*. Shoda však nepanuje v možnosti udělení souhlasu dodatečně.

V případě nejistoty, zda k právnímu jednání došlo či ne, neboť nezletilý překročil souhlas zákonného zástupce, dovozuje O. Frinta,²⁵⁶ že „*tuto nejistotu lze i ex post odstranit dodatečným udělením souhlasu (schválením) tohoto právního jednání ze strany zákonného zástupce (např. rodič dodatečně v prodejně oznámí, že s právním jednáním dítěte souhlasí). Tím totiž (za splnění ostatních předpokladů) nastoupí pravidlo, že dítě k tomuto jednání svéprávnost v souladu s § 32 mělo.*“

R. Šínová²⁵⁷ se rovněž tak ztotožňuje s možností konvalidace právního jednání učiněného nezletilým a dále doplňuje, že právní jednání nezletilého učiněné bez souhlasu zákonného zástupce nad rámec jeho rozumové a volní vyspělosti může zhojit i sám nezletilý, a to v případě, že „*nabude plné svéprávnosti a projeví s právním jedním, které jako nezletilý bez souhlasu zákonného zástupce učinil nad rámec své rozpoznávací schopnosti, souhlas.*“ Jako příklad je pak uvedeno konkludentní zhojení, kdy nezletilý začne závazek plnit.

E. Dobrovolná²⁵⁸ pak uvádí, že není vyloučeno, aby zákonný zástupce udělil souhlas dodatečně, a v takovém případě bude právní jednání nezletilého platné, přičemž právní úprava tomu nebrání a dále odkazuje i na obdobný postup v případech právního jednání činěného opatrovancem bez souhlasu opatrovníka.

---

²⁵⁴ K tomu srov. PSUTKA, J. § 898. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 894-917.

²⁵⁵ Viz také § 36 OZ.

²⁵⁶ FRINTA, O. § 32 (Souhlas zákonného zástupce k určitému právnímu jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ.

²⁵⁷ ŠÍNOVÁ, R. In: MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 - 117*. Praha: Leges, 2013, s. 367.

²⁵⁸ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 196-202 a s. 202-206.

V této souvislosti je zajímavý závěr M. Zuklínové,²⁵⁹ vyslovený ještě před účinností OZ, která uvádí, že není možné dovozovat, že by bylo možné právní jednání nezletilého učiněné bez souhlasu jeho zákonného zástupce dodatečně zhojit,²⁶⁰ „neboť nezletilý podléhá prvotřídní právní ochraně na úrovni ústavního pořádku.“ A dále upozorňuje: „Pro dovození možného „zhojení“ se zcela nesprávně odkazuje na § 574 stanovící pravidlo „in favorem negotii“, a (ještě hůře!) také na § 65, kde je umožněno dodatečné schválení opatrovancova jednání opatrovníkem tam, kde opatrovanec právně jednat nemohl, a mohl jednat pouze prostřednictvím opatrovníka. Člověka částečně nesvéprávného nikterak nelze připodobňovat člověku, jehož svéprávnost byla omezena!“²⁶¹

Tatáž autorka, avšak k datu 1. 1. 2020²⁶² uvádí, že v případě posuzování následků právního jednání, učiněného bez souhlasu zákonného zástupce, nelze automaticky uzavřít, že se jedná o neplatnost absolutní, jak tomu je v případě jednání nezletilého podle § 31 OZ. V tomto případě se musí stran neplatnosti postupovat obezřetně a měly by být předně vzaty do úvahy dvě věci, jednak zájem nezletilého, neboť „nezletilý je jako obecně ohrožený (slabší) člen lidské společnosti chráněn ustanoveními ústavního pořádku (tj. zejména čl. 3 a 4 Úmluvy o právech dítěte, čl. 42 odst. 1 Listiny) i zákony České republiky (např. § 855 a násl.)“²⁶³ a dále je nutné přihlédnout i k pravidlu uvedenému v § 574 OZ, tedy že na právní jednání je třeba hledět spíše na platné, než jako neplatné. Podle názoru této autorky, je třeba vždy zohlednit konkrétní skutkovou situaci a než se zaměřovat na věk nezletilého je vhodnější se zaměřit na jeho mentální schopnosti,

---

²⁵⁹ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 134.

²⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 36 - taktéž bez dalšího zdůvodnění uvádí „Dodatečné schválení jednání nezletilého je vyloučeno.“

²⁶¹ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 134.

²⁶² ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychologických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²⁶³ ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychologických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

jakož i na toto konkrétní jednání a po zhodnocení všech těchto okolností vyvozovat, zda je jednání absolutně či relativně neplatné.

V tomto kontextu se pak vybízí se i otázka, co je to zájem nezletilého. V současné právní teorii i praxi je hojně zmiňován a zejména pak zohledňován nejlepší zájem dítěte,²⁶⁴ který je v případě rozhodování o nezletilých *třeba považovat za hlavní interpretační a aplikační pravidlo,*²⁶⁵ a musí být vykládán v každém individuálním případě s ohledem na osobu dítěte, jeho rozumové a volní schopnosti a také s přihlédnutím k jeho blahu a přání. Tento pojem vyložil i Výbor OSN pro lidská práva v Obecném komentáři č. 14 z 29. 5. 2013 o právech dítěte²⁶⁶ tak, že jde o komplexní a dynamický koncept a při jeho hodnocení je třeba přihlídnout k několika aspektům, přičemž významnými hledisky pro identifikaci nejlepšího zájmu dítěte jsou názor dítěte, identita dítěte, zachování rodinného prostředí a vztahů, péče o dítě, ochrana a bezpečí dítěte, zranitelnost dítěte, právo dítěte na nejvyšší dosažitelnou úroveň zdravotního stavu a právo dítěte na vzdělání. V případě zkoumání nejlepšího zájmu dítěte, však nemusí být naplněna všechna uvedená kritéria, ale pouze ta, která budou významná v daném konkrétním případě. Jelikož navíc Ústavní soud velmi důsledně dodržuje zachování nejlepšího zájmu dítěte jako předního hlediska v rozhodovací praxi týkající se nezletilých dětí a vzhledem k tomu, že tomu tak bylo i v souvislosti s rozhodováním výše uvedených „černých jízd“ nezletilých,²⁶⁷ lze se tak domnívat, že právě na právní jednání nezletilých, činěných bez souhlasu zákonného zástupce ve věcech překračujících jejich rozumovou a volní vyspělost lze využít právě posuzování nejlepšího zájmu dítěte. V těchto případech by pak bylo zejména zkoumáno, zda bylo dané právní jednání činěno v nejlepším zájmu nezletilého, který by pak převýšil právní jistotu třetí osoby, se kterou nezletilý jednal. Je ovšem pravdou, že lze předpokládat, že třetí osoby, které jednají

---

²⁶⁴ Podrobně např. BURIÁNOVÁ, P. *Péče osoby blízké a pěstounská péče jako obdoba přirozené rodiny dítěte (I.)*. Rodinné listy. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018, č. 1. s. 17-23.

²⁶⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 25.

²⁶⁶ Dostupné na: <<https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>>

²⁶⁷ Srov. např. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 1775/2014, ve kterém Ústavní soud mj. vyslovil, že obecné soudy též musí při svém rozhodování chránit zájem dítěte, aby do dospělosti nevstupovalo se závazky, jež pro něj mohou mít rdousící efekt; Dále i Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/08; Taktéž i Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2866/17 nebo Nález Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3038/16; Rovněž tak Nález Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13.

s nezletilými, budou po nezletilém vyžadovat písemný souhlas zákonného zástupce s právním jednáním, aby předešly právě takovým situacím, kdy by se následně rodič dovolal neplatnosti právního jednání, se kterým nedal souhlas.

Vzhledem k tomu, že publikace M. Zuklínové,²⁶⁸ ve které striktně zapovídá možnost dodatečného udělení souhlasu zákonného zástupce, byla vydána v roce 2013, tedy těsně před účinností současného občanského zákoníku, lze se domnívat, že zapovězení dodatečného udělení souhlasu zákonného zástupce s právním jednáním nezletilého bylo zažito z předchozí právní úpravy a tento názor je tedy nutné chápat jako překonaný. Tomu odpovídá i novější výklad této autorky v komentáři k občanskému zákoníku²⁶⁹ z roku 2020, ve kterém připouští možnost dodatečného udělení souhlasu zákonného zástupce, za splnění podmínky bezodkladného dodatečného udělení souhlasu. Podle mého názoru se tak právní praxe i teorie s postupem času a s postupem působení nového pojetí soukromého práva ustálila na tom, že souhlas dodatečně možné udělit je. Tomuto názoru odpovídá i článek M. Hulmáka²⁷⁰ z roku 2012, který v podstatě uvádí k § 24 OZ a 581 OZ, že je zatím diskutováno, že v případě absence svéprávnosti jednající osoby se bude jednat o absolutní neplatnost takového jednání, se zvláštními případy zhojení takové neplatnosti podle § 65 OZ a rovněž tak na možné využití tohoto ustanovení odkazuje A. Lomozová, L. Eliášová a Z. Spáčilová.²⁷¹

Jak bylo podrobně rozvedeno výše, co se týká právního jednání nezletilých, tito mohou jednat zcela bez omezení, pokud zákonem stanoveným způsobem nabyli plné svéprávnosti. Omezeně pak mohou jednat ti, kteří mají doposud svéprávnost pouze částečnou, a to buď přiměřeně jejich rozumové a volní vyspělosti nebo na základě souhlasu zákonného zástupce, který nesmí ovšem přesahovat taková jednání, ke kterým by i zákonní zástupci potřebovali souhlas soudu. Toto omezení zákonných zástupců vyplývá jednak z § 36 OZ a dále se jednání, ke kterým je třeba přivolení soudu, prolínají napříč celým

---

²⁶⁸ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 134.

²⁶⁹ ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²⁷⁰ HULMÁK, M. *Právní jednání a jeho vady*. Rekodifikační novinky č. 8/2012, s. 2.

²⁷¹ LOMOZOVÁ, A., ELIÁŠOVÁ, L., SPÁČILOVÁ, Z. *Právní jednání osob s omezenou svéprávností v praxi*. Soudce. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, č. 3. s. 2.

občanským zákoníkem. Omezení § 36 OZ pak platí například pro udělení souhlasu s provozováním obchodního závodu podle § 33 OZ nebo v souvislosti se zásahem do integrity nezletilého podle § 101 a 102 OZ, dále pak i v záležitostech majetku nezletilého, resp. v tzv. „neběžných záležitostech“²⁷² podle § 898 OZ²⁷³ nebo i podle § 461 OZ např. prodej nemovitých věcí.²⁷⁴

Co se týká vad právního jednání nezletilého, který k právnímu jednání potřebuje souhlas zákonného zástupce, je nutno oddělovat dvě situace. První situací je jednání bez souhlasu zákonného zástupce a druhou je překročení souhlasu, resp. schváleného právního jednání zákonným zástupcem. Jednání nezletilého bez souhlasu zákonného zástupce bylo popsáno výše, proto je nyní zapotřebí se zaměřit na mnohem problematičtější situace, kdy nezletilý překročí udělený souhlas. Podle komentářové literatury²⁷⁵ v takových případech bude „*třeba posoudit okolnosti konkrétního případu, aby bylo možno vyslovit, že nezletilý nejen jednal v rozporu s uděleným souhlasem rodičů, ale navíc jednal excesivně vzhledem k § 31, tj. uskutečnil právní jednání, k němuž nebyl svéprávný ani podle § 31.*“ Bude tak nutno posoudit, do jaké míry byl souhlas zákonného zástupce nezletilým překročen a samozřejmě také, zda nezletilý měl k právnímu jednání přiměřenou rozumovou a volní vyspělost, která by nedostatek souhlasu v daném případě zhojila. Může se totiž stát, že nezletilý ve věku 12 let překročí schválené právní jednání kupř. koupí hry za 500 Kč, ačkoliv zákonný zástupce udělil souhlas s koupí hry maximálně za 400 Kč. Otázkou tak je, zda vůbec v takovém případě lze dovodit, že nezletilý neměl svéprávnost k takovému právnímu jednání právě na základě § 31 OZ. Naopak bude neplatné právní jednání nezletilého, který si pořídí mobilní telefon za 5 000 Kč, ačkoliv zákonným zástupcem byl udělen souhlas s koupí telefonu za 1 000 Kč. Lze tak uzavřít, že

---

²⁷² K pojmu běžné, resp. „neběžné“ náležitosti podrobně: VOČKA, Z. *Schválení neběžného právního jednání*. Právo a rodina. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2020, č. 7. s. 29.

²⁷³ Srov. FRINTA, O. § 36 (Obecné omezení způsobilosti nezletilého jednat samostatně). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.; totožně i ŠÍNOVÁ, R. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 - 117*. Praha: Leges, 2013, s. 386.

²⁷⁴ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 196-202.

²⁷⁵ FRINTA, O. § 32 (Souhlas zákonného zástupce k určitému právnímu jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

hranice překročení souhlasu zákonného zástupce může být velmi tenká, a navíc může být vnímána velmi individuálně. Slovy zákona by měla být striktně dodržována limitace souhlasu zákonného zástupce onou povolenou částkou, pokud je však minimálně překročena, resp. v případě skutečně absurdního příkladu, kdy shora uvedený mobilní telefon bude zakoupen za 1 001 Kč, je možné zcela formalisticky uzavřít, že o překročení souhlasu zákonného zástupce jednoznačně jde. Jak je ale obecně známo, striktní formalismus může být někdy na škodu a jsem přesvědčena, že takové právní jednání nezletilého, který překročí povolenou částku o 1 Kč, resp. o částku zanedbatelnou nelze vnímat jako neplatné právní jednání, neboť nemohlo dojít k žádné újmě, kterou by si takovým jednáním nezletilý způsobil. Za situace, kdy rodič bude mít v hotovosti pouze bankovku v hodnotě 5 000 Kč a své nezletilé dítě pověří zakoupením mobilního telefonu v částce 1 000 Kč s tím, že zbytek rodiči vrátí a tento nezletilý si zakoupí mobilní telefon v hodnotě 4 500 Kč, tam už je výrazný nepoměr mezi uděleným souhlasem a právním jednáním nezletilého a rodič bude muset tento svůj nesouhlas vůči prodejci bezodkladně projevit, neboť pokud dítě nemělo k takovému právnímu jednání rozumovou a volní vyspělost, pak bude takové právní jednání neplatné. V praxi se tak skutečně musí jednat o exces, resp. o vybočení z § 31 i § 32 OZ, neboť pokud nezletilý překročí souhlas zákonného zástupce, pak musí být zároveň i prokázáno, že k učiněnému právnímu jednání neměl sám nezletilý dostatečnou rozumovou a volní vyspělost.²⁷⁶ Pokud by se

---

²⁷⁶ Srov. FRINTA, O. § 32 (Souhlas zákonného zástupce k určitému právnímu jednání). In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.: „Z pouhé skutečnosti excessu nezletilého ze souhlasu uděleného zákonným zástupcem bez dalšího neplyne neplatnost takového právního jednání. Důsledkem excessu nezletilého je totiž pouze to, že nešlo o právní jednání za splnění předpokladů § 32. Nešlo tedy o situaci, kdy vyvratitelná domněnka částečné svéprávnosti (§ 31) byla nahrazena pravidlem zde komentovaného ustanovení konstatujícím tuto svéprávnost (při splnění ostatních předpokladů) nevyvratitelně. Pak je ovšem třeba takové právní jednání posoudit podle obecného pravidla o svéprávnosti nezletilých, tj. podle § 31. Zde se mohou střetnout dva protichůdné zájmy: zájem zákonného zástupce dosáhnout neplatnosti tohoto právního jednání a proti tomu zájem druhé smluvní strany (zde prodávající mobilního telefonu) na zachování uzavřené kupní smlouvy. Zákonného zástupce tak dostihne důkazní břemeno ohledně skutečnosti, že nezletilý v tomto rozsahu svéprávnost nemá (ať už proto, že takové právní jednání není přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých tohoto věku obecně, či proto, že tento konkrétní nezletilý ještě nedosáhl rozumové a volní vyspělosti, jakou mají ostatní nezletilí jeho věku), prodávající bude naopak dokazovat, že nezletilý byl natolik rozumově a volně vyspělý, že měl nejen svéprávnost uzavřít kupní smlouvu ohledně mobilního telefonu v ceně 2 000 Kč, ale také i v ceně 2 150 Kč (ať už proto, že tento nezletilý je rozumově a volně vyspělejší než jeho vrstevníci, či proto, že takovou vyspělost mají nezletilí tohoto věku obecně a tento konkrétní z průměrného rámce rozumové a

tedy zákonný zástupce neúspěšně dovolával neplatnosti takového právního jednání přímo u prodávajícího, musel by zahájit soudní spor o neplatnost právního jednání, kde by zejména namítal a prokazoval, že souhlas s právním jednáním nebyl udělen a v případě prokázání tohoto tvrzení by soud musel zkoumat, zda byly naplněny podmínky ust. § 31 OZ či nikoliv.

4.1.4 Neplatnost právního jednání nezletilých, kteří nenabyli plné svéprávnosti

Jak již bylo naznačeno v úvodu této kapitoly, má obecný výklad stran subjektů právního jednání, v tomto případě nezletilých, kteří nenabyli plné svéprávnosti, ve vztahu k vadám právního jednání zásadního významu. Následky vadného právního jednání nezletilého upravuje § 581 OZ, podle kterého není-li osoba plně svéprávná, je neplatné právní jednání, ke kterému není způsobilá. Ačkoliv by se mohlo zdát, že se jedná o pravidlo vcelku jasné, z výše uvedeného lze dospět k závěru, že tomu tak není, neboť v právní praxi mohou nastat již výše uvedené situace, které je nutné vyřešit nejprve v obecné rovině na základě obecných ustanovení OZ²⁷⁷ a až následně může být vysloveno, zda právní jednání trpělo vadou, která je obsažena v § 581 OZ a způsobuje neplatnost právního jednání či nikoliv a lze jej považovat za platné. „*V ustanoveních upravujících jednání nezletilého jsou obsažena i pravidla, podle kterých je nebo se stane jednání nezletilce bezvadné, splní-li se dodatečné podmínky, zejména souhlas zákonného zástupce (§ 32 an.). V těchto případech se komentované ustanovení nepoužije.*“²⁷⁸ Komentářová literatura²⁷⁹ pak v podstatě uvádí, že OZ poskytuje

---

volní vyspělosti tohoto věku nijak nevybočuje). Bude tak třeba posoudit okolnosti konkrétního případu, aby bylo možno vyslovit, že nezletilý nejen jednal v rozporu s uděleným souhlasem rodičů, ale navíc jednal excesivně vzhledem k § 31, tj. uskutečnil právní jednání, k němuž nebyl svéprávný ani podle § 31. Ve zde uvedeném případě je totiž zřejmé, že jde pouze o nepatrné překročení limitu stanoveného rodičem: má-li dítě svéprávnost k uzavření kupní smlouvy ve výši 2 000 Kč, bude obtížné prokázat, že nemělo svéprávnost k uzavření smlouvy za 2 099 Kč.“

²⁷⁷ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2092-2096.

²⁷⁸ MELZER, F. TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 741; Totožně ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X; Dále i DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2092-2096.

prostřednictvím tohoto ustanovení osobám, které nejsou schopné tvořit právně relevantní vůli, ochranu před jejich poškozením, které by si mohly přivodit svým vlastním právním jednáním. Nezletilý je obecně považován za slabšího člena lidské společnosti, který je chráněn již na úrovni ústavního pořádku.²⁸⁰ Z tohoto postavení nezletilého je pak třeba v případě posuzování platnosti jeho právního jednání vzít v úvahu jednak veřejný zájem a dále i pravidlo obsažené v § 574 OZ, ve kterém je stanoveno, že na právní jednání je třeba hledět spíše jako na platné než jako na neplatné.²⁸¹ „Vždy bude zapotřebí vzít v úvahu také jednotlivé okolnosti konkrétního případu (mentální schopnosti nezletilého, spíše než jeho věk, charakter záležitosti, v níž nezletilý jednal, spíše než hodnotu předmětu právního jednání).“²⁸²

Jak již bylo naznačeno i výše, zásadní je otázka, zda neplatnost právního jednání stanovená § 581 OZ je neplatností absolutní či relativní. Nutno tak zopakovat, že právní věda²⁸³ se přiklání k názoru, že se jedná o neplatnost absolutní, neboť takové jednání lze považovat jako jednání ve zřejmém rozporu se zákonem a zjevně narušující veřejný pořádek, jak má na mysli ust. § 588 OZ.

Svůj význam však sehrává i § 586 OZ, podle kterého platí, že je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba a nenamítne-li oprávněná osoba

---

²⁷⁹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 741.

²⁸⁰ ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X; Totožně i ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura. 2. vydání.* Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 135-136 – v obou publikacích je uvedeno: „*Nezletilý je jako obecně ohrožený (slabší) člen lidské společnosti chráněn ustanoveními ústavního pořádku (tj. zejména čl. 3 a 4 Úmluvy o právech dítěte, čl. 42 odst. 1 Listiny) i zákony České republiky (např. § 855 a násl.)* – Nutno však poznamenat, že v publikacích je zjevná písařská chyba, kdy autorka jistě měla na mysli čl. 32 odst. 1 Listiny.

²⁸¹ ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

²⁸² ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura. 2. vydání.* Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 135- 136.

²⁸³ ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.; DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2092-2096.

neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné. Je nepochybné, že právní ochrana stanovená v § 581 OZ je stanovena na ochranu určité osoby, avšak nezletilé osoby požívají zvláštní ochrany, proto v případě jednání nezletilého, který není dostatečně rozumově a volně vyspělý k určitému právnímu jednání a takové jednání je k jeho újmě, lze nepochybně považovat za rozporné s veřejným pořádkem a porušující zákon.²⁸⁴

Navíc, jak již bylo rozvedeno výše v případě úvahy o relativní neplatnosti takového právního jednání, by bylo sporné, zda nezletilý, který neměl dostatečnou svéprávnost k určitému právnímu jednání, má dostatečnou svéprávnost k namítnutí neplatnosti. Proto se ztotožňuji s názorem E. Dobrovolné,²⁸⁵ že je zcela namístě ochrana nezletilého spočívající v absolutní neplatnosti právního jednání, které nezletilý učinil, ačkoliv k němu neměl dostatečnou svéprávnost, avšak pouze v případě, že toto jednání bude nezletilému v neprospěch. M. Zuklínová²⁸⁶ dále uvádí: „... lze říct, že tam, kde nejde o podstatný zájem nezletilého, a kdy tudíž princip veřejného pořádku ustoupí do pozadí - bude možné připustit, že právní jednání je platné, ovšem jen podmíněně, totiž zachovat nezletilému právo dovolat se neplatnosti (tzv. relativní neplatnost).“

Ze všeho výše uvedeného lze dospět k závěru, že ochrana nezletilých je v našem právním řádu velice věcně upravena, přičemž právnímu jednání nezletilých stran jeho platnosti musí být věnována náležitá pozornost, neboť ne každé právní jednání může nezletilý učinit a naproti tomu ne každé právní jednání nezletilého může být stíženo neplatností. S ohledem na možné vady právního jednání nezletilého, spočívající v nedostatku jeho svéprávnosti, která je vázána na jeho rozumovou a volní vyspělost lze pak takové nedostatky zhojit dodatečným udělením souhlasu zákonným zástupcem nezletilého, což považuji za více než věcné a žádoucí, neboť i v případech, kdy nezletilý překročí svou rozumovou a

---

²⁸⁴ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2092-2096.

²⁸⁵ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2092-2096; Totožně ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654) [Systém ASPI]*. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.;

²⁸⁶ ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654) [Systém ASPI]*. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

volní vyspělost a bude právně jednat, jeho zákonní zástupci mohou takové právní jednání považovat za správné, které nikterak není nezletilému na újmu, proto dodatečně udělí souhlas s takovým právním jednáním nezletilého.

Naopak pokud dodatečný souhlas s právním jednáním, přesahujícím svéprávnost nezletilého neudělí, lze takové právní jednání považovat za neplatné. Avšak pouze pokud je takové právní jednání nezletilému na újmu a zvýšená právní ochrana nezletilého pak zůstává zachována. Jak bylo navíc výše rozebráno jsem přesvědčena, že neplatnost právního jednání nezletilého ve smyslu § 581 OZ lze považovat za absolutní,²⁸⁷ proto v případném soudním sporu bude soud povinen *ex offio* zjišťovat všechny okolnosti související s právním jednáním nezletilého, zejména tedy jeho rozumovou a mravní vyspělost jakož i další shora naznačené okolnosti daného právního jednání. Nezletilý ani jeho zákonní zástupci pak nebudou muset namítat neplatnost právního jednání, čímž je i v případě soudního sporu zachována zvýšená ochrana nezletilého stanovená zejména čl. 3 Úmluvy o právech dítěte, jakož i čl. 32 odst. 1 Listiny.²⁸⁸

4.1.5 Právní jednání osob, jejichž svéprávnost byla omezena

Jak již bylo výše řečeno, svéprávnost znamená způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem, tedy právně jednat.²⁸⁹ Rovněž tak již bylo uvedeno, že každý člověk odpovídá za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout.²⁹⁰ Ačkoliv se plně svéprávným stává člověk zletilostí, případně lze plně svéprávnosti dosáhnout i před nabytím zletilosti, v běžném životě bude nutné řešit i situace, kdy osoba sice dosáhne zletilosti, avšak plně svéprávná nebude moci být nebo nabude plně svéprávnosti před dovršením zletilosti a následně nastanou zákonem předpokládané situace pro

---

²⁸⁷ V tomto se plně ztotožňuji s názorem E. Dobrovolné, že právní jednání nezletilých lze považovat za absolutně neplatné a nesouhlasím s názorem M. Zuklínové, že by bylo možné výjimečně dovodit neplatnost relativní v případě právního jednání nezletilých. K tomu srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2092-2096; Totožně ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654) [Systém ASPI]*. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.;

²⁸⁸ Srov. např. HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 892 – 935.

²⁸⁹ Viz § 15 odst. 2 OZ.

²⁹⁰ Viz § 24 věta první OZ.

omezení svéprávnosti této osoby.²⁹¹ Stane se tak v případě, kdy v důsledku nepříznivého zdravotního stavu, resp. duševní poruchy nebude tato osoba moci činit veškerá právní jednání, neboť by si takovým jednáním mohla přivodit újmu. V těchto situacích je nutné svéprávnost osoby omezit, což může učinit výhradně soud svým rozhodnutím. Samozřejmě nebude připadat do úvahy omezení svéprávnosti nezletilého, neboť s ohledem na předchozí výklad jsou nezletilí pouze částečně svéprávní, a to v rámci jejich rozumové a volní vyspělosti, takže i v případě závažné duševní poruchy nezletilého bude jeho případné omezení ve svéprávnosti přicházet do úvahy až v souvislosti s jeho zletilostí.

Zajímavý je v otázce omezování svéprávnosti dřívější náhled právní vědy, která konstantně zastávala názor, že účelem zbavení způsobilosti k právním úkonům, byla ochrana společnosti před duševně nemocnými, přičemž současná úprava zastává koncepci, jejímž cílem je ochrana a zájem člověka, který má být omezen ve svéprávnosti, nikoliv tedy již ochrana společnosti před takovým člověkem.²⁹² Takovou změnu přístupu lze velmi pozitivně kvitovat, neboť toto je plně v souladu se základními ustanoveními současného občanského zákoníku, jakož i v souladu s pojetím člověka.

4.1.5.1 Obecné předpoklady pro omezení svéprávnosti

Stejně jako v předchozích kapitolách se k samotnému omezení svéprávnosti a jeho předpokladům pro úplnost vyjádřím velmi stručně, neboť problematika omezení svéprávnosti by svým obsahem naplnila samostatnou disertační práci a následně podrobně zaměřím na právní jednání osob, jejichž svéprávnost byla omezena a samozřejmě vadám takového právního jednání.

Základním předpokladem pro omezení svéprávnosti je podle dikce § 55 OZ zájem člověka, kterého se omezení svéprávnosti týká, jakož i uznání jeho práv a osobní jedinečnosti, přičemž faktické zhlédnutí této osoby je pro soud obligatorní podmínkou v řízení o omezení svéprávnosti člověka, neboť má soudu

---

²⁹¹ Srov. např. TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 347 – 349.

²⁹² ČUHELOVÁ, K., PODNIKASOVÁ, T. In: LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 273-281.

poskytnout dostatečný náhled na rozsah a stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti.

Úvodem nutno poznamenat, že podle mého názoru je právní úprava značně nekoncepční. Dle mého názoru by bylo vhodnější, pokud by ust. § 57 OZ předcházelo ust. § 55 OZ, nikoliv naopak, jak tomu zákonodárce učinil. Ačkoliv § 55 OZ je označen jako „Předpoklady omezení“ a § 57 OZ „Rozsah omezení“, jsem přesvědčena, že obsahově § 57 OZ upravuje základní předpoklady pro omezení svéprávnosti, když jednou z podmínek je ta skutečnost, že osoba trpí duševní poruchou, která není jen přechodná a v jejímž důsledku není člověk schopen právně jednat, kdežto § 55 OZ uvádí přímo povinnost soudu přistoupit k omezení svéprávnosti člověka jen v jeho zájmu, po jeho zhlédnutí a s plným uznáním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti, přičemž soud musí důkladně vzít do úvahy rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti. Odstavec 2 § 55 OZ by podle mého názoru opět lépe odpovídal § 57, neboť je zde uvedeno, že omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačovalo-li by mírnější opatření nebo opatření méně omezující. Podle mého názoru by tedy bylo vhodnější nejprve vymezit, za jakých podmínek lze osobu omezit ve svéprávnosti a následně vymezit povinnosti soudu ve vztahu k omezení svéprávnosti, což by bylo možné i přidáním odstavce 1 z § 57 OZ právě k § 55 OZ. Ostatně podle mého názoru tomu odpovídá i komentářová literatura,²⁹³ když ve vztahu k § 55 OZ uvádí, že by bylo nelogické, zabývat se předpoklady § 55 OZ, pokud by posuzovaná osoba duševní poruchou vůbec netrpěla.

Ze znění shora zmíněných ustanovení § 55 a § 57 OZ lze dospět k základním předpokladům pro omezení svéprávnosti osoby, kterými jsou jednak duševní porucha, která není pouze přechodného charakteru, dále zájem člověka, o jehož svéprávnosti má být rozhodováno, dále musí být soudem osoba zhlédnuta, při rozhodování musí být uznána práva a osobní jedinečnost omezované osoby, dalším předpokladem je, že bez omezení svéprávnosti by této osobě hrozila závažná újma a současně nepostačuje mírnější či méně omezující opatření.

---

²⁹³ ČUHELOVÁ, K., PODNIKASOVÁ, T. In: LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 273-281.

Důležitým pojmem v souvislosti s omezením svéprávnosti je tedy nepochybně pojem duševní porucha, která „nemusí být trvalá, nevyhlášená, ale nemusí mít jen krátkodobé trvání,“²⁹⁴ skutečnosti, že duševní porucha nemusí být trvalá odpovídá i znění právní úpravy, kdy omezit osobu ve svéprávnosti je možné pouze na určitou dobu, nejdéle však na 5 let a následně musí být tato osoba a její schopnost postarat se o své záležitosti opětovně přezkoumána, přičemž může dojít k situaci, že soud dospěje k závěru, že osobu již není nutné ve svéprávnosti omezovat nebo může přistoupit k méně invazivnímu opatření, než je omezení její svéprávnosti.

Nutno ještě nezapomenout, že předmětná duševní porucha musí osobu činit nezpůsobilou právně jednat.²⁹⁵ Důvodová zpráva k OZ dále uvádí: „U duševní poruchy se vyžaduje, aby nebyla jen přechodná. Přechodná duševní porucha (vyvolaná stresem, alkoholickým opojením nebo vlivem jiné drogy apod.) není důvodem pro zásah do svéprávnosti jejím soudním omezením; jednání v této poruše se posoudí se zřetelem ke konkrétním okolnostem případu.“²⁹⁶ Nejedná se tedy o duševní poruchu vyvolanou požitím alkoholu či drog nebo stresem,²⁹⁷ avšak může jít o duševní poruchu vyvolanou právě v důsledku dlouhodobého užívání alkoholu či drog, tzv. „chronická stadia závislosti na omamných látkách s pokročilou deprivací osobnosti.“²⁹⁸

---

²⁹⁴ ČUHELOVÁ, K., PODNIKASOVÁ, T. In: Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 287-298.

²⁹⁵ Srov. Důvodovou zprávu k OZ, která je dostupná na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>, ve které je uvedeno: „K rozhodnutí o omezení svéprávnosti musí být přistupováno se zřetelem k subjektivnímu hledisku v tom smyslu, že nerozhoduje, o jakou diagnózu duševní poruchy v daném případě jde, ale relevantní je, jak se projevuje v psychické způsobilosti konkrétní osoby, tj. jde-li o tak podstatnou odchylku od normálního psychického vývoje člověka, která mu v určitém rozsahu brání postarat se o vlastní záležitosti. ... Podmínkou pro omezení svéprávnosti však není, aby šlo o nevyhlášenou duševní poruchu, postačí, že je způsobilá projevovat se v delším než jen krátkodobém časovém horizontu. Typické případy duševních poruch, které v praxi vedou k zásahu do způsobilosti člověka právně jednat, jsou např. schizofrenie, progresivní paralýza nebo chronická stadia závislosti na omamných látkách s pokročilou deprivací osobnosti apod.“

²⁹⁶ Důvodová zpráva k OZ, dostupná na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>; Taktéž např. ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012.

²⁹⁷ ČUHELOVÁ, K., PODNIKASOVÁ, T. In: Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 287-298.

²⁹⁸ Důvodová zpráva k OZ, dostupná na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

Lze se tedy plně ztotožnit s výkladem K. Svobody,²⁹⁹ že omezit svéprávnost osoby je možné pouze za situace, kdy tato osoba trpí duševní poruchou, nikoliv jen proto, že jí právní jednání činí obtíže z jiného důvodu. Duševní poruchu lze definovat jako „skupinu onemocnění a poruch, které ovlivňují především lidské myšlení, prožívání nebo vztahy s okolím,“³⁰⁰ nebo jako „některé psychické procesy projevující se negativně v myšlení, prožívání a chování člověka.“³⁰¹ Legální definici duševní poruchy však nenalezneme, lze tedy vycházet jednak z výše uvedených definic a dále je možné k identifikaci duševní poruchy využít klasifikaci Světové zdravotnické organizace, „*kteřá kodifikuje systém označování a klasifikace lidských onemocnění, poruch, zdravotních problémů a dalších příznaků, situací či okolností*“³⁰² a k 1. 1. 2021 vydala 10. revizi Mezinárodní klasifikace nemocí označenou MKN-10 2021, ve které jsou duševní poruchy klasifikovány.³⁰³

Podle mého názoru by k identifikaci duševní poruchy mohla být podpůrně využita i příloha k vyhlášce č. 359/2009 Sb., o posuzování invalidity, která v kapitole V. uvádí duševní poruchy a poruchy chování. V případech identifikace duševní poruchy pak lze taktéž vycházet z rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3061/2012, ve kterém bylo vysloveno: „*Duševní porucha se podle moderních medicínských názorů vymezuje jako zřetelná odchylka od stavu duševního zdraví a rovnováhy, kterým se rozumí stav úplné a sociální pohody, jako výslednice vnitřních (genetických) a vnějších (psychosociálních a enviromentálních) faktorů. Duševní poruchu nemůžeme ztotožňovat s duševní nemocí, neboť pojem duševní nemoci je užším pojmem. Specifická (smíšená) porucha osobnosti (dříve nazývaná psychopatie), u které se povaha lidí nápadně odchyluje od normy, může být duševní poruchou, ale nemusí být duševní nemocí. Duševní porucha může být způsobena rozdílnými příčinami, a to samotnou duševní chorobou nebo jinou nemocí, která má takovou poruchu za*

---

²⁹⁹ SVOBODA, K. § 57 (Rozsah omezení svéprávnosti). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³⁰⁰ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, s. 424.

³⁰¹ SVOBODA, K. § 57 (Rozsah omezení svéprávnosti). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³⁰² Dostupné na: <https://mkn10.uzis.cz/o-mkn>

³⁰³ Dostupné na: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F00-F99>

následek, anebo může být vyvolána požitím návykových látek, např. alkoholu nebo omamných látek. Duševní porucha, která je příčinou nepřičetnosti, může být přechodná a krátkodobá, a to od několika vteřin (např. porucha vědomí u řidiče auta, jako příčina dopravní nehody, při níž dojde k ublížení na zdraví) či minut (např. epileptický záchvat, v rámci něhož dojde k ublížení na zdraví osobě poskytující pomoc nemocnému), ale může být také dlouhotrvající nebo trvalá (např. schizofrenie či mentální retardace). Z hlediska tohoto chápání je duševní poruchou nejenom duševní choroba, ale i krátkodobá porucha psychických funkcí, hluboká porucha vědomí, slabomyslnost a jakákoli jiná těžká duševní odchylka, která je z hlediska ustanovení § 26 a 27 významná, jestliže měla za následek ztrátu nebo zmenšení rozpoznávacích či ovládacích schopností.“ Soud však sám neposuzuje, zda osoba trpí duševní poruchou a za žádné situace nelze vycházet při rozhodování soudu z pouhé pravděpodobnosti či pouhého předpokladu, že osoba jednala v duševní poruše.³⁰⁴ Takové zjištění činí vždy osoba s odbornými znalostmi, tedy v soudním řízení znalec, z jehož závěru je soud povinen vycházet.³⁰⁵

Důležitou a zásadní podmínkou, následující po splnění podmínky, že osoba trpí duševní poruchou, která není jen přechodného charakteru, je pak právě skutečnost, že osobě by bez omezení svéprávnosti hrozila závažná újma, kterou by si mohla způsobit svým vlastním jednáním. V souladu s výše uvedeným tedy nemusí nutně každá duševní porucha znemožňovat osobě právně jednat, neboť v jejím důsledku nepřichází v úvahu, že by si osoba svým vlastním právním jednáním způsobila závažnou újmu. Tuto myšlenku lze vhodně demonstrovat na příkladech transsexuálních osob, neboť transsexualismus byl řazen mezi duševní poruchy,³⁰⁶ přičemž jednou z podmínek pro změnu pohlaví těchto osob bylo právě

---

³⁰⁴ Viz. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 30Cdo 3614/2009.

³⁰⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 5. 2011, sp. zn. 30Cdo 5226/2006.

³⁰⁶ Srov. MACH, J., BURIÁNEK, A., ZÁLESKÁ, D., MÁČA, M., VRÁBLOVÁ, B. § 21 [Změna pohlaví]. *Zákon o specifických zdravotních službách: Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO373_2011CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X - Podle Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) je transsexualismus definován jako „*touha žít a být přijímán jako člen opačného pohlaví, obvykle spojená s pocitem nespokojenosti s vlastním anatomickým pohlavím nebo s jeho nevhodností a s přáním chirurgického zásahu a hormonální léčby, aby tělo odpovídalo, jak je to jen možno, opačnému pohlaví.*“

stanovení diagnózy,³⁰⁷ že tato osoba trpí duševní poruchou spočívající v jeho transsexualismu.³⁰⁸ Ačkoliv transsexualismus byl již ze seznamu duševních poruch vyřazen, lze na něm vhodně demonstrovat, že u transsexuálních osob byla sice splněna podmínka, že osoba trpěla duševní poruchou, avšak rozhodně nebylo možné dospět k závěru, že v důsledku této duševní nemoci by osoba nebyla schopna právně jednat, případně že by jí v důsledku jejího právního jednání hrozila závažná újma. V současnosti již uznáváme práva trans osob na uznání pohlavní identity, a to výkladem základního práva na soukromý život.³⁰⁹

Soud v případech omezení svéprávnosti musí dospět k nepochybnému závěru, že omezení svéprávnosti je v zájmu člověka, neboť se tak zamezí vzniku újmy, kterou by si člověk mohl způsobit, a zároveň nepostačují mírnější opatření, jako ochrana osoby před vznikem újmy. „*Omezení způsobilosti k právním úkonům je vždy závažným zásahem do osobnostní integrity omezovaného. Takový zásah je třeba zkoumat z pohledu potenciálních zásahů do základních práv omezovaného, garantovaných především článkem 5 a článkem 10 odst. 1, 2 Listiny, vyložených v rozsahu, který omezuje lidská důstojnost. Protože tato práva Listina garantuje jako tzv. základní práva absolutní, lze k jejich omezení přikročit jen za účelem ochrany základních práv jiných osob anebo za účelem ochrany veřejného zájmu, který je v podobě principu či hodnoty obsažen v ústavním pořádku.*“³¹⁰

V této souvislosti jsou jako mírnější opatření brána podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat, uvedená v oddílu 2, dílu 2, hlavy II OZ, tedy konkrétně jsou míněny instituty předběžného prohlášení, nápomoci při rozhodování a zastoupení členem domácnosti. Předběžné prohlášení je činěno osobou, která očekává, že nebude způsobilá právně jednat a v takovém případě může určit, jak mají být její záležitosti spravovány, případně určí osobu, která by se stala jejím opatrovníkem. V případě nápomoci při rozhodování a zastoupení

---

³⁰⁷ V podrobnostech *Doporučený postup Ministerstva zdravotnictví při provádění chirurgických zákroků směřujících ke změně pohlaví u transsexuálních pacientů* č. 29991/2012. Dostupné v Systému ASPI.

³⁰⁸ V podrobnostech ke změně pohlaví: BURIÁNOVÁ, P. *Vybrané právní otázky související se změnou pohlaví*. Rodinné listy, č. 4/2020, Wolter Kluwer a. s., s. 39 – 43.

³⁰⁹ K tomu např. ŠIMÁČKOVÁ, K., HAVELKOVÁ, B., ŠPONDROVÁ, P. (eds.) *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020.

³¹⁰ Viz. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 12. 2005, sp. zn. IV. ÚS 412/04.

členem domácnosti je jejich předpokladem stejně jako při omezení svéprávnosti duševní porucha, která osobě buď činí potíže, nebo jí brání právně jednat.

Co se týká možnosti využití mírnějších opatření, soud by měl k tomuto posouzení vycházet z testu proporcionality,³¹¹ tedy z poměření síly ochrany jednotlivých práv. Test proporcionality³¹² je využíván právě v případech, kdy dochází ke kolizi mezi základními právy a svobodami, jejichž ochrana je zaručena ústavním pořádkem. „*Princip proporcionality byl vytvořen a rozvinut dlouhodobou činností německého Spolkového ústavního soudu; lze jej formulovat jako příkaz veřejné moci, aby zasahovala do ústavně chráněných právních pozic (zejména základních práv a svobod občanů) jen v nezbytných případech a za použití jen takových prostředků nezbytných k dosažení cíle, které představují nejmenší zásah do ústavně chráněné právní pozice. Hlavní opěrný bod pro zásadu proporcionality v ústavním kontextu nalezneme v čl. 4 odst. 4 Listiny, podle kterého při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu.*“³¹³ Ústavní soud České republiky aplikuje princip proporcionality velmi často a svou judikaturní činností³¹⁴ vymezil tři základní kritéria pro poměření síly jednotlivých práv, v případě jejich kolize. První krok tohoto testu činí kritérium vhodnosti, ve kterém soud zkoumá, zda-li „institut, omezující určité základní právo, umožňuje dosáhnout stanoveného cíle.“ Druhým krokem je kritérium potřebnosti, při němž soud zkoumá, zda-li by stanoveného cíle nemohlo být dosaženo „jinými opatřeními, umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se základních práv a svobod.“ Třetím krokem je kritérium poměrování: soud porovnává „závažnost obou v kolizi stojících základních práv“, což „spočívá ve zvažování empirických, systémových, kontextových i hodnotových argumentů.“³¹⁵

---

³¹¹ Srov. např. BURIÁNOVÁ, P. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí v kontextu principu proporcionality*. In: Evropské hodnoty a ústavní garance právního státu a demokracie: východiska a perspektivy. Sborník příspěvků ze studentské části mezinárodní konference. Monika Forejtová (ed.). Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018, s. 15 – 30.

³¹² Např. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 12. 2005, sp. zn. IV. ÚS 412/04 nebo Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 8. 2009, sp. zn. I. ÚS 557/09.

³¹³ WINTR, J. *Principy českého ústavního práva*, 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk. 2013. s. 126.

³¹⁴ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

³¹⁵ K tomu srov. např. RYCHETSKÝ, P., LANGÁŠEK, T., HERC, T., MLSNA, P aj. *Ústava České republiky: Komentář*. Čl. 2 (Státní moc). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer, ASPI_ID KO1_1993CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X; Dále viz Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10 - Obdobný názor jako Ústavní soud ČR zastává i ESLP. „*ESLP tak v souladu s čl. 8 odst. 2 Úmluvy, jenž vymezuje ústavněprávní limity omezení*

O omezení svéprávnosti člověka tedy v souladu s výše uvedeným rozhoduje pouze a výhradně soud, který musí zdůvodnit, jaký konkrétní vážný zájem člověka by byl ohrožen, jestliže by nedošlo k omezení svéprávnosti a zároveň musí odůvodnit, proč nelze využít mírnějších prostředků.³¹⁶ Hrozba vážné újmy při posuzování svéprávnosti člověka pak musí být reálná nikoliv jen domnělá. K. Svoboda³¹⁷ k tomu uvádí, že tomu tak bude v případě, kdy nejsou dány předpoklady, že by osoba s duševní poruchou vstupovala do jakýchkoliv zásadnějších právních vztahů, neboť její jednání je zajišťováno fakticky osobou jinou, ať již zdravotnickým zařízením, ve kterém je osoba umístěna či osobou

---

základních práv a svobod jednotlivců garantovaných čl. 8 odst. 1 Úmluvy, v každém jednotlivém případě předně posuzuje, zda tvrzený zásah či omezení základních práv či svobod je podřaditelné pod rozsah ochrany čl. 8 Úmluvy. Pokud ano, byl-li tvrzený zásah do práva na soukromí ze strany veřejné moci proveden v souladu se zákonem, jenž musí být dostupný a dostatečně předvídatelný, tedy vyjádřený s velkou mírou přesnosti tak, aby jednotlivci dovolil v případě potřeby regulovat své chování ... Přezkoumávaný zásah do základních práv či svobod garantovaných čl. 8 odst. 1 Úmluvy musí ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy být rovněž nezbytným v demokratické společnosti, sledovat Úmluvou aprobovaný účel (např. ochrana života nebo zdraví osob, národní a veřejné bezpečnosti, ochrana práv a svobod druhých či morálky, předcházení nepokojům a zločinnosti či zájem na hospodářském blahobytu země), který musí být relevantní a řádně odůvodněný.“

³¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 11. 2012, sp. zn. 30Cdo 2865/2012: „Při soudním rozhodování o omezení způsobilosti k právním úkonům bude vždy třeba důsledně dbát toho, aby nebyla omezována ve větším rozsahu, než je nezbytně třeba k ochraně základních práv třetích osob a jiných ústavně chráněných statků, v jejichž prospěch mají být základní práva omezovaného umenšena, přičemž jako krajní mez (k níž ne vždy je ovšem z hlediska principu proporcionality možné dospět) je třeba respektovat mez stanovenou čl. 4 odst. 4 Listiny. Obecné soudy vždy musí zvážit všechny mírnější alternativy, kterými by bylo možno ještě dosáhnout sledovaného cíle v podobě ochrany konkrétně označených konkurujících práv či veřejných zájmů vyvoditelných z ústavního pořádku, přičemž omezení způsobilosti k právním úkonům musí být vždy považováno za prostředek nejkrajnější. Samotná skutečnost, že osoba trpí duševní poruchou, totiž ještě není důvodem pro omezení její způsobilosti k právním úkonům, resp. vyjádřeno jazykem základních práv – k omezení jejích základních práv (práva na právní osobnost a na lidskou důstojnost), ale musí být vždy konkrétně uvedeno, koho, resp. co ohrožuje plná způsobilost k právním úkonům (zachování právní osobnosti) osoby omezované, a dále je třeba odůvodnit, proč nelze situaci řešit mírnějšími prostředky. Jinak řečeno – při rozhodování o omezení způsobilosti k právním úkonům (resp. o jeho rozsahu) se musí důsledně uplatňovat subsidiarita tohoto opatření .... v případech rozhodování o omezení způsobilosti k právním úkonům soud (je) povinen identifikovat v konkrétním případě se uplatňující konkurující právo či statek nebo zájem chráněný ústavním pořádkem, kvůli nimž má dojít k omezení svrchu označených základních práv osoby, již má být omezena způsobilost k právním úkonům. V souvislosti s tímto požadavkem je soud povinen zajistit úplná a spolehlivá zjištění o osobních poměrech omezovaného, tedy jak se projevuje při sociálním kontaktu se členy občanské společnosti, jak se stará o potřeby své a své rodiny, jak hospodáří s finančními prostředky, jak se případně projevuje na svém pracovišti apod. Znalecký posudek je v takovém řízení sice závažným důkazem, nesmí však být důkazem jediným a nemůže nahrazovat nedostatek skutkových zjištění.“

³¹⁷ SVOBODA, K. § 55 (Podmínky pro omezení svéprávnosti). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J.aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

blízkou, se kterou sdílí společnou domácnost a dále takové prostředí musí vykazovat jistou stabilitu.

Soud tak bude muset i v těchto případech posoudit, zda je nutné přistoupit k omezení svéprávnosti posuzovaného nebo zda s ohledem právě na stálost právního prostředí, ve kterém se osoba nachází a s ohledem na bezproblémové zajišťování právních vztahů posuzovaného není tento zásadní zásah do základních práv a svobod člověka nutné činit. V případech omezování svéprávnosti člověka pak soud musí důkladně zvažovat rozsah omezení, neboť je nutné omezit svéprávnost člověka pouze v tom rozsahu, ve kterém není schopen postarat se o vlastní záležitosti.

Pokud tedy soud na základě shora uvedených podmínek, včetně výsledku znaleckého zkoumání o zdravotním stavu posuzovaného dospěje k závěru, že posuzovaný trpí duševní poruchou, která není jen přechodná a činí jej neschopným právně jednat, přistoupí k posouzení, zda není možné využití mírnějšího opatření a dále se zaměří na otázku, zda v případě nepřistoupení k omezení svéprávnosti posuzovanému, nehrozí posuzovanému závažná újma.³¹⁸ Pokud jsou všechny tyto předpoklady naplněny, soud svéprávnost člověka rozsudkem omezí.

O omezení svéprávnosti soud rozhoduje s účinky *ex nunc*. Zároveň soud v rozsudku, kterým omezuje svéprávnost člověka, stanoví dobu, po kterou je svéprávnost osoby omezena. V souladu s § 59 OZ pak může soud svéprávnost člověka omezit v souvislosti s určitou záležitostí na dobu nutnou pro její vyřízení, nebo na jinak určenou určitou dobu, nejdéle však na tři roky, přičemž pokud je zjevné, že se stav člověka v této době nezlepší, může soud svéprávnost omezit na dobu delší, nejdéle však na pět let. *„Lze se domnívat, že dobu trvání omezení svéprávnosti soud v rozsudku neuvede jen tehdy, když má omezená svéprávnost trvat maximální možnou dobu, tedy po tři roky od právní moci rozhodnutí o omezení svéprávnosti. Tento záměr soudu přitom musí vyplývat alespoň z odůvodnění rozsudku. Jestliže jej nelze zjistit ani z odůvodnění, je třeba vydat doplňující rozsudek, kterým bude doba trvání omezené svéprávnosti nepochybně*

---

³¹⁸ ČUHELOVÁ, K., PODNIKASOVÁ, T. In: Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 287-298. – „V případě, že soud zjistí, že posuzovaný je nemajetný, nelze dospět k závěru, že není možné, aby mu byla způsobena újma, jelikož nemá majetek větší hodnoty, se kterým by mohl právně jednat, neboť i taková osoba se může dostat do situace, že jeho duševní poruchy bude zneužito k podpisu nevýhodné smlouvy.“

*stanovena (§ 166 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že jde o nesporné řízení, může soud vydat doplňující rozsudek kdykoli, i bez návrhu, a to i po právní moci neúplného rozsudku. Lze se domnívat, že rozsudek o nesvéprávnosti bez jasného určení doby trvání omezené svéprávnosti nemůže ani nabýt právní moci.*³¹⁹

Soud tedy v souladu s § 59 odst. 1 OZ rozhodne, po jak dlouhou dobu bude omezení svéprávnosti člověka trvat. Významný je svým obsahem i odstavec 2) § 59 OZ, neboť jednak uplynutím stanové doby zanikají účinky omezení svéprávnosti, avšak pokud soud v době trvání původního rozhodnutí zahájí řízení o prodloužení doby omezení, trvají účinky původního rozhodnutí až do vydání nového rozhodnutí, nejdéle však jeden rok. Pro soud je tak nezbytné, aby řízení o přezkumu bylo zahájeno v době trvání původního rozhodnutí. S ohledem na obecně známou vytíženost, resp. přetíženost některých soudů může v praxi dojít k situaci, kdy uplynutím doby trvání rozhodnutí o omezení svéprávnosti osoba ze zákona nabude plnou svéprávnost. Tato situace pak může být velmi svízelná, neboť se může stát, že osoba, která zjevně není schopna právně jednat, což bude možné dovodit z původního rozhodnutí, nabude plné svéprávnosti a může v plném rozsahu a bez omezení právně jednat, čímž si může způsobit újmu.

Soud může pro tuto situaci sice využít institut tzv. prozatímního opatrovníka, který však není plnohodnotným opatrovníkem, srovnatelným s opatrovníkem jmenovaným v souvislosti s omezením svéprávnosti, neboť jde o stanovení opatrovníka přímo v průběhu řízení o svéprávnosti a jedná se o rozhodnutí dočasné. Prozatímního opatrovníka může soud ustanovit k provedení konkrétního právního jednání nebo ke správě jeho majetku nebo ke správě části jeho majetku.³²⁰ Prozatímní opatrovník pak nemůže být současně opatrovníkem procesním, neboť role těchto opatrovníků se ze své podstaty vylučují.³²¹ Tento prozatímní opatrovník je tedy stanoven pro určité právní jednání nebo pro správu majetku, avšak prozatímní opatrovník nemusí být opatrovníkem, který bude

---

³¹⁹ SVOBODA, K. § 57 (Rozsah omezení svéprávnosti). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³²⁰ SVOBODA, K. § 58 (Správa majetku během řízení). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³²¹ SVOBODA, K. § 58 (Správa majetku během řízení). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

v konečném rozhodnutí soudu opatrovníkem nesvéprávné osoby ustanoven. Soud může v konečném rozhodnutí ustanovit zcela odlišnou osobu jako opatrovníka, od osoby prozatímního opatrovníka. „I když později nedojde k omezení svéprávnosti člověka, má se za to, že právní jednání, které jeho jménem uskutečnil prozatímní zástupce nebo správce podle § 58, člověka zavazuje, neboť se jedná o typ zákonného zastoupení ve smyslu § 457 vznikajícího rozhodnutím soudu. Vzhledem k tomu, že jde o vnucené zastoupení, které se později ukázalo jako nezákonné, má člověk, který nebyl omezen ve svéprávnosti, právo nejen na náhradu případné újmy ze strany prozatímního zástupce nebo správce (§ 2894 a násl.), ale i vůči státu, jehož odpovědnost je na rozdíl od zástupce absolutní a objektivní (zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem).“³²²

Pokud jde o výše předestřené situaci, kdy osoba byla původně omezena ve svéprávnosti, ale po dobu platnosti původního rozhodnutí o omezení svéprávnosti nebylo zahájeno řízení o prodloužení doby trvání omezení svéprávnosti, nelze se domnívat, že osoba prozatímního opatrovníka může zachytit veškerá právní jednání, která za danou dobu tato osoba stihne učinit. Může se tak stát, že osoba plně svéprávná, s níž se vede nové řízení o omezení svéprávnosti, bude v rámci svých aktivit vystavena nebezpečí závažné újmy, kterou si může přivodit právě svým vlastním jednáním. Dle mého názoru pak na takové jednání bude dopadat právě ust. § 581 OZ, zejména jeho věta druhá, neboť lze předpokládat, že osoba bude jednat v duševní poruše, která ji činí neschopnou jednat, ovšem za předpokladu, že k tomuto závěru dospěje v řízení o omezení svéprávnosti i ustanovený soudní znalec, který bude zdravotní stav osoby posuzovat. Pokud by však soud nepřistoupil k opětovnému omezení svéprávnosti této osoby, jelikož by ze znaleckého posudku vyplývalo, že již osoba netrpí duševní poruchou, která ji činí neschopnou jednat, pak nelze toto právní jednání zpochybňovat pouhým odkazem na nově zahájené řízení o svéprávnosti, neboť tato osoba nabyla ze zákona plné svéprávnosti, v jejímž rozsahu právně jednala.

S ohledem na vše, co již bylo výše řečeno, se domnívám, že neplatnost takového právního jednání musí být absolutní, neboť ochrana poskytovaná

---

³²² SVOBODA, K. § 58 (Správa majetku během řízení). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

občanským zákoníkem má být zaměřena a je určena právě na ochranu těchto osob.

Pokud v podstatě v důsledku pochybení soudu dojde k situaci, že osoba dříve omezená ve svéprávnosti bude vystavena nebezpečí způsobení si újmy, a to vlastním právním jednáním, ke kterému zcela zjevně není způsobilá, neboť nemusí v důsledku duševní poruchy mít současně složku volní a složku rozumovou, případně není schopna pochopit následky svého právního jednání, musí být právní úpravou chráněna před takto vzniklými situacemi a nelze po ní požadovat, aby v následném soudním řízení, i když prostřednictvím opatrovníka, musela namítat neplatnost svého právního jednání. Opatrovník této osoby, jako osoba práva neznalá, navíc může v soudním řízení opomenout vznést námitku neplatnosti právního jednání, proto by toto posouzení dle mého názoru mělo být výhradně v dikci soudu, který k neplatnosti právního jednání v takovém případě bude přihlížet *ex offio*, přičemž stále je třeba mít na paměti, že jednání bude neplatné pouze v případě, kdy této osobě může způsobit újmu. Pokud tedy bude dané jednání osobě, o jejímž posouzení svéprávnosti bude zahájeno nové řízení, ku prospěchu, není možné konstruovat neplatnost takového právního jednání.

S ohledem na to, že občanský zákoník zcela změnil koncepci svéprávnosti a jeho omezení, resp. vyloučil úplné zbavení svéprávnosti, neboť nově zavedl pouze institut omezení svéprávnosti, přičemž omezení je chápáno jako dočasné,³²³ je v případě omezení svéprávnosti osoby nejvýznamnější výrok soudu, jímž soud omezuje svéprávnost osoby, neboť jím je stanoveno, k jakému právnímu jednání člověk způsobilý je či není a po jakou dobu omezení trvá. Zpravidla je ve výroku soudu výčet negativní,³²⁴ tedy výčet těch jednání, ke kterým osoba způsobilá není, není však vyloučeno, aby byl výčet pozitivní, tedy aby ve výroku byla uvedena právní jednání, ke kterým osoba způsobilá je. K. Svoboda³²⁵ celkem striktně

---

³²³ Srov. § 10 ObčZ.

³²⁴ Srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2003, sp. zn. 22Cdo 2014/2001 – „... každým rozsudkem soudu, jímž dochází k omezení způsobilosti k právním úkonům a kterým jsou vymezeny právní úkony, k nimž není účastník způsobilý, se stanoví výslovně (explicitně), jaké úkony účastník platně činit nemůže, ale současně implicitně a contrario, že účastník je ke všem ostatním právním úkonům způsobilý.“

³²⁵ SVOBODA, K. § 57 (Rozsah omezení svéprávnosti). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

uvádí: „*Popis omezení na svéprávnosti pozitivním výčtem (výčtem právního jednání, ke kterému je člověk oprávněn s tím, že k ostatním svéprávný není) zpravidla povede k nepřezkoumatelnosti rozsudku, což bude důvodem pro jeho zrušení nebo změnu odvolacím soudem, protože z odůvodnění nebude zřejmé, proč člověk má být omezen v jakémkoli jiném, ve výroku nezmiňném jednání. Pozitivní výčet lze připustit, je-li člověk omezován na svéprávnosti v maximální možné míře (až na záležitosti každodenního života), protože zcela zjevně není schopen činit jakékoli právní jednání.*“

K. Čuhelová³²⁶ naproti tomu uvádí, že pozitivní výčet vymezení právních jednání může způsobit problém v tom, že dojde k opomenutí jednání, ke kterému bude člověk způsobilý a tím pádem bude k tomuto jednání nezpůsobilý. Vhodně však doplňuje možnost kombinace negativního výčtu a výčtu pozitivního, neboť se lze setkat s okruhy právních jednání, které nebudou spadat ani do jedné skupiny, taková formulace však s sebou přináší samozřejmě nebezpečí rozpornosti a nejasnosti výroku rozsudku. Ať již bude výčet pozitivní či negativní nikdy soud nemůže osobu omezit i v běžných záležitostech každodenního života, jak ostatně uvádí § 64 OZ.³²⁷ „*Běžnými záležitostmi každodenního života člověka omezeného ve svéprávnosti ve smyslu ustanovení § 64 o. z. jsou takové záležitosti, které se odvíjejí od kvality jeho běžného života s přihlédnutím ke všem jeho zvláštnostem.*“³²⁸

Z toho, co již bylo řečeno, bude tedy soud omezovat svéprávnost osoby nikoliv pouze co do právních jednání omezených určitou finanční částkou,³²⁹ neboť taková formulace by nezahrnovala nakládání s majetkem, majetkovými právy atp., ale bude nutné omezit osobu v nakládání s majetkem v určité finanční částce, v určitém časovém období a dále i samostatně uzavírat smlouvy s omezením určitou finanční částkou,³³⁰ přičemž právě nakládání s majetkem

---

³²⁶ ČUHELOVÁ, K. In: Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 287-298.

³²⁷ Srov. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. 6. 2001, sp. zn. 24 Co 193/2014 – „*Člověka, který zcela postrádá rozpoznávací a ovládací složku svého jednání a který bez cizí pomoci není schopen jakéhokoliv právního jednání v žádné oblasti svého života, je možné omezit ve svéprávnosti tak, že nemůže samostatně právně jednat v žádných záležitostech s výjimkou běžných záležitostí každodenního života.*“

³²⁸ Srov. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. 6. 2001, sp. zn. 24 Co 193/2014.

³²⁹ Totožně rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 2. 2008, sp. zn. 24 Co 421/2007.

³³⁰ ČUHELOVÁ, K. In: Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 287-298.

v sobě následně obsahuje možnost člověka omezeného ve svéprávnosti právně jednat v běžných záležitostech každodenního života, kdy je určena částka, zpravidla pro jeden týden či měsíc, se kterou může nakládat, resp. ji využít k zařízením běžných záležitostí, jako například drobný nákup, jízda městskou hromadnou dopravou atp.³³¹

Osoba omezená ve svéprávnosti tedy může jednat v těch záležitostech, ke kterým má svéprávnost a dále ve věcech každodenního života. V souvislosti s rozhodnutím soudu o omezení svéprávnosti člověka je vhodné doplnit, že svéprávnost může být omezena v následujících oblastech: nakládání s finančními prostředky do určité výše v určitém období, uzavírání smluv, pracovní právní vztahy, rozhodování o vlastní léčbě a o zásahu do své duševní a tělesné integrity, pasivní a aktivní volební právo, obhospodařování důchodového a sociálního pojištění, uzavření manželství, rodičovská odpovědnost, osobní styk s dítětem, osvojení dítěte, pořízení pro případ smrti.³³² Soud může rozhodnout na základě znaleckého posudku a provedeného dokazování, zejména pak s ohledem na výsledky posuzovaného, v jakých oblastech je nutné posuzovaného omezit ve svéprávnosti, přičemž může omezit svéprávnost posuzovaného pouze ve vztahu k některým právním jednáním a ve vztahu k jiným ne nebo může přistoupit k omezení svéprávnosti posuzovaného ve všech shora vyjmenovaných.³³³

V případech, kdy soud rozhoduje o omezení svéprávnosti člověka je nutné mu pak zároveň v souladu s § 62 OZ a § 465 OZ ustanovit opatrovníka, který bude zpravidla jednat společně s opatrovancem, případně bude jeho vůlí

---

³³¹ SVOBODA, K. § 57 (Rozsah omezení svéprávnosti). In: : ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. – Podle K. Svobody by se v případě omezení svéprávnosti osoby i co do běžných záležitostí každodenního života jednalo o neúčinný paakt, neboť by takové omezení soud učinil nad rámec zákona

³³² Srov. SVOBODA, K. § 57 (Rozsah omezení svéprávnosti). In: : ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³³³ Srov. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1044/2011 – „Správné vymezení rozsahu omezení způsobilosti k právním úkonům nejvíce závisí na tom, jaké podklady soud provedeným zjištěním a dokazováním opatřil předem pro znalce právě o tom, jak se vyšetřovaný až dosud v každodenním životě choval, jaké záležitosti si sám bez obtíží vyřizoval a v jakých směrech vznikaly o jeho schopnostech pochybnosti. Uvedené požadavky je nutno uplatňovat důsledně, pokud ovšem nejde o osoby zcela neschopné samostatné životní existence (srov. Ze zprávy o úrovni řízení a rozhodování soudů České socialistické republiky ve věcech způsobilosti k právním úkonům, projednané a schválené občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČSR, Cpj 160/76 ze dne 18. 11. 1977, R 3/79). Znalecký posudek je v takovém řízení sice závažným důkazem, nesmí však být důkazem jediným a nemůže nahrazovat nedostatek skutkových zjištění.“

projevovat opatrovník.³³⁴ V této souvislosti se lze přiklonit k závěru právní vědy,³³⁵ že § 465 OZ je ustanovením obecným k ustanovení § 62 OZ, které je ustanovením speciálním, neboť je bližší ve vztahu k omezení svéprávnosti.

V souladu s § 467 OZ jedná opatrovník zpravidla společně s opatrovancem; jedná-li opatrovník samostatně, jedná v souladu s vůlí opatrovance. Nelze-li vůlí opatrovance zjistit, rozhodne na návrh opatrovníka soud. S ohledem na současnou koncepci zastupování osob, v jejímž rámci má být při zastupování osoby vytvářena společná vůle k právnímu jednání pak už není jednání opatrovníka libovůlí, ale „je povinen přihlídnout k názorům opatrovance, pokud je opatrovanec v době, kdy k tomu byl schopen, již projevil (§ 38 a násl.), případně aktuálně je schopen projevit (§ 467 odst. 1, § 469 odst. 2). I když opatrovanec není způsobilý k uskutečnění právního jednání, které by vedlo k naplnění jeho představ, je opatrovník povinen konat tak, aby představa opatrovance byla naplněna, není-li v rozporu s jeho zájmem a poskytuje-li racionální základ pro konání opatrovníka (§ 467 odst. 1).“³³⁶

Existuje tedy několik situací, jak může osoba omezená ve svéprávnosti právně jednat: 1) osoba bude jednat ve věcech každodenního života, případně ve věcech, v nichž nebyla její svéprávnost omezena nebo 2) osoba překročí meze své svéprávnosti, ale právní jednání jí nebude na újmu, případně bude také jednání předem či dodatečně schváleno opatrovníkem, 3) za osobu omezenou ve svéprávnosti bude jednat opatrovník a 4) pro právní jednání osoby omezené ve svéprávnosti bude třeba souhlas opatrovnícké rady nebo schválení soudem. Shora naznačené 4 situace mohou být v praxi velmi problematické, a právě v daném

---

³³⁴ Srov. znění § 62 OZ „V rozhodnutí o omezení svéprávnosti jmenuje soud člověku opatrovníka. Při výběru opatrovníka přihlídnou soud k přáním opatrovance, k jeho potřebě i k podnětům osob opatrovanci blízkých, sledují-li jeho prospěch, a dbá, aby výběrem opatrovníka nezaložil nedůvěru opatrovance k opatrovníkovi.“ a § 465 odst. 1 OZ „Soud jmenuje opatrovníka člověku, je-li to potřeba k ochraně jeho zájmů, nebo vyžaduje-li to veřejný zájem. Soud jmenuje opatrovníka zejména tomu, koho ve svéprávnosti omezil, tomu, o kom není známo, kde pobývá, neznámému člověku zúčastněnému při určitém právním jednání nebo tomu, jehož zdravotní stav mu působí obtíže při správě jmění nebo hájení práv.“

³³⁵ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 136-137; Dále i SVOBODA, K. § 465 (Účel a důvody opatrovnictví). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³³⁶ SVOBODA, K. § 467 (Vůle a přání opatrovance). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

právním jednání osoby omezené ve svéprávnosti pak lze spatřovat vady, které způsobí následnou neplatnost právního jednání.

4.1.5.2 Samostatné právní jednání osoby omezené ve svéprávnosti

Jak již bylo výše uvedeno, ačkoliv je osoba omezena ve svéprávnosti, vždy bude mít svéprávnost k běžným právním jednáním každodenního života. Zcela logicky tak není pojem „běžné záležitosti každodenního života“ definován, neboť by mohlo dojít k situaci, že zákon by neobsáhl některou z každodenních situací běžného života, proto tento pojem musí být vykládán v souvislosti s každým jednotlivým konkrétním individuálním případem.

K. Svoboda³³⁷ polemizuje s tím, zda se jedná o „právní jednání směřující k uspokojení obvyklých, zpravidla periodicky se opakujících potřeb jakéhokoli člověka (např. každodenní nákup potravin, nákup běžných spotřebních věcí, léků, přeprava veřejnými hromadnými dopravními prostředky v místě bydliště, návštěva kulturních a společenských zařízení apod.),“ nebo zda jde o záležitosti, které si osoba omezená ve svéprávnosti zvládne fakticky obstarat, přičemž dospívá k závěru, resp. doporučuje přiklonit se k první variantě, a to s ohledem na § 4 odst. 1 OZ. Právě odlišné pojetí svéprávnosti a jejího omezení, koncipované OZ oproti předchozímu ObčZ je v této oblasti velmi benevolentní, neboť zákonodárce zřejmě v návaznosti na právní vědu i praxi dospěl k závěru, že znemožnit osobám omezeným ve svéprávnosti běžné zařizování věcí každodenního života je značně nelogické a nekorespondovalo by se základními myšlenkami nového pojetí soukromého práva. I důvodová zpráva pak k ust. § 64 OZ uvádí: „Nově se navrhuje stanovit, že rozhodnutí o omezení svéprávnosti nezbavuje člověka ani práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního života. I když je člověk ve svéprávnosti omezen, nelze dovozovat neplatnost takových právních jednání jako je koupě běžných potravin, lístku do kina, zaplacení nájemného apod. Opět jde o řešení, které odpovídá běžným standardům a které bylo již před desetiletími přijato např. i v Polsku.“³³⁸ Aby

---

³³⁷ SVOBODA, K. § 64 (Záležitosti každodenního života). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³³⁸ Důvodová zpráva k OZ. Dostupná v ASPI. ASPI ID LIT38253CZ.

bylo snazší přiblížit se v konkrétní situaci přílehlavému výkladu pojmu běžné záležitosti každodenního života ve vztahu ke konkrétnímu jedinci, je vhodné se řídit částkou, se kterou může osoba podle rozhodnutí soudu o omezení svéprávnosti nakládat. „Právě uvedená částka by měla odpovídat výši částky, se kterou může osoba omezená ve svéprávnosti nakládat.“³³⁹ V souladu s § 57 OZ tak soud v rozsudku o omezení svéprávnosti osoby musí zkoumat s jakou částkou je osoba schopna hospodařit a tuto částku by měl ve svém rozhodnutí i uvést,³⁴⁰ neboť není žádoucí, pouhé obecné formulování, že osoba není schopna právně jednat, uzavírat smlouvy atp.³⁴¹ V souladu s právní vědou se tak lze domnívat, že každodenní záležitosti běžného života bude pro osobu omezenou ve svéprávnosti zajištění drobného nákupu, jízda prostředkem městské hromadné dopravy, poštovní služby, koupě ošacení nebo obuvi atp.³⁴² Otázkou však zůstává, zda si osoba omezená ve svéprávnosti bude schopna uvědomit, k jakému právnímu jednání je vůbec způsobilá, jaké právní jednání může činit a jaké již nikoliv. Ze shora uvedeného vyplývá, že tato osoba je způsobilá k běžným záležitostem každodenního života, zcela běžný tedy bude nákup základních potravin. Jak jsem shora již uvedla, měla by tato osoba být ve svém právním jednání omezena finanční částkou, uvedenou v rozhodnutí o omezení svéprávnosti. Bude však tato osoba schopna porozumět tomu, že její nákup může být pouze za 200 Kč nikoliv za 2 000 Kč. Pokud budeme *stricto sensu* vycházet z rozsudku o omezení ve svéprávnosti, není v podstatě žádný prostor pro jakoukoli úvahu. Tedy v případě, kdy byla osoba soudním rozhodnutím omezena ve svéprávnosti s dodatkem, že je způsobilá nakládat s finanční částkou 200 Kč týdně, měli bychom vycházet z premisy, že osoba je způsobilá k nákupu v částce 200 Kč týdně, není však způsobilá k nákupu v částce 201 Kč a více týdně. Jak by v daném případě prodávající věděl, že tato osoba nemůže učinit nákup např. za 215 Kč?

---

³³⁹ ČUHELOVÁ, K. In: Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 312-313.

³⁴⁰ Zpravidla se uvádí částka na období jednoho týdne či měsíce.

³⁴¹ Obdobně ČUHELOVÁ, K. In: Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 312-313.

³⁴² Srov. SVOBODA, K. § 64 (Záležitosti každodenního života). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.; nebo ČUHELOVÁ, K. In: Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 312-313.

Dle mého názoru by takovýto přístup byl velmi formalistický, který by odpovídal právní úpravě předchozí, tedy ObčZ, která byla v důsledku své tvrdosti velmi kritizovaná.³⁴³ Nadto je nutné si uvědomit, zda by vůbec takovéto překročení rozhodnutí soudu bylo způsobilé přivodit opatrovanci závažnou újmu. Naproti tomu nelze pochybovat o tom, že pokud by v případě předchozího vymezení soudního rozhodnutí osoba omezená ve svéprávnosti namísto 200 Kč týdně utratila 2 000 Kč za týden a nezbylo by jí na další týdny na jídlo, zde bylo zřejmé, že takovýmto jednáním si osoba zcela jistě mohla přivodit závažnou újmu.

Zákonodárce obsáhl tedy situace překročení mezí svéprávnosti osobou omezenou ve svéprávnosti v ust. § 65 odst. 1 OZ a dal prostor opatrovníku dodatečně právní jednání osoby omezené ve svéprávnosti schválit. V případech shora naznačených, které by, i přes svou absurdnost, mohly být považovány za neplatná právní jednání, může opatrovník osoby omezené ve svéprávnosti její jednání dodatečně schválit. Tato právní úprava zcela koresponduje s pojetím soukromého práva, resp. s pojetím svéprávnosti a jejího omezení novou právní úpravou, tedy již výše zmíněnou ochranou člověka, který má být omezen ve svéprávnosti, nikoliv ochrana společnosti před takovým člověkem.³⁴⁴

Další možnost k nápravě stavu, kdy osoba omezená ve svéprávnosti jednala samostatně, ačkoliv měla jednat s opatrovníkem, upravuje § 65 odst. 1 věty OZ, a to prohlášení právního jednání za neplatné, právě v situaci, jednal-li opatrovanec samostatně, ač nemohl jednat bez opatrovníka a zároveň takové jednání působí opatrovanci újmu. Je nepochybné, že § 65 OZ vhodně doplňuje § 581 OZ, resp. se jedná o *lex specialis* právě ve vztahu k obecnému ust. § 581 OZ.³⁴⁵ „V zásadě (a na rozdíl od § 581) platí, že i samostatné jednání opatrovance v záležitostech, v nichž je omezen na svéprávnosti, není pokládáno za neplatné, dokud je soud neprohlásil za neplatné pro újmu na právech opatrovance

---

³⁴³ Srov. např. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK M. a kolektiv. *Občanský zákoník I, II, 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 293-296; taktéž BEDNÁŘ, V., BEZOUŠKA, P., DAVID, O., DÁVID, R., FIALA, J., HANDLAR, J., HOCHMANN, V., HURDÍK, J., KINDL, M., KINDL, T., KOVÁŘ, O., KOZÁK, L., LASÁK, J., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO40_1964CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³⁴⁴ ČUHELOVÁ, K. PODNIKASOVÁ, T. In: LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 273-281.

³⁴⁵ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 741.

(§ 65 odst. 1), a to v řízení, jež lze zahájit i bez návrhu, protože půjde o „miniřízení“ uvnitř řízení o svéprávnosti.“³⁴⁶ Pokud však přistoupíme zároveň ke srovnání neplatnosti právního jednání obsažené v § 581 OZ, zjistíme následující: „Podle toho je třeba mít za to, že „samostatné“ právní jednání opatrovance v záležitosti, v níž podle rozhodnutí soudu jednat nemohl a měl jednat jeho opatrovník, je platné, nicméně výjimečně je možné prohlásit takové jednání za neplatné, ale to jen tehdy, přivodil-li by si opatrovanec svým vlastním právním jednáním v záležitosti, v níž neměl právo jednat samostatně, újmu.“³⁴⁷ Ust. § 65 odst. 1 OZ a zároveň ust. § 581 OZ poskytují ochranu právnímu jednání, které činí osobně a samostatně osoba omezená ve svéprávnosti, které by překročilo meze její způsobilosti. Obě tato ustanovení důsledně dbají jednak zásady autonomie vůle a jedinečnosti každého člověka, kdy osoba omezená ve svéprávnosti může učinit i právní jednání, ke kterému by jinak způsobilá nebyla, a to za předpokladu, že buď bude takové jednání dodatečně schváleno opatrovníkem, nebo jde o právní jednání, které osobě omezené ve svéprávnosti nezpůsobí faktickou újmu. Nutno dodat, že jednání, které by osobě omezené ve svéprávnosti způsobilo újmu, a zároveň by k takovému právnímu jednání nebyla osoba způsobilá, by se považovalo za platné do doby, než by bylo prohlášeno za neplatné, přičemž prohlášení právního jednání opatrovance za neplatné by soudy navrhl její opatrovník, pokud by nebylo zahájeno *ex offio*.³⁴⁸

V této souvislosti je nutné uvést, že při posuzování platnosti právního jednání však musí být vzato v potaz i pravidlo zakotvené v § 574 OZ „*in favorem negotii*“, tedy že na právní jednání je třeba hledět spíše jako na platné, přičemž v těchto situacích je pravidlo uvedené v § 574 OZ nutné využít zejména tehdy, pokud by osobě omezené ve svéprávnosti její právní jednání reálně a zcela zjevně způsobilo újmu, pak bude takové jednání zcela jistě posuzováno jako neplatné.

---

³⁴⁶ SVOBODA, K. § 65 (Jednání bez opatrovníka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³⁴⁷ ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³⁴⁸ V podrobnostech srov. SVOBODA, K. § 65 (Jednání bez opatrovníka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

V situaci, kdy by hrozila osobě omezené ve svéprávnosti újma z takového právního jednání, je na opatrovníkovi, aby ve vztahu k druhé straně právního jednání projevil svůj nesouhlas s právním jednáním opatrovance, resp. aby opatrovník sdělil, že souhlas s takovým právním jednáním opatrovanci neudělil a tento není k takovému právnímu jednání způsobilý, proto přichází do úvahy možnost vyslovení neplatnosti takového právního jednání v souladu s § 581 OZ. Právě opatrovník osoby omezené ve svéprávnosti má být tím, kdo opatrovance zná a je s ním v kontaktu, proto může posoudit vhodnost a prospěšnost určitého právního jednání opatrovance.³⁴⁹ „Obrat, že nelze „prohlásit za neplatné“ konání opatrovance, které se uskutečnilo nad rámec jeho svéprávnosti, avšak nezpůsobuje mu újmu, nelze vyložit a contrario tak, že se jedná o platné právní jednání. Pokud by zákon takové jednání pokládal za formálně platné, výslovně a jasně by to sdělil.“³⁵⁰

S ohledem na pojetí § 65 OZ jako *lex specialis* k § 581 OZ³⁵¹ je nutné v této situaci dospět k závěru, že oproti právnímu jednání nezletilých, jak bylo vyloženo podrobně výše, bude v případech osob omezených ve svéprávnosti ust. § 581 OZ omezeno právě větou první § 65 odst. 1 OZ a právní jednání učiněné samostatně osobou, jejíž svéprávnost k takovému právnímu jednání byla omezena rozhodnutím soudu nelze bez dalšího zkoumání prohlásit za neplatné jen z toho důvodu, že jej opatrovanec samostatně učinil, aniž by k takovému jednání byl způsobilý. Nutno tedy v souladu se zněním § 65 odst. 1 OZ přihlédnout jednak k tomu, zda opatrovník dodatečně takové právní jednání schválil a pokud nikoli, je nutné zohlednit, zda je takové právní jednání opatrovanému na újmu. S ohledem na to, že do doby, než je právní jednání prohlášeno za neplatné, je považováno za platné a primárně bude neplatnost namítána opatrovníkem, bylo by možné se domnívat, že se bude jednat o neplatnost relativní. Jsem však toho názoru, že i v tomto případě se bude jednat o neplatnost absolutní, zejména z toho

---

³⁴⁹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 741.

³⁵⁰ Srov. SVOBODA, K. § 65 (Jednání bez opatrovníka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³⁵¹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 741.

důvodu, že ji soud může prohlásit ex offio v jakémsi „*miniřízení*“ v rámci řízení o svéprávnosti.³⁵²

Jinou situací by však bylo, pokud by osoba omezená ve svéprávnosti jednala v tzv. světlém okamžiku,³⁵³ za který je považován takový okamžik, kdy se u osoby trpící duševní poruchou, pro kterou byla její svéprávnost omezena, dojde ke zlepšení zdravotního stavu, že budou její rozumové a volní schopnosti na takové úrovni, která jí umožní jednat samostatně. Takové právní jednání by pak bylo platné.³⁵⁴ Tyto chvíle lze označit za obtížné, neboť prokázání, že osoba omezená ve svéprávnosti jednala v tzv. světlém okamžiku, bude zpravidla výjimečnou situací, neboť z toho co bylo výše uvedeno, aby mohla být svéprávnost osoby omezena, musí jí duševní porucha, která není jen přechodného charakteru bránit právně jednat. Přesto však byl zákonodárce přesvědčen, že k tomuto může dojít a v této situaci pak bude tato osoba jednat platně, i když jinak byla její způsobilost k takovému právnímu jednání omezena. Z toho důvodu pak M. Zuklínová³⁵⁵ zřejmě dospívá k závěru, že tzv. „světlý okamžik“ bude přicházet do úvahy pouze u osoby, která nebyla omezena ve svéprávnosti. Zákonodárce se k této věci postavil odlišně od předchozí právní úpravy, která toto zapovídala a vedla jej k tomu zejména změna pojetí soukromého práva a již výše zmíněný důraz kladený na autonomii vůle, jejíž omezení v situaci, kdy bude vůle sice dočasná, ale v té chvíli naprosto svobodná, by její omezení představovalo „*neospravedlnitelný zásad do lidské svobody*.“³⁵⁶ F. Melzer³⁵⁷ pak věcně uvádí

---

³⁵² SVOBODA, K. § 65 (Jednání bez opatrovníka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³⁵³ Tzv. *Lucida intervalla*.

³⁵⁴ Totožně též LARENZ, K., WOLF, M. *Allgemeiner Teil des deutschen bürgerlichen Rechts*. 9. vydání. München, 2004, s. 135.

³⁵⁵ ZUKLÍNOVÁ, M. § 581 [Význam nedostatku psychických schopností pro platnost právního jednání]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BANYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-7-10]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. „*Je třeba dodat, že tzv. světlé okamžiky, jež jsou známým jevem u duševních poruch, které nejsou jen přechodné, u osoby, jejíž svéprávnost byla omezena, nejsou relevantní, ale mohou mít význam u osoby duševně nemocné, jejíž svéprávnost omezena nebyla. Světlé okamžiky mají své místo zejména pro posouzení protiprávního jednání, tj. pro hodnocení delikttní způsobilosti (a tím také povinnosti nahradit škodu).*“

³⁵⁶ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 742.

³⁵⁷ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 742.

rozdíl mezi právním jednáním osoby, ke kterému není způsobilá, kdy se jedná o vyvratitelnou právní domněnku, kterou lze vyvrátit právě důkazem o světlém okamžiku osoby a dále uvádí rozdíl mezi právním jednáním osoby jednající v duševní poruše, která ji činí neschopnou právně jednat, u kterého je nezbytné prokázat v daném okamžiku přítomnost duševní poruchy.³⁵⁸

Ohledně posouzení neplatnosti právního jednání učiněného osobou omezenou ve svéprávnosti, přesahující její způsobilost k právnímu jednání, není jednotná ani právní věda, kdy M. Zuklínová a L. Tichý³⁵⁹ dospívají k závěru, že se jedná o neplatnost relativní, neboť se jí opatrovanec či opatrovník musejí dovolat, konkrétně ji označují jako „*zvláštní typ neplatnosti, nejspíš relativní*“. Dále se lze setkat i s názorem,³⁶⁰ že je v této souvislosti nutno posuzovat neplatnost jako relativní, neboť nelze považovat za přesvědčivý názor, že by se jednalo o absolutní neplatnost v důsledku zjevného narušení veřejného pořádku ve smyslu § 588 odst. 1 a 2 OZ v případě, kdy osoba, která byla omezena ve svéprávnosti, bude právně jednat nad rámec své způsobilosti. Podle tohoto autora je nutné dospět k závěru, že se jedná o přímou relativní neplatnost, u níž není zapotřebí vést zvláštní řízení a postačí, pokud se opatrovanec nebo opatrovník dovolá neplatnosti právního jednání mimosoudně.³⁶¹

F. Melzer³⁶² naproti tomu dospívá k závěru, že se jedná o neplatnost absolutní, „*neboť absentuje právně relevantní vůle, což je základní stavební kámen institutu právního jednání jako takového*“, dále podle jeho závěru není realizována autonomie vůle a „*platnost takového právního jednání by proto byla v rozporu se základními východisky právního řádu a tím i v rozporu s veřejným pořádkem*.“³⁶³ Sama se v návaznosti na výše uvedené domnívám, že se jedná o

---

³⁵⁸ Věta první a věta druhá ust. § 581 OZ.

³⁵⁹ ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³⁶⁰ Srov. MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 - 117.* Praha: Leges, 2013, s. 456-458.

³⁶¹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 - 117.* Praha: Leges, 2013, s. 456-458.

³⁶² MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 741.

³⁶³ Podrobně MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 743.

neplatnost absolutní, neboť dochází k totožné situaci jako u nezletilých, kdy lze mít těžko za to, že v případě, kdy osoba nebude způsobilá k určitému právnímu jednání, pak naopak bude způsobilá vznést námitku neplatnosti právního jednání.

Ačkoliv je neplatnost stanovená v § 581 stanovena na ochranu těchto osob, bylo by proti smyslu zákona, resp. ustanovení upravujících omezení svéprávnosti osob aby se jednalo o neplatnost relativní, když jak již bylo výše uvedeno, současná právní úprava dbá ochrany a zájmu člověka, který má být omezen ve svéprávnosti,³⁶⁴ čemuž nasvědčuje i přístup soudní praxe,³⁶⁵ která zpravidla právní jednání učiněné osobou omezenou ve svéprávnosti nad rámec její způsobilosti posuzuje *ex offio* jako absolutně neplatné právní jednání.³⁶⁶

4.1.5.3 Samostatné právní jednání osoby omezené ve svéprávnosti v praxi

V praktickém životě s ohledem na shora uvedené může dojít k situacím, že osoba omezená ve svéprávnosti překročí svou způsobilost k právnímu jednání, ať již vědomě či nevědomky, resp. v situaci, kdy si nebude uvědomovat, že k danému právnímu jednání není způsobilá. Lze se setkat se situacemi, kdy osoba omezená ve svéprávnosti uzavře kupř. úvěrovou smlouvu. Opatrovník této osoby se o uzavření předmětné smlouvy nemusí ani dozvědět. V takovém případě bude věřitel v dobré víře, neboť nemá možnost zjistit, že osoba byla ve svéprávnosti omezena.³⁶⁷ Jak bude níže ještě podrobně rozvedeno, opatrovník takovéto právní jednání může schválit za splnění podmínek uvedených v § 65 OZ, přičemž

---

³⁶⁴ ČUHELOVÁ, K., PODNIKASOVÁ, T. In: LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 273-281.

³⁶⁵ Z nejnovějších rozhodnutí obecných soudů prvního stupně například rozsudek Okresního soudu v Lounech ze dne 19. 4. 2021, sp. zn. 19 C 26/2021 nebo rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 1. 2. 2021, sp. zn. 12C 21/2020.

³⁶⁶ Srov. např. Rozhodnutí Okresního soudu ve Zlíně ze dne 13. 11. 2018, sp. zn. 38 C 40/2017: „Ochrana nesvéprávného, resp. osoby jednající v duševní poruše, spočívající v absolutní neplatnosti jejích právních jednání, ke kterým není způsobilá, je na místě tehdy, pokud je takové právní jednání této osobě v neprospěch.“

³⁶⁷ Dříve bylo možné tuto skutečnost zjistit z občanského průkazu osob v souladu s § 3 odst. 3 zákona č. 328/1999 Sb. o občanských průkazech, účinný do 31. 12. 2011 podle kterého „U občana, který byl rozhodnutím soudu zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jehož způsobilost k právním úkonům byla rozhodnutím soudu omezena, je povinným údajem zapisovaným do občanského průkazu tato skutečnost, a u občana zbaveného způsobilosti k právním úkonům též jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné číslo a adresa místa trvalého pobytu opatrovníka. Je-li opatrovníkem ustanoven orgán místní správy, popřípadě jeho zařízení, uvede se jeho název a sídlo. U občana, kterému byl rozhodnutím soudu uložen trest zákazu pobytu, je povinným údajem uložení tohoto trestu.“ Od 1. 1. 2012 byl tento odstavec vypuštěn a omezení osoby ve svéprávnosti již není povinným údajem zapisovaným do občanského průkazu.

v souladu s § 480 OZ a 483 OZ bude vždy záviset na výši poskytnutého plnění ze smlouvy a případně i na době, po kterou by opatrovanec měl částku splácet. Pokud nebudou splněny podmínky pro dodatečné schválení takového právního jednání opatrovníkem, měl by být udělen souhlas soudu s učiněným právním jednáním opatrovance. Jak jsem však již naznačila, může dojít k situacím, kdy opatrovanec například inkasuje finanční částku přímo v sídle věřitele a o uzavření smlouvy se opatrovník nedozví. Pokud osoba omezená ve svéprávnosti přestane předmětný dluh splácet, věřitel následně přistoupí k soudnímu vymáhání této částky, aniž by si byl vědom toho, že osoba má soudem jmenovaného opatrovníka. Soud následně z úřední činnosti zjišťuje, zda jsou splněny podmínky řízení, tedy zda osoba nebyla ve svéprávnosti omezena a pokud ano, vyžádá si rozhodnutí o omezení svéprávnosti této osoby. V praxi se lze setkat s postupem, že soud věřiteli sdělí, že osoba byla omezena ve svéprávnosti a věřitel je vyzván, aby sdělil, zda za této situace na žalobě trvá. Věřitelé mohou na tuto výzvu soudu reagovat zpětvzetím žaloby. Může se však stát, že věřitel bude jako žalobce na podané žalobě trvat. V takovém případě pak soud posuzuje *ex offio* platnost smlouvy a v případě, kdy osoba byla omezena ve svéprávnosti k uzavření úvěrové smlouvy a opatrovník či soud její právní jednání dodatečně neschválili, vysloví soud absolutní neplatnost uzavřené úvěrové smlouvy, zejména tedy v situaci, kdy nejsou splněny podmínky stanovené v § 480 OZ nebo § 483 OZ.

Pokud soud shledá v důsledku nedostatku způsobilosti opatrovance k uzavření úvěrové smlouvy takovou smlouvu absolutně neplatnou, neznamená to, že opatrovanec nemusí věřiteli ničeho vrátit. Soud bude takové plnění posuzovat jako bezdůvodné obohacení ve smyslu § 2991 odst. 2 OZ, tedy jako plnění bez právního důvodu. Opatrovanec zpravidla musí vrátit pouze to, co mu věřitel plnil, tedy pouze jistotu, nikoliv však už příslušenství, sjednané na základě absolutně neplatné smlouvy.³⁶⁸ V souvislosti s touto problematikou lze za přelomový označit nejnovější Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2021, sp. zn.

---

³⁶⁸ ELIÁŠ, J., ADAMOVÁ, H., BRIM, L. § 2991 In: BAJURA, J., ČÁP, Z., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BANYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., ELIÁŠ, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FIALA, V., FRINTA, O., HAAS, K., HAJN, P., HOLČAPEK, T. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

II. ÚS 1292/21,³⁶⁹ kdy skutkovým základem této věci bylo poskytnutí finančních prostředků ve výši 4 000 Kč na základě smlouvy o spotřebitelském úvěru osobě s duševní poruchou trvalého rázu. Ústavní soud pak zcela významně konstatoval: *„U spotřebitelských vztahů vzniklých v riskantním prostředí obchodování s úvěry na internetu totiž nelze přenášet veškerá rizika pouze na spotřebitele, který je oproti poskytovateli úvěrů v postavení slabší smluvní strany. To platí zvláště u tak zranitelných skupin, jako jsou lidé s psychosociálním postižením a omezenou svéprávností či jednající v duševní poruše, kteří by se v opačném případě mohli stát terčem nepoctivých poskytovatelů spotřebitelských úvěrů.“* Dále pak Ústavní soud shrnul, že: *„... pokud z důvodu neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru vznikne bezdůvodné obohacení na straně osoby s psychosociálním postižením či omezenou svéprávností, jakožto osoby zranitelné, je třeba vážít, zda je uplatněný nárok na vydání bezdůvodného obohacení v souladu s dobrými mravy. Jestliže se obecný soud s touto otázkou i přes výslovnou námitku účastníka řízení nevypořádá v odůvodnění svého rozhodnutí, dopustí se porušení čl. 36 odst. 1 Listiny.“* Tento nálezn považuji za velmi přínosný zejména s ohledem na sjednocování soudní praxe a podle mého názoru by mu měla být věnována značná pozornost, stejně tak jako problematice, kterou řeší, neboť otázka dobrých mravů v souvislosti s právním jednáním osob omezených ve svéprávnosti je oblastí, která by neměla být opomíjena, neboť jak již bylo v začátku práce uvedeno, dobré mravy, jakož i ostatní zásady soukromého práva, sehrávají v oblasti právního jednání velmi důležitou roli, kterou nelze nikterak upozadřovat či dokonce opomíjet. Do budoucna jsem tedy přesvědčena, že by soudy neměly jednotně přistupovat k poskytnutí jakékoliv finanční částky osobě omezené ve svéprávnosti automaticky jako k bezdůvodnému obohacení, ale rovněž tak by měly posoudit, zda tento nárok na vydání bezdůvodného obohacení není v rozporu s dobrými mravy, přičemž podle mého názoru by tak mělo být činěno nejen k námitce účastníka, ale obzvláště v této situaci by měl soud tuto námitku posoudit *ex offio*, právě s ohledem na skutečnost, že se dobré mravy budou vztahovat zejména

---

³⁶⁹ Právní věta: *„Pokud z důvodu neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru vznikne bezdůvodné obohacení na straně osoby s psychosociálním postižením či omezenou svéprávností, jakožto osoby zranitelné, je třeba vážít, zda je uplatněný nárok na vydání bezdůvodného obohacení v souladu s dobrými mravy. Jestliže se obecný soud s touto otázkou i přes výslovnou námitku účastníka řízení nevypořádá v odůvodnění svého rozhodnutí, dopustí se porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“*

k osobě, kterou lze bez vší pochybnosti označit jako osobu zvláště zranitelnou, neboť její zdravotní stav zapříčinil, že musela být ve svéprávnosti omezena.

V této souvislosti si dovoluji upozornit na znění § 2997 odst. 1 a 2 OZ,³⁷⁰ podle kterého pak v případě, že by osoba omezená ve svéprávnosti plnila na dluh nežalovatelný nebo promlčený nebo takový který je neplatný pro nedostatek formy má právo na vrácení toho, co plnila, ačkoliv u osob plně svéprávných toto neplatí.³⁷¹ V těchto situacích lze vnímat velmi nadstandardní a věcnou ochranu osob omezených ve svéprávnosti. Rovněž tak je ale poskytnuta ochrana věřitele, kterému v případě soudního sporu bude následně vráceno to, co na základě neplatné smlouvy plnil.

Situace jiná nastane, pokud bude osoba omezená ve svéprávnosti vlastníkem motorového vozidla. Stejně tak, jak bylo podrobně popsáno u problematiky nezletilých vlastníků vozidla, i v případě osob omezených ve svéprávnosti jsem přesvědčena, že tuto problematiku lze velmi vhodně podrobit právnímu rozboru, zejména v oblasti povinnosti uzavření pojištění za škodu způsobenou provozem vozidla, tzv. povinného ručení, neboť i zde existuje několik možných modelových situací. Jako první bych uvedla situaci, kdy opatrovník uzavře s vybranou pojišťovnou smlouvu o povinném ručení k vozidlu, jehož vlastníkem je opatrovanec a tuto smlouvu nechá schválit soudem ve smyslu ust. § 483 odst. 2 písm. d) OZ. Pojistné z této smlouvy bude v rámci běžné správy jmění opatrovance opatrovníkem řádně hrazeno – toto bude naprosto ideální situace. Může však nastat situace zmiňovaná a řešená i v souvislosti s problematikou nezletilých vlastníků vozidla, že následně přestane být sjednané povinné ručení hrazeno, v důsledku čehož pojistná smlouva zanikne nebo může nastat situace, kdy pojistná smlouva z jakéhokoli důvodu uzavřena k vozidlu

---

³⁷⁰ Viz. § 2977 odst. 1 OZ „Dlužník, který plnil dluh nežalovatelný nebo promlčený nebo takový, který je neplatný pro nedostatek formy, nemá právo na vrácení toho, co plnil. Právo na vrácení nemá ani ten, kdo jiného obohatil s vědomím, že k tomu není povinen, ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl.“ Odst. 2 „Plnila-li osoba proto, že k tomu byla přivedena lstí, donucena hrozbou nebo zneužitím závislosti, ustanovení odstavce 1 se nepoužije. To platí i v případě, že plnila osoba nesvéprávná.“

³⁷¹ V podrobnostech ELIÁŠ, J., ADAMOVIČ, H., BRIM, L. § 2997 In: BAJURA, J., ČÁP, Z., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BANYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., ELIÁŠ, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FIALA, V., FRINTA, O., HAAS, K., HAJN, P., HOLČAPEK, T. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

vůbec nebude. V takovém případě opět, stejně jako bylo uvedeno výše, bude vymáhat ČKP příspěvek do garančního fondu, a to přímo po osobě omezené ve svéprávnosti, které nejprve zašle výzvu k plnění a následně může přistoupit k soudnímu vymáhání dlužné částky.

Jak ze samotné podstaty věci vyplývá, je v případech osob omezených ve svéprávnosti nutné postupovat odlišně, než jak bylo rozváděno v souvislosti s nezletilými, konkrétně nelze paušálně dovozovat, že opatrovník bude vždy provozovatelem vozidla, který by měl povinně uzavřít smlouvu k vozidlu opatrovance, neboť je zde dokonce možnost, že osoba omezená ve svéprávnosti by mohla vlastnit řidičské oprávnění, pokud by splnila podmínku zdravotní způsobilosti podle § 82 odst. 3 zákona č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích.³⁷² Ačkoliv tedy bylo u nezletilých možné dovodit, že zpravidla zákonný zástupce bude provozovatelem vozidla, tato myšlenka nebude v situacích osob omezených ve svéprávnosti absolutně připadat v úvahu, neboť ani osoba opatrovníka nemusí být vlastníkem řidičského oprávnění a provozovatelem vozidla opatrovance tak může být například osoba třetí, např. manžel či manželka opatrovníka nebo opatrovance nebo sourozenec opatrovníka či opatrovance nebo druh či družka opatrovníka nebo opatrovance nebo osoba úplně jiná, například rodinný přítel. Zákon č. 168/1999 Sb., nezná výjimky z úhrady povinného ručení ve vztahu k osobám nesvéprávným, které vlastní motorové vozidlo.³⁷³ Podle mého názoru je tato úprava zcela vhodně zvolená, neboť v případě, kdy by osoby omezené ve svéprávnosti byly jako vlastníci vozidla osvobozeny od úhrady

---

³⁷² Srov. § 82 odst. 3 zákona č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, v spojení s přílohou č. 3 vyhlášky č. 277/2004 Sb., která stanovuje nemoci, vady nebo stavy, které vylučují nebo podmiňují zdravotní způsobilost k řízení motorových vozidel.

³⁷³ V § 5 zákona č. 168/1999 Sb. jsou uvedeny výjimky u povinnosti uzavřít pojistnou smlouvu, a tedy povinné ručení nemá povinnost uzavřít:

a) řidič cizozemského vozidla, který je držitelem platné zelené karty vydané pojišťovnou v cizím státě, nebo vozidla, jehož pojištění odpovědnosti na území České republiky je zaručeno kanceláří pojistitelů cizího státu,

b) složka integrovaného záchranného systému pro všechna vozidla neužívaná k podnikání a zařazená do průběžně aktualizované přílohy poplachového plánu integrovaného záchranného systému kraje,

c) Bezpečnostní informační služba pro jí provozovaná vozidla, Generální inspekce bezpečnostních sborů pro jí provozovaná vozidla, Ministerstvo obrany pro vozidla provozovaná Vojenským zpravodajstvím a Ministerstvo vnitra pro vozidla provozovaná Úřadem pro zahraniční styky a informace a pro vozidla útvarů Policie České republiky pověřenými vyšetřováním podle zvláštního právního předpisu, obec pro vozidla provozovaná jednotkami sborů dobrovolných hasičů obce a Ministerstvo financí (dále jen „ministerstvo“) pro vozidla provozovaná pověřenými celními orgány, které mají podle zvláštního právního předpisu postavení policejního orgánu.

povinného ručení, mohlo by docházet ke zneužívání této právní úpravy a vozidla by následně byla přepisována na osoby omezené ve svéprávnosti zcela účelově s úmyslem nehradit povinné ručení.

Nabízí se argumentace, že soud by měl právní jednání opatrovance spočívající v koupi či přijetí daru - konkrétně osobního vozidla schvalovat, ale v situacích, kdy by vozidla byla prodávána či darována s úmyslem obcházení zákona, resp. obcházení povinnosti uzavření povinného ručení, mohlo by být využíváno ust. § 483 odst. 3 písm. a) a b) OZ a k právnímu jednání by byla fiktivně a cíleně uvedena částka taková, aby nebylo zapotřebí souhlasu soudu s takovým právním jednáním. S ohledem na shora uvedené je tak zcela logické, že v situaci, kdy osoba omezená ve svéprávnosti bude vlastníkem motorového vozidla, bude nutně v souladu s § 1 odst. 2, případně v souladu s § 4 odst. 1 a 2 zákona č. 168/1999 Sb. povinna k úhradě povinného ručení, případně příspěvku ČKP.

V případě podání žaloby ČKP soud nejprve v rámci soudního řízení zkoumá, zda jsou splněny podmínky řízení³⁷⁴ a v situaci, kdy bude žalovaná osoba omezená ve svéprávnosti, zajistí rozhodnutí o omezení její svéprávnosti. I v těchto případech může soud postupovat stejně, jak bylo naznačeno výše, tedy že soud ČKP sdělí, že žalovaný je omezen ve svéprávnosti a vyzve ČKP ke sdělení, zda na podané žalobě trvá. Jelikož zde nejsou dány důvody, pro které by nebylo možné v řízení pokračovat, tak po sdělení ČKP, že na žalobě skutečně trvá soud zašle žalobu s výzvou k vyjádření opatrovníku žalovaného, a to opatrovníku hmotněprávnímu, který byl jmenován rozhodnutím soudu o omezení svéprávnosti žalovaného. Nic však soudu nebrání v tom, aby v řízení žalovanému ustanovil i opatrovníka procesního, a to zejména s ohledem na procesní obranu či nečinnost opatrovníka hmotněprávního k zajištění řádné ochrany práv opatrovance.

Podle mého názoru však i když bude osoba omezená ve svéprávnosti, bude zpravidla v souladu s platnou právní úpravou ČKP přiznán nárok na úhradu dlužného příspěvku do garančního fondu za období, kdy nebylo k vozidlu osoby omezené ve svéprávnosti sjednáno povinné ručení, a to zejména s ohledem na uvedené důvody. Zejména v situaci, kdy bude prokázáno, že osoba je vlastníkem

---

³⁷⁴ Viz. § 103 a 104 OSŘ.

vozidla,³⁷⁵ které užívá ke své přepravě, bude namístě, aby žalobě bylo vyhověno. Dle mého názoru by bylo vhodné, aby soud v případech osob omezených ve svéprávnosti, jakožto vlastníků vozidla vždy učinil dotaz na registr vozidel a zjistil, zda v technickém průkazu není uveden provozovatel vozidla a pokud ano, bylo by vhodné přistoupit k jeho výslechu, zejména za účelem zjištění, zda je vozidlo provozováno výhradně za účelem uspokojení potřeb osoby omezené ve svéprávnosti, nebo zda jej provozovatel užívá i pro vlastní potřebu. V situaci, kdy by provozovatel vozidlo užíval i pro svou potřebu, bylo by vhodné se zamyslet, zda by on neměl být tou osobou, která by měla povinné ručení hradit, neboť osoba omezená ve svéprávnosti podle mého názoru nebude zpravidla splňovat podmínky pro získání řidičského oprávnění. Jak bylo řečeno i v souvislosti s osobami nezletilými, je nutné k těmto případům přistupovat s vysokou mírou obezřetnosti a každý jednotlivý případ hodnotit samostatně s ohledem na všech podstatné okolnosti každého případu.

Ke shora uvedenému závěru dospívám zejména z toho důvodu, že za situace, kdy by žaloby ČKP proti osobám omezeným ve svéprávnosti byly automaticky zamítány, mohlo by docházet k nežádoucím situacím, konkrétně k obcházení zákona osobami, které by na osobu omezenou ve svéprávnosti zcela účelově s úmyslem nehradit povinné ručení vozidla přepisovaly, jak bylo výše rozvedeno. Je však nutné dodat, že s ohledem na specifičnost této situace bude namístě v případě soudního sporu požádat soud o povolení přiměřených splátek a dále podle mého názoru má zejména v těchto situacích soud možnost využít ust. § 150 OSŘ, přičemž důvody zvláštního zřetele hodné lze spatřovat právě ve specifičnosti této situace, kdy osoba je omezena ve svéprávnosti. Dlužnou částku pak na základě rozhodnutí soudu bude hradit opatrovník v rámci správy jmění opatrovance.

Shora uvedenému závěru odpovídají i případy, se kterými jsem se v praxi setkala, kdy na osobu omezenou ve svéprávnosti bylo registrováno několik vozidel a ČKP požadovala několika žalobami za různá vozidla a období uhrazení příspěvku do garančního fondu. Zde je podle mého názoru na místě dát podnět

---

³⁷⁵ Viz BUŠTA, P., PŘIKRYL, V. § 3 Pojistná smlouva. In: BUŠTA, P., PŘIKRYL, V. *Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO168_1999CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X; Dále i usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 3. 2008, sp. zn. III. ÚS 812/06.

státnímu zastupitelství k zahájení trestního stíhání na neznámého pachatele pro podezření ze spáchání trestného činu podvodu, neboť v těchto konkrétních případech opatrovanec i opatrovník shodně uváděli, že vozidla osoba omezená ve svéprávnosti fakticky nevlastní.

Dalším řešením takto nastalé situace by podle mého názoru mohlo být podání podnětu civilním soudem soudu opatrovnickému k zahájení schválení právního jednání s vyličením situace, kdy na osobu omezenou ve svéprávnosti je registrováno několik vozidel, u nichž osoba omezená ve svéprávnosti i její opatrovník uvádí, že je fakticky nevlastní, přičemž osobě omezené ve svéprávnosti bylo jednání spočívající v údajném uzavření takových smluv na újmu,³⁷⁶ právě tím, že je v několika soudních sporech vymáháno dlužné pojistné za povinné ručení. Pokud by v zahájeném řízení soud zjistil, že osoba omezená ve svéprávnosti ani opatrovník nemají vozidla, k jejichž vlastnictví je opatrovanec registrován v registru vlastníků vozidel, k dispozici, mělo by být rozhodnuto o neschválení právního jednání omezeného ve svéprávnosti a toto by registru vozidel mělo být sděleno. Je otázkou, zda by následně správní orgán zrušil rozhodnutí o změně vlastníka, o čemž by byl původní vlastník vyrozuměn. S ohledem na to, že rozhodnutí soudu o schválení právního jednání osoby omezené ve svéprávnosti má deklaratorní povahu,³⁷⁷ může být o schválení právního jednání rozhodnuto jak před uskutečněním právního jednání, tak i po jeho uskutečnění,³⁷⁸ a právě proto se právní jednání stává účinným právě v závislosti na jeho schválení soudem.³⁷⁹ V případě neschválení právního jednání osoby omezené ve svéprávnosti soudem se totiž má za to, „... jako kdyby toto

---

³⁷⁶ Srov. SVOBODA, K. § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. „*Při schválení právního jednání, které zástupce učinil jménem zastoupeného, soud z úřední povinnosti zjišťuje přínos tohoto jednání pro zastoupeného nejen k okamžiku jeho uskutečnění, ale i s ohledem na budoucí možné a reálné zájmy a potřeby zastoupeného. ... Má-li zastoupený na základě právního jednání svého zástupce nabýt určitou hodnotu (např. nemovitost), musí soud mj. zkoumat, jaké bude mít zastoupený možnosti tuto věc využívat nebo z ní brát užitky, případně jaké náklady budou spojeny s jejím udržováním.*“

³⁷⁷ Např. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 12. 1999, č. j. 33 Ca 73/99-17.

³⁷⁸ M. WENZLOVÁ § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, s. 512-513.

³⁷⁹ SVOBODA, K. § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

právního jednání nikdy nebylo“,³⁸⁰ bude se tedy jednat o neplatné právní jednání.³⁸¹ „*Jestliže soud právní jednání neschválí, nemá toto jednání vůči zastoupenému žádné právní účinky (§ 457, § 580, § 898 odst. 3). Ten, vůči němuž zákonný zástupce nebo opatrovník jednal, však po zástupci nebo opatrovníku může požadovat, aby sám plnil nebo aby nahradil škodu, která mu z jednání (pro zastoupeného neúčinného) vznikla (§ 440 odst. 2).*“³⁸²

Dle mého názoru ,jak jsem již výše uvedla, tedy není žádoucí stav v právním státě, kdy osoba omezená ve svéprávnosti, jakožto vlastník vozidla bude mít na základě soudních rozhodnutí jiná práva a povinnosti v souvislosti s vlastnictvím vozidla, než osoba plně svéprávná, když zákon práva a povinnosti osob plně svéprávných a částečně svéprávných nerozlišuje. Dle mého názoru pak má logiku právě zákonná úprava, neboť pojištění odpovědnosti z provozu vozidla má krýt škody a újmy způsobené provozem vozidla, a pokud povinné ručení hrazeno není, hradí škodu či újmu právě ČKP z garančního fondu. Bylo by tak proti smyslu a účelu zákona, pokud by problematika povinného ručení vozidla osoby omezené ve svéprávnosti byla řešena až v rámci regresního nároku ČKP za škodu způsobenou právě nepojištěným vozidlem.

V rámci úvahy *de lege ferenda* si dovoluji vyslovit myšlenku, že vhodnější úpravou, tak aby byla zachována práva osoby prodávající vozidlo a zároveň i osoby omezené ve svéprávnosti, by bylo doplnění § 483 odst. 2 OZ o písm. g) ve znění: „*uzavřít za opatrovance smlouvu o koupi motorového vozidla.*“ Zároveň by dle mého názoru bylo velmi vhodné, doplnění zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, konkrétně § 8 odst. 4, písm. a) o bod 4. „*pravomocné rozhodnutí soudu o schválení právního jednání – koupi osobního vozidla osobou, která byla omezena ve svéprávnosti.*“ A rovněž tak i doplnění § 8 zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích o odst. 8 v následujícím znění: „*Nebude-li současně*

---

³⁸⁰ SVOBODA, K. § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³⁸¹ M. WENZLOVÁ § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, s. 512-513.

³⁸² SVOBODA, K. § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

s podáním žádosti o změnu vlastníka vozidla ani po výzvě obecního úřadu obce s rozšířenou působností předloženo pravomocné rozhodnutí soudu o schválení právního jednání – koupi osobního vozidla osobou, která byla omezena ve svéprávnosti, ve smyslu § 483 odst. 2 písm. g) OZ, podle § 8 odst. 4 písm. a), bodu 4., obecní úřad obce s rozšířenou působností změnu vlastníka neprovede a vyrozumí o tom dosavadního i navrhovaného nového vlastníka.“

Navrhovaná právní úprava by plně respektovala současné pojetí soukromého práva, zaručovala by ochranu dobré víry, zejména osoby prodávající a zároveň by poskytovala i účinnou ochranu osoby omezené ve svéprávnosti, neboť by se zamezilo účelovému uzavírání smluv o nabytí vlastnického práva k vozidlu osobou omezenou ve svéprávnosti, které pak na základě tohoto vlastnictví vznikají další povinnosti, jež si nemusí ani uvědomovat, resp. by nebylo možné vozidlo na takovou osobu přepsat, aniž by o tom byl informován hmotněprávní opatrovník a bez souhlasu soudu. Právě soud totiž podle mého názoru může řádně přezkoumat a zjistit, zda osoba toto vozidlo užívá, dále může poučit opatrovníka o nutnosti sjednání povinného ručení k vozidlu. Navíc v situaci, kdy by soud schvaloval vícero smluv za účelem nabytí vlastnického práva k vozidlu osobou omezenou ve svéprávnosti, měl by zjišťovat důvody i účel takových právních jednání a v případě jakýchkoliv pochybností stran právního jednání by jej neměl schválit.

4.1.5.4 Jednání opatrovníka za osobu omezenou ve svéprávnosti

Osoba omezená ve svéprávnosti tedy může činit právní jednání v souladu s rozhodnutím soudu, tedy pouze ta, ke kterým nebyla její svéprávnost omezena a dále může činit běžná právní jednání každodenního života. Taková právní jednání osoby omezené ve svéprávnosti budou bez dalšího platná. V případě, že by bylo nutné činit právní jednání, ke kterým byla svéprávnost osoby omezena, je nutné, aby takové právní jednání činil buď opatrovník, nebo aby opatrovník dodatečně takové právní jednání opatrovance schválil. Podle § 463 OZ pak soud určí rozsah

opatrovníkových práv a povinností a v tomto rozsahu pak může, resp. musí opatrovník za opatrovance jednat.³⁸³

V běžném životě bude opatrovník za opatrovance vyřizovat záležitosti, k jejichž vyřizování byla svéprávnost opatrovance omezena, i z toho důvodu je nutné ve smyslu § 62 OZ dbát na vhodný výběr osoby opatrovníka. Konkrétně toto zákonné ustanovení uvádí, že má soud přihlídnout k přáním opatrovance, k jeho potřebě i k podnětům osob opatrovanci blízkých, sledují-li jeho prospěch. Rovněž tak soud musí dbát na to, aby výběrem opatrovníka nezaložil nedůvěru opatrovance k opatrovníkovi. Právě důvěra a zájem o osobu omezenou ve svéprávnosti mají hrát velmi významnou roli při výběru opatrovníka, čemuž nasvědčuje i ust. § 471 odst. 2 OZ, podle kterého je třeba mj. v první řadě vybrat osobu, která osvědčí o opatrovance dlouhodobý a vážný zájem a schopnost projevovat jej i do budoucna. Je tomu tak zejména z toho důvodu,³⁸⁴ že opatrovník má jménem opatrovance činit právní jednání, ke kterým není opatrovanec způsobilý, má dbát jeho zájmů,³⁸⁵ spravovat jeho jmění a případně být schopen mu vysvětlit právní jednání, která je potřeba učinit.³⁸⁶

Opatrovník tedy za opatrovance činí právní jednání, k nimž není opatrovaný způsobilý. Ačkoliv byl opatrovaný omezen ve svéprávnosti k určitým právním jednáním, neznamená to, že by opatrovanec taková právní jednání, nemohl činit vůbec. Naopak, opatrovanec taková jednání činit může, avšak pouze se souhlasem opatrovníka. V souladu s § 65 OZ postačuje k platnosti právního

---

³⁸³ SVOBODA, K. § 457 [Účel zákonného zastoupení a opatrovnictví]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³⁸⁴ V podrobnostech SVOBODA, K. § 471 (Výběr opatrovníka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

³⁸⁵ Srov. např. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3871/2010 : „*Při výběru opatrovníka podle ustanovení § 192 o.s.ř. musí soud dbát především o to, aby skýtal záruky, že se své funkce zhostí v souladu s účelem opatrovnictví a že zajistí všestrannou a efektivní ochranu práv a oprávněných zájmů opatrovance. Tyto předpoklady přitom může splňovat jen ten, kdo vůči opatrovanci nemá protichůdné zájmy, tedy, řečeno jinak, ten, jehož zájmy nejsou v rozporu se zájmy opatrovance. Z opatrovnictví ovšem nevylučuje opatrovníka ojedinělý a dočasný (možný) rozpor se zájmy opatrovance; funkci opatrovníka nemůže vykonávat jen ten, kdo z důvodů soustavnější a dlouhodobější povahy má s opatrovancem protichůdné zájmy, takže je tu nebezpečí, že opatrovník nebude vůbec nebo po delší období způsobilý jednat jménem opatrovance a hájit jeho práva a oprávněné zájmy.*“

³⁸⁶ Totožně ČUHELOVÁ, K. In: LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 309 - 311.

jednání, které učiní opatrovanec samostatně, ač tak neměl učinit bez opatrovníka, předchozí či dodatečný souhlas opatrovníka. Dá se tedy uzavřít, že opatrovník v podstatě dohlíží na běžné jednání opatrovance a zajišťuje ta jednání, resp. vyřizuje ty záležitosti, ke kterým nemá opatrovanec dostatečnou způsobilost. Opatrovník je však v jednání za opatrovance limitován, na jedné straně je opatrovanec způsobilý zařizovat činnosti každodenního života podle § 64 OZ, ale i podle § 458 OZ a na straně druhé zákon taxativně vyjmenovává právní jednání, ke kterým i opatrovník potřebuje souhlas opatrovnické rady nebo přímo schválení soudu.³⁸⁷

Opatrovník by vždy měl jednat v souladu se zájmy a vůlí opatrovance,³⁸⁸ měl by mu srozumitelným způsobem vysvětlit s ohledem na jeho zdravotní stav, jaká jednání jeho jménem činí a co to pro něj znamená,³⁸⁹ jakož i to, jaké důsledky mohou z právního jednání plynout.³⁹⁰ Naopak pokud by došlo ke střetu zájmů opatrovníka a opatrovance, pak soud v souladu s § 460 OZ jmenuje opatrovanci kolizního opatrovníka. K takovému střetu zájmů může dojít např. v případech, kdy hmotněprávním opatrovníkem osoby omezené ve svéprávnosti bude opatrovník veřejný, který bude zároveň zřizovatelem zařízení, do kterého by opatrovanec měl být umístěn. V tomto případě pak bude nutné v řízení o schválení právního jednání ustanovit osobě omezené ve svéprávnosti opatrovníka kolizního.

Jak již bylo řečeno, k zákonem vyjmenovaným právním jednáním potřebuje opatrovník souhlas opatrovnické rady nebo soudu. Zákon taková jednání uvádí v § 480 a § 483 OZ, přičemž jde o zásadnější právní jednání, resp. o právní jednání spojené s nakládáním s nezanedbatelnou částí majetku opatrovaného.³⁹¹ Jelikož opatrovnictví má sledovat ochranu zájmů zastoupeného a

---

³⁸⁷ Srov. § 480 OZ, § 482 odst. 2 OZ a § 483 OZ.

³⁸⁸ Podrobně SVOBODA, K. § 457 [Účel zákonného zastoupení a opatrovnictví]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BANYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³⁸⁹ K tomu např. DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 328 a násl..

³⁹⁰ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., NOVOTNÁ, M., ŠTÝSOVÁ, M. *Nový občanský zákoník. Principy a základní pojmy*. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2014, s. 101 – 102.

³⁹¹ Srov. NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., NOVOTNÁ, M., ŠTÝSOVÁ, M. *Nový občanský zákoník. Principy a základní pojmy*. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2014, s. 104 – 105.

naplňování jeho práv,³⁹² pak tato právní úprava sleduje právě ochranu zájmů zastoupeného a naplňování jeho práv, neboť důsledně dbá, aby nebylo jmění opatrovance zneužíváno, neúměrně či bezdůvodně zmenšováno a rovněž tak má opatrovance chránit před nevhodnými a zejména nevýhodnými investicemi.

S ohledem na to, že opatrovník je v právním jednání za opatrovance limitován, může se stát, že opatrovník své oprávnění jednat za opatrovance překročí. Stát se tak může úmyslně i neúmyslně, každopádně v případě překročení oprávnění opatrovníka jednat za opatrovance je nutné, aby takové právní jednání bylo bez zbytečného odkladu schváleno, jinak je z takového právního jednání zavázán přímo opatrovník.³⁹³ Plně se tak využije ust. § 440 OZ,³⁹⁴ přičemž s ohledem na jeho znění nelze v případě pouhého překročení oprávnění opatrovníka uvažovat o neplatnosti takového právního jednání,³⁹⁵ jelikož důsledkem v případě neschválení by bylo to, že by k učiněnému právnímu jednání nebyl zavázán opatrovanec, ale opatrovník, případně by opatrovník musel nahradit škodu z takového právního jednání vzniklou. V případě překročení oprávnění opatrovníka, musí být právní jednání bez zbytečného odkladu dodatečně schváleno. S ohledem na skutečnost, že opatrovanec nebude mít způsobilost k takovému právnímu jednání, nebude mít způsobilost ani takové právní jednání dodatečně schválit.³⁹⁶ Bude tak nutné, aby bylo právní jednání schváleno opatrovnickou radou nebo soudem.³⁹⁷ Jak bylo již výše uvedeno,

---

³⁹² Viz. 458 OZ

³⁹³ Srov. § 440 OZ.

³⁹⁴ TINTĚRA, T. In: LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 477 – 480.

³⁹⁵ K tomu srov. TINTĚRA, T. In: LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 477 – 480; Dále i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2012, sp. zn. 23Cdo 1600/2010, ve kterém Nejvyšší soud ČR uvedl: „*Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi vyložil, že důsledkem překročení oprávnění vyplývajícího z plné moci nebo jednání za jiného bez plné moci není neplatnost právního úkonu, nýbrž je jím (za splnění zákonem stanovených předpokladů, srov. § 33 odst. 3 obč. zák.) pouze to, že zmocnitel, popřípadě ten, za něhož jednala třetí osoba bez plné moci, není právním úkonem vázán, tj. práva a povinnosti mu z takového právního úkonu nevzniknou (srov. důvody rozhodnutí uveřejněného pod číslem 49/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a mutatis mutandis závěry rozsudků ze dne 17. února 2004, sp. zn. 32 Odo 766/2003, a ze dne 25. října 2005, sp. zn. 29 Odo 914/2004, oba in www.nsoud.cz).*“

³⁹⁶ Srov. MELZER, F. TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, 62-63 s.

³⁹⁷ SVOBODA, K. § 440 [Překročení zástupčího oprávnění]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

s ohledem na deklaratorní povahu rozhodnutí soudu o schválení právního jednání, bude tímto rozhodnutím vada právního jednání zhojena, proto bude právní jednání udělením souhlasu soudu od počátku platné.³⁹⁸ Lhůta „bez zbytečného odkladu“ je lhůtou objektivní právě s ohledem na to, že není osoba, která by mohla právní jednání dodatečně schválit, běží od okamžiku uskutečnění právního jednání opatrovníka a nelze za její počátek brát okamžik, kdy se soud o právním jednání dozvěděl,³⁹⁹ z toho vyplývá, že bude zpravidla na opatrovníkovi, případně jiné osobě, která se o takto učiněném právním jednání dozví, aby bezodkladně podali návrh opatrovnické radě nebo přímo soudu na schválení právního jednání, přičemž podání tohoto návrhu bude právě v zájmu opatrovníka, a to z výše uvedeného důvodu, resp. aby nebyl z právního jednání zavázán sám, případně aby se vyhnul náhradě škody spojené s takto učiněným právním jednáním. *Lhůta „bez zbytečného odkladu“ musí být za takových okolností vyložena tak, aby případné soudní řízení o udělení dodatečného souhlasu soudu s jednáním, které je překročením zástupčího oprávnění, nebylo zmařeno (srov. s § 457, § 855 odst. 2).*⁴⁰⁰

Jak již bylo výše uvedeno, jako i jak vyplývá i ze znění ust. § 440 odst. 2 OZ pokud soud právní jednání neschválí nebo opatrovnická rada neudělí dodatečný souhlas, nelze uvažovat o neplatnosti uskutečněného právního jednání, ale z takového právního jednání bude zavázán přímo opatrovník. Zcela vhodně je tak ochráněna dobrá víra osoby jednající s opatrovníkem, která má za to, že

---

³⁹⁸ SVOBODA, K. § 440 [Překročení zástupčího oprávnění]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³⁹⁹ SVOBODA, K. § 457 [Účel zákonného zastoupení a opatrovnictví]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X a rovněž tak i SVOBODA, K. § 440 [Překročení zástupčího oprávnění]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁰⁰ SVOBODA, K. § 440 [Překročení zástupčího oprávnění]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

opatrovník činí jednání, ke kterým je oprávněn a navíc, pokud by osoba chtěla právně jednat právě s osobou omezenou ve svéprávnosti nikoliv však s opatrovníkem a nechtěla by akceptovat z jakéhokoli důvodu, že by právní jednání mělo jít na vrub opatrovníka, může se dožadovat náhrady škody.⁴⁰¹

4.1.5.5 Právní jednání opatrovníka, ke kterému je třeba souhlasu opatrovnické rady nebo schválení soudem

U právních jednání opatrovníka jménem opatrovance, která jednak nejsou zcela běžná a zároveň by zásadním způsobem mohla ovlivnit každodenní život či jmění opatrovance, je nutný souhlas opatrovnické nebo schválení soudem.⁴⁰² Opatrovnická rada je v souvislosti s opatrovnictvím člověka orgánem fakultativním, proto pokud není zřízena, pak v souladu s § 482 odst. 2 OZ bude v níže uvedených záležitostech rozhodovat o právním jednání opatrovníka pouze soud. Zákon pak uvádí taxativní výčet právních jednání, k nimž není opatrovník samostatně oprávněn, proto taková právní jednání právní věda označuje za tzv. sdílené rozhodování.⁴⁰³ V případě právních jednání uvedených v § 480 OZ postačuje souhlas opatrovnické rady a v případě právních jednání uvedených v § 483 OZ pak je zapotřebí přímo schválení soudem, a to po předchozím vyžádání stanoviska opatrovnické rady. Pokud však nebude opatrovnická rada zřízena, pak budou právní jednání uvedená v § 480 OZ podléhat schválení soudem.

Souhlas opatrovnické rady i schválení právního jednání soudem⁴⁰⁴ může být učiněn jak před jeho konkrétním právním jednáním, tak i dodatečně, poté co již bylo právní jednání učiněno,⁴⁰⁵ jelikož až po schválení se právní stane

---

⁴⁰¹ K tomu podrobně Srov. MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 63 – 64; Totožně SVOBODA, K. § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁰² Srov. LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1717 – 1719.

⁴⁰³ Srov. MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 175 a násl.

⁴⁰⁴ *Např.* Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 12. 1999, č. j. 33 Ca 73/99-17.

⁴⁰⁵ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 176; Dále i M. WENZLOVÁ § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 512-513.

účinným.⁴⁰⁶ Je tomu tak zejména z toho důvodu, že v případě neschválení právního jednání opatrovníka, nebude takové právní jednání platné a bude se mít za to, jako by nikdy nebylo.⁴⁰⁷ V případě neschválení právního jednání pak osoba, se kterou bylo v dobré víře jednáno, může plně využít ust. § 440 odst. 2 OZ, tedy požadovat po opatrovníkovi, aby sám plnil, neboť z takového právního jednání bude opatrovník sám zavázán, případně může požadovat náhradu škody,⁴⁰⁸ a to ať už se bude jednat o souhlas opatrovnické rady nebo schválení soudem, jak již bylo podrobně rozvedeno v předchozí podkapitole, na kterou lze plně odkázat.

4.1.6 Právní jednání právnických osob

Jak bylo výše uvedeno, práva může mít a vykonávat jen osoba a povinnosti lze uložit jen osobě a jen vůči ní lze plnění povinnosti vymáhat. Náš právní řád zná osobu fyzickou a právnickou. Zjednodušeně lze říci, že fyzickou osobou je každý člověk, kdežto právnická osoba⁴⁰⁹ je umělý konstrukt⁴¹⁰ nebo též ji lze označit jako umělý, právem vytvořený útvar, odvozený od osob fyzických,⁴¹¹ který jedná prostřednictvím fyzických osob.⁴¹² Legální definici právnické osoby nalezneme v § 20 OZ, podle kterého se jedná o organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Ačkoliv má právnická osoba právní osobnost, nedisponuje

---

⁴⁰⁶ SVOBODA, K. § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁰⁷ Srov. M. WENZLOVÁ § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, s. 512-513; Totožně i SVOBODA, K. § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁰⁸ SVOBODA, K. § 461 (Správa jmění zastoupeného). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁰⁹ TILSCH, E. *Občanské právo. Část všeobecná.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 129 a násl. – Právnickou osobu definuje takto: „*Podmět právní, jenž jest uznán právem objektivním a jenž je rozdílný od jednotlivého člověka (osoby fyzické čili přirozené) nazýváme osobou právnickou.*“

⁴¹⁰ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 342.

⁴¹¹ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva.* 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 118.

⁴¹² V podrobnostech srov. TILSCH, E. *Občanské právo. Část všeobecná.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 136-138; Dále srov. TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 342.

svéprávností,⁴¹³ což je dáno její podstatou, neboť právnické osoby jsou v OZ upraveny na základě teorie fikce.⁴¹⁴ Jasně odlišení právnických osob od fyzických osob pak dopadá i na právní jednání, neboť právnické osoby vzhledem ke své povaze nemohou jednat osobně, ale musí za ně jednat osoba fyzická,⁴¹⁵ což plyne zejména z té skutečnosti, že právnická osoba není schopna rozumově vnímat a tvořit⁴¹⁶ a nemůže sama sobě projevit svou vůli, vůli za ní projevují právě fyzické osoby, a to na základě zastoupení.⁴¹⁷ Vzhledem k tomu, že při jednání právnických osob se vychází z konceptu zastoupení,⁴¹⁸ bude za právnickou osobu vždy jednat fyzická osoba, a to v zastoupení, čemuž napovídá i § 161 a násl. OZ. „Nový občanský zákoník na rozdíl od předchozí úpravy konstruuje jednání právnické osoby jako zástupčí poměr vyplývající ze zákona, který určuje, které fyzické osoby mohou jednat ve smyslu zastoupení za právnickou osobu.“⁴¹⁹ T. Dvořák⁴²⁰ pak uvádí, že je nutné dělit vnitřní a vnější působnost orgánů právnické osoby, kdy vnitřní působnost se vztahuje na rozhodování a řízení právnické osoby a vnější působností je právě ono zmíněné právní jednání za právnickou osobu se třetími osobami, „tedy projev vůle vůči třetím osobám s cílem způsobit vznik, změnu nebo zánik práv a povinností, které právní předpisy s tímto projevem vůle spojují, jež však právnická osoba nemůže činit fyzicky.“

Zastoupení právnické osoby pak vzniká buď na základě zákona, dále ze smlouvy o zastoupení, nebo i z rozhodnutí orgánu veřejné moci.⁴²¹ Právnickou osobu tak mohou zastupovat fyzické osoby, které jsou součástí její organizační

---

⁴¹³ POSCH, W. In: SCHWIMANN, M., KODEK, G. *ABGB Paxiskommentar*. Svazek 1. Wien: LexisNexis. §§1-284, 2012, s. 109.

⁴¹⁴ ROZEHNAL, A. et al. *Obchodní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2014. 98-99 s.; Podrobně k základním východiskům právnických osob HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 118 - 120.

⁴¹⁵ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 342-345.

⁴¹⁶ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 125.

⁴¹⁷ ROZEHNAL, A. et al. *Obchodní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 99.

⁴¹⁸ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 342.

⁴¹⁹ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 319.

⁴²⁰ DVOŘÁK, T. § 161. in: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴²¹ DVOŘÁK, T. § 161. in: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

struktury,⁴²² ale i fyzické osoby, stojící mimo organizační strukturu⁴²³ právnické osoby.⁴²⁴

Právnickou osobu tak budou v první řadě zastupovat členové statutárního orgánu a za situace, kdy jich bude více, zastupuje každý právnickou osobu samostatně, přičemž statutární orgán má nejširší oprávnění v jednání za právnickou osobu.⁴²⁵ Dále mohou právnickou osobu zastupovat její zaměstnanci nebo členové v rozsahu, který odpovídá jejich zařazení nebo funkci, rovněž tak se může právnická osoba nechat zastupovat na základě plné moci či prokury.⁴²⁶ Zcela logicky tak bude právnická osoba jednat nepřímo, ale na základě přímého zastoupení, tedy ačkoliv právnická osoba nebude jednat přímo sama, její zástupci budou jednat jejím jménem a na její účet.⁴²⁷ „*Jednání zástupce je právnické osobě přímo přičitatelné, jedná se o jednání právnické osoby, ze zastoupení vznikají práva a povinnosti přímo právnické osobě. Není-li zřejmé, zda fyzická osoba jedná jako zástupce právnické osoby, platí, že jedná vlastním jménem.*“⁴²⁸ Stran právního jednání zástupce právnické osoby je pak vhodné dále ještě doplnit, že pokud dojde k překročení zástupčího oprávnění, pak podle § 166 odst. 2 OZ má toto překročení zastoupení následky ve vztahu ke třetím osobám pouze v případě, že třetí osobě muselo být překročení zástupčího oprávnění známo (nebo případně i omezení).

S ohledem na specifickou právního jednání právnických osob nebudu v práci právní jednání právnických osob v širších souvislostech rozvádět, neboť jsem přesvědčena, že tato problematika by vydala na samostatnou disertační práci, avšak z důvodu ucelenosti práce jsem pouze shora naznačila, jak právnická osoba může jednat a vzhledem k tomu, že právnickou osobu bude vždy zastupovat osoba fyzická pak vše výše i níže řečené stran náležitostí a vad subjektu, vůle, projevu

---

⁴²² Např. statutární orgán, zaměstnanci nebo členové právnické osoby.

⁴²³ Právě na základě plné moci atp.

⁴²⁴ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. 3. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 125 s.

⁴²⁵ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., NOVOTNÁ, M., ŠTÝSOVÁ, M. *Nový občanský zákoník. Principy a základní pojmy.* Praha: GRADA Publishing, a. s., 2014, s. 49.

⁴²⁶ V podrobnostech DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část. 2.,* aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2016, s. 281-282.

⁴²⁷ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. 3. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 125.

⁴²⁸ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 342.

vůle a formy bude použitelné i ve vztahu k zástupci právnické osoby, který za ni bude jednat.

4.2 Vady vůle právního jednání

Jak již bylo v souvislosti s obecným pojednáním o právním jednání, jakož i v souvislosti s náležitostmi právního jednání uvedeno, dvěma podstatnými náležitostmi právního jednání je vůle a její projev. Právní teorie se zastává názor, ke kterému se klaním i já, že v případě chybějící vůle jednajícího se nemůže jednat o právní jednání, což uvádí i OZ, kdy vadou spočívající v chybějící vůli spojuje následek zdánlivost právního jednání, tedy o právním jednání bez vůle jednajícího nelze vůbec hovořit. O to zajímavější je názor M. Zuklínové,⁴²⁹ která uvádí: *„Naprosto pravidelně základem právního jednání vůle opravdu je: jednající něco chce, něco si přeje, něco zamýšlí ... Ale někdy tomu tak být nemusí. Vůle dosáhnout následku, či dokonce právního následku, nemusí existovat. Takový případ bude jistě výjimečný, ale je nutné jej připustit.“* Tuto svou myšlenku pak M. Zuklínová dále v jiné literatuře⁴³⁰ rozvíjí, když nad rámec shora uvedeného doplňuje *„... je např. možné, že člověk právně jedná, ale vůbec si není vědom, že jedná právně, že totiž právo jeho jednání za právní považuje a jako takové je upravuje.“* V této souvislosti si nelze odpustit kritický rozbor této myšlenky, neboť její formulaci považuji za nešťastně zvolenou a při nejmenším zavádějící. Na základě první uvedené citace by čtenář mohl mylně dospět k závěru, že mohou existovat právní jednání postrádající vůli jednajícího. Tato úvaha však naprosto odporuje znění zákona, kde je uvedeno, že o právní jednání nejde mj. pokud chybí vůle, a navíc ve shora uvedeném jsem podrobně popisovala téměř hlavní roli vůle v právním jednání. Ačkoli M. Zuklínová v případě své myšlenky uvedené výše odkazuje na následující výklad, žádný takový výklad nenásleduje, resp. z něho nejsou zřejmé úvahy či příklady, ve kterých by vůle osoby chyběla, a přesto by právní jednání bylo platné, ačkoliv jak M. Zuklínová uvádí, bude se jednat o situace zcela výjimečné a ojedinělé. Je pravdou, že ve shora uvedené druhé citaci byla autorka již trochu sdílnější a své původně dosti skoupé tvrzení doplnila. Toto doplnění vnímám tak, že autorka měla na mysli

---

⁴²⁹ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 21 - 23.

⁴³⁰ ZUKLÍNOVÁ, M. In: DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2016. s. 158-159.

situace, kdy osoba uzavírá smlouvu, ať již kupní při koupi rohlíků v obchodě či smlouvu o přepravě při jízdě prostředky hromadné dopravy, aniž by věděla, že právně jedná, resp. aniž by uměla označit, jaké právní jednání podle zákona učinila.

Jak jsem již uvedla výše, lze formulaci myšlenky autorky považovat za nešťastnou a zavádějící, neboť vůle je základním předpokladem, resp. základní náležitostí bezvadného právního jednání. Není relevantní, zda osoba ví, že uzavírá smlouvu o přepravě, je důležité, že má vůli přepravit se prostředkem veřejné dopravy z bodu A do bodu B, přičemž lze říci, že každá osoba průměrného rozumu ví, že v případě použití prostředku hromadné dopravy musí být uhrazeno jízdné a zpravidla jsou ve vozech hromadné dopravy viditelně vyvěšeny jízdní a přepravní řády. Ačkoliv osoba tedy bude tvrdit, že smlouvu o přepravě uzavřít nechtěla, není toto relevantní, zejména v případě, kdy tato osoba využila prostředek hromadné přepravy a zaplatila jízdné s úmyslem přepravit se na určité místo právě za využití prostředků hromadné dopravy.

Stejně tak lze v případě uskutečnění nákupu v obchodě považovat za zcela irelevantní tvrzení osoby, že neměla vůli pořídit si věci na základě kupní smlouvy, zejména pak za situace, kdy tato osoba do obchodu sama přišla, nakoupila a nákup zaplatila, neboť tyto věci chtěla či potřebovala. Osoba tedy měla vůli získat věci do svého vlastnictví na základě svého výběru těchto věcí v obchodě a následně za ně zaplatit cenu stanovenou prodejcem, a ačkoliv tedy osoba neměla ponětí o tom, že uzavírá kupní smlouvu, není tato její nevědomost relevantní, neboť osoba měla vůli věci si pořídit a zároveň za ně zaplatit kupní cenu. Ze shora uvedeného je tak zřejmé, že se s názorem autorky neztotožňuji, přijde mi mylný, a to zejména za situace, kdy se jedná o pouhé konstatování, že lze připustit zcela výjimečně, že osoba bude právně jednat, ačkoliv bude chybět vůle k takovému jednání, neboť zákonodárce s nedostatkem vůle, resp. s chybějící vůlí právního jednání spojil jako následek zdánlivost takového právního jednání. Pokud by zákonodárce měl v úmyslu stanovit výjimky v případě nedostatku vůle jednajícího, jistě by je zakotvil zcela jasně v občanském zákoníku.

Navíc s ohledem na právní prostředí, ve kterém se pohybujeme, tedy s ohledem na kontinentální právní úpravu, která není vystavěna na precedentech, ačkoliv judikatura v posledních letech, zejména právě v souvislosti s účinností OZ dostala svůj prostor díky ust. § 13 OZ, jakož i principu předvídatelnosti soudního rozhodování dle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 1 odst. 1 Ústavy, stále nejsme

v systému práva angloamerického, které je vystavěno mj. i na soudních precedentech a nelze tak výklad právní vědy stavět nad skutečný smysl a skutečné znění zákona. V této souvislosti bych tedy uzavřela, že pokud zákonodárce jasně a striktně stanovil v § 551 OZ, že o právní jednání nejde, chybí-li vůle jednajících osoby, nelze se domnívat, že z tohoto pravidla mohou existovat výjimky, které zákonodárce nestanovil v civilním kodexu.

K tomu, aby byla vůle jednajících osoby bezvadná, je zapotřebí, aby splňovala tři základní předpoklady, kterými jsou její svoboda, vážnost a dále, aby byla prostá omylu.⁴³¹ Vůle je natolik zásadní pro platnost, resp. vůbec pro vznik právního jednání,⁴³² že v případě nedostatku vůle, resp. v případě jejich vad zákonodárce jako následek stanovil zdánlivost takového právního jednání.⁴³³ M. Zuklínová⁴³⁴ ke zdánlivosti právního jednání zcela trefně uvádí, že v situacích zdánlivého právního jednání se pouze zdá, že osoba právně jedná, nikoliv však, v tom smyslu, že by snila, ale projevování vůle se jenom jeví jako právní jednání, které vyvolá právní následky. Jedná se v podstatě o nejsilnější důsledek, neboť zdánlivé právní jednání nikdy nevzniklo, proto se k němu nepřihlíží.

Vůli lze označit jako *vnitřní psychický vztah jednajícího k zamýšlenému právnímu následku*.⁴³⁵ Ústavní soud ve své judikатурní praxi⁴³⁶ vyslovil: „*Vůle je vnitřním stavem jednajících osoby, který není bezprostředně přístupný interpretovi právního úkonu a není interpretem tohoto právního úkonu poznatelný. Vůle je proto nutno dovozovat z vnějších okolností spojených s podpisem a realizací smluvního vztahu, zejména z okolností spojených s podpisem smlouvy a následným jednáním účastníků po podpisu smlouvy.*“ V souvislosti s náležitostmi a vadami subjektů právního jednání bylo uvedeno, že osoby, které nejsou plně svéprávné, nemohou projevit vůli k jednání, ke kterým nemají plnou svéprávnost.

---

⁴³¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016., s. 158-161.

⁴³² Taktéž KÖHLER, H. *BGB. Allgemeiner Teil: ein Studienbuch*. München: Beck, 1996, s. 260.

⁴³³ K tomu např. MEDICUS, D. *Allgemeiner Teil des BGB*. Heidelberg: Müller, 2010, s. 205.

⁴³⁴ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 21 - 51.

⁴³⁵ BERAN, V. § 551 (Absence vůle). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 611 – 612; taktéž HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1965 - 1969.

⁴³⁶ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/03.

Mohla by tak vyvstat otázka, zda náležitosti a vady subjektu výše uvedené, by neodpovídaly lépe právě této kapitole. K takovému pojetí přistupuje L. Tichý,⁴³⁷ který mezi volní náležitosti právního jednání řadí nad rámec svobody a vážnosti právě i svéprávnost, když uvádí: „*Základním předpokladem relevantní vůle je, že tato vůle pochází od osoby, která je adekvátně rozumná jejím prostřednictvím právně jednat.*“ V souvislosti s vadami vůle právního jednání pak uvádí vedle nedostatku svobody, hrozby aj. i samostatně nedostatek vůle v důsledku nesvéprávnosti, k čemuž uvádí, že není možné, aby vůle osoby, která není způsobilá právně jednat, měla právní následky ve vztahu k právnímu jednání, které je nad rámec její způsobilosti.⁴³⁸ S názorem tohoto autora se neztotožňuji, což je zřejmé již ze systematického členění této disertační práce. Jsem toho názoru, že zákonodárce zvolil samostatně jako vadu právního jednání právě omezenou svéprávnost osoby, přičemž jejím důsledkem učinil neplatnost právního jednání, když nedostatek způsobilosti k právnímu jednání jasně odlišil od nedostatku vůle osoby, kterou sankcionuje zdánlivostí. Navíc nedostatek svéprávnosti nelze pojímat tak, že osoba nemůže projevovat vlastní vůli, proto nedostatek svéprávnosti vede právě k neplatnosti nikoliv ke zdánlivosti právního jednání.⁴³⁹ Je pravdou, že určitá právní jednání v souvislosti s vadou subjektu byla přímo občanským zákoníkem do 30. 6. 2021 považována za zdánlivá,⁴⁴⁰ avšak právě onou novelou OZ účinnou od 1. 7. 2021 byla tato „dvojkolejnost“ v oblasti vad subjektů odstraněna a lze se domnívat, že taková právní jednání budou podle současné právní úpravy vždy neplatná, nikoliv zdánlivá.

---

⁴³⁷ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 233 a násl. a s. 275 a násl.

⁴³⁸ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 275 a násl.

⁴³⁹ BERAN, V. § 551 (Absence vůle). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 611 – 612.

⁴⁴⁰ Srov. znění § 898 odst. 3 OZ účinné do 30. 6. 2021 – „*K právnímu jednání rodiče, k němuž schází potřebný souhlas soudu, se nepřihlíží.*“ Znění § 898 odst. 3 a 4 OZ účinné od 1. 7. 2021 – „(3) *Je-li to v zájmu dítěte, může soud zúžit okruh právních jednání, která podléhají souhlasu soudu. (4) Jednal-li rodič za dítě bez souhlasu soudu, lze právní jednání prohlásit za neplatné, jen působí-li dítěti újmu.*“

4.2.1 Svoboda vůle

Jak již tedy bylo uvedeno výše, musí být vůle jednající osoby svobodná, vážná a prostá omylu.⁴⁴¹ S ohledem na to, že vůle je základním prvkem každého jednání, neboť představuje vztah osoby k zamýšlenému následku, resp. má vyjadřovat to, na čem má osoba jednající zájem, čeho chce dosáhnout.⁴⁴² Jednající si sám musí utvořit svobodně vůli pro právní jednání, resp. sám musí učinit rozhodnutí pro určité právní jednání.⁴⁴³ V případech, kdy vůle bude svobodná, určitá i vážná bez jakýchkoliv vad, bude tedy soulad mezi vůlí a jejím projevem, učiní osoba bezvadné právní jednání. Jak již bylo ale výše uvedeno, stejně jako byly uvedeny vady subjektu právního jednání, může i vůle osoby jednající vykazovat vady. Svoboda vůle je v podstatě nejzákladnější požadavek na vůli, což samozřejmě koresponduje i s novou právní úpravou, která zejména dbá na autonomii vůle a autonomie vůle je tak skrze bezvadná právní jednání realizována.

V případech právního jednání bude vůle svobodná v situaci, kdy osoba podle svého vědomí bude činit kroky směřující k vyvolání chtěného následku. „*V občanskoprávním styku ale není možné vždy zkoumat, zda jednající vůli má nebo nemá, a navíc právě tu vůli, která je schopna vyvolat, bude-li projevena, právní následky. Na existenci potřebné a náležité vůle se (obecně) usuzuje z okolností, za nichž osoba jednala. Přihlíží se přitom k povinnosti každého jednat poctivě a v dobré víře [a to jak jednajícího, tak adresáta jednání, a chrání se jeho dobrá*

---

⁴⁴¹ Viz rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 1997, sp. zn. II. ÚS 28/96: „*V případě darovací smlouvy mezi fyzickými osobami je, z hlediska právní praxe, zcela nemožné prokázat existenci nápadně nevýhodných podmínek v době uzavření smlouvy, neboť je to právní skutečnost, kterou vylučuje již prostý fakt darování, jako dobrovolný bezplatný převod na straně dárce a úmysl tento bezplatný dar přijmout na straně obdarovaného. Omyl v pohnutce stěžovatelky nemůže takový právní úkon učinit neplatným.*“

⁴⁴² Srov. ZUKLÍNOVÁ, M. § 545 [Právní jednání]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁴³ Shodně HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2127-2133. - „*Vůle jednajícího, která je základem právního jednání, by se měla utvářet svobodně, jednající by se měl sám a dobrovolně rozhodnout, zda a za jakých podmínek právní jednání učiní.*“

vira.]“⁴⁴⁴ O svobodné vůli jednajícího v souladu s výše uvedeným nelze hovořit zejména v případech mimovolních projevů, jako například mluvení ze spaní.⁴⁴⁵

Svobodná vůle nemůže být ani v případech násilí,⁴⁴⁶ a to ať se jedná o fyzické či psychické násilí, neboť v případě jakéhokoli násilí neprojevuje svobodnou vůli ten, kdo jedná, ale projevuje buď vůli toho, kdo se násilí dopouští nebo může být vůle jednajícího v důsledku násilí značně deformována. V případech násilí pak není významné, zda se násilí dopouští druhá strana právního jednání, nebo osoba jiná, která není na právním jednání nikterak zúčastněna.⁴⁴⁷ Shora uvedená myšlenka pak bude platit v případě fyzického násilí. Za přímé fyzické násilí je zpravidla právní vědou uváděn jako příklad vedení ruky osoby jednající,⁴⁴⁸ může ale jít např. i o násilné přikývnutí hlavou jednajícího⁴⁴⁹. U psychického násilí pak musí být odlišeno, zda nebylo základem pro hrozbu.⁴⁵⁰ Nutně musí být odlišováno násilí faktické a hrozba násilí,⁴⁵¹ neboť v důsledku „pouhé“ hrozby násilí projevuje jednající vůli, která je však onou hrozbou značně deformována.⁴⁵² Odlišení je významné zejména pro stanovení důsledků takového právního jednání, neboť v případě hrozby násilí právní jednání vznikne, avšak bude neplatné, na rozdíl od právního jednání v případě fyzického násilí, které bude od počátku neplatné.⁴⁵³

---

⁴⁴⁴ ZUKLÍNOVÁ, M. § 545 [Právní jednání]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BĀNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁴⁵ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1965-1968.

⁴⁴⁶ Srov. ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 53-54.

⁴⁴⁷ Viz. HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1965-1968.

⁴⁴⁸ LEIPOLD, D. *BGB I: Einführung und Allgemeiner Teil*. 2., neubearbe. Aufl. Tübingen: Mohr Siebeck, 2002, s. 240.

⁴⁴⁹ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 97.

⁴⁵⁰ TICHÝ, L. § 551 (Absence vůle). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁵¹ Taktéž *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band I*. 4. vydání. München: C. H. Beck, 2001, s. 1186.

⁴⁵² BERAN, V. § 551 (Absence vůle). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 611 – 612.

⁴⁵³ Totožně i HONSELL, H., VOGT, N. D., GEISER, T. *Basler Kommentar. Obligationenrecht I (Art.1-529)*, 4. vydání. Basel: Helbing a Lichtenhahn Verlag, 2007, s. 266.

V. Beran⁴⁵⁴ pak názorně uvádí, že o nepřímé fyzické násilí půjde např. v případě, kdy bude k faktickému fyzickému násilí docházet před samotným právním jednáním, v průběhu právního jednání však již nikoliv. Takovéto nepřímé fyzické násilí je označováno jako bezprávná výhrůžka,⁴⁵⁵ jejímž prostřednictvím je vynucováno něco, co osoba učinit nechtěla a vynucováno to být nemůže.⁴⁵⁶ Bezprávná výhrůžka pak musí splňovat 3 znaky, aby v jejím důsledku docházelo k vadě vůle, a to „1) je vyhrožováno způsobením podstatné újmy, 2) hrozba vzbuzuje důvodnou obavu a 3) tato obava dotčenou osobu nutí právně jednat určitým způsobem.“⁴⁵⁷

Nejvyšší soud ČR⁴⁵⁸ pak bezprávnou výhrůžku specifikoval takto: „Bezprávnou výhrůžkou je výhrůžka, kterou je vynucováno něco, co nesmí být vynucováno, přičemž může spočívat v tom, že je vyhrožováno něčím, co hrozící vůbec není oprávněn provést, nebo co sice oprávněn provést je, ale nesmí tím hrozit tak, aby někoho pohnul k určitému právnímu úkonu; není třeba, aby cíl, který je sledován použitím bezprávné výhrůžky, byl sám protiprávní. Musí dále jít o výhrůžku takového druhu a takové intenzity, aby podle okolností a povahy konkrétního případu u toho, vůči komu jí bylo použito, vzbudila důvodnou bázeň a výhrůžka musí být adresována tomu, jehož právní úkon se vynucuje, nebo osobám jemu blízkým.“

Novější judikatura⁴⁵⁹ pak tuto definici upřesňuje ještě o větu, že „Mezi bezprávnou výhrůžkou a právním jednáním musí být příčinná souvislost.“ O bezprávnou výhrůžku však půjde v případě uvedené deformace vůle jednajícího, pokud by vůle jednajícího zcela absentovala, nejednalo by se o bezprávnou výhrůžku, což V. Beran vysvětluje takto: „V případě bezprávné výhrůžky (587)

---

⁴⁵⁴ BERAN, V. § 551 (Absence vůle). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 611 – 612.

⁴⁵⁵ Podrobně MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 777 a násl.

⁴⁵⁶ Srov. ZUKLÍNOVÁ, M. In: DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 159-160.

⁴⁵⁷ Srov. ZUKLÍNOVÁ, M. § 587 [Hrozba násilím a náhrada újmy způsobené hrozbou nebo lstí]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BANYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. ISSN 2336-517X. nebo HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2127-2133.

⁴⁵⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 12. 1998, sp. zn. Cdon 1522/1996.

⁴⁵⁹ Srov. Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě ze dne 24. 2. 2015 č. j. 8C 81/2014-114.

nedochází k potlačení vůle jednajícího zcela. Vůle je sice ovlivněna, nicméně zůstává zachována a jednání je i nadále výsledkem vůle jednajícího. Vzhledem k tomu není jednání zdánlivým právním jednáním, ale může být právním jednáním neplatným, a to relativně (§ 587).“⁴⁶⁰ Nutno si tedy uvědomit, že ne každá výhrůžka, která bude osobu nutit učinit jisté právní jednání, bude výhrůžkou bezprávnou. Bezprávná výhrůžka musí dosahovat určité intenzity. Požadované intenzity pak dosáhne právě splněním třech základních předpokladů. Jednak se tedy musí jednat o výhrůžku bezprávnou, tzn., že její základ nemá oporu v zákoně a lze říci, že je jí vynucováno něco, co vynucováno být nesmí.⁴⁶¹ „Bezprávnost (protiprávnost) výhrůžky může spočívat v protiprávnosti prostředku, cíle (účelu) a vztahu mezi prostředkem a cílem.“⁴⁶²

Dále musí výhrůžka u jednajícího vzbudit důvodnou obavu ze způsobení újmy v případě, že jednající učiní dané právní jednání. Tato obava musí být natolik citelná, že skutečně ve svém důsledku deformuje vůli jednajícího natolik, že ačkoliv je svobodná vůle jednajícího jiná, učiní pod vlivem této hrozby dané právní jednání. Lze se plně ztotožnit s názorem F. Melzera,⁴⁶³ že hrozba násilí musí být pro jednajícího natolik reálná, že považuje provedení právního jednání jako jediné rozumné a účelné řešení směřující k odvrácení hrozby. V neposlední řadě pak musí existovat příčinná souvislost mezi výhrůžkou a právním jednáním. Samozřejmě pak musí výhrůžka směřovat k provedení určitého právního jednání a musí tedy existovat jakási návaznost na právní jednání právě a pouze v důsledku hrozby násilí.

---

⁴⁶⁰ BERAN, V. § 551 (Absence vůle). In: PETROV, J. VÝTISK, M. BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 611 – 612.

⁴⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2019, sp. zn. 21 Cdo 2250/2018: „O bezprávnou výhrůžku jde tehdy, jestliže osoba vykonávající psychický nátlak hrozí něčím, co není oprávněna učinit, nebo vyhrožuje tím, co by sice byla oprávněna učinit, avšak prostřednictvím výhrůžky si vynucuje něco, k čemu být použita nesmí. Dovolání se neplatnosti právního jednání ve smyslu § 587 odst. 1 o. z. je jednostranné právní jednání adresované druhému účastníku právního vztahu, jež vyvolává právní následky od okamžiku, kdy došlo adresátu (§ 570 odst. 1 o. z.). Lze je učinit toliko výslovně; z jeho obsahu musí být patrné, že se jím uplatňuje neplatnost konkrétního právního jednání, a musí v něm být označena vada (nedostatek svobody vůle) dotčeného právního jednání, která způsobila jeho neplatnost, a to včetně vyjádření okolností, v nichž je nedostatek svobody vůle spatřován. Neplatnost právního jednání nastává s účinky *ex tunc* (od počátku). Namítla-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání pro bezprávnou výhrůžku, může být v soudním (nebo jiném) řízení bezprávná výhrůžka posuzována toliko na základě těch okolností, v nichž podle jejího názoru spočívá, a které proto ve svém projevu vůle označila.“

⁴⁶² MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 780-781.

⁴⁶³ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 781.

Pro bezvadnost právního jednání je tedy zapotřebí mj. zejména vůle, která musí být svobodná, vážná a prostá omylu. Ačkoliv svoboda vůle není výslovně zmíněna v zákoně, na rozdíl od vážnosti a omylu, lze svobodu vůle považovat za jednu z jejích podstatných znaků, vyplývajících zejména ze zásady autonomie vůle, která je považována za jednu z hlavních zásad současného soukromého práva. I důvodová zpráva k § 545-554 OZ uvádí, že vůle musí být vážná a svobodná.⁴⁶⁴

Za svobodnou vůli tak lze považovat vůli člověka, který zamýšlí zcela svobodně způsobit následek spočívající ve vzniku, změně či zániku jeho práv nebo povinností a jeho vůle musí být vyjádřením jeho přání, nikoliv nikoho dalšího. Jak bylo výše rozvedeno, jakékoliv potlačení či deformace svobodné vůle jednajícího způsobuje vadu právního jednání, která může mít různé a zákonem předpokládané následky.

Zákon tak normuje, že v případě přímého fyzického násilí, kterým je právě ono zmíněné vedení ruky jednajícího při podpisu proti jeho vůli, bude neplatným právním jednáním, neboť zde došlo k přímému násilí na osobu jednajícího, proto zde chyběla vůle⁴⁶⁵ a ve smyslu § 551 OZ půjde o právní jednání zdánlivé, kterého se jednající nemusí nikterak dovolávat, neboť k takovému právnímu jednání se nepřihlíží.

Za překvapující a taktéž i matoucí lze označit, že takto není pohlíženo i na hrozbu násilí, neboť se má za to, že hrozba násilí pouze deformuje vůli osoby, proto vůle k právnímu jednání sice je, avšak tato vůle není svobodná. Podle mého názoru zákonodárce toto řešení nezvolil vhodně, když navíc v § 587 odst. 1 OZ zakotvil, že osoba, která byla k právnímu jednání přinucena hrozbou násilí, musí namítnout neplatnost právního jednání. M. Kindl a A. Rozehnal⁴⁶⁶ k tomu věcně uvádějí, že toto pojetí hrozby násilí, jehož důsledkem je relativní neplatnost „relativizuje všechny hodnoty, k nimž se občanský zákoník hlásí a jež také podle ustanovení své první hlavy chrání.“ A dále, neopomíjeje zásadu *vigilantibus iura scripta sunt*, tito autoři doplňují, že nutnost dovolání se neplatnosti právního

---

⁴⁶⁴ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupná v Systému ASPI. ASPI ID: LIT 38253CZ.

⁴⁶⁵ Obdobně LEIPOLD, D. *BGB I: Einführung und Allgemeiner Teil*. 2., neubearbe. Aufl. Tübingen: Mohr Siebeck, 2002, s. 240.

⁴⁶⁶ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 96-98.

jednání, ke kterému byl jednající přinucen hrozbou násilí, považují za bezohlednost, „urážející obyčejné lidské cítění, jít právě samotný občanský zákoník v ustanovení § 2 odst. 3 zakazuje.“⁴⁶⁷ I důvodová zpráva⁴⁶⁸ se v tomto směru ke změně náhledu na hrozbu násilí vyjádřila a v podstatě úpravu § 587 odst. 1 OZ založila na možnosti jednajícího zvolit si, jestli se relativní neplatnosti dovolá nebo zda zachová platnost jednání, které učinil pod hrozbou násilí, přičemž tak činí z toho důvodu, aby si jednající sám v rámci autonomie vůle mohl zvolit a tato jeho volba nebyla znemožněna zákonnou domněnkou.

Nejvyšší soud ČR hrozbu násilí definoval v rozsudku ze dne 25. 7. 2007 sp. zn. 33 Odo 808/2005 jako „Působení na vůli člověka, jež v něm vzbuzuje důvodný strach z újmy, které se hrozí, takže se jeho vůle projevená v právním jednání utváří pod vlivem tohoto strachu.“ Ačkoliv lze jistě záměr zákonodárce, že v podstatě vlivem hrozby násilí byla vůle jednajícího deformována a on může v budoucnu chtít ponechat toto jednání v platnosti, ať již z jakéhokoli důvodu. Zcela chápu i záměr zákonodárce, který považuje faktické fyzické násilí za tak závažný zásah do vůle jednajícího, že je nutné vyvodit z takového jednání i důsledky. Dle mého názoru, jak již bylo výše uvedeno, lze označit tuto dvojkolejnost za matoucí a nevhodně zvolenou. Já sama vnímám přímé násilí, jakož i hrozbu násilí totožně a pokud bych měla jejich vliv na vůli osoby odlišit, byla by velmi tenká hranice mezi působením přímého násilí a působením hrozby násilí na vůli osoby, a to i přes vědomí závěrů rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2019, sp. zn. 21 Cdo 2250/2018, že „nová právní úprava vychází z předpokladu, že ten, kdo byl k právnímu jednání donucen, může mít (z různých důvodů) zájem na zachování jeho právních účinků, a ponechává proto na jeho vůli, zda bude následky právního jednání i přes jeho vady vázán, a vrací se tak – jak vyplývá i z důvodové zprávy k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku –

---

⁴⁶⁷ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 97-98.

⁴⁶⁸ Srov. Důvodová zpráva k § 586-588 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupná v Systému ASPI. ASPI ID: LIT 38253CZ. „Nově se navrhuje řešit případy právních jednání učiněných pod hrozbou násilí. Platné právo je dosud spojuje s absolutní neplatností, přičemž část zdejší právní nauky dokonce dovozuje, že se nejedná o absolutní neplatnost, nýbrž o neexistenci, protože vůle jednajícího chybí. Osnova se vrací k zásadě *etsi coactus tamen voluit* (třebas donucen, přece jen to chtěl), neboť donutit lze osobu i k tomu, aby jednala k svému prospěchu nebo k užítku osoby sobě blízké apod. Pak není důvod konstruovat pro tyto případy absolutní neplatnost, nýbrž je věci donuceného, aby sám uvážil, chce-li zachovat platnost toho, co učinil pod donucením. I tu se tedy dává přednost autonomii vůle, před hlediskem zákonné šablony.“

k zásadě etsi coactus tamen voluit (třebas donucen, přece jen to chtěl) a ponechává námitku neplatnosti právního jednání na vůli osoby jednající pod donucením, neboť donutit lze osobu i k tomu, aby jednala k svému prospěchu nebo k užtku osoby sobě blízké.“

V situaci, kdy jednajícího vyzvu, aby podepsal dokument, jinak mu useknu ruku a při této výzvě budu v ruce držet mačetu či japonský meč, nebude vůle jednajícího pouze deformována, ale podle mého názoru vůle přítomna být vůbec nemusí, stejně tak, jako bych mu ruku při podpisu vedla, aniž bych jakoukoli bodnou či sečnou zbraň držela. V podstatě pak pro laickou veřejnost může být velmi těžké rozlišení, kdy se dovolávat neplatnosti a kdy se bude jednat o zdánlivé právní jednání. Podle mého názoru by bylo vhodné minimálně zachovat režim předchozí právní úpravy, tedy zvolit jako následek vady právního jednání spočívající v použití násilí nebo hrozby násilí absolutní neplatnost právního jednání.⁴⁶⁹ Ještě vhodnější by podle mého názoru bylo pro hrozbu násilí i přímé násilí stanovit jako následek této vady právního jednání právě zdánlivost. V situaci, kdy by následně jednající chtěl právní jednání, učiněné dříve pod hrozbou násilí či v důsledku faktického přímého násilí učinit, mohl by následně zcela svobodně přistoupit k právnímu jednání dříve učiněnému pod hrozbou násilí či v důsledku faktického násilí.⁴⁷⁰

4.2.2 Vážnost vůle

Jak bylo výše uvedeno, je další náležitostí bezvadné vůle její vážnost. Zákonodárce dokonce nedostatek vážné vůle sankcionuje v § 552 OZ nicotností právního jednání. Vážnou vůli pak lze definovat jako vůli skutečně způsobit

---

⁴⁶⁹ V podrobnostech KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 97-98 nebo HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2127-2133.

⁴⁷⁰ Nutno doplnit závěr M. Zuklínové, která k současné právní úpravě uvádí: „*Ke správnosti tohoto řešení skutkové podstaty psychického donucení byly vysloveny různé názory, dnes však, po několika letech účinnosti komentovaného kodexu, je, jak se zdá, renovované řešení přijímáno bez podstatnějších námitek.*“ – Srov. ZUKLÍNOVÁ, M. § 587 [Hrozba násilím a náhrada újmy způsobené hrozbou nebo lstí]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BANYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

právní následky,⁴⁷¹ přičemž musí být prostá žertu či nadsázky, klamu, lsti a hrozby a není tedy jakýkoliv rozpor mezi vůlí skutečnou a vůlí projevenou.⁴⁷² Vada vážnosti vůle je považována za jednu z nejzávažnějších vad právního jednání, neboť je v rozporu s principem dobré víry a zároveň ohrožuje právní styk, jelikož se může dotýkat i třetích osob, nejenom tedy smluvních stran.⁴⁷³

O vážnou vůli jednajícího se bude jednat, pokud právní následky spojené s jeho jednáním skutečně chce tento jednající vyvolat. V souvislosti s nevážnou vůlí lze rozlišovat dvě situace, jednak simulaci a dále vnitřní výhradu, nazývanou též mentální rezervací. O simulaci půjde, pokud jednající nebude zastírat před další stranou právního jednání nevážnost jeho vůle, resp. je úmyslem jednajícího, aby druhá strana právního jednání nevážnost rozpoznala.⁴⁷⁴ Naproti tomu při vnitřní výhradě jednající neprojevuje nevážnost jeho vůle a jeho nevážnost vůle tak druhá strana nemá rozpoznat.⁴⁷⁵

Nejzřetelněji lze tedy vážnosti vůle spatřovat ve zmíněném simulovaném právním jednání, jehož podstatou je rozpor mezi vůlí skutečnou a projevenou,⁴⁷⁶ když navíc jednajícímu chybí přímý úmysl k danému právnímu jednání, neboť jím zastírá jiné právní jednání, resp. vyvolává pouze dojem, že chce učinit určité právní jednání.⁴⁷⁷ Simulované právní jednání lze dále dělit na absolutně simulované a disimulované.⁴⁷⁸ V případě absolutně simulovaného právního jednání jednající předstírá vůli, aniž by chtěl právní jednání učinit, resp. vyvolat právní následky a v případě disimulovaného právního jednání je určitým právním jednáním zastíráno jiné právní jednání.

---

⁴⁷¹ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1965-1968.

⁴⁷² TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 234.

⁴⁷³ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 279 a násl.

⁴⁷⁴ Srov. KÖHLER, H. *BGB. Allgemeiner Teil: ein Studienbuch.* 23. Aufl. München: Beck, 1996, s. 135.

⁴⁷⁵ BERAN, V. § 552 (Vážnost vůle). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 612 - 613.

⁴⁷⁶ ZUKLÍNOVÁ, M. § 552 [Sankce nevážné vůle]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654).* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁷⁷ Srov. TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 280 a násl.

⁴⁷⁸ K tomu podrobně HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1965-1968.

Jak bylo v souvislosti s náležitostmi vůle uvedeno, pak pro posouzení vážnosti vůle jsou využívány dva přístupy, a to teorie vůle a teorie jejího projevu,⁴⁷⁹ a ačkoliv právní teorie i praxe není v jejich aplikaci jednotná, jednotně⁴⁸⁰ se staví k názoru, že by oba tyto směry měly být využívány vyváženě.⁴⁸¹ „Lze tedy uzavřít, že nedostatek vážnosti vůle je právně relevantní, pokud byl druhé straně znám, nebo vyplývá z okolností, za kterých byl projev vůle učiněn, v opačném případě je jednajícím projevem vůle vázán, i kdyby jej sám jako závazný nezamýšlel.“⁴⁸²

Z toho co bylo shora uvedeno, jasně vyplývá, že vnitřní pocity, pohnutky či by se dalo říci vnitřní vůle, která nebyla navenek nikterak projevena, nemůže být ve vztahu k vážnosti vůle vůbec relevantní. Jako „vnitřní“ vůli tak můžeme označit právě vnitřní pohnutku či motiv nebo vnitřní výhradu, kterou označujeme jako tzv. mentální rezervaci, které nemají na právní jednání žádný vliv, pokud nejsou projevny.⁴⁸³ Mentální rezervaci lze považovat za vadu vůle, která je na hranici mezi svobodou a vážností vůle.⁴⁸⁴ Podstatou mentální rezervace je skutečnost, že neexistuje vážná vůle jednajícího k vyvolání následků jeho právního jednání, avšak svou vůli projevuje tak, jako by právní následky vyvolat chtěl.⁴⁸⁵ Jednoduše řečeno: „Jednající vědomě lže, a proto si nezaslouží žádnou právní ochranu.“⁴⁸⁶ Pokud by však adresát právního jednání věděl či rozpoznal,

---

⁴⁷⁹ V podrobnostech např. BROX, H. *Allgemeiner Teil des BGB*. 22., neubearb. Aufl. Köln: Heymanns, 1998, § 16.; Podrobně i TICHÝ, L. § 545 (Právní jednání a jeho následky). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁸⁰ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1969-1976.

⁴⁸¹ TICHÝ, L. § 545 (Právní jednání a jeho následky). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁸² HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1969-1976.

⁴⁸³ BERAN, V. § 551 (Absence vůle). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 611 – 612 – „Není však vyloučeno, aby právní jednání bylo s ohledem na pohnutku vyhodnoceno jako neplatné, např. pro rozpor s dobrými mravy (§580).“

⁴⁸⁴ TICHÝ, L. § 551 (Absence vůle). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁸⁵ Srov. TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 280-281.

⁴⁸⁶ TICHÝ, L. § 551 (Absence vůle). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

že jednající má tajnou vnitřní výhradu, resp. jeho vůle není vážná, ačkoliv ji tak projevuje, pak platí, že projevená vůle absentuje a jednání je nicotné.⁴⁸⁷

V souvislosti s mentální rezervací nelze opomenout rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2003, sp. zn. 22 Cdo 290/2003, ve kterém bylo zcela vyčerpávajícím způsobem uvedeno: „*O neplatnosti smlouvy pro nedostatek vážnosti vůle stran spočívající v simulaci lze uvažovat jen v případě, že vůli smlouvu uzavřít nemá žádná ze stran smlouvy. Pokud jedna strana chce smlouvu uzavřít a být jejím obsahem vázána, zatímco druhá jedná "na oko", aniž by to druhé straně muselo být zřejmé, jde u strany jednající nevážně jen o mentální rezervaci, která nemůže mít vliv na platnost právního úkonu.*“ I toto rozhodnutí nasvědčuje závěru, že tzv. „jednání na oko“ musí být od mentální rezervace striktně odlišováno, neboť v případech tzv. „jednání na oko“ strany projevují souhlasně svoji vůli pouze proto, „*aby vzbudily vnější dojem, při jeho uskutečnění však nezamýšlejí se svým projevem vůle spojit žádné právní následky.*“⁴⁸⁸ Toto právní jednání tak má druhou stranu klamat a jednající nehodlá právní jednání fakticky uskutečnit.⁴⁸⁹

V případech jednání, při nichž nebyla projevována vážná vůle lze nepochybně zmínit i jednání v žertu,⁴⁹⁰ u nichž na rozdíl od mentální rezervace jednající předpokládá, že druhá strana rozpozná žert, neboť jednající v žertu nehodlá svoji vůli předstírat, chce pouze druhou stranu překvapit či znejistit.⁴⁹¹

---

⁴⁸⁷ Totožně TICHÝ, L. § 551 (Absence vůle). In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁸⁸ TICHÝ, L. § 551 (Absence vůle). In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁴⁸⁹ K tomu srov. Nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 1997 sp. zn. II. ÚS 28/96.

⁴⁹⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2020, so, tb, 21 Cdo 2862/2019: „*Jedním z případů zdánlivého právního jednání (jednání vzbuzujícího pouze „zdání“, že jde o právní jednání), k němuž se podle zákona nepřihlíží, a na které se tedy hledí, jako kdyby k němu nikdy nedošlo, je – jak vyplývá z ustanovení § 552 o. z. – jednání, při kterém nebyla zjevně projevována vážná vůle. Jde například o projev vůle učiněný v žertu, při hře, při výuce nebo za jiných podobných okolností, z nichž bylo zřejmé, že jednající ve skutečnosti nechtěl způsobit takové právní následky, které jsou s konkrétním projevem vůle spojeny. Zdánlivým právním jednáním je rovněž simulované právní jednání (jednání, které je činěno jen „naoko“), při němž jednající strany navenek pouze předstírají vůli právní jednání učinit a kdy jejich projev vůle pro chybějící vážnost projevené vůle nesměřuje k vyvolání právních následků, které jsou s předstíraným projevem vůle spojeny. Má-li být simulovaným právním jednáním zastřeno jiné právní jednání, posoudí se podle jeho pravé povahy (srov. § 555 odst. 2 o. z.). Ke zdánlivosti (nicotnosti) právního jednání soud přihlíží i bez návrhu účastníků.*“

⁴⁹¹ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 280-281 a násl.

Pro zajímavost je nutné zmínit i kombinace mentální rezervace s jednáním v žertu,⁴⁹² při kterém se bude jednat o tzv. hloupý žert, který lze definovat jako jednání s mentální rezervací, při kterém si jednajícím nepřeje, aby byl žert rozpoznán.⁴⁹³ Významné pak v tomto ohledu bezesporu je, že judikatura dovodila, že v případě pochybností, zda bylo jednání míněno vážně či v žertu, musí být pochybnost přičítána k tíži toho, kdo svým jednáním takovou pochybnost způsobil.⁴⁹⁴

4.2.3 Vůle prostá omylu

Další neopominutelnou náležitostí bezvadné vůle je soulad mezi vůlí vnitřní a vnější, neboť v případě jejich nesouladu může dojít k tomu, že vůle nebude prostá omylu, ale bude se jednat o vůli mylnou.⁴⁹⁵ V nejširším slova smyslu je pak omyl rozporem mezi subjektivní představou a objektivní skutečností.⁴⁹⁶ „*Vada právního jednání v případě omylu spočívá v tom, že ten, kdo právně jednal, měl nesprávnou nebo přinejmenším nikoli dostatečnou představu především o právních následcích svého právního jednání, resp. právního jednání, jehož se zúčastnil nebo se měl zúčastnit jako smluvní strana.*“⁴⁹⁷ Co se týká obecně omylů, můžeme rozlišovat omyl vnější a omyl vnitřní a s ohledem na pojmové rozdělení disertační práce je nutno uvést, že vnější omyl bývá spojován zpravidla s projevem vůle a vnitřní omyl bývá spojován právě s vůlí.⁴⁹⁸ V této

---

⁴⁹²HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 163-165; Taktéž NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., NOVOTNÁ, M., ŠTÝSOVÁ, M. *Nový občanský zákoník. Principy a základní pojmy*. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2014, s. 124-125.

⁴⁹³ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 280-281.

⁴⁹⁴ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1912/2003.

⁴⁹⁵ ZUKLÍNOVÁ, M. § 545 [Právní jednání]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BANYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁹⁶ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 583-585*. Praha: Leges, 2014, s. 752.

⁴⁹⁷ ZUKLÍNOVÁ, M. § 583 [Význam omylu pro platnost právního jednání]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BANYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁹⁸ Totožně HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2101-2110.

části práce se tedy budu věnovat právě omylu vnitřnímu, označovanému též omyl v obsahu vůle nebo omyl v obsahu právního jednání.⁴⁹⁹ „*Jednání v omylu je vždy nevědomé. Pokud účastník projevuje vědomě jinou vůli, než jakou skutečně má, nejedná se o omyl, ale o simulované právní jednání, popř. o vnitřní výhradu (mentální rezervaci).*“⁵⁰⁰ Rovněž tak musí být omyl *stricto sensu* odlišován od pouhého nedorozumění, které lze označit jako mýlku v obsahu jednání jiného, kdežto omyl představuje mýlka ohledně obsahu jednání vlastního.⁵⁰¹

Co se týká omylu, § 583 OZ uvádí dva hlavní, resp. základní předpoklady, aby omyl, jako vada právního jednání způsobil jeho neplatnost. Jednak musí jít o omyl v rozhodující okolnosti a dále musí být v omyl jednající uveden druhou stranou právního jednání. Je zásadní, že vada právního jednání spočívající v omylu za splnění těchto dvou podmínek, na rozdíl od shora uvedených vad vůle právního jednání, způsobuje neplatnost právního jednání nikoliv jeho nicotnost. Omyl lze tedy definovat jako „*nesprávnou představu jednajícího o určité skutečnosti týkající se jeho právního jednání a jeho důsledkem je rozdíl mezi právními následky, které účastník svým jednáním zamýšlel vyvolat a právními následky, které jeho jednání ve skutečnosti působí.*“⁵⁰² Problematika omylů by se dala označit za jednu z nejproblematictější zejména, co se týká terminologie a rozlišování omylů.⁵⁰³ Nejčastěji je rozlišován omyl skutkový a právní, dále omyl při projevu vůle a omyl při tvorbě vůle, omyl omluvitelný a neomluvitelný, dále omyl podstatný a nepodstatný nebo omyl hlavní a omyl vedlejší.⁵⁰⁴ Tuto terminologickou bohatost však při podrobnějším rozboru lze lehce zúžit, neboť omyl skutkový bude představovat omyl v nějaké skutečnosti významné pro právní jednání, kdežto omyl právní bude spočívat v nesprávné představě o právních

---

⁴⁹⁹ ZUKLÍNOVÁ, M. § 583 [Význam omylu pro platnost právního jednání]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵⁰⁰ Totožně HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2101-2110. Dostupné na: www.beckonline.cz.

⁵⁰¹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 583-585*. Praha: Leges, 2014, s. 756.

⁵⁰² Totožně HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2101-2110.

⁵⁰³ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 583-585*. Praha: Leges, 2014, s. 752.

⁵⁰⁴ Obdobně MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 583-585*. Praha: Leges, 2014, s. 756 a násl.

následcích právního jednání.⁵⁰⁵ Naproti tomu lze ztotožnit omyl ve vůli, obsahu a vnitřní omyl a dále lze ztotožnit omyl v projevu neboli vnější omyl. Rovněž tak lze ztotožnit omyl podstatný s omylem hlavním a omyl nepodstatný s omylem vedlejším.⁵⁰⁶

Pro účely této práce tedy bude zásadní dělení na omyl ve vůli a v projevu. V rámci této podkapitoly pak omyl vůle budu rozlišovat dle nově zavedeného pojmosloví jako omyl podstatný a nepodstatný.

4.2.3.1 Omyl podstatný

Za omyl podstatný lze označit omyl, který se týká rozhodující okolnosti, jak má na mysli ust. § 583 OZ. Podstatným omylem tak bude omyl v tak významné skutečnosti pro právní jednání, že v případě vědomosti o skutečném stavu věci by jednající právní jednání vůbec neučinil.⁵⁰⁷ Lze také dovodit, že každá, resp. jakákoli okolnost, o které to strany prohlásí, bude považována na základě jejich vůle jako rozhodující.⁵⁰⁸ Omyl podstatný tedy musí mít pro osobu jednající v omylu takový význam, že v této „mylné“ podobě právně jednat nechtěl, neboť neměl vůli takové právní jednání činit. S ohledem na skutečnost, že zákon žádné bližší parametry pro identifikaci omylu jako podstatného neurčuje, lze uzavřít, že omyl bude posuzován vždy v návaznosti na konkrétní situaci a konkrétní právní jednání, kdy bude muset být posouzeno, zda omyl byl učiněn skutečně v rozhodujících skutečnostech, které mají zásadní význam pro uskutečnění právního jednání. Pokud tomu tak bude a okolnosti, v nichž bylo jednáno v omylu lze považovat za rozhodující, resp. za tak významné, že

---

⁵⁰⁵ Podrobně ke skutkovému a právnímu omylu: MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 583-585*. Praha: Leges, 2014, s. 752 a násl.

⁵⁰⁶ Podrobně MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 583-585*. Praha: Leges, 2014, s. 758-765

⁵⁰⁷ Srov. SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F. a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl IV. §§859 až 1089*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 91-92 - V předválečné doktríně bylo v této souvislosti dovozováno, že věci hlavní se zde rozumí „*minimální obsah smlouvy, tj. na čem strany se musí dohodnouti, aby smlouva stala se vůbec skutkem. Takový minimální obsah smlouvy máme určen jednak u jednotlivých smluvních typů, jednak nám ho určují zvyklosti poctivého obchodu*“. Podstatná náležitost věci hlavní pak znamenala obsah smlouvy, který sice nenáleží k věci hlavní, ale „*strana mýlící se považovala tuto část smlouvy za tak důležitou, že ji kladla na roveň věci hlavní*.“

⁵⁰⁸ Srov. BERAN, V. § 583 (Podstatný omyl). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 646 - 647.

v případě, že by jednající nejednal v omylu, právní jednání by neučinil,⁵⁰⁹ pak bude tento omyl považován za omyl podstatný.⁵¹⁰

Ustanovení § 583 OZ stanovuje, že právní jednání je neplatné za splnění výše uvedených dvou podmínek, tj. pokud jednala osoba v omylu o rozhodující skutečnosti a druhou nezanedbatelnou podmínkou je, že tato osoba byla v omyl uvedena druhou stranou. Omyl tak musí být zapříčiněn činností další jednající strany a není právně významné, jaká činnost této strany omyl způsobila a stejně tak nemá význam, zda tak další strana právního jednání činila vědomě či nikoliv. „Na závěru, že byl omyl vyvolán druhou stranou, se nic nemění ani tehdy, pokud byla druhá strana v dobré víře, že její jednání odpovídá skutečnosti nebo že informace, které poskytuje, jsou pravdivé.“⁵¹¹ Omyl však může druhá strana právního jednání vyvolat i svou nečinností, zejména v situaci, kdy neposkytne druhé straně právního jednání dostatek informací, potřebný k právnímu jednání a v důsledku tohoto nedostatku informací bude vyvolána u druhé strany mylná představa o právním jednání. V případech omylu tak jednající v omylu o omylu neví, neboť v případě, že by o rozporu věděl, nejednalo by se o omyl, ale o simulované právní jednání nebo vnitřní výhradu, avšak podstatné je, že druhá strana jednání omyl způsobila, a to ať vědomě či nevědomě. Pro úplnost je nutné doplnit, že je konstantně zastáván názor,⁵¹² že jednající osoba se může účinně dovolat podstatného omylu, jen jde-li o tzv. omluvitelný omyl. „Omluvitelným je

---

⁵⁰⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2511/2009: „Omyl ve vůli je právně významným, tj. má za následek neplatnost právního úkonu jen tehdy, jestliže právní úkon učinila jednající osoba v omylu vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro učiněný právní úkon rozhodující (podstatný) a bez níž by k právnímu úkonu, jaký je uzavřen, nedošlo, a osoba, které byl učiněný právní úkon určen, tento omyl buď vyvolala (např. uvedením nepravdivé skutečnosti, která byla rozhodující pro jednání druhé strany), anebo jej sice nevyvolala, avšak o omylu v době učinění právního úkonu věděla či vědět musela (muselo jí to být – objektivně vzhledem k okolnostem případu posuzováno – zřejmé), a vzdor tomu druhou stranu na omyl neupozornila. Omyl je u právního úkonu rozhodující (podstatný), a tudíž činí právní úkon neplatným, týká-li se jeho právního důvodu (tj. vůle jednající osoby byla zaměřena k jinému právnímu úkonu), jeho předmětu (a to buď totožnosti předmětu, anebo podstatné vlastnosti předmětu), osoby, popř. některé jiné skutečnosti, která byla pro učinění právního úkonu podle projevené vůle subjektu. Neplatnost právního úkonu je v těchto případech § 49a omezena s ohledem na právní jistotu občanskoprávního styku pouze na rozhodující (podstatný) omyl.“ Taktéž rozsudek Nejvyššího soud ze dne 19. 12. 2002, sp. zn. 30 Cdo 1251/2002.

⁵¹⁰ Totožně HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2101-2110.

⁵¹¹ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2101-2110.

⁵¹² Srov. BERAN, V. § 583 (Podstatný omyl). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 646 - 647; Dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1830/2007.

*přítom jen takový omyl, k němuž došlo přesto, že jednající (mýlící se) osoba postupovala s obvyklou mírou opatrnosti (že vyvinula obvyklou péči), kterou lze se zřetelem k okolnostem konkrétního případu po každém požadovat k tomu, aby se takovému omylu vyhnul.*⁵¹³

V této souvislosti je zajisté vhodné doplnit, že právní jednání v případě omylu je neplatné, přičemž se jedná o neplatnost relativní,⁵¹⁴ neboť tato neplatnost je stanovena na ochranu osoby, která jednala v omylu, přičemž tento jednající může sám uznat za vhodné, zda tento omyl byl pro něj natolik zásadním, že bude neplatnost namítat a není nutné právní jednání postihovat absolutní neplatností,⁵¹⁵ právě z toho důvodu, že osoba jednající v podstatném omylu může i přes podstatný omyl mít zájem na zachování učiněného právního jednání a neplatnost tedy namítat sama chtít vůbec nemusí. Rozhodně pak v důsledku neplatného právního jednání vzniká jednajícímu v omylu právo na náhradu škody, která byla onou neplatností právního jednání způsobena.⁵¹⁶ V případě podstatného omylu však může dojít i k neplatnosti absolutní,⁵¹⁷ a to v případě, kdy by byly splněny podmínky lichvy uvedené v § 1796 OZ.⁵¹⁸

---

⁵¹³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1830/2007 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 33 Odo 1560/2006.

⁵¹⁴ Srov. BERAN, V. § 583 (Podstatný omyl). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 646 - 647; HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2101-2110.

⁵¹⁵ Nutno poukázat na komentářovou literaturu k datu 13. 10. 2017 - ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 583 (Omyl a neplatnost). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. Tato literatura v počátcích účinnosti OZ uváděla jako sankci omylu absolutní: „Je jen logické, že zákonodárce postihuje omyl jako závažnou vadu vůle absolutní neplatností. Jednající je tímto způsobem neadekvátněji chráněn. Jednání, které v tomto podstatném omylu uskutečnil, si nejen nepřál, ale dokonce může být přímo proti jeho vůli. Jednání je neplatné od samého počátku; pokud bylo již na základě něho plněno, vztahují se na vypořádání pravidla o právech z bezdůvodného obohacení (§ 2991 a násl.).“

⁵¹⁶ Srov. HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2111 - 2115.

⁵¹⁷ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 583-585*. Praha: Leges, 2014, s. 762 a násl.

⁵¹⁸ § 1796 OZ: „Neplatná je smlouva, při jejímž uzavírání někdo zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.“

4.2.3.2 Omyl nepodstatný

Jako nepodstatný omyl pak lze, v souladu s ust. § 584 OZ, označit omyl týkající se vedlejší okolnosti, kterou strany neprohlásily za rozhodující. V případech vedlejších okolností lze jednoduše uvést, že se jedná o okolnost, která není okolností hlavní, resp. se jedná o okolnost, která nemá pro právní jednání tak zásadní význam jako okolnost hlavní.⁵¹⁹ Nutno však doplnit, že omyl o vedlejší okolnosti může být podstatný i nepodstatný, avšak na rozdíl od omylu podstatného omyl nepodstatný nevyvolává relativní neplatnost, ale zakládá právo na přiměřenou náhradu podle § 584 odst. 1 OZ.⁵²⁰

Vzhledem k tomu, že v případě omylu, který není podstatný, resp. omylu, týkajícího se vedlejší okolnosti, nenastává jako následek neplatnost právního jednání, pak není možné uvažovat ani o nároku na náhradu škody. Na rozdíl vzniká právo na přiměřenou náhradu,⁵²¹ neboť je takovým právním jednáním mýlící se účastník právního jednání zavázán. Přiměřenou náhradu lze v podstatě přirovnat k náhradě slevy z ceny ve smyslu § 1923 OZ, kdy plnění mýlícího se jednajícího je třeba poměrně snížit nebo zvýšit.⁵²² „*Prostřednictvím náhrady nemá být dosaženo stavu, jaký by tu byl v případě, že by právní jednání bylo provedeno za obvyklých podmínek, ale stavu, jaký by tu byl, kdyby jednající nebyl v omylu.*“⁵²³ Otázka přiměřené náhrady pak bude závislá právě na konkrétní situaci, resp. bude zvažováno učiněné právní jednání, které osobu zavazuje a zároveň omyl vedlejší okolnosti. „*V úvahu je třeba vzít především význam okolnosti, ke které se omyl vztahuje, a intenzitu omylu, tj. míru nesprávné představy jednajícího. Za přiměřenou zpravidla nelze považovat náhradu, která*

---

⁵¹⁹ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2111 - 2115: „*Vedlejší okolností se zde rozumí taková okolnost, která nezakládá podstatný omyl jednajícího, tedy okolnost, která není pro provedení právního jednání rozhodující.*“

⁵²⁰ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 583-585.* Praha: Leges, 2014, s. 763.

⁵²¹ Velmi podrobně Srov. BERAN, V. § 583 (Podstatný omyl). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, s. 646 - 647.

⁵²² MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 583-585.* Praha: Leges, 2014, s. 765.

⁵²³ Srov. BERAN, V. § 584 (Nepodstatný omyl). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, s. 647 - 648.

*by vedla k závěru, že při jejím poskytnutí by druhá strana na právním jednání zájem neměla.*⁵²⁴

S ohledem na nutnou nevědomost v případě jednání v omylu pak nutno vzít v úvahu i jednání v omylu, který byl vyvolán lstí, rovněž tak označovaný jako kvalifikovaný druh omylu.⁵²⁵ Lest lze definovat jako situaci, kdy účastník právního jednání úmyslně předstírá něco, co neexistuje, anebo naopak zastírá něco, co existuje.⁵²⁶ Úmyslně vyvolat omyl a tím pádem jednat lstivě může jen druhá strana právního jednání, neboť otázka omylu vyvolaného třetí osobou je řešena zcela samostatně.⁵²⁷ S ohledem na povahu omylu vyvolaného lstí pak není významné, zda se omyl týkal rozhodujících nebo vedlejších okolností, v jakémkoli případě dochází u omylu vyvolaného lstí k neplatnosti právního jednání, neboť právní jednání, které lze označit, jako podvodné s cílem vyvolat omyl u osoby jednající nemůže požívat právní ochrany.⁵²⁸ Totožně jako u omylu podstatného se bude jednat o neplatnost relativní, která je stanovena na ochranu právě osoby jednající, přičemž lze vycházet ze skutečnosti, že lstivé jednání zejména působí proti dobrým mravům.⁵²⁹

„Lstivé jednání je závažnější než pouhé vyvolání omylu, proto jsou závažnější také následky, které lstivé jednání působí. Zatímco neplatnost právního jednání pro podstatný omyl zakládá mylícímu se účastníkovi právo na náhradu škody, která mu byla v důsledku neplatnosti způsobena, omyl vyvolaný lstí zakládá právo na náhradu způsobené újmy, která kromě újmy majetkové (škody) zahrnuje i újmu nemajetkovou. Nemajetková újma se hradí poskytnutím přiměřeného zadostiučinění podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu (§ 2894 odst. 2). Vznikne-li újma na některém z přirozených práv chráněných ustanoveními první

---

⁵²⁴ BERAN, V. § 584 (Nepodstatný omyl). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 647 - 648.

⁵²⁵ Srov. BERAN, V. § 584 (Nepodstatný omyl). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 647 - 648.

⁵²⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 2. 2021, sp. zn. 26Cdo 2828/2020.

⁵²⁷ ZUKLÍNOVÁ, M. § 584 [Význam lsti pro platnost právního jednání]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵²⁸ BERAN, V. § 584 (Nepodstatný omyl). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 647 - 648.

⁵²⁹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 583-585*. Praha: Leges, 2014, s. 769.

části *ObčZ*, je třeba způsob a výši přiměřeného zadostiučinění určit tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné, mezi které zákon počítá i způsobení újmy s použitím lsti (§ 2956 a 2957).⁵³⁰

V praktickém životě pak může samozřejmě docházet i k situacím, které obsáhl § 585 OZ, tedy, že omyl může vyvolat osoba třetí, na právním jednání nezainteresovaná. V případě, že omyl vyvolá právě osoba třetí, která není účastníkem právního jednání, nejedná se tedy ani o dalšího účastníka prvního jednání ani o adresáta právního jednání, zůstává právní jednání platné, měla-li však osoba, s níž se právně jednalo, na činu třetí osoby podíl, anebo o něm věděla či alespoň musela vědět, považuje se i tato osoba za původce omylu. Jedná se o další případ kvalifikovaného omylu, který je právně relevantní v případě splnění podmínek ust. § 583 a 584 OZ.⁵³¹ „Omyl vyvolaný třetí osobou může mít charakter omylu podstatného, jehož právním následkem je neplatnost právního jednání a právo na náhradu škody (§ 583 a § 579 odst. 2), anebo může jít o omyl nepodstatný (o vedlejších okolnostech), který nemá vliv na platnost právního jednání, zakládá však právo mýlícího se účastníka na přiměřenou náhradu (§ 584 odst. 1). Omyl může být také vyvolán třetí osobou lstivě, v takovém případě vede k neplatnosti právního jednání, aniž by bylo významné, které okolnosti se týká, a dále zakládá právo na náhradu újmy, která byla mýlícímu se účastníkovi způsobena (§ 584 odst. 2 a § 579 odst. 2; v podrobnostech srov. komentář k těmto ustanovením).“⁵³² Na omyl vyvolaný třetí osobou lze tedy použít jak znění ust. § 583 OZ, o podstatném omylu, tak i ust. § 584 OZ, o omylu nepodstatném. Význam však bude mít zejména to, zda další strana právního jednání měla jakýkoliv podíl na omylu vyvolaném třetí osobou. V takovém případě se lze

---

⁵³⁰ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2111 - 2115. Totožně se vyjadřuje i ZUKLÍNOVÁ, M. § 583 [Význam omylu pro platnost právního jednání]. In: DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BĀNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACCOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵³¹ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2116-2117.

⁵³² HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2116 - 2117.

domnívat, že původcem omylu bude právě tato druhá strana právního jednání a bude postupováno ve smyslu § 583 a 584 OZ.

4.2.4 Následky vad vůle

Existují tedy vady vůle, které způsobují zdánlivost a vady vůle, které způsobují neplatnost právního jednání. Jak toto rozlišení, tak i znění § 579 odst. 2 OZ může svádět k myšlence, že řádné určení, zda se jedná o právní jednání neplatné nebo nicotné má významné důsledky ve vztahu k náhradě škody. Takovému závěru napovídá i důvodová zpráva k OZ, která uvádí: „*V důsledku toho osnova rozlišuje právní jednání zdánlivá a neplatná. Se zdánlivými právními jednáními (nebo ujednáními) osnova počítá na různých místech a zpravidla je označuje tak, že se k nim nepřihlíží. V důsledku toho jsou takové projevy vůle mimo právo a nemají právní relevanci. Jde-li např. o zdánlivé dílčí ujednání ve smlouvě, hledí se na smlouvu jako by byla od počátku bez takového ujednání a není možné dovozovat týž právní následek, jaký § 576 spojuje s neplatností části právního jednání, jímž může být in eventum i neplatnost celého projevu vůle. Jiný rozdíl mezi zdánlivými a neplatnými právními jednáními se pojí s právem na náhradu škody (srov. § 579 odst. 2).*“⁵³³ Nelze se však domnívat, že právní ochrana je v podstatě poskytnuta pouze před neplatným právním jednáním a naproti tomu nadstandardní právní ochrany používá právní jednání zdánlivé. Právní úpravu podle mého názoru nelze vykládat ani tak, že právní jednání neplatné podléhá případné náhradě škody způsobené neplatným právním jednáním, na rozdíl od zdánlivého právního jednání, za které se nelze domáhat náhrady škody.⁵³⁴

Ve smyslu shora uvedeného je nepochybné, že v případě zdánlivého i neplatného právního jednání dochází k bezdůvodnému obohacení ve smyslu § 2991 OZ.⁵³⁵ Dále v souladu se vším, co bylo již v práci uvedeno, je nutné vzít v potaz koncept chráněné hodnoty, jakož i nové pojetí soukromého práva a nelze

---

⁵³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 545-554. Dostupná na: < 89/2012 Dz - Beck-online>.

⁵³⁴ Podrobně srov. KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 98 – 99.

⁵³⁵ SEDLÁČEK, D. § 2991 (Základní ustanovení). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 3184 - 3190.

tak připustit, aby byly vymezeny rozdílné důsledky v případech zdánlivého a neplatného právního jednání. Jak uvádí F. Melzer:⁵³⁶ „*Důvody, které vedly ke zvláštní právní úpravě kondikce z neplatné nebo zrušené smlouvy, dopadají i na případy plnění ze smlouvy zdánlivé. Je třeba je proto aplikovat analogicky (např. § 3002).*“ Stejně tak se vyjadřuje i J. Handlar,⁵³⁷ který uvádí: „*Závěr o použití právní úpravy absolutní neplatnosti by se měl v plném rozsahu prosadit v případech, kdy zákon stanoví, že se nepřihlíží k právním jednáním, která jsou v rozporu se zákonem (např. § 1315 odst. 3, § 1812 odst. 2 či § 2898, blíže viz úvodní komentář zařazený před § 551). Tato jednání se co do podstaty neliší od právních jednání absolutně neplatných pro rozpor se zákonem, musí proto vyvolávat také stejné právní následky.*“ Ačkoliv tedy zdánlivé právní jednání žádné následky nemůže vyvolat, neboť se na právní jednání hledí jako by nebylo a nepřihlíží se k němu, na rozdíl od právního jednání neplatného, které vzniklo, avšak následně bylo prohlášeno za neplatné lze uzavřít, že nad rámec bezdůvodného obohacení se lze domáhat náhrady škody právě i z právního jednání, které bylo zdánlivé, přičemž zcela logicky bude k náhradě škody povinen ten, kdo zdánlivost záměrně způsobil.

---

⁵³⁶ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 572.

⁵³⁷ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1984 - 1986.

4.3 Vady projevu vůle

Jelikož právní jednání je projevem vůle jednajícího, pouhá vůle jednajícího k relevantnosti právního jednání nepostačuje. Bezvadná vůle musí být zároveň i bezvadně projevena, aby následně řádně projevená vůle způsobila chtěný a zamýšlený následek. Projev vůle tak lze označit jako navenek vyjádřené chtění subjektu právního jednání.⁵³⁸ Projev vůle je zásadním předpokladem pro to, aby bylo o právním jednání možno hovořit, neboť pouhá myšlenka nestačí a vůle musí být tedy fakticky projevena.

Navíc v případě jednostranných právních jednání bude projev vůle jednak nezbytnou a zároveň i jedinou součástí daného právního jednání.⁵³⁹ Pro bezvadnost právního jednání je tedy zapotřebí jednak, aby byl subjekt schopen formovat svou vůli a zároveň takto zformovanou vůli projevit navenek, čímž zamýšlí způsobit právní následky. Projev vůle je tedy s vůlí samotnou neodmyslitelně spjat, neboť vůle, která nebude řádně projevena, nezpůsobí žádné právní následky. K právním následkům zformované vůle povede právě její projev, který subjekt právního jednání projeví. *„Není nezbytné (a v zásadě ani možné), aby měl jednající jasnou představu o všech právních následcích, které jeho projev vůle vyvolá, podstatné je, že chce vyvolat ty právní následky, které jsou obsahem projevené vůle. Nemusí být přitom schopen projev vůle právně kvalifikovat a identifikovat jako konkrétní právní jednání, postačí, že svým projevem vůle chce založit takový následek, který je právně relevantní (který právo kvalifikuje jako příslušné právní jednání).“*⁵⁴⁰

Co se týká samotného projevu vůle, je nepochybné, že znakem právního jednání musí být jednoznačně i aprobace právního jednání právním řádem. Nelze totiž dospět k závěru, že každý projev vůle vyjádřený za účelem vyvolání právních následků je právem aprobován. Může tomu být například v situaci, kdy vyjádřím vůli získat od rodičů osobní automobil. Vyjádřila jsem řádně a bezvadně svou bezvadnou vůli, avšak s projevem této vůle žádná právní norma našeho

---

⁵³⁸ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 468; Stejně tak i KROPHOLLER, J. *Studienkommentar BGB.* 4., Neubearbeitete und erw. Aufl. München, Beck, 2000, s. 29.

⁵³⁹ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 138.

⁵⁴⁰ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1939-1952.

právního řádu nespojuje žádné právní následky, resp. není v takovém případě možné hovořit o právním jednání, neboť chybí aprobace právním řádem.

Jak uvádí ust. § 546 OZ projev vůle tedy může mít několik podob. Může se jednat konání i opomenutí, dále může jít o projev výslovný nebo konkludentní, je však nutné nevzbuzovat pochybnost o tom, co chtěl jednající projevit. W. Flume⁵⁴¹ dokonce dospívá k závěru, že prostředkem projevení vůle může být jakékoli znamení, které je způsobilé být nositelem smyslu. Samozřejmě i projev vůle musí mít určité náležitosti. V souvislosti s projevem vůle pak lze dovodit ve vztahu k § 553 odst. 1 OZ, že náležitostmi projevu vůle jsou jeho určitost a srozumitelnost.⁵⁴² J. Handlar⁵⁴³ naproti tomu jako náležitost projevu vůle uvádí absenci omylu v projevu vůle ve smyslu § 583 – 585 OZ. Vzhledem k tomu, že souhlasím s oběma autory, v práci se zaměřím se v následující kapitole na určitost a srozumitelnost projevu vůle, jakož i na projev vůle prostý omylu.

4.3.1 Výslovný projev vůle

Výslovný projev bude zpravidla s ohledem na výše uvedené spojen s konáním jednajícího a bude učiněn tak, že nebude pochybnost o tom, že byl učiněn. Typicky jednající projeví vůli ústně či písemně a není právně významné, zda byla použita výhradně právní terminologie, naopak je významné, zda lze výkladem dovodit, k jakému právnímu jednání tento projev směřoval. Ztotožňuji se s názorem, že při výslovném projevu vůle lze vůli zjistit právě přímo z učiněného projevu.⁵⁴⁴ J. Handlar⁵⁴⁵ pak výslovný projev vůle označuje za ústní, písemný či projev učiněný posunkovou řečí nebo použitím kódu či znaku,⁵⁴⁶ přičemž u písemného projevu pak připouští možnosti elektronického právního

---

⁵⁴¹ FLUME, W. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts. Band 2: Das Rechtsgeschäft*. 4. vydání. 1992, s. 63.

⁵⁴² Např. ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 23.

⁵⁴³ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1939-1952.

⁵⁴⁴ LARENZ, K., WOLF, M. *Allgemeiner Teil des deutschen bürgerlichen Rechts*. 8. vydání. München, C. H. Beck 1997. s. 14.

⁵⁴⁵ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1952 - 1954.

⁵⁴⁶ Totožně též BERAN, V. § 584 (Nepodstatný omyl). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 607 - 608.

jednání či právního jednání učiněného jinými technickými prostředky, jejichž prostřednictvím je zachycen obsah právního jednání a zároveň určení jednající osoby.

Taktéž M. Zuklínová⁵⁴⁷ označuje výslovný projev vůle jako projev za použití slov či jakýchkoliv konkrétních znaků. Výslovný projev vůle je pro právní teorii i praxi tak jednoznačným pojmem, že s jeho výkladem nejsou spojeny žádné větší problémy. V případě výslovného projevu vůle by mohl nastat problém, pokud by projev byl zatížen omylem, jak bude blíže rozebráno níže.

V návaznosti na zmíněnou zásadu autonomii vůle, která je v podstatě základním kamenem (první zásadou) soukromého práva, jakož i současné právní vědy i praxe je nutno mít na paměti, že výslovný a konkludentní projev vůle může být současně kombinován, a to zejména v případě dohody stran, které mohou trvat na výslovném smluvení určitých podmínek právního jednání, kdežto jiné, zpravidla pro strany méně významné otázky mohou ponechat v režimu konkludentního právního jednání

4.3.2 Konkludentní projev vůle

Spojení konkludentní projev vůle současná právní úprava nezná, avšak v návaznosti na předcházející právní úpravu lze dovodit, že se jedná o jiný než výslovný projev vůle.⁵⁴⁸ Konkludentní projev může být v některých případech problematickým, neboť se jedná o projev vůle učiněný jinak než slovy,⁵⁴⁹ tedy jde o projev vůle spočívající v lidském konání, ale může jít i o nekonání, vždy však musí jít o projev vůle, který by neměl vzbuzovat pochybnost o tom, co chtěl

---

⁵⁴⁷ ZUKLÍNOVÁ, M. § 546 (Způsoby prohlášení vůle). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. – „Osoba mluví, píše, tiskne (tiskacími písmeny), používá Braillova písmo (popř. jiných prostředků sloužících nevidomým a slabozrakým k vyjádření vůle slovem, písmeny, event. obrázky), vyrývá nebo vysekává do více či méně pevného materiálu, vyšívá atd., ale vždy používá slova, a to i ve formě znakové řeči aj.“

⁵⁴⁸ Srov. ZUKLÍNOVÁ, M. § 546 (Způsoby prohlášení vůle). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁵⁴⁹ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1952 - 1954.

jednající projevít.⁵⁵⁰ V situaci, kdy by taková pochybnost o tom, co konáním chtěl jednající projevít, může pak být právní jednání stíženo vadou dle § 551 - § 553 OZ a může být považováno za neplatné,⁵⁵¹ zejména pokud tato pochybnost nebude i přes snahu stran odstraněna. „*Obecně postačí, jestliže lze z chování právního subjektu určitou vůli k právnímu následku dovodit.*“⁵⁵² Totožně se ke konkludentnímu právnímu jednání vyjádřil již dříve Nejvyšší soud,⁵⁵³ který uvedl: „*Není důležité, byla-li vůle vyjádřena pomocí pojmu, který občanský zákoník nezná; podstatné je, že jeho význam je běžně dostupný a s pojmy občanským zákoníkem užívanými identifikovatelný.*“

V souvislosti s konkludentním projevem vůle však nelze dospět k závěru, že výslovný projev by byl jasnější než projev konkludentní, neboť oba tyto projevy vycházejí ze subjektivní vůle.⁵⁵⁴ V případech konkludentního projevu vůle může jít i o opomenutí.⁵⁵⁵ U opomenutí jako konkludentního právního jednání však musí být dodržena značná dávka obezřetnosti, neboť ne každou nečinnost lze považovat za omisivní právní jednání. Opomenutí je taková nečinnost, při které s ohledem na všechny další okolnosti vyplývá určitá vůle jednajícího.⁵⁵⁶ Dále také o omisivní jednání nemůže jít v situaci, kdy zákon se samotnou nečinností spojuje právní následky, jako je např. neuplatnění námitky promlčení. „*V těchto případech nejsou právní následky spojeny s projevem vůle*

---

⁵⁵⁰ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 22 Cdo 498/2011: „*Projev vůle je učiněn konkludentně, je-li učiněn jinak než výslovně, nicméně způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o tom, co chtěl účastník projevít. Zjištění, zda z určitého jednání účastníků vyplývá nepochybně vůle určitého obsahu, je zjištěním skutkovým; posouzení právních důsledků této vůle je posouzením právním.*

Úsudek o existenci konkludentně projevené vůle účastníka je třeba založit na úvaze vycházející z toho, co zjištěné vnější skutkové okolnosti v právních vztazích obvykle znamenají. Z hlediska závěru o obsahu projevené vůle není podstatná ani tzv. mentální rezervace jednajícího účastníka, tedy, zda účastník při projevování vůle sledoval jiný cíl, než který ve skutečnosti projevilo, významný není ani motiv, či pohnutka, tj. vzdálenější předpoklady a představy, z nichž jednající vychází. Podstatné je pouze to, co lze objektivními hledisky hodnotit, tedy jakou vůli účastník ve skutečnosti projevilo.“

⁵⁵¹ BERAN, V. § 584 (Nepodstatný omyl). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 607 - 608.

⁵⁵² TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 141.

⁵⁵³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 1998, sp. zn. 3 Cdon 1398/96.

⁵⁵⁴ K tomu srov. *Berner Kommentar. Das Obligationenrecht*. Band VI. 1. Abteilung. Bern: Stämpfli & Cie, 1986, marg. č. 45.

⁵⁵⁵ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 512-513.

⁵⁵⁶ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1952 - 1954.

*nekonat, ale se samotnou nečinností, aniž by bylo významné, zda je tato nečinnost založena na vůli daného subjektu způsobit odpovídající právní následky.*⁵⁵⁷

Typickým případem konkludentního projevu je přikývnutí, může se však jednat také např. o faktické nastěhování nájemce do bytu či jiné právní jednání, ze kterého lze projev vůle k určitému jednání v běžném životě dovodit. F. Melzer⁵⁵⁸ uvádí: „Konkludentní právní jednání je tedy takové, jehož primárním smyslem není projevit vůli právně jednat.“ Dle mého názoru nelze tomuto názoru přisvědčit, neboť v souladu s výše uvedeným výkladem právního jednání je nutné trvat na tom, že aby bylo právní jednání bezvadné, musí být projevena vůle vyvolat právní následky, pokud bychom souhlasili se shora uvedeným, pak by bezvadné právní jednání nemuselo jako podstatnou náležitost obsahovat právě projev vůle. Právě konkludentním konáním, nebo taktéž souhlasným projevem, je dána najevo vůle způsobit zamýšlené právní následky. Pokud by konkludentní právní jednání nemělo za cíl projevit vůli právně jednat, tak podle podrobného výkladu výše, by nebylo možné hovořit o právním jednání. Nutno však upozornit, že projev vůle, zejména tedy konkludentní projev vůle je zajisté sporným tématem právní teorie, která není zcela jednoznačná stran jeho výkladu.⁵⁵⁹ Já osobně se přikláním právě k závěru, resp. výkladu, že smyslem konkludentního jednání je dovodit na základě jakéhokoliv projevu, resp. jednání, které bezprostředně navazuje na právní jednání a lze jej vyložit jako projev vůle právě k dané činnosti, související s právním jednáním. Zcela vhodně lze tuto myšlenku demonstrovat právě na uvedeném faktickém nastěhování nájemce do bytu, nebo převzetí finančních prostředků na základě smlouvy o zápůjčce nebo převzetí daru.

Jednající v takových případech učiní něco, co svědčí o jeho vůli a projeví tak vůli k danému právnímu jednání. Pokud osoba nebude chtít uzavřít smlouvu o zápůjčce, nebude přijímat finanční prostředky. Pokud bude mít jednající výhrady stran darovací smlouvy, dar nepřevzme a takto pak projevuje svoji vůli, aniž by výslovně projev učinil. Ještě asi výstižněji lze popsanou situaci demonstrovat na

---

⁵⁵⁷ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1952 - 1954.

⁵⁵⁸ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 514-515.

⁵⁵⁹ LARENZ, K., WOLF, M. *Allgemeiner Teil des deutschen bürgerlichen Rechts.* 8. vydání. München, C. H. Beck, 1997, s. 16; FLUME, W. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts.* Band 2: Das Rechtsgeschäft. 4. vydání. 1992, s. 63; Podrobně MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 512 a násl.

odvolání své poslední vůle tím, že listinu o pořízení pro případ smrti osoba, která ji sepsala, sama zničí.⁵⁶⁰

Je tedy nepochybné, že v případě konkludentního projevu vůle, bude jednající zpravidla něco činit, avšak není vyloučeno, že konkludentní projev vůle bude spočívat i v nekonání. Takové nekonání spočívá zejména ve strpění něčeho nebo zdržení se něčeho. Strpím, že osoba přechází přes můj pozemek z důvodu absence přístupu ke svému pozemku z veřejné komunikace. Ačkoliv takový projev vůle dle mého názoru nebude častý, nelze jej zcela opominout. M. Zuklínová⁵⁶¹ v této souvislosti zcela přiléhavě upozorňuje na rozlišení dvou situací, za kterých osoba nekoná. První situaci označuje jako zdržení se, kdy osoba nevyužije svého práva (např. neuplatní právo z vadného plnění, nevyužívá plně své vlastnické právo k pozemku atd). Jako druhou situaci uvádí strpění, aby někdo jiný její právo omezoval nebo rušil (např. pasením dobytka), přičemž se takovému jednání nebrání žádnými dostupnými prostředky.

4.3.3 Mlčení jako projev vůle

Naproti shora uvedenému spočívá mlčení právě pouze v nekonání a lze jej proto označit za zvláštní druh nekonání.⁵⁶² Mlčení tedy samo o sobě neznamená nic, což naznačuje i ust. § 1740 OZ, které v souvislosti s přijetím nabídky uvádí, že mlčení nebo nečinnost samy o sobě přijetím nejsou.⁵⁶³ Právní teorie však mlčení za určitých podmínek přiřazuje k projevům vůle, obzvláště pak v případě, kdyby z něj bylo možné usuzovat, jaká je vůle jednajícího, stále je ale třeba mít na mysli, že jde o zvláštní druh nekonání, neboť se jím zpravidla neprojevuje žádná vůle.⁵⁶⁴ Jak věcně uvádí J. Handlar, je důležité si uvědomit, že: „*Právní následky,*

---

⁵⁶⁰ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 40-41.

⁵⁶¹ ZUKLÍNOVÁ, M. § 546 (Způsoby prohlášení vůle). In: ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J. FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁵⁶² ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 40-41.

⁵⁶³ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2009 sp. zn. 22 Cdo 4441/2007: „*V občanském právu neplatí zásada, že kdo mlčí, souhlasí ...*“

⁵⁶⁴ HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 165.

*kteře vyvolává projev vůle provedený mlčky, je třeba odlišovat od následků, které právní jednání vyvolává přesto, že v něm nejsou vyjádřeny často označované jako následky mlčky sjednané.*⁵⁶⁵

Obecně tedy nelze mlčení spojit ani s kladným projevem vůle ani se záporným projevem vůle,⁵⁶⁶ pokud strany výslovně neurčí jinak. Jiná situace však nastane, pokud mlčení bude v dané situaci projevem vůle shodným s konkludentním jednáním, pak by i mlčení bylo v podstatě projevem vůle.⁵⁶⁷ K. Larenz⁵⁶⁸ naproti tomu uvádí, že strany právního jednání musí mlčení shodně připisovat totožný význam. Tato situace nastane, pokud bude mlčení přímo jako určité vyjádření projevu vůle sjednáno nebo za situace, kdy odmítnutí právního jednání bude nutno učinit výslovně a mlčení tedy bude přijetím daného právního jednání. Nutno tedy zopakovat, že mlčení není automatickým projevem výrazu „NE“.⁵⁶⁹ Problematika mlčení však není zcela jednoduchá, neboť jak bylo výše uvedeno, mlčení nemusí znamenat nic, případně může s mlčením být spojen právní následek nebo může být následkem opomenutí.⁵⁷⁰ F. Melzer⁵⁷¹ pak pro výklad mlčení uvádí následující postup: „...nejprve je třeba zjistit, zda má mlčení vůbec hodnotu projevu, tedy zda s ohledem na okolnosti určité vyjádření vyžadoval aktivní projev a zda mlčení v konkrétním případě není jen pouhým opomenutím, nýbrž projevem vůle. Zde postupujeme v souladu ... dále se ptáme, zda adresátovi byla známa skutečná vůle mlčícího, pokud tomu tak není, pak vycházíme z objektivního významu, který je danému mlčení přisuzován. Mlčící si však musí alespoň své mlčení uvědomovat ... Až následně zkoumáme, jaký je obsah tohoto projevu vůle, byť zejména při objektivním posuzování významu mlčení lze významně navázat na první krok.“

---

⁵⁶⁵ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1952 - 1954.

⁵⁶⁶ Srov. FLUME, W. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts.* Band 2: Das Rechtsgeschäft. 4. vydání. 1992, s. 64-65.

⁵⁶⁷ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 141 s.

⁵⁶⁸ LARENZ, K., WOLF, M. *Allgemeiner Teil des deutschen bürgerlichen Rechts.* 8. vydání. München, C. H. Beck, 1997, s. 546.

⁵⁶⁹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 517.

⁵⁷⁰ Podrobně MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 518 .

⁵⁷¹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 518.

4.3.4 Určitost a srozumitelnost projevu vůle

Ustanovení § 553 OZ uvádí, že o právní jednání nejde, nelze-li pro neurčitost nebo nesrozumitelnost⁵⁷² zjistit jeho obsah ani výkladem. Následně ve druhém odstavci uvádí, že byl-li projev vůle mezi stranami dodatečně vyjasněn, nepřihlíží se k jeho vadě a hledí se, jako by tu bylo právní jednání od počátku. Vůle jednajícího tak musí být učiněna natolik srozumitelně a určitě,⁵⁷³ že bude z takového projevu možné zjistit, jaké následky mají být způsobeny, resp. jaká práva a povinnosti a jakým způsobem má právní jednání založit změnit nebo zrušit.⁵⁷⁴ Jak bylo výše řečeno, samotný projev vůle může být buď výslovný, nebo jiný, zpravidla tedy konkludentní, pokud se nejedná o případ mlčení. Lze tedy dovodit, že ust. § 553 OZ hovoří o určitosti a srozumitelnosti projevu vůle nikoliv srozumitelnosti a určitosti obsahu právního jednání. Tomu napovídá i judikatura,⁵⁷⁵ která konstantně zastává názor, že sankce, která byla stanovena v § 37 odst. 1 ObčZ váže k náležitostem projevu vůle a projev vůle je neurčitý, pokud se jednajícím nepodařilo obsah vůle jednoznačným způsobem stanovit, a je nesrozumitelný, jestliže jednající nedosáhl - jasného vyjádření své vůle. J. Handlar⁵⁷⁶ pak srozumitelnost označuje jako formální nebo výrazovou stránku projevu a určitost jako obsahovou stránku projevu vůle.

*„Nesrozumitelným je tedy projev vůle tehdy, když vůbec nelze zjistit, co chtěl jednající projevit.“*⁵⁷⁷ Právní teorie pak nesrozumitelnost dělí na absolutní, kdy je projev vůle nesrozumitelný komukoli a na relativní, kdy je projev vůle

---

⁵⁷² Oproti naší úpravě pak německá právní úprava se nesrozumitelností a neurčitostí projevů vůle obec nezabývá, avšak totožně jako v úpravě ČR je dovozován projev vůle výkladem. K tomu podrobně BROX, H. *Allgemeiner Teil des BGB*. 22., neubearb. Aufl. Köln: Heymanns. 1998, s. 50 a násl.; Dále SCHACK, H., WESTERMANN, H. *BGB – allgemeiner Teil*. 7., Aufl. Heidelberg: C.F.Müller, 1995, s. 117; KÖHLER, H. *BGB. Allgemeiner Teil: ein Studienbuch*. 23. Aufl. München: Beck, 1996, s. 178.

⁵⁷³ K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000 sp. zn. 33 Cdo 390/2000 a rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000 sp. zn. 33 Cdo 1527/99, podle kterých je projev vůle neurčitý, je-li neurčitý jeho obsah a je nesrozumitelný, jestliže jednající nedosáhl jasného vyjádření své vůle.

⁵⁷⁴ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1977 - 1984.

⁵⁷⁵ K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000 sp. zn. 33 Cdo 390/2000 a rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000 sp. zn. 33 Cdo 1527/99.

⁵⁷⁶ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1977 - 1984.

⁵⁷⁷ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 566.

nesrozumitelný ve vztahu k určitým osobám.⁵⁷⁸ Dle mého názoru pak bude relativně nesrozumitelný ten projev vůle, který by spočíval v projevu vyjádřeném odbornou právníckou řečí, která by osobě neznalé práva mohla být nesrozumitelná, případně by významu některých pojmů mohl laik přiřadit jiný, nesprávný význam. Tomuto názoru přisvědčuje i judikatura,⁵⁷⁹ když nesrozumitelnost spojuje s výrazy, jimž nelze porozumět, v důsledku čehož zůstává obsah projevené vůle tajemstvím. Shodně se pak právní teorie⁵⁸⁰ staví k právnímu jednání v cizím jazyce, kdy relativně nesrozumitelné, nebude každé právní jednání činěné v cizím jazyce, ale pouze v jazyce, kterému jedna ze stran nerozumí, případně takovému, jehož obsah nebyl straně právního jednání, která jazyku právního jednání nerozumí dostatečně přeložen a sdělen jeho obsah. V jednoznačné shodě je v této otázce i judikatura, kdy např. Nejvyšší soud v ČR v usnesení ze dne 19. 7. 2016 sp. zn. 32 Cdo 4459/2014 uvedl: „*Sama okolnost, že právní úkon je sepsán (projeven) v cizím jazyce, neznamena, že je bez dalšího neplatný pro nesrozumitelnost. O vadný (nesrozumitelný) projev vůle způsobující neplatnost právního úkonu půjde tehdy, jestliže cizí jazyk, v němž byl projev vůle učiněn, je nesrozumitelný osobě (druhému účastníku pracovněprávního vztahu), jíž byl adresován. Jde o nesrozumitelnost relativní (vůči někomu), oproti nesrozumitelnosti absolutní (vůči všem).*“⁵⁸¹

Naproti tomu lze neurčitost označit jako projev vůle, který nesměruje k jednoznačným právním následkům. „*Ve vztahu k požadavku obsahové určitosti tedy jde nejen o to, že je možné zjistit, co chtěl subjekt projevit (srozumitelnost), ale je také možné zjistit, k jakým jednoznačným právním následkům tento projev*

---

⁵⁷⁸ BERAN, V. § 553 (Určitost a srozumitelnost). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 613 – 614; Taktéž MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 566; Rovněž tak i ZUKLÍNOVÁ, M. § 553 (Sankce neurčitého nebo nesrozumitelného projevu vůle). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁵⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 6. 2020 sp. zn. 33 Cdo 99/2020 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1760/2007.

⁵⁸⁰ BERAN, V. § 553 (Určitost a srozumitelnost). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 613 – 614; Taktéž HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1977-1984.

⁵⁸¹ Totožně také rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2008 sp. zn. 21 Cdo 1760/2007.

směřuje.“⁵⁸² Naproti nesrozumitelnému projevu vůle pak lze neurčitý projev vůle specifikovat tak, že použité výrazy nejsou natolik jasné a konkrétní, že není možné zjistit, jaké právní následky mají být vyvolány.⁵⁸³ Jinými slovy pak lze určitost projevu vůle charakterizovat jako rozhodnutí jednajících o tom, že jeho vůle již byla zcela naplněna, proto ji prostřednictvím projevu vůle dává najevo.⁵⁸⁴ Neurčitý a nesrozumitelný právní úkon, z něhož není patrné, co je jeho předmětem, kdo jej činí a byla by možná záměna takového projevu. Takové právní jednání nemůže vyvolat žádné právní následky, nemůže tedy způsobit vznik změnu ani zánik právního vztahu.⁵⁸⁵

Ust. § 553 odst. 2 OZ však dává jednajícím možnost konvalidace právního jednání, jehož projev byl nesrozumitelný či neurčitý, když uvádí, že byl-li projev vůle mezi stranami dodatečně vyjasněn, nepřihlíží se k jeho vadě a hledí se, jako by tu bylo právní jednání od počátku. V případech konvalidace právního jednání pak F. Melzer⁵⁸⁶ odlišuje mezi konvalidací a opakováním právního jednání. Podle tohoto autora k opakování dochází v případě jakého „oživení“. Při konvalidaci dříve učiněného právního jednání je nutné učinit nový projev vůle, který již bude splňovat podmínky jak srozumitelnosti a určitosti, přičemž forma musí být zachována totožná s formou určenou či stanovenou pro původní právní jednání. Ztotožňuji se s názorem M. Zuklínové,⁵⁸⁷ že tato novinka v právním řádu byla zavedena ve světle principu *in favorem negotii, in favorem contractu*, zakotveném v § 574 OZ a vede ke snadnějšímu naplnění znění § 574 OZ, tedy že na právní jednání se má hledět spíše jako na platné než jako na neplatné, přičemž při

---

⁵⁸² Srov. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 10. 2004 sp. zn. III. ÚIS 447/03: „Předpokladem určitosti právního úkonu je označení jeho předmětu takovým způsobem, aby byl nezaměnitelně rozpoznatelný od předmětů jiných; u nedostatků označení předmětu právního úkonu je nutno rozlišit, zda zakládají skutečně vadu umožňující záměnu předmětu úkonu, nebo zda spočívají jen v jinak nepřesném či neúplném označení tohoto předmětu; o takový případ by šlo tehdy, jestliže by správné označení úkonu bylo zjistitelné podle dalších identifikujících znaků nebo i z celého obsahu právního úkonu jeho výkladem (§ 35 odst. 2 občanského zákoníku), popř. objasněním skutkových okolností, za nichž byl právní úkon učiněn.“ Dále také MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 567.

⁵⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 6. 2020 sp. zn. 33 Cdo 99/2020.

⁵⁸⁴ KLANG, H., GSCHNITZER, F. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch, band IV. 2.* vydání. Wien: Österreichische Staatsdruckerei, s. 1951-1963.

⁵⁸⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4271/2007.

⁵⁸⁶ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 569.

⁵⁸⁷ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura. 2.* vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 58-60 a 116-118.

výkladu právního jednání je nutno nezapomínat na zásah přepjatého právního formalismu, který v případech výkladu právního jednání není zcela žádoucí.⁵⁸⁸

4.3.5 Omyl v projevu vůle

Jak již bylo výše uvedeno, je omyl založen na nesprávné představě jednajícího o určité skutečnosti týkající se jeho jednání. Omyl se může týkat jak vůle, jak bylo výše podrobně popsáno, ale i projevu vůle. Projev vůle, lze označit jako poznatelné vyjádření vůle navenek, přičemž vůle a její projev musí být vždy ve vzájemné shodě. O omyl v projevu vůle půjde tedy v případě, kdy jednající projeví jinou vůli, než jaká je jeho vůle vnitřní.⁵⁸⁹ F. Melzer⁵⁹⁰ naproti tomu uvádí, že omyl projevu vůle zahrnuje i případy, kdy jednající činí objektivně projev vůle s jiným významem, než jaký mu chtěl sám dát. V případě omylu v projevu vůle jde tedy zejména o to, že jednající projeví svou vůli nevědomě jiným způsobem, než ve skutečnosti chce.⁵⁹¹ I u projevu vůle platí to, co bylo uvedeno v souvislosti s omylem vůle, tj. že jednání v omylu musí být vždy nevědomé, neboť v případě vědomého omylu by se jednalo o simulované právní jednání nebo o vnitřní výhradu, jak již bylo podrobně uvedeno dříve. „*Důsledkem omylu je rozdíl mezi právními následky, které účastník svým jednáním zamýšlel vyvolat a právními následky, které jeho jednání ve skutečnosti působí.*“⁵⁹² I z tohoto důvodu pak nemůže jít o omyl, když jednající projeví jinou vůli, než jakou chtěl, avšak tento projev vůle vyvolá takové právní následky, které jednající zamýšlel svým projevem vyvolat.⁵⁹³

Stejně tak, pokud se nesoulad vůle a jejího projevu dá vyložit v souladu s vůlí jednajícího, nemůže být hovořeno o omylu, a to ve smyslu § 556 OZ, podle něž mj. nelze-li zjistit úmysl jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký

---

⁵⁸⁸ BERAN, V. § 553 (Určitost a srozumitelnost). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 613 - 614.

⁵⁸⁹ HULVA, T. *Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 72-74.

⁵⁹⁰ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 756-757.

⁵⁹¹ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1939-1952.

⁵⁹² HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2101 - 2111.

⁵⁹³ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2101 - 2111.

by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen.⁵⁹⁴ S ohledem na to, co již bylo výše uvedeno, tedy, že omyl je založen na nesprávné představě jednatelce o určité skutečnosti týkající se jeho právního jednání a může být spojen s vůlí i s jejím projevem, je zde příhodné odkázat na podrobnější výklad omylu, jakož i jeho členění na omyl podstatný a nepodstatný, omluvitelný, vyvolaný lstí atd., který byl proveden v kapitole pojednávající o vůli prosté omylu, kdy tento výklad lze vztáhnout totožně i na omyl v projevu vůle.

---

⁵⁹⁴ K tomu srov. např. RANDA, A. Soukromé obchodní právo rakouské (1908). Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, s.r.o., 2008, s. 38; nebo TELEČEK, I. Sjednávání práva jednotným výkladem projevů vůle. Právní rozhledy. 2005, č. 2/2005, s. 39 a násl.

4.4 Vady formy právního jednání

Formu právního jednání lze ve své podstatě označit jako formu projevu vůle, kterou požaduje zákon, či si takovou formu projevu vůle ujednaly jednající strany. Jak bylo v souvislosti s projevem vůle uvedeno, pak projev vůle je vyjádření již zformované vnitřní vůle navenek, s úmyslem vyvolat zamýšlené právní následky. V této souvislosti se tedy lze domnívat, že vady projevu vůle obsáhnou v širším smyslu právě i vady obsahu a vady formy právního jednání, avšak s ohledem na povahu vad formy právního jednání jsem přesvědčena, že tyto si zaslouží samostatný rozbor.

Lze se tedy domnívat, že ačkoliv náležitosti formy právního jednání budou sice souviset s projevem vůle, je nutno tyto dva pojmy podrobovat rozboru samostatně. Forma právního jednání je občanským zákoníkem označena jako písemná či jiná než písemná. Občanský zákoník pak v ustanoveních § 559 – 564 hovoří o možnosti volby formy právního jednání, přičemž tato volba formy právního jednání je ponechána na úvaze stran do té míry, do které je omezena zákonem.⁵⁹⁵ V těchto ustanoveních se zcela věcně odráží vliv zásady autonomie vůle,⁵⁹⁶ když zákonodárce ponechává na stranách právního jednání volbu formy, pokud ji kogentně neurčuje. Zákon uvedenou autonomii vůle stran v oblasti formy právního jednání omezuje hned v dalším ustanovení, v němž taxativně uvádí, k jakým právním jednáním je zapotřebí písemná forma.⁵⁹⁷ Zákonodárce tedy taxativně vyžaduje písemnou formu pro právní jednání, kterým se zřizuje nebo převádí věcné právo k nemovité věci, jakož i právní jednání, kterým se takové právo mění nebo ruší. S ohledem na již zmíněnou zásadu autonomie vůle ponechává český právní řád ve volbě formy značnou volnost přímo účastníkům právního jednání, kdy dle ust. § 559 OZ má každý právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu právního jednání, pokud není ve volbě formy omezen

---

⁵⁹⁵ Podrobně KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 83 a násl.

⁵⁹⁶ Taktéž SOERGEL, H. T. *Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen*. Band 2. (§§ 104-240). Kommentar. Stuttgart-Berlin. Köln: W Kohlmann, 1999, s. 124.

⁵⁹⁷ Srov. např. BROX, H. *Allgemeiner Teil des BGB*. 22., neubearb. Aufl. Köln: Heymanns, 1998, s. 147.

ujednáním nebo zákonem.⁵⁹⁸ Zákonné omezení ve volbě formy právních jednání podává ust. § 560 OZ, dle kterého písemnou formu vyžaduje právní jednání, kterým se zřizuje nebo převádí věcné právo k nemovité věci, jakož i právní jednání, kterým se takové právo mění nebo ruší. Strany právního jednání si tedy mohou i v případech, kdy zákon nepožaduje obligatorně písemnou formu právního jednání, tuto přísnější formu právního jednání zvolit, případně si mohou sjednat část právního jednání v písemné podobě a část v jiné než písemné.⁵⁹⁹ S výjimkou omezení zákonem je tak rozhodnutí o formě v jakém bude právní jednání učiněno ponecháno zcela na libovůli jednajících stran.⁶⁰⁰ Právní teorie tento projev vůle označuje jako princip bezformálnosti právního jednání.⁶⁰¹

4.4.1 Následky nedodržení formy právního jednání

Vzhledem k tomu, že ust. § 560 OZ je ustanovením kogentním, bude následkem nedodržení formy právního jednání, resp. sankcí za nedodržení této kogentní normy absolutní neplatnost právního jednání,⁶⁰² neboť výslovné určení právních jednání, pro něž je požadována písemná forma má vést k zachování stability veřejného řádu a pořádku.⁶⁰³ Ačkoliv je ale následkem nedodržení písemné formy právního jednání požadované zákonem absolutní neplatnost, je

---

⁵⁹⁸ Obdobně i SCHACK, H., WESTERMANN, H. *BGB – allgemeiner Teil*. 7., Aufl. Heidelberg: C.F.Müller, 1995, s. 100; LEIPOLD, D. *BGB I: Einführung und Allgemeiner Teil*. 2., neubearbe. Aufl. Tübingen: Mohr Siebeck, s. 196.

⁵⁹⁹ BERAN, V. § 559 (Volba formy). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 620 - 621; Taktéž HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2007 - 2017.

⁶⁰⁰ Taktéž SCHLESINGER, R. B. *Formation of Contracts. A Study of the Common Core of Legal Systems*. Volume I. Oceana Publications, Inc./Dobbs Ferry, N.Y. U.S.A. 1968, s. 178.

⁶⁰¹ Např. ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 559 (Princip bezformálnosti právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. – „Princip svobodné volby formy právního jednání platí od doby, kdy došla obecného uznání zásada „co není zakázáno, je dovoleno“. V souvislosti s formou právního jednání se mluví o principu bezformálnosti. Kdo právně jedná, je oprávněn zvolit si formu podle své libosti, což platí stejně, jedná-li více osob zároveň, ať vedle sebe, anebo vůči sobě, resp. proti sobě. Svobodu volby formy lze omezit jenom zákonem, anebo v případě, že je jednajících - tak či onak - víc, také dohodou jednajících osob samých.“ Podrobně také SCHWIMANN, M. a kol. *Praxiskommentar zum Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuch*. Band 5. 2. vydání. Wien: Verlag Orac, 1998, s. 75-76.

⁶⁰² Totožně MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 744 a násl.

⁶⁰³ ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 559 (Princip bezformálnosti právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

možné tuto vadu zhojit v souladu s § 582 odst. 1 OZ dodatečným ujednáním stran. Podle mého názoru se i zde jedná o velmi vhodný reflex již zmíněné zásady autonomie vůle a zásady *in favorem negotii*, neboť současná právní úprava upřednostňuje platnost právního jednání před jeho neplatností a pokud strany jejich projevu vůle z jakéhokoliv důvodu opomenou poskytnout požadovanou formu je zcela v zájmu právě oné platnosti právního jednání, aby měly možnost tuto vadu napravit. Nadto se lze domnívat, že v případě, kdy by nebylo možné tuto vadu právního jednání dodatečně zhojit,⁶⁰⁴ uzavřely by následně právní jednání totožného obsahu již s použitím správné formy. L. Tichý⁶⁰⁵ k tomu uvádí, že účelem tohoto „*ustanovení je postihnout sankcí neplatnosti právního jednání, která mají kogentními ustanoveními předepsanou formu, jež nebyla dodržena, a chránit tak právní styk (veřejný zájem) a strany (soukromý zájem) před projevy vůle, jejichž právní následky, pokud mohly vůbec nastat (např. smlouva o převodu nemovitosti bez ověřeného podpisu stran), by byly problematické. Právním jednáním stíženým nedostatkem formy chybí základní náležitost a postrádají tak funkce, jež právní forma sleduje.*“ Podle tohoto autora⁶⁰⁶ lze tedy dodatečně zhojit i právní jednání, které trpí vadou nedostatku zákonem požadované formy, a má za to, že takto zhojená vada způsobí platnost právního jednání od jeho počátku. Tomu přisvědčuje i V. Beran,⁶⁰⁷ který uvádí: „*Dodatečné zhojení nepředstavuje nové právní jednání ani opakování právního jednání původně učiněného v nesprávné formě, a musí tedy odpovídat původnímu obsahu právního jednání. Dodatečným zhojením je odstraněna vada právního jednání spočívající v nedostatku formy, a to od počátku.*“

---

⁶⁰⁴ Podrobně ke zhojení vady nedostatku požadované formy ZUKLÍNOVÁ, M. § 582 (Význam nedostatku formy pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁶⁰⁵ Viz TICHÝ, L. § 582 (Nedodržení formy). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. k datu 1. 1. 2014.

⁶⁰⁶ Viz TICHÝ, L. § 582 (Nedodržení formy). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. k datu 1. 1. 2014.

⁶⁰⁷ BERAN, V. § 582 (Nedostatek formy). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, s. 644 - 645.

M. Zuklínová⁶⁰⁸ se neztotožňuje s názorem, že právní jednání které trpí nedostatkem formy, požadované zákonem by bylo možné dodatečně zhojit. Na podporu svého názoru uvádí věcný příklad, kdy by bylo naprosto absurdní hovořit o zhojení vady absolutní neplatnosti pro nedodržení písemné formy právního jednání ve vztahu k prodeji garáže, která není zapsána v katastru nemovitostí, která bude písemně uzavřena až s odstupem dvou let od původního (absolutně neplatného) právního jednání. Tato autorka zcela vhodně upozorňuje na to, že pokud bylo právní jednání stiženo absolutní neplatností, není možné hovořit o jeho zhojení či konvalidaci, neboť k prohlášení vůle vůbec nedošlo a jediné řešení v takovém případě je nové právní jednání, které již nebude stiženo vadou formy.⁶⁰⁹ V. Beran⁶¹⁰ naproti tomu uvádí, že o nové jednání půjde v situaci, kdy strany projeví vůli zhojit původně vadné jednání pro nedostatek formy. Budou však požadovat zhojení, nikoliv od počátku ale s účinky *ex nunc* a v tomto případě není možné hovořit o dodatečném zhojení vady, ale právě o novém právním jednání.

Právní teorie je v této oblasti skutečně velmi neobvykle nejednotná, neboť další autor J. Handlar⁶¹¹ k možnosti dodatečného zhojení absolutně neplatného právního jednání v důsledku nedodržení zákonem předepsané formy právního jednání zastává názor, že s ohledem na absolutní neplatnost takového právního jednání nejsou vyvolány žádné právní následky a platným právním jednáním, které vyvolá zamýšlené právní následky, se může právní jednání stát až v okamžiku, kdy vada formy odpadne a jelikož se zhojením vady formy nejsou spojeny zpětné účinky, bude odpadnutí vady formy právního jednání působit *ex nunc* nikoliv *ex tunc*. „Na uvedeném závěru nemění nic ani znění důvodové zprávy, podle které měla být převzata úprava § 32 odst. 1 ZMO, podle níž lze neplatnost vyvolanou nedostatkem formy dodatečně zhojit s účinky *ex tunc*, jelikož

---

⁶⁰⁸ ZUKLÍNOVÁ, M. § 582 (Význam nedostatku formy pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁶⁰⁹ ZUKLÍNOVÁ, M. § 582 (Význam nedostatku formy pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁶¹⁰ BERAN, V. § 582 (Nedostatek formy). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, s. 644 - 645.

⁶¹¹ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2096 - 2100.

uvedená úprava se i přes znění důvodové zprávy do textu zákona nakonec neprosadila. Současně lze dodat, že ustanovení § 31 odst. 2 ZMO se vztahovalo pouze na některé vady právních úkonů uvedené v § 26 a 27 ZMO, nikoli však na vady formy, která byla upravena v § 24 ZMO⁶¹²

Nelze opominout, že absolutní neplatností je stíženo právní jednání, u něhož je kogentní právní úpravou požadována písemná forma a tato nebyla stranami dodržena. Naproti tomu právní jednání, u kterého není zákonem požadována určitá forma, je zcela v dikci smluvních stran. Pokud tedy jednající strany nedodrží jimi smluvenou formu právního jednání je tato vada stížena relativní neplatností a je na smluvních stranách, zda tuto vadu dodatečně zhojí.⁶¹³ Ztotožňuji se s názorem, že by však námitka relativní neplatnosti neměla svědčit té ze stran, která navrhla vadnou formu právního jednání a po druhé straně ji vynucovala.⁶¹⁴ Námitku neplatnosti rovněž tak nelze vznést tam, kde již došlo k faktickému plnění, neboť plnění je obecně považováno za vyjádření stran respektovat právní jednání, na které je plněno.⁶¹⁵

4.4.2 Písemná forma právního jednání

Písemná forma právního jednání předpokládá písemné znaky právního jednání, resp. zraku přístupnou podobu právního jednání, kterou lze učinit nejen na papír, ale i na jiném materiálu,⁶¹⁶ přičemž je učiněno buď vlastnoručně nebo i psacím strojem, počítačem či jinak.⁶¹⁷ O jiných alternativních prostředcích

---

⁶¹² HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2096 - 2100.

⁶¹³ Totožně např. MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 756-757; Taktěž BERAN, V. § 582 (Nedostatek formy). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, s. 644 - 645.

⁶¹⁴ Viz TICHÝ, L. § 582 (Nedodržení formy). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. k datu 1. 1. 2014

⁶¹⁵ Podrobně HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2096 - 2100; Taktěž BERAN, V. § 582 (Nedostatek formy). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, s. 644 - 645.

⁶¹⁶ HRDLÍČKA, M., DÁVID, R. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2019-2023 - Uvádí jako příklad zeď, kůru či látku.

⁶¹⁷ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura, 2. vydání.* Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 74.

písemné formy hovoří ust. § 562 a 563 OZ. Dle ust. § 562 OZ se jedná zejména o právní jednání učiněné elektronickou formou či jinými technickými prostředky, pokud je zachycen obsah a určení jednající osoby. „Elektronická forma předpokládá elektronický dokument, tedy elektronická data, která jsou obsažena (uchována) v určité databázi a bez technických prostředků nejsou čitelná.“⁶¹⁸ V případě elektronických prostředků se může jednat o internet nebo mobilní telefon a v případě jiných technických prostředků o telegraf či telefax.⁶¹⁹

Tímto krokem zákonodárce reagoval na rozšiřující se uzavírání kupních, úvěrových, pojistných smluv, jakož i smluv o zájezdu, i jiných typů smluv prostřednictvím internetu.⁶²⁰ Nutno však mít na paměti, že na rozdíl od písemné formy právního jednání lze elektronickou formu zpochybnit, a to s ohledem na možné útoky v kyberprostoru směřující na soukromá technická zařízení uživatelů, čehož si byl vědom i zákonodárce, proto v ust. § 562 odst. 2 OZ zakotvil domněnku spolehlivosti a pravosti jednání v elektronické formě a tyto pochybnosti mohou tedy být prověřeny.⁶²¹ Předmětné zákonné ustanovení se vztahuje pouze na právní jednání v elektronické formě, nikoliv na podpis jednajícího.

Ust. § 563 OZ neopomíjí ochranu handicapovaných osob a důsledně rozvádí písemnou formu jednání, které činí osoby, které nemohou číst a psát, ale jsou schopny se s obsahem právního jednání specifickým způsobem seznámit⁶²² tak, aby handicapované osoby nebyly automaticky vyloučeny z právního jednání, neboť nejsou v tomto ohledu nikterak omezeny ve svéprávnosti. Tyto osoby mohou soukromé listiny opatřit namísto podpisem, vlastním znamením buď vlastní rukou či jinak a toto musí činit alespoň před dvěma svědky, přičemž jeden

---

⁶¹⁸ Viz TICHÝ, L. § 562. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁶¹⁹ HRDLÍČKA, M., DÁVID, R. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2024-2026.

⁶²⁰ NOVOTNÝ, P., IVIČÍČOVÁ, J., NOVOTNÁ, M., ŠTÝSOVÁ, M. *Nový občanský zákoník. Principy a základní pojmy.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, s. 127.

⁶²¹ V podrobnostech TICHÝ, L. § 562. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁶²² Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 5. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1142/2009 – „... písemný právní úkon učiněný fyzickou osobou, která nemůže číst nebo psát a která je schopna listinu vlastnoručně podepsat, v jiné formě než úředním zápisem je platný, poznala-li nebo mohla-li (byla-li způsobilá a měla-li k tomu reálnou příležitost) poznat obsah právního úkonu prostřednictvím přístrojů nebo speciálních pomůcek anebo jiné osoby; nevyžaduje se, aby se vždy s obsahem právního úkonu skutečně seznámila.“

ze svědků k tomuto znamení připiše jméno jednajícího. Toto však výslovně není možné u právního jednání, u kterého se vyžaduje forma veřejné listiny, které bude zápisem o svém vlastním právním jednání, avšak i na tuto listinu musí jednající připojit podpis či vlastní znamení.⁶²³

4.4.3 Podpis jako podstatná náležitost písemné formy právního jednání

Podstatnou náležitostí právního jednání učiněného v písemné formě je mj. podpis jednajícího.⁶²⁴ Ačkoli definici podpisu v občanském právu nenalezneme, lze jím rozumět uvedení příjmení na konci textu právního jednání.⁶²⁵ Podpis lze učinit vlastní rukou, mechanickými prostředky, elektronicky a v případech výše uvedených i jiným způsobem, například vlastním znaméním. Podpisem je tedy příjmení jednajícího, a i když podpis nemusí být čitelný, měl by vykazovat specifické znaky a nemělo by jej jít lehce napodobit. Ačkoliv by podpis neměl být pouhou paraťou, je tato přípustná, pokud s ohledem na ostatní okolnosti nebude o vůli jednajícího žádných pochybností.⁶²⁶

Jelikož je podpis listiny podstatnou náležitostí právního jednání, v případě jeho absence se bude jednat o neplatné právní jednání, neboť tento má prokázat jednak pravost listiny,⁶²⁷ dále totožnost jednajícího a rovněž tak i jeho svobodnou vůli. S ohledem na poslední uvedenou podmínku, tj. prokázání svobodné vůle jednajícího by bylo vhodné hovořit o tom, že právní jednání učiněné bez podpisu

---

⁶²³ Viz TICHÝ, L. § 562. In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁶²⁴ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 33 Cdo 1138/2003, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. 25 Cdo 176/1999, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 32 Odo 940/2006, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007 - *Písemná forma právního úkonu předpokládá existenci dvou náležitostí, a to písemnosti a podpisu. Písemnost spočívá v tom, že projev vůle (právní úkon) jednajícího subjektu zahrnuje všechny podstatné náležitosti zachycené v písemném textu listiny. Písemný projev musí být zároveň podepsán, tj. je platný až po podpisu jednající osoby. Smlouva, která musí být písemná, avšak nebyla jejími účastníky podepsána, nemůže vyvolat ani zamýšlené právní následky.*

⁶²⁵ HRDLÍČKA, M., DÁVID, R. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2019-2023.

⁶²⁶ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 238.

⁶²⁷ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., NOVOTNÁ, M., ŠTÝSOVÁ, M. *Nový občanský zákoník. Principy a základní pojmy.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, s. 128.

je zdánlivé,⁶²⁸ neboť vůle jednajícího nebyla projevena,⁶²⁹ avšak zákonodárce sankcionuje nedostatek podpisu relativní neplatností právního jednání.⁶³⁰ Toto rovněž tak naznačuje i komentářová literatura,⁶³¹ která v souvislosti s podpisem písemnosti uvádí, že tento se umísťuje na konec textu a tím se dává najevo konečnost textu a jedná se o konečný podpis vůle a vše, co je napsáno pod podpisem již nemusí být považováno za součást tohoto projevu vůle. Zůstává tak otázkou, co zákonodárce vedlo k určení neplatnosti právního jednání, u kterého chybí podpis jednajícího, když nově zavedl institut zdánlivého právního jednání, jehož podstatou je chybějící vůle či projev vůle a v souladu s novým pojetím vad právního jednání by tak bylo vhodné se nové struktury následků vad právního jednání držet.

Ekvivalentem vlastnoručního podpisu v současné společnosti, s ohledem na vývoj technických prostředků, je považován i podpis mechanickými prostředky a elektronický podpis.⁶³²

Podpis prostřednictvím mechanických prostředků se používá zejména v případech zavedené praxe stran nebo tam, kde je to obvyklé. Mechanickým prostředkem bývá zpravidla razítko, avšak může se jednat i o jiný prostředek, který identifikuje jednajícího. Nutno poznamenat, že mechanické prostředky k podpisu listiny nelze využívat např. u veřejných listin, jejichž podstata je konstitutivní a tím ze své podstaty vylučují takový druh podpisu.⁶³³

---

⁶²⁸ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 82.

⁶²⁹ TICHÝ, L. § 561. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. – Hovoří o tom, že právní jednání bude neúplné, tedy neplatné.

⁶³⁰ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 82.

⁶³¹ TICHÝ, L. § 561. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁶³² Viz KMENT, V. Nahradí elektronický podpis prostý ten tradiční vlastnoruční? *Bulletin advokacie* rok 2016, č. 12, s. 31.

⁶³³ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 82.

Nejen elektronický podpis, ale i elektronický styk k uskutečňování právního jednání má v současné době velký význam,⁶³⁴ neboť s ohledem na hospodárnost právního jednání⁶³⁵ je hojně využíván právě elektronický právní styk,⁶³⁶ resp. elektronické právní jednání, které je podepsáno prostřednictvím elektronického podpisu, který je po splnění zákonných náležitostí rovnocenný podpisu vlastnoručnímu. Problematika elektrického podpisu není upravena v občanském zákoníku, ale samostatným zákonem. Do 19. 9. 2016 v ČR platil zákon č. 227/2000 Sb., zákon o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů. V návaznosti na Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES⁶³⁷ (dále jen „eIDAS“) byl tento zákon zrušen a nahrazen zákonem č. 297/2016 Sb. o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce a následně od 1. 7. 2018 vstoupil v platnost zákon č. 250/2017 Sb., o elektronické identifikaci.⁶³⁸ Ačkoliv jsou nařízení Evropské unie bez dalšího pro členské státy právně závazná, mohou členské státy nařízení tzv. provést a upravit konkrétní problematiku vnitrostátní právní úpravou. Nařízení eIDAS, stanoví podmínky, za nichž členské státy uznávají prostředky pro elektronickou identifikaci fyzických a právnických osob, které spadají do oznámeného systému elektronické identifikace jiného členského státu; dále stanoví pravidla pro služby vytvářející důvěru, zejména u elektronických transakcí; a rovněž stanoví právní rámec pro elektronické podpisy, elektronické pečete, elektronická časová razítka, elektronické dokumenty, služby elektronického doporučeného doručování a certifikační služby pro autentizaci internetových stránek. Toto nařízení tak upravuje celou oblast elektronického styku a elektronických podpisů.

V článku 3 definuje nařízení eIDAS pojmy související s elektronizací. Například v bodě 9 uvádí, že podepisující osobou je fyzická osoba, která vytváří

---

⁶³⁴ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 633-644.

⁶³⁵ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 85 – Tento druh právního jednání lze rychlostí přirovnat ke styku osobnímu, ústnímu na rozdíl od styku listovního.

⁶³⁶ Podrobně KMENT, V. *Elektronické právní jednání.* Praha: Wolters Kluwer, 2018.

⁶³⁷ Celé znění dostupné na: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=32014R0910>.

⁶³⁸ Nově se tak od obyčejného, zaručeného a uznávaného elektronického podpisu rozlišuje elektronický podpis na kvalifikovaný a zaručený.

elektronický podpis a v bodě 10, že elektronickým podpisem jsou data v elektronické podobě, která jsou připojena k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena, a která podepisující osoba používá k podepsání.

Dle tohoto nařízení pak lze vedle obyčejného elektronického podpisu, který není ověřený, rozdělit elektronické podpisy na zaručený a kvalifikovaný. Dle bodu 11 je zaručeným elektronickým podpisem elektronický podpis, který splňuje požadavky stanovené v článku 26, tj. obsahuje zaručenou elektronickou pečeť, která splňuje požadavky stanovené v článku 36, tj. jedná se o službu elektronického doporučeného doručování, tedy službu, která umožňuje přenášet data mezi třetími osobami elektronickými prostředky a poskytuje důkazy týkající se nakládání s přenášenými daty, včetně dokladu o odeslání a přijetí dat, a která chrání přenášená data před rizikem ztráty, odcizení, poškození nebo neoprávněných změn.

Dle bodu 12 je kvalifikovaným elektronickým podpisem zaručený elektronický podpis, který je vytvořen kvalifikovaným prostředkem pro vytváření elektronických podpisů a který je založen na kvalifikovaném certifikátu pro elektronické podpisy.

S ohledem na účinnost zákona č. 297/2016 Sb. o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce musí od 20. 9. 2018⁶³⁹ orgány veřejné správy využívat pouze kvalifikovaný elektronický podpis. Dle ust. § 5 shora uvedeného zákona platí, že k podepisování elektronickým podpisem lze použít pouze kvalifikovaný elektronický podpis, podepisuje-li elektronický dokument, kterým právně jedná buď stát, územní samosprávný celek, právnická osoba zřízená zákonem nebo právnická osoba zřízená nebo založená státem, územním samosprávným celkem nebo právnickou osobou zřízenou zákonem (dále jen „veřejnoprávní podepisující“), nebo taková osoba při výkonu své působnosti. Dle ust. § 6 platí, že k podepisování elektronickým podpisem lze použít pouze uznávaný elektronický podpis, podepisuje-li se elektronický dokument, kterým se právně jedná vůči veřejnoprávnímu podepisujícímu nebo jiné osobě v souvislosti s výkonem jejich působnosti. A dle ust. § 7 pak k podepisování elektronickým podpisem lze použít zaručený elektronický podpis, uznávaný elektronický podpis, případně jiný typ elektronického podpisu, podepisuje-li se elektronický dokument,

---

⁶³⁹ Dle přechodných ustanovení byla účinnost odložena o 2 roky.

kterým se právně jedná jiným způsobem než způsobem uvedeným v § 5 nebo § 6 odst. 1.

Tento zákon se tedy vztahuje zejména na právní jednání orgánů veřejné správy a státní správy. Pokud jde však o fyzické osoby, v úředním styku nadále platí výjimka z používání kvalifikovaného elektronického podpisu a nemusí jej tedy zřizovat a používat. Nadále však platí, že pro uznání elektronického podpisu je nutné, aby osoba byla jasně identifikována, aby se předešlo možnému zneužití jejího jména k právnímu jednání a aby podpis byl platný a zaručený. V případech, kdy bude osoba jednat například vůči orgánu veřejné či státní správy, bude vyžadován podpis zaručený, jinak by se jednalo o úkon, ke kterému se nepřihlíží, neboť by chyběla podstatná náležitost, řádný podpis.⁶⁴⁰ Soud však v případě, kdy bude doručeno podání s neplatným zaručeným podpisem, musí osobu o této skutečnosti informovat, jinak by došlo k porušení práva na spravedlivý proces.⁶⁴¹

Pokud však bude osoba jednat v jiném než úředním styku prostřednictvím prostředků elektronické komunikace, s ohledem na autonomii vůle postačuje, pokud si jednající strany shodně zvolí elektronický styk⁶⁴² a podpis jednajících je bude dostatečně identifikovat. Požadavek na tuto identifikaci vystihuje usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 3. 2015 sp. zn. 24 Cdo 696/2015 následovně: „*Požadavku písemnosti ve smyslu § 561 odst. 1 OZ je učiněno zadost i v situaci, kdy smluvní strana opatří smlouvu prostým elektronickým podpisem ve formě unikátního hesla či ID vázaného výhradně k její osobě, přičemž tak učiní mechanickými prostředky, tj. kliknutím na příslušné virtuální tlačítko. Takový podpis splňuje jak funkci identifikační, tak funkci autentizační.*“ Pokud by takto jednal namísto osoby někdo jiný, pak se tato osoba může dovolávat neplatnosti právního jednání, neboť sama toto jednání nečinila, což bude muset i dokázat.

V souvislosti s problematikou elektronických podpisů úzce souvisí i problematika datových stránek. Velmi věcně Ústavní soud⁶⁴³ uvedl, že v případě

---

⁶⁴⁰ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 633-644.

⁶⁴¹ Viz Nález Ústavního soudu ze dne 24. 1. 2018, sp. zn. I. ÚS 2963/17.

⁶⁴² TICHÝ, L. § 562. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁶⁴³ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2016 sp. zn. II. ÚS 289/15 – „*Pouze v případech, kdy soud nemůže bezpečně ověřit autenticitu odesílatele podání, jako je tomu u nezaručených e-*

podání odeslaného z datové schránky, která je jmenovitě přidělena není nutné vyžadovat navíc i elektronický podpis.⁶⁴⁴ Toto rozhodnutí lze považovat za velmi přínosné, neboť stanovuje, že pokud osoba, která má jmenovitě určenou datovou schránku, prostřednictvím které komunikuje, nemůže být zaměněna s jinou osobou a navíc je vyloučeno, aby prostřednictvím datové schránky jednala namísto ní osoba jiná, neboť tento přístup nemá oprávněná osoba vůbec povolit. V případech datových schránek se tak má za to, že projev vůle učinila právě ta osoba, která má datovou schránku zřízenou, proto není nutné, avšak z opatrnosti a z důvodu předcházení případným rozporům je vhodné, dokument zasílaný prostřednictvím datové schránky podepisovat.

---

mailových zpráv zasílaných běžnou elektronickou poštou, je následný kvalifikovaný autorizační postup ve formě doručení vlastnoručně podepsaného písemného originálu namíste. Naopak, v případě doručování prostřednictvím datové schránky je požadavek další autorizace bezúčelný, jak uznal i zákonodárce novelou § 42 občanského soudního řádu účinnou od 1. ledna 2014, neboť datová schránka není anonymním úložištěm dat, nýbrž je striktně individuálně přidělena. Rozhodli se stát pro povinné zřízení datových schránek určitým subjektům, bylo by již nad únosnou míru, aby je zatěžoval dalšími povinnými administrativně-technickými požadavky. Bezpečnostní argument nutného připojení uznávaného elektronického podpisu neobstojí v testu proporcionality, stojí-li na straně jedné rizika, která však musí eliminovat stát jako provozovatel datových schránek, a na straně druhé vyšší stupeň administrativně-technické zátěže pro soukromé subjekty. Jestliže Obvodní soud pro Prahu 8 nepřihlédl - s přepjatě formalistickým odůvodněním, postrádajícím navíc oporu v zákoně - k podání stěžovatelky doručenému z datové schránky s tím, že vyžadoval jeho doplnění ještě písemným originálem, odňal tímto postupem stěžovatelce právo na soudní ochranu a spravedlivý proces.“

⁶⁴⁴ V daném případě se k žalobě stěžovatelky nepřihlíželo, neboť žaloba odeslaná prostřednictvím datové schránky nebyla elektronicky podepsána a soud spis založil, neboť nebyla do 3 dnů žaloba doplněna stejnopisem v písemném znění.

ZÁVĚR

Jak bylo stanoveno v úvodu disertační práce, bylo jejím cílem poskytnout komplexní náhled na problematiku právního jednání, zejména pak na vady právního jednání. V úvodu bylo taktéž uvedeno, že v práci hodlám postupovat systematicky od obecného ke konkrétnímu a takto pak hodlám identifikovat a analyzovat jednotlivé problémy, které souvisejí s problematikou vad právního jednání. Dle mého názoru, byl stanovený cíl práce naplněn, když úvodem práce bylo obecně pohovořeno o právním jednání a zásadní kapitola mé práce, pojednávající o vadách právního jednání byla skutečně tou nejobsáhlejší a stěžejní v celé práci, v níž jsem si položila několik otázek, na něž právní teorie i praxe neodpovídá zcela jednoznačným způsobem, resp. různé názory připouštějí různá řešení a tuto problematiku jsem následně podrobila důkladné analýze a rozboru s nabídkou, dle mého názoru, nejvhodnějšího právního řešení.

Práce je tedy členěna na úvod, dále 4 stěžejní kapitoly a závěr. První kapitola práce pojednává obecně o právním jednání, druhá kapitola o významu zásad soukromého práva ve vztahu k právnímu jednání, třetí kapitola se věnuje náležitostem právního jednání a stěžejní kapitola čtvrtá se věnuje vadám právního jednání, přičemž tato kapitola je dále členěna na 4 dílčí podkapitoly, které pojednávají o vadách subjektu právního jednání, dále o vadách vůle, také o vadách projevu vůle a o vadách formy právního jednání, přičemž každá z těchto podkapitol je dále členěna.

Co se tedy týká první kapitoly pojednávající o právním jednání, v té jsem čtenáře uvedla do obecné problematiky právních skutečností, dále se výklad zužuje na problematiku právního jednání a v této kapitole jsem se snažila nalézt nejvhodnější definici právního jednání, která by jej komplexně obsáhla, abych mohla přejít k dalšímu výkladu. V první úvodní obecně-teoretické kapitole pojednávající o právním jednání jsem samozřejmě nezapomněla zmínit i zásadní změny, které s sebou přinesla rekodifikace občanského práva a rovněž tak jsem v této obecné kapitole čtenáře seznámila i s následky, které vadné právní jednání způsobí, zejména, avšak mimo jiné, jsem upozornila na novinku naší právní úpravy, tj. zákonné zakotvení zdánlivého právního jednání.

Druhá kapitola disertační práce se věnuje významu zásad soukromého práva právě ve vztahu k právnímu jednání. Tuto kapitolu jsem do práce začlenila zcela záměrně, neboť dle mého názoru základní zásady soukromého práva úzce

souvisí nejen s právním jednáním. V této kapitole jsem kladla důraz na zásadu autonomie vůle, která je jednou z hlavních zásad soukromého práva a současná právní úprava na zásadě autonomie vůle spočívá, když současné soukromé právo dává účastníkům právního jednání možnost si na základě autonomie vůle sjednat své právní poměry podle své svobodné vůle, pokud to není zákonem omezeno či zakázáno. Zásada autonomie vůle samozřejmě nemůže v systému zásad fungovat samostatně a bez omezení, je tedy omezena dalšími zásadami a to například zásadou ochrany slabší strany. V této kapitole jsem se dále zabývala propojením základních zásad soukromého práva do praktického a reálného života, přičemž význam základních zásad jsem dosti obsáhle interpretovala na institutu smluvní pokuty, jejíž výši si mohou účastníci smluvního vztahu libovolně sjednat, avšak poukázala jsem i na ust. § 2051 OZ, který hovoří o moderaci smluvní pokuty soudem v případech nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty. V této souvislosti jsem velmi obsáhle rozvedla možnosti soudu v případech snížení nepřiměřeně vysoké pokuty, kdy jsem upozornila zejména na to, jak by soud mohl k nepřiměřenosti dospět, a to prostřednictvím zodpovězení pěti otázek, které by měly být svým způsobem návodné a nápomocné pro další rozhodování soudu ohledně nepřiměřenosti sjednané smluvní pokuty.

Kapitola třetí pak pojednává o náležitostech právního jednání, přičemž jak jsem výše uvedla, existují rozdílná členění náležitostí právního jednání. Příkladem jsem uvedla členění L. Tichého,⁶⁴⁵ který dělí náležitosti právního jednání na obsahové předpoklady, volní náležitosti a formální náležitosti. A naproti tomu jsem uvedla komentářovou literaturu,⁶⁴⁶ která dělí náležitosti právního jednání na náležitosti subjektu, vůle, projevu vůle a náležitosti předmětu. Já sama jsem pak v práci vycházela v podstatě z obou těchto členění a přistoupila jsem k dělení náležitostí právního jednání na náležitosti subjektu, náležitosti vůle, náležitosti projevu vůle a náležitosti předmětu právního jednání. V jednotlivých podkapitolách jsem stručně uvedla každou náležitost a s ohledem na to, že náležitosti jsou s vadami právního jednání, jakož i samozřejmě s následky vad právního jednání velmi úzce spojeny, rozhodla jsem se stěžejní

---

⁶⁴⁵ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 227 a násl.

⁶⁴⁶ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1939-1951.

úvahy začlenit právě do stěžejní čtvrté kapitoly pojednávající o vadách právního jednání.

Jak jsem již uvedla kapitola čtvrtá je kapitolou stěžejní pro mou práci a odpovídá tomu i její obsah, když tato kapitola tvoří převážnou část disertační práce. S ohledem na rozsah této kapitoly jsem tedy přistoupila k jejímu členění na 4 podkapitoly, které pojednávají o vadách subjektu právního jednání, dále o vadách vůle, také o vadách projevu vůle a o vadách formy právního jednání, přičemž každá z těchto podkapitol je dále členěna.

Nejprve tedy bylo obecně pojednáno o samotných vadách právního jednání, jakož i o jejich členění, které nemusí být v právní teorii zcela totožné a následně jsem zdůvodnila volbu členění vad na vady subjektu, vůle, projevu vůle a formy právního jednání. Co se týká vad subjektu právního jednání, obecně jsem nejprve pojednala o náležitostech subjektu právního jednání, zejména tedy o zletilosti a svéprávnosti fyzických osob.

V rámci postupu od obecného ke konkrétnímu jsem tedy následně uvedla kapitolu o právním jednání osob plně svéprávných, přičemž jsem se zabývala nabytím plné svéprávnosti, avšak nemohla jsem opominout ani dosažení zletilosti. V souvislosti s právním jednáním osob plně svéprávných jsem provedla rozbor § 24 OZ, pojednávající o odpovědnosti člověka za jeho jednání, je-li schopen je posoudit a ovládnout, zejména pak tedy situace, kdy se osoba přivede vlastním zaviněním do stavu, kdy není schopna posoudit a ovládnout své jednání a rovněž tak jsem neopomenula ani situace, kdy osobu do takového stavu přivede osoba druhá. Rovněž tak jsem provedla srovnání s § 2922 OZ, když obsahem jsou tato dvě ustanovení totožná. V práci jsem dospěla k závěru, že ust. § 24 OZ nikterak nemá souviset s deliktní odpovědností zakotvenou v § 2922 OZ, jelikož odpovědnost za vlastní nezpůsobilost upravená v § 24 OZ, kterou si osoba sama přivedla, má být vztažena pouze k právnímu jednání. Navíc nelze obecně paušalizovat, že každé právní jednání učiněné ve stavu, kdy není osoba schopna posoudit je a ovládnout, jelikož se do tohoto stavu přivedla sama, budou neplatná a mám za to, že tento závěr vyvrací i samo ustanovení § 24 OZ. Tento závěr

zastává i F. Melzer,⁶⁴⁷ který v této souvislosti upozorňuje na opatrnost stran výkladu a použití věty druhé ustanovení § 24 OZ, neboť jej nelze uplatnit v každé situaci, ale existují i jistá omezení, spočívající v ochraně autonomie vůle na straně jedné a na straně druhé v ochraně druhé strany právního jednání. Je ovšem nepochybné, že toto ustanovení má dopadat na jedinečné situace, kdy osoba nebude mít současně přítomny rozumovou a volní složku. Lze se tak domnívat, že znění ust. § 24 OZ bude dopadat na situace, kdy osoba bude dočasně stížena nějakou duševní poruchou, v jejímž důsledku nebude moci své jednání posoudit a ovládnout nebo se bude jednat o chvilkové pominutí myslí, zpravidla však nebude přípustné, aby v důsledku vlastního uvedení se do takového stavu, byla osoba zbavena odpovědnosti za své jednání, pokud jejího stavu zcela zjevně úmyslně nevyužije osoba jiná.

Velmi praktickou podkapitolou je podkapitola pojednávající o právním jednání činěném osobou nezletilou, která nenabyla plné svéprávnosti. V této podkapitole jsem se nejprve věnovala tzv. částečné svéprávnosti nezletilých, kdy tito mohou bez souhlasu zákonných zástupců činit právní jednání, které odpovídá rozumové a volní vyspělosti nezletilých jejich věku, resp. je nutné u každého nezletilého, v případě sporu o nějaké právní jednání, posuzovat, zda měl rozumovou a volní vyspělost k danému právnímu jednání. Tuto problematiku jsem následně demonstrovala na případech cestování nezletilých v hromadné dopravě bez platného jízdního dokladu, kdy tato problematika byla již nesčetněkrát judikována, závěr judikatury je v podstatě takový, že nezletilí, kteří dovršili 12 let, jsou zpravidla rozumově a volně vyspělí na to, aby měli svéprávnost k uzavření smlouvy přepravě. Já jsem v této oblasti zašla ještě dále, neboť jsem zaujala názor, že nezletilí, kteří zahájili povinnou školní docházku, zpravidla tedy ve věku 7 let, jsou rozumově a volně vyspělí k řádnému cestování městskou hromadnou dopravou s vědomím pořízení jízdního dokladu. Samozřejmě jsem ve svých závěrech reflektovala i novelu OZ a OSŘ účinnou od 1. 7. 2021.

V souvislosti s právním jednáním nezletilých, kteří nenabývali plné svéprávnosti, jsem dále přistoupila k podrobnému rozboru problematiky

---

⁶⁴⁷ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 - 117*. Praha: Leges, 2013, s. 320 a násl.

vlastnictví motorového vozidla nezletilými. Zejména jsem poukázala na rozdíl v případech nabytí motorového vozidla v rámci závazkových vztahů, které se odlišuje od nabytí motorového vozidla nezletilým v důsledku přiznání příspěvku na pořízení zvláštní pomůcky – motorového vozidla. V případě prvním je třeba k takovému právnímu jednání nezletilého souhlasu soudu, neboť judikatura dospěla k ustálenému závěru, že v případě pořízení motorového vozidla se nejedná o běžnou správu jmění dítěte, naproti tomu však v případě pořízení motorového vozidla za přiznaný příspěvek na pořízení zvláštní pomůcky není třeba souhlasu soudu, a to ani v navazujícím úkonu, kterým je přepis vozidla. Upozornila jsem i na to, že v případě uzavírání pojistných smluv k vozidlu, jehož vlastníkem je nezletilý, je nutné schválení soudem, a to i v případě, kdy pro pořízení motorového vozidla souhlas soudu nebyl třeba, jelikož se jedná o závazek nezletilého k opětovnému dlouhodobému plnění ve smyslu § 898 OZ. V této kapitole se však velmi rozsáhle věnuji dalším povinnostem, které vyplývají nezletilému z vlastnictví motorového vozidla, zejména jsem se věnovala problematice uzavření smlouvy o povinném ručení, jakož i jeho následné úhrady a důsledkům v případě prodlení s neplacením pojistného z titulu uzavřené pojistné smlouvy, jakož i neplacení povinného ručení v důsledku neuzavření pojistné smlouvy.

Naproti tomu v práci dále upozorňuji na běžnou údržbu vozidla a udržování vozidla v provozuschopném stavu, například na opravy vozidla nebo zařízení technické prohlídky vozidla, což lze považovat za běžnou správu jmění dítěte, proto k úkonům spojeným s údržbou vozidla není třeba souhlasu soudu, a to ani v případě, kdy bylo vozidlo pořízeno za příspěvek na zvláštní pomůcku. Narazila jsem však i na otázku možného podání žaloby v souvislosti s vlastnictvím motorového vozidla, přičemž podání žaloby je samo o sobě považováno právní vědou i praxí za neběžný úkon, který podléhá schválení soudu.

V podstatě otevřením otázky podání žalob jsem navázala na tuto problematiku, která není z hlediska výkladu jednoznačná. Je nepochybné, že v případě žalob v rámci běžné majetkové dispozice není třeba souhlasu s podáním žaloby, jako velmi věcný příklad lze uvést podání žaloby na snížení či zvýšení výživného nebo návrh na výkon rozhodnutí k vymožení výživného. Naproti tomu v případě sporu o vlastnické právo podléhá podání návrhu schválení soudu, avšak jak jsem v práci podrobně rozvedla, existují i případy, kdy nedošlo ke schválení právního jednání za nezletilého spočívající v podání žaloby a jelikož soudy tento

nedostatek podmínky řízení nereflekovaly a rozhodly jak v I., tak i v II. stupni, dovolací soud pak v souladu se zásadou právní jistoty vyslovil, že v tomto stádiu vedení řízení není hospodárné a spravedlivé řízení pro nedostatek podmínky řízení zastavit, ale ve věci nadále rozhodl. V této souvislosti jsem si položila otázku, jaké je postavení návrhu na udělení souhlasu soudu s podáním žaloby a jeho procesní důsledky. Po rozboru dané problematiky jsem dospěla k závěru, že bohužel podání návrhu na schválení právního jednání nezletilého spočívající v podání žaloby nestaví lhůty stran schvalovaného právního jednání, avšak rozvedla jsem úvahy stran posuzování případu v situacích neudělení souhlasu s takovým právním jednáním ve vztahu k případnému vzniku nákladů řízení druhé strany sporu a možnosti využití institutu § 150 OSŘ. V práci pak navrhuji řešení tohoto identifikovaného právního problému v rámci úvahy *de lege ferenda* spočívající v doplnění právní úpravy tak, že v případě podání návrhu na schválení právního jednání nezletilého zůstávají účinky podání návrhu zachovány ve vztahu k podání žaloby, jejíž podání je navrhováno schválit jako právní jednání za nezletilého.

Rovněž tak jsem si položila otázku, jak komplikovaná situace by vznikla v rámci insolvenčního řízení, kdyby nezletilý byl věřitelem pohledávky dlužníka, přičemž by musel podat přihlášku bez souhlasu soudu a v případě vyčkání na udělení souhlasu soudu s podáním přihlášky by nebylo možné dodržet zákonnou lhůtu danou v insolvenčním řízení pro podání přihlášek, a jaká právní úskalí by tato problematika přinesla. V této souvislosti jsem tedy vyslovila další úvahu *de lege ferenda*, že cenným přínosem pro tyto situace by dozajisté byla úprava, která by zavedla lhůtu v ZŘS k rozhodnutí soudu o schválení právního jednání nezletilého k podání přihlášky do insolvenčního řízení, tedy že soud by o tomto návrhu musel rozhodnout bezodkladně, nejpozději do 1 měsíce od podání návrhu, aby nebylo insolvenční řízení v důsledku nutnosti schválení právního jednání nezletilého opatrovnickým soudem neúměrně prodlužováno, zároveň by bylo možné právní úpravu doplnit tak, že podáním návrhu na schválení právního jednání – podání přihlášky do insolvenčního řízení by byla zachována lhůta pro podání přihlášky.

V rámci zpracování práce jsem využívala mj. i kompilační metodu výzkumu, a to zejména v tom směru, že jsem k určitým sporným oblastem zkoumané problematiky vyhledala různé názory různých autorů a následně jsem nabízela a odůvodnila mnou zvolené nejvhodnější řešení dané problematiky.

Takto jsem postupovala například při analýze dodatečného udělení souhlasu zákonným zástupcem s právním jednáním nezletilého. Právě shromážděním různých názorů různých autorů a vlastně i stejných autorů v různém časovém období jsem dospěla k závěru, že v počátcích rekodifikace občanského práva byla možnost dodatečného udělení souhlasu zcela zapovídána, avšak s postupem času, resp. v současné době již většina autorů tuto možnost bez problému připouští, přičemž tento rozbor jsem provedla v kapitole 4.1.3 pojednávající o právním jednání činěném osobou nezletilou bez souhlasu zákonného zástupce.

Samozřejmě v disertační práci byla věnována pozornost i neplatnosti právního jednání nezletilých, kteří nenabývali plné svéprávnosti, a v této souvislosti jsem opět narazila na rozpor mezi autory stran určení druhu neplatnosti v případech překročení souhlasu zákonného zástupce s právním jednáním, když navíc nezletilý nemá k danému právnímu jednání dostatečnou rozumovou a volní vyspělost. V tomto názoru jsem se plně ztotožnila s názorem E. Dobrovolné,⁶⁴⁸ že právní jednání nezletilých lze považovat za absolutně neplatné a naproti tomu jsem vyslovila nesouhlas s názorem M. Zuklínové,⁶⁴⁹ že by bylo možné výjimečně dovodit neplatnost relativní v případě právního jednání nezletilých, a to zejména s odkazem na § 581 OZ, jakož i s odkazem na zachování zvýšené ochrany nezletilého a rovněž tak s odkazem na čl. 32 odst. 1 Listiny.

Další podkapitolou v rámci rozboru vad subjektu vůle byla právní jednání osob, jejichž svéprávnost byla omezena. Z počátku jsem tedy provedla obecný rozbor a popis institutu omezení svéprávnosti, podrobně jsem rozvedla i podmínky pro omezení svéprávnosti, jakož i výběru opatrovníka, ať již prozatímního, hmotněprávního, procesního či kolizního. Rozvedla jsem i situaci, kdy soud ve lhůtě, na níž byla osoba omezena ve svéprávnosti, nezahájí řízení o novém posouzení její svéprávnosti a osoba tak zcela nelogicky do právní moci nového rozhodnutí opětovně nabyde plné svéprávnosti, což je stav naprosto nežádoucí. Samozřejmě jsem se věnovala i samostatnému právnímu jednání osob omezených ve svéprávnosti a v podstatě jsem se zabývala otázkou, zda osoba,

---

⁶⁴⁸ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2092-2096

⁶⁴⁹ ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychologických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.;

kteřá je omezena ve svéprávnosti je schopna pochopit rozdíl v tom, že může např. týdně nakládat s částkou 200 Kč, avšak neměla by nakládat s částkou 215 Kč. V této souvislosti jsem nenalezla možnou závažnou újmu, kterou by si takovým jednáním mohla osoba opatrovance způsobit, oproti situaci, kdy by opatrovance nakládal týdně s částkou 2 000 Kč, namísto 200 Kč. Závažná újma může být dána už například výší celkových příjmů osoby omezené ve svéprávnosti, které mohou činit např. 4 000 Kč měsíčně a v případě, kdy osoba za jeden týden utratí 2 000 Kč, může si způsobit závažnou újmu spočívající zejména v tom, že jí nezbydou finanční prostředky na uspokojení dalších životních potřeb do doby, než bude opět inkasovat měsíční příjem.

V případech překročení mezi svéprávnosti opatrovance je dán prostor opatrovníku pro dodatečné schválení jeho jednání a v případě, kdy by si tímto právním jednáním mohl opatrovanec způsobit újmu, lze takové jednání prohlásit v souladu s § 65 OZ a 581 OZ za neplatné. V práci jsem upozornila, že stran posouzení neplatnosti právního jednání učiněného osobou omezenou ve svéprávnosti, přesahující její způsobilost k právnímu jednání, není jednotná ani právní věda. M. Zuklínová a L. Tichý⁶⁵⁰ v této souvislosti dospívají k závěru, že se jedná o neplatnost relativní, neboť se jí opatrovanec či opatrovník musejí dovolat, konkrétně ji označují jako „*zvláštní typ neplatnosti, nejspíš relativní*“. F. Melzer a P. Tégl⁶⁵¹ uvádějí, že v této souvislosti je nutné posuzovat neplatnost jako relativní, neboť nelze považovat za přesvědčivý názor, že by se jednalo o absolutní neplatnost v důsledku zjevného narušení veřejného pořádku ve smyslu § 588 odst. 1 a 2 OZ v případě, kdy osoba, která byla omezena ve svéprávnosti, bude právně jednat nad rámec své způsobilosti. F. Melzer⁶⁵² naproti tomu dospívá k závěru, že se jedná o neplatnost absolutní, a to z důvodu absence relevantní vůle. Já sama se v práci přikláním k druhému názoru, tedy, že se jedná o neplatnost absolutní, neboť dochází k totožné situaci jako u nezletilých, kdy lze mít těžko za to, že v případě, kdy osoba nebude způsobilá k určitému právnímu

---

⁶⁵⁰ ZUKLÍNOVÁ, M., TICHÝ, L. § 581 (Význam nedostatku psychických schopností pro platnost právního jednání). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

⁶⁵¹ Srov. MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 - 117.* Praha: Leges, 2013, s. 456-458.

⁶⁵² MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014, s. 741.

jednání, pak naopak bude způsobilá vznést námitku neplatnosti právního jednání. Ačkoliv je neplatnost stanovená v § 581 stanovena na ochranu těchto osob, bylo by proti smyslu zákona, resp. ustanovení upravujících omezení svéprávnosti osob aby se jednalo o neplatnost relativní, když jak již bylo výše uvedeno, současná právní úprava dbá ochrany a zájmu člověka, který má být omezen ve svéprávnosti.⁶⁵³

V souvislosti s osobami omezenými ve svéprávnosti jsem se rovněž tak jako u osob nezletilých, zabývala případy, kdy osoby omezené ve svéprávnosti budou vlastníky motorového vozidla. Stejně tak, jako u osob nezletilých, jsem i ve vztahu k osobám omezeným ve svéprávnosti upozornila na možnost zjištění, kdo je skutečným provozovatelem vozidla a případné soudní spory jsem navrhla řešit i za pomoci výslechu provozovatele vozidla. Upozornila jsem však na to, že není vhodné přistupovat ke zvýhodnění osob omezených ve svéprávnosti v povinnostech, souvisejících s vlastnictvím motorového vozidla, neboť by takové úlevy mohly být zneužívány ze stran třetích osob. Ve vztahu k problematice nabytí vlastnictví k motorovému vozidlu a dalším povinnostem s vlastnictvím motorového vozidla souvisejícím jsem v práci vyslovila návrh *de lege ferenda*, který dle mého názoru dbá jednak zachování práv osoby prodávající vozidlo a zároveň i osoby omezené ve svéprávnosti, spočívající v doplnění § 483 odst. 2 OZ o písm. g) ve znění: „uzavřít za opatrovance smlouvu o koupi motorového vozidla.“ Zároveň by dle mého názoru bylo velmi vhodné, doplnění zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, konkrétně § 8 odst. 4, písm. a) o bod 4. „*pravomocné rozhodnutí soudu o schválení právního jednání – koupi osobního vozidla osobou, která byla omezena ve svéprávnosti.*“ A rovněž tak i doplnění § 8 zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích o odst. 8 v následujícím znění: „*Nebude-li současně s podáním žádosti o změnu vlastníka vozidla ani po výzvě obecního úřadu obce s rozšířenou působností předloženo pravomocné rozhodnutí soudu o schválení právního jednání – koupi osobního vozidla osobou, která byla omezena ve svéprávnosti, ve smyslu § 483 odst. 2 písm. g) OZ, podle § 8 odst. 4 písm. a), bodu 4., obecní úřad obce s rozšířenou*

---

⁶⁵³ ČUHELOVÁ, K., PODNIKASOVÁ, T. In: LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 273-281.

působností změnu vlastníka neprovede a vyrozumí o tom dosavadního i navrhovaného nového vlastníka.“ Navrhovaná právní úprava by plně respektovala současné pojetí soukromého práva, zaručovala by ochranu práv třetích osob, dobré víry a zároveň by poskytovala i účinnou ochranu osoby omezené ve svéprávnosti, neboť by se zamezilo účelovému uzavírání smluv o nabytí vlastnického práva k vozidlu osobou omezenou ve svéprávnosti. Za této situace by bylo možné přistoupit k osvobození osob omezených ve svéprávnosti například od hrazení povinného ručení, neboť by byla zajištěna ochrana osoby opatrovance a tato výhoda by nemohla být zneužita osobami třetími.

V situaci, kdy je osoba omezena ve svéprávnosti, je jí zároveň ustanoven opatrovník, který za opatrovance a zároveň v zájmu opatrovance činí právní jednání, k němuž opatrovanec není způsobilý, přičemž jsem uváděla, že jednak se nejedná o běžné záležitosti každodenního života, které může opatrovanec činit ze zákona sám a dále nemůže činit jednání, ke kterým je třeba souhlasu opatrovnické rady či soudu. Zpravidla je třeba souhlasu k podstatnějším právním jednáním, kterými se jakkoli nakládá s majetkem opatrovance a souhlas lze vyžádat dodatečně, ovšem bez zbytečného odkladu a v případě, že by dodatečný souhlas nebyl udělen, bude opatrovník z takového jednání zavázán sám, popřípadě bude odpovědný za způsobenou škodu.

V další kapitole jsem se věnovala vůli jako podstatné náležitosti právního jednání a jejím vadám. V této souvislosti jsem zmínila velmi zajímavý názor M. Zuklínové,⁶⁵⁴ která vyslovila názor: „*Naprosto pravidelně základem právního jednání vůle opravdu je: jednající něco chce, něco si přeje, něco zamýšlí ... Ale někdy tomu tak být nemusí. Vůle dosáhnout následku, či dokonce právního následku, nemusí existovat. Takový případ bude jistě výjimečný, ale je nutné jej připustit.*“ Tento názor následně doplnila tvrzením⁶⁵⁵ „*... je např. možné, že člověk právně jedná, ale vůbec si není vědom, že jedná právně, že totiž právo jeho jednání za právní považuje a jako takové je upravuje.*“ V této souvislosti jsem si dovolila nesouhlasit, neboť dle mého názoru není zcela vhodně myšlenka

---

⁶⁵⁴ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 21 - 23.

⁶⁵⁵ ZUKLÍNOVÁ, M. In: DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 158-159.

prezentována a mohla by být mylně pochopena, neboť jak uvádí ust. § 551 OZ, o právní jednání nejde, chybí-li vůle jednající osoby, není přitom podstatné, zda jednající ví, že právně jedná a o jaké právní jednání jde, podstatné je, že činí kroky k vyvolání chtěných právních následků. Podkapitolu pojednávající o vůli dále dělím na svobodu vůle, její vážnost a dále na vůli prostou omylu. Skutečností, že vůle je naprosto zásadní pro bezvadnost právního jednání napovídá i to, že jako následek nedostatků vůle je stanovena zdánlivost právního jednání. V této kapitole se samozřejmě nezapomínám věnovat ani situacím násilí a hrozby násilí či bezprávné výhrůžce. V souvislosti s vážností vůle jsem se pak věnovala simulovanému a disimulovanému jednání, jakož i tzv. mentální rezervaci neboli vnitřní výhradě. Nemohla jsem opominout ani vůli prostou omylu, kdy jsem se věnovala omylu podstatnému a nepodstatnému a omylu vyvolanému třetí osobou, přičemž samostatnou kapitolou jsem pak pojednala i o následcích vad vůle právního jednání.

Zásadní pro právní jednání je řádné projevení bezvadné vůle, proto další z hlavních kapitol byla věnována právě projevu vůle. V této kapitole bylo pojednáno o projevu vůle výslovném a konkludentním, dále samozřejmě nemohlo být pominuto i mlčení, kterému je právní význam přiznán pouze v těch situacích, kdy je mlčení přímo jako určité vyjádření projevu vůle sjednáno nebo za situace, kdy odmítnutí právního jednání bude nutno učinit výslovně a mlčení tedy bude přijetím daného právního jednání. V rámci této kapitoly jsem se dále věnovala i určitosti a srozumitelnosti projevu vůle, jelikož z projevu vůle by mělo být zjištělné, co chtěl jednající projevít, jinak by neurčité a nesrozumitelné jednání bylo stíženo nicotností. Co se týká omylu projevu vůle, jak jsem v práci uváděla, jedná se o situace, kdy jednající projevívá svou vůli nevědomě jiným způsobem, než ve skutečnosti chtěl a v důsledku tohoto chybného projevu může dojít k rozdílu mezi právními následky zamýšlenými a vyvolanými, což samozřejmě není žádoucí stav.

Poslední kapitolou v rámci vad právního jednání byla kapitola pojednávající o vadách formy právního jednání, v níž jsem se věnovala právě formám právního jednání a následkům nedodržení formy právního jednání. Samozřejmě jsem pojednala o písemné formě právního jednání a dále i o elektronickém právním jednání, jakož i o podpisu, a to i o podpisu elektronickém. V této kapitole považuji za zajímavé zachycení rozličných názorů právní vědy na možnost dodatečného zhojení vad formy právního jednání, kdy někteří autoři toto

připouští, někteří tuto možnost zapovídají s tím, že zhojením vady formy vznikne nové právní jednání, přičemž mezi autory panuje rozpor zejména o účincích zhojení vady formy, zda tyto nastávají *ex nunc* nebo *ex tunc*, s odůvodněním, že pokud se jednalo o absolutně neplatné právní jednání není možné hovořit o jeho zhojení či konvalidaci, což však může zároveň vést k absurdním situacím, kdy by právní jednání bylo několik let považováno za platné a následně by bylo zjištěno, že toto jednání bylo v důsledku vady formy po celou dobu neplatné, a to absolutně.

Pokud jde o stanovené hypotézy práce, prvotní hypotézou bylo stanovení otázky, zda i v případě odlišného členění vad právního jednání dospějí k identifikaci všech vad právního jednání, přičemž příkladmo jsem uváděla odlišné dělení vad L. Tichého.⁶⁵⁶ Dle všeho, co bylo výše uvedeno je zřejmé, že tato hypotéza byla zcela naplněna, neboť i v případě odlišného přístupu k dělení a identifikaci vad právního jednání jsem jednoznačně dospěla k identifikaci zásadních vad právního jednání, přičemž ačkoliv v jiných souvislostech, identifikovala jsem i např. lichvu, bezprávnou výhrůžku, mlčení, násilí a hrozbu násilí.

Co se týká další mnou vytyčené hypotézy v počátcích mého zkoumání, tedy zodpovězení otázky, zda lze nové pojetí následků vad právního jednání, ve vztahu k jednotlivým vadám, považovat za přiléhavější, než předchozí pojetí, které bylo zavedeno za účinnosti předchozí soukromoprávní úpravy, v této otázce jsem však nedospěla k jednoznačnému závěru. Dle mého názoru lze jednak pozitivně hodnotit zakotvení zdánlivého právního jednání, jehož zákonné zakotvení chybělo, ačkoliv bylo v rámci předchozí úpravy konstantně dovozováno judikaturou. Co se týká změny pojetí neplatnosti právního jednání, zde bych ráda uvedla, že s ohledem na její rozsah v počátcích účinnosti OZ činila novela určité výkladové problémy, které jsem v práci podrobně rozváděla, avšak s odstupem několika let účinnosti nové právní úpravy lze zhodnotit, že změny skutečně právnímu prostředí prospěly.

Je zachována zvýšená ochrana jednotlivce a jeho vůle, kdy svoboda vůle je zásadní hodnotou kterou má OZ chránit a až na výjimky, které považoval zákonodárce za tak zásadní, že na ně uplatnil výslovný zákaz odchýlení se od této

---

⁶⁵⁶ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 242.

úpravy, pak si u všeho ostatního lze sjednat v podstatě cokoli. Celkově tedy hodnotím novou úpravu pozitivně. Nová úprava s sebou přinesla mnoho nového a výkladové problémy se postupně vyvíjí v návaznosti na uzavírání právních jednání a na rozhodovací praxi soudů.

Nutno si tak odpovědět i na další vytyčenou hypotézu stran vhodnosti doplnění právní úpravy v oblastech, kdy lze použít tzv. uvážení, zejména v souvislosti s rozhodováním soudů, jak jsem ale vyslovila již v souvislosti s vadami subjektu právního jednání, je třeba stávající právní úpravu shledat jako odpovídající nastavenému právnímu trendu, kdy je každý případ nutné posuzovat individuálně a ve vztahu ke všem okolnostem, viz např. již výše několikrát uváděné jízdy nezletilých bez platného jízdního dokladu nebo vlastnictví motorového vozidla nezletilými a povinnosti z takového vlastnictví vyplývající.

Každopádně je nutné konstatovat, již výše naznačené, že ačkoliv mohlo v počátcích účinnosti OZ dojít k výkladovým rozporům, tyto byly následně právní vědou i praxí sjednoceny a v současné době již je jen málo úzkých okruhů, které nejsou v této oblasti nikterak řešeny, přičemž jako příklad bych odkázala na část práce věnující se nezletilému věřiteli, jehož dlužník zahájí insolvenční řízení, ve vztahu k souhlasu soudu s podáním přihlášky do insolvenčního řízení.

Závěrem bych ráda zopakovala, že jedním z cílů disertační práce bylo vytyčit sporné a problematické otázky související s vadami právního jednání. V práci jsem naznačila problematické otázky související s právním jednáním nezletilých, zejména jsem se podrobně věnovala vlastnictví motorového vozidla nezletilým a povinnostem vyplývajícím z takového vlastnictví nezletilému. Dále jsem velmi podrobně rozvedla problematiku podávání žalob v návaznosti na schválení právního jednání spočívající v podání žaloby nebo přihlášky do insolvenčního řízení, přičemž jsem přesvědčena, že těmto dříve minimálně řešeným otázkám jsem se věnovala velmi podrobně a nastínila jsem nejvhodnější možná řešení, přičemž nejcennější přínos sama osobně spatřuji v samotné identifikaci těchto problematických situací a rovněž tak i ve stanovení návrhů *de lege ferenda*, které by do budoucna mohly být inspirací pro právní teorii i praxi.

SHRNUTÍ

Předložená disertační práce byla zpracována na téma: Právní jednání se zaměřením na vady právního jednání. Cílem disertační práce bylo poskytnout komplexní náhled na problematiku právního jednání, zejména pak na vady právního jednání. Práce je členěna na úvod, dále 4 stěžejní kapitoly a závěr. První kapitola práce pojednává obecně o právním jednání, druhá kapitola o významu zásad soukromého práva ve vztahu k právnímu jednání, třetí kapitola se věnuje náležitostem právního jednání a stěžejní kapitola čtvrtá se věnuje vadám právního jednání. Čtvrtá kapitola je dále členěna na 4 podkapitoly, které pojednávají o vadách subjektu právního jednání, dále o vadách vůle, také o vadách projevu vůle a o vadách formy právního jednání, přičemž každá z těchto podkapitol je dále členěna.

V práci jsem identifikovala a analyzovala konkrétní problémy, které souvisejí s problematikou vad právního jednání, u nichž jsem shrnula názory právní vědy i praxe a následně jsem vyslovila svůj názor na danou problematiku. Příkladem lze uvést dodatečné schválení právního jednání nezletilého zákonným zástupcem nebo dodatečné zhojení právního jednání, které není učiněno v zákonem požadované formě. Rovněž tak jsem ale upozornila i na oblasti právní vědou a praxí minimálně řešené, například postavení návrhu na schválení právního jednání nezletilého ve vztahu k podání žaloby či přihlášky do insolvenčního řízení nezletilým věřitelem.

Dle mého názoru disertační práce obsáhla požadovanou materii, neboť jsem se vypořádala s vadami právního jednání, které mohou v reálném životě nastat. Rovněž tak jsem byla schopná v závěru práce odpovědět na mnou vytyčené hypotézy, kdy u první hypotézy jsem dospěla k závěru, že ačkoliv jsem přistoupila k odlišnému rozčlenění vad právního jednání, i přesto jsem identifikovala totožné vady jako ostatní autoři. Co se týká druhé hypotézy, zda je nová právní úprava přiléhavější potřebám současné společnosti, v této otázce jsem dospěla k závěru, že právní věda i praxe se nové právní úpravě v podstatě přizpůsobila, sporné otázky byly judikatorně či formou novelizací vyřešeny a v současné době již je jen málo úzkých okruhů, které čekají na výklad a rozřešení, jak bylo v práci podrobně rozvedeno v souvislosti s dalšími hypotézami.

RESUMÉ

The dissertation is with the topic: Legal proceedings with a focus on defects of legal proceedings. The aim of the dissertation was to provide a comprehensive view of the issue of legal action, especially the defects of legal action. The dissertation is divided into an introduction, 4 main chapters and a conclusion. The first chapter deals with legal proceedings in general, the second chapter deals with the importance of the principles of private law in relation to legal proceedings, the third chapter deals with the essentials of legal proceedings and the fourth chapter deals with the defects of legal proceedings. The fourth chapter is divided into 4 subchapters, which deal with the defects of the subject of legal proceedings, as well as defects of will, also defects of the expression of will and defects in the form of legal action, each of these subchapters being further subdivided.

In this work, I identified and analyzed specific problems related to the issue of legal defects, in which I summarized the views of legal science and practice and then I expressed my opinion on the issue. An example is the additional approval of a minor's legal action by a legal representative or the additional treatment of a legal action that is not done in the form required by law. However, I also identified problems that have been minimally solved by legal science and practice, such as the position of a petition for approval of a minor's legal action in relation to the filing of a lawsuit or application for insolvency proceedings by a minor creditor.

The dissertation covered the required area of research, as I dealt with defects in legal proceedings. I was also able to answer the hypotheses I set at the end of the thesis, when in the first hypothesis I came to the conclusion that although I proceeded to a different classification of defects of legal conduct, I still identified the same defects as other authors. With regard to the second hypothesis, whether the new legislation is more appropriate to the needs of today's society, in this question I came to the conclusion that legal science and practice have substantially adapted to the new legislation, controversial issues have been resolved by case law or amendments and currently there are already a few narrow circles waiting to be interpreted and resolved, as described in the dissertation.

POUŽITÁ LITERATURA:

Česká - monografie a komentáře:

- BAJURA, J., ČÁP, Z., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., ELIÁŠ, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FIALA, V., FRINTA, O., HAAS, K., HAJN, P., HOLČAPEK, T. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné v Systému ASPI.
- BEDNÁŘ, V., BEZOUŠKA, P., DAVID, O., DÁVID, R., FIALA, J., HANDLAR, J., HOCHMANN, V., HURDÍK, J., KINDL, M., KINDL, T., KOVÁŘ, O., KOZÁK, L., LASÁK, J., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO40_1964CZ. Dostupné v Systému ASPI.
- BERAN, K. a kol. *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018.
- BUŠTA, P., PŘIKRYL, V. *Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO168_1999CZ. Dostupné v Systému ASPI.
- DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI.
- DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné v Systému ASPI.
- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M., a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016.

- ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012.
- FRINTA, O. *Smlouva o přepravě osoby v novém soukromém právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál. 2004.
- HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. Vydání druhé. Praha: C. H. Beck. 2018.
- HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021.
- HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2017.
- HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. závazkové právo. Obecná část (§1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014.
- HULVA, T. *Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2011.
- HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2018.
- HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998.
- HURDÍK, J., LAVICKÝ, P. *Systém zásad soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2010.
- JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář [Systém ASPI]*. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné v Systému ASPI.
- KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2014
- KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995.
- KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck. 1999.
- KMENT, V. *Elektronické právní jednání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018.

- KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ M. aj. *Insolvenční zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné v Systému ASPI.
- KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2020.
- LAVICKÝ, P., POLIŠENSKÁ, P. *Judikatura k rekodifikaci. Právní jednání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2015.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck. 2014.
- LAVICKÝ, P. aj. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p11963CZ. Dostupné v Systému ASPI.
- MACH, J., BURIÁNEK, A., ZÁLESKÁ, D., MÁCA, M., VRÁBLOVÁ. B. *Zákon o specifických zdravotních službách: Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO373_2011CZ. Dostupné v Systému ASPI.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 - 117*. Praha: Leges. 2013.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges. 2014.
- NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., NOVOTNÁ, M., ŠTÝSOVÁ, M. *Nový občanský zákoník. Principy a základní pojmy*. Praha: GRADA Publishing, a. s. 2014.
- PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2019.
- POLIŠENSKÁ, P. a kol. *Musíš znát ... Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2016.
- RANDA, A. *Soukromé obchodní právo rakouské (1908)*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, s.r.o., 2008.
- ROZEHNAL, A. et al. *Obchodní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2014.

- RYCHETSKÝ, P., LANGÁŠEK, T., HERC, T., MLSNA, P. aj. *Ústava České republiky: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer, ASPI_ID KO1_1993CZ. Dostupné v Systému ASPI.
- SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F. a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl IV. §§859 až 1089*. Praha: V. Linhart, 1936.
- SEDLÁČEK, M., STŘELEČEK, T. a kol. *Právní jednání a procesní úkony. Vzájemné vztahy a nové aspekty*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2019.
- SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2017.
- ŠIMÁČKOVÁ, K., HAVELKOVÁ, B., ŠPONDROVÁ, P. (eds.) *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020.
- ŠMÍD, D. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení*. Praha: SONDY s. r. o. 2014.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2014.
- ŠVESTKA J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kolektiv. *Občanský zákoník I, II*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014.
- TILSCH, E. *Občanské právo. Část všeobecná*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2012.
- WINTR, J. *Principy českého ústavního práva*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk. 2013.
- ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018.
- ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s. 2013.

Zahraniční – monografie a komentáře:

- *Berner Kommentar. Das Obligationenrecht. Band VI. 1. Abteilung.* Bern: Stämpfli & Cie, 1986.
- BROX, H. *Allgemeiner Teil des BGB. 22.*, neubearb. Aufl. Köln: Heymanns, 1998.
- BYDLINSKI, F. *System und Prinzipien des Privatrechts.* Wien, 1996.
- FLUME, K. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts. Band 2: Das Rechtsgeschäft.* 4. vydání. Springer-Verlag. 1992.
- HONSELL, H., VOGT, P. N. GEISER, T. *Basler Kommentar. Zivilgesetzbuch I. Art. 1 – 456 ZGB.* Basel: Helbing Lichtenhan Verlag, 2010.
- HONSELL, H., VOGT, N. D. GEISER, T. *Basler Kommentar. Obligationenrecht I (Art.1-529),* 4. vydání. Basel: Helbing a Lichtenhahn Verlag. 2007.
- KLANG, H., GSCHNITZER, F. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch.* band IV. 2. vydání. Wien: Österreichische Staatsdruckerei 1951-1963.
- KOZOIL, H., WELSER, R. *Grundriss des bürgerliches Rechts. Band I.* 10. vydání. Wien: Manzsche Verlags – und Universitatbuchhandlung. 1995.
- KÖHLER, H. *BGB. Allgemeiner Teil: ein Studienbuch.* 23. Aufl. München: Beck. 1996.
- KROPHOLLER, J. *Studienkommentar BGB.* 4., Neubearb. und erw. Aufl. München. Beck. 2000.
- LARENZ, K., WOLF, M. *Allgemeiner Teil des deutschen bürgerlichen Rechts.* 8. vydání. München, C. H. Beck 1997.
- LARENZ, K., WOLF, M. *Allgemeiner Teil des deutschen bürgerlichen Rechts.* 9. vydání. München, 2004.
- MEDICUS, D. *Allgemeiner Teil des BGB.* 10. neubearb. Aufl. Heidelberg: Müller. 2010.

- *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band I.* 4. vydání. München: C. H. Beck. 2001.
- SCHWIMANN, M., KODEK, G. *ABGB Paxiskommentar. Svazek 1.* Wien: LexisNexis. §§1-284. 2012.
- SCHACK, H., WESTERMANN, H. *BGB – allgemeiner Teil.* 7., Aufl. Heidelberg: C.F.Müller, 1995.
- SCHLESINGER, R. B. *Formation of Contracts. A Study of the Common Core of Legal Systems.* Volume I. Oceana Publications, Inc./Dobbs Ferry, N.Y. U.S.A. 1968.
- SCHWAB, D. *Einführung in das Zivilrecht: Einschließlich BGB. Allgemeiner Teil.* Heidelberg: C. F. Müller Verlag. 2000.
- SCHWIMANN, M. a kol. *Praxiskommentar zum Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuch.* Band 5. 2. vydání. Wien: Verlag Orac, 1998.
- SOERGEL, H. T. *Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Band 2 (§§ 104-240). Kommentar.* Stuttgart-Berlin. Köln: W Kohlmann. 1999.
- ZWEIGERT, K., KÖTZ, H. *Introduction to comparative law.* 3. vyd. Oxford: Clarendon Press, 1998.

Časopisecké zdroje:

- BURIÁNOVÁ, P. *Péče osoby blízké a pěstounská péče jako obdoba přirozené rodiny dítěte (1.).* Rodinné listy. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2018. č. 1.
- BURIÁNOVÁ, P. *Vybrané právní otázky související se změnou pohlaví.* Rodinné listy, č. 4/2020, Wolter Kluwer.
- BURIÁNOVÁ, P. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí v kontextu principu proporcionality.* In. Evropské hodnoty a ústavní garance právního státu a demokracie: východiska a perspektivy. Sborník

příspěvků ze studentské části mezinárodní konference. Monika Forejtová (ed.). Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018.

- DVOŘÁK, B. *Rozpor právního jednání se zákonem*. Bulletin advokacie. 2011. č. 3.
- FISCHEROVÁ, E. Ústavněprávní aspekty ochrany slabší strany. In. FOREJTOVÁ, M. (ed.) *Evropské hodnoty a ústavní garance právního státu a demokracie. Východiska a perspektivy*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. *Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ve věcech rodinného práva za rok 2017 s komentářem (2.)*. Rodinné listy, č. 3/2018.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. *Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ČR ve věcech rodinného práva za rok 2019 (3.)*. Rodinné listy, č. 3/2020.
- FRINTA, O. *Mohou rodiče činit právní jednání za své nezletilé dítě? Existují v nové právní úpravě omezení takového jednání rodičů? Rekodifikace a praxe*. 5/2015. Wolters Kluwer.
- FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., ELISCHER, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů*. Právní rozhledy. 21/2019.
- FRINTA, O., FRINTOVÁ, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl druhý: specifika dětských dluhů vzniklých ze smluv o přepravě*. Právní rozhledy. 22/2019.
- HULMÁK, M. *Právní jednání a jeho vady*. Rekodifikační novinky. č. 8/2012.
- KNAPP, K. *K některým otázkám smluvního vztahu z pravidelné hromadné osobní přepravy*. Socialistická zákonost: časopis pro právní praxi. 1984, č. 5.
- KMENT, V. *Nahradí elektronický podpis prostý ten tradiční vlastnoruční?* Bulletin advokacie rok 2016. č. 12.

- LOMOZOVÁ, A., ELIÁŠOVÁ, L., SPÁČILOVÁ, Z. *Právní jednání osob s omezenou svéprávností v praxi*. Soudce. Praha: Wolters Kluwer a. s. 2016. č. 3.
- MACUR, J. *Lze posuzovat procesní jednání stran podle ustanovení hmotného práva o vadách právních úkonů*. Právní rozhledy. Praha: C. H. Beck, 1995. č. 11.
- PETROV, J. *Rozpor s dobrými mravy v judikatuře Nejvyššího soudu ČR*. Právní rozhledy. 2012. č. 18.
- SPÁČIL, J. *Některé sporné otázky relativní neplatnosti v novém občanském zákoníku*. Právní rozhledy. Praha: C. H. Beck. 2014. č. 5.
- TELEC, I. *Není rozpor se zákonem jako rozpor se zákonem*. Právní rozhledy. 2004. č. 5.
- TELEC, I. *Sjednocování práva jednotným výkladem projevů vůle*. Právní rozhledy. 2005, č. 2/2005.
- VOČKA, Z. *Schválení neběžného právního jednání. Právo a rodina*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2020. č. 7.

POUŽITÁ JUDIKATURA:

- Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 1. 2. 2021, sp. zn. 12C 21/2020.
- Rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 28. 11. 2014, sp. zn. 109 C 81/2014.
- Rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 13. 11. 2018, sp. zn. 38 C 40/2017.
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. 6. 2001, sp. zn. 24 Co 193/2014.
- Rozsudek Okresního soudu v Lounech ze dne 19. 4. 2021, sp. zn. 19 C 26/2021.
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 2. 2008, sp. zn. 24 Co 421/2007.
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 12. 1999, č. j. 33 Ca 73/99-17.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 1433/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2012, sp. zn. 28 Cdo 4740/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2021, sp. zn. 22 Cdo 752/99.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2710/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 12. 2009, sp. zn. 21 Cdo 4855/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 32 Cdo 3530/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1734/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 1. 2005, sp. zn. 32 Odo 400/2004.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2008, sp. zn. 32 Cdo 3171/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 23 Cdo 231/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. 23 Cdo 5068/2014.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. 33 Odo 588/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 8. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1728/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2003, sp. zn. 22 Cdo 290/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1621/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1993/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2005, sp. zn. 30 Cdo 448/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 1998, sp. zn. 3 Cdon 1398/96.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2008 sp. zn. 30 Cdo 3136/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 12. 1987, sp. zn. 6 Cz 45/87.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3061/2012.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2775/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2775/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 25 Cdo 424/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2289/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. 25Cdo 4531/2018.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25Cdo 173/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2017, sp. zn. 25Cdo 1930/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4696/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4999/2014.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 25Cdo 1930/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. 25Cdo 4531/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 33 Cdo 1529/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 33 Cdo 1529/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sen. zn. 29 NSČR 49/2013, ze dne 30. 6. 2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 NSČR 62/2011-A-27.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 30Cdo 3614/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 5. 2011, sp. zn. 30Cdo 5226/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 11. 2012, sp. zn. 30Cdo 2865/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2003, sp. zn. 22Cdo 2014/2001.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1044/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3871/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 4. 2012, sp. zn. 23Cdo 1600/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 12. 1998, sp. zn. Cdon 1522/1996.
- Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě ze dne 24. 2. 2015, č. j. 8C 81/2014-114.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 12. 2019, sp. zn. 21 Cdo 2250/2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2862/2019.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1912/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2511/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soud ČR ze dne 19. 12. 2002, sp. zn. 30 Cdo 1251/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 2. 2021, sp. zn. 26Cdo 2828/2020.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 22 Cdo 498/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4441/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. 33 Cdo 390/2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. 33 Cdo 1527/99.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. 33 Cdo 99/2020.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1760/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1760/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. 33 Cdo 99/2020.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4271/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. 33 Cdo 390/2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. 33 Cdo 1527/99.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 5. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1142/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 33 Cdo 1138/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. 25 Cdo 176/1999.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 32 Odo 940/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2003, sp. zn. 22 Cdo 290/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2019, sp. zn. 21 Cdo 2250/2018.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 1997, sp. zn. II. ÚS 28/96.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 1997, sp. zn. II. ÚS 28/96.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 24. 1. 2013, sp. zn. II. ÚS 3176/2012.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 4. 12. 2008, sp. zn. III. ÚS 1019/08.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 2131/15.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. I. ÚS 1970/15.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. I. ÚS 1942/15.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 280/12.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 1. 2018, sp. zn. I. ÚS 2963/17.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 10. 2004, sp. zn. III. ÚS 447/03.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/03.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 1997, sp. zn. II. ÚS 28/96.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. II. ÚS 1864/16.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 1775/14.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 9/15.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 10. 2015, sp. zn. II. ÚS 728/15.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 191/06.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. III. ÚS 727/2000.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. IV. ÚS 650/15.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 1775/2014.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/08.

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2866/17.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3038/16.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 12. 2005, sp. zn. IV. ÚS 412/04.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 12. 2005, sp. zn. IV. ÚS 412/04.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 8. 2009, sp. zn. I. ÚS 557/09.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 9. 2021, sp. zn. II. ÚS 1292/21.

SEZNAM PUBLIKOVANÝCH PRACÍ AUTORKY DISERTAČNÍ PRÁCE

- BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Společné bydlení manželů a domácí násilí. Rodinné listy 9/16. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016, s. 32 – 34.
- BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Důsledky domácího násilí na civilní řízení. Rodinné listy 11/16. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016, s. 4 – 6.
- BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Je zálohované výživné řešením? Rodinné listy, Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2017, č. 7 - 8/2017, s. 12 – 17.
- BURIÁNOVÁ, P. Přístup k řešení problematiky domácích porodů v návaznosti na doporučení ESLP. Studia Iuridica Cassoviensia. roč. 5/2017, č. 2, s. 35 – 48.
- BURIÁNOVÁ, P. Střídavá péče, aneb střídání rodičů či dětí. Rodinné listy. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2017, č. 9/2017. s. 5 – 9.
- BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Problematické aspekty předběžných opatření ve věcech výživného. Rodinné listy. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2017, č. 11 – 12/2017. s. 6 – 12.
- BURIÁNOVÁ, P. Péče osoby blízké a pěstounská péče jako obdoba přirozené rodiny dítěte (1.). Rodinné listy. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2018, č. 1/2018, s. 17 – 23.
- BURIÁNOVÁ, P. Péče osoby blízké a pěstounská péče jako obdoba přirozené rodiny dítěte (2.). Rodinné listy. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2018, č. 2/2018, s. 5 – 8.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ve věcech rodinného práva za rok 2017 s komentářem (1.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2018, č. 2/2018, s. 16 – 21.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ve věcech rodinného práva za rok 2017 s komentářem (2.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2018, č. 3/2018, s. 18 – 24.

- BURIÁNOVÁ, P. Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí v kontextu principu proporcionality. In. Evropské hodnoty a ústavní garance právního státu a demokracie: východiska a perspektivy. Sborník příspěvků ze studentské části mezinárodní konference. Monika Forejtová (ed.). Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018, s. 15 – 30.
- BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. APPLICATION OF INDIRECT CONTACT OF PARENTS WITH CHILDREN IN THE CZECH REPUBLIC, Recenzovaný sborník příspěvků vědecké interdisciplinární mezinárodní konference doktorandů a odborných asistentů Quaere 2018 roč. VIII, Magnimitas: Hradec Králové, s. 1590-1596.
- BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Styk rodičů s dětmi prostřednictvím IT komunikací v intencích nejlepšího zájmu dítěte. Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2018, č. 6/2018, s. 5 – 9.
- BURIÁNOVÁ, P. Ochrana držby v kontextu práva na spravedlivý proces. In: Právní stát ve světle evropských hodnot a ústavních garancí demokracie v mezinárodní perspektivě. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018, s. 37-44.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P. Náhradní mateřství a otazníky, které ho doprovázejí (1.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2018, č. 7/2018, s. 17-23.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P. Náhradní mateřství a otazníky, které ho doprovázejí (2.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2018, č. 8/2018, s. 19 – 22.
- BURIÁNOVÁ, P. Dočasná úprava vztahů a opakované podání návrhu na vydání předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí. In. Naděje právní věci 2018: Právní věda v praxi. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018, s. 37-44.
- BURIÁNOVÁ, P. Co je dobré vědět o surogátním mateřství? Právo a rodina. Wolters Kluwer ČR a.s., 2018, č. 12/2018, s. 6 – 9.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ČR v oblasti rodinného práva za rok 2018 (1.). Rodinné listy, Wolters Kluwer ČR a.s.. 2019, č. 1/2019, s. 20 – 27.

- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ČR v oblasti rodinného práva za rok 2018 (2.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2019, č. 2/2019, 14 – 20.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ČR v oblasti rodinného práva za rok 2018 (3.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2019, č. 3/2019, s. 23 – 28.
- BURIÁNOVÁ, P. Význam podpisu ve vztahu k písemné formě právního jednání. In: Prozařování principů a zásad ústavního a evropského práva do jiných právních odvětví. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2019, s. 13 – 24.
- BURIÁNOVÁ, P. (Ne)nařizování jednání, zejména v řízení o rozvod manželství. Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2019, č. 6/2019. s. 7 – 14.
- BURIÁNOVÁ, P. Úskalí moderačního práva soudu ve vztahu ke snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty. Obchodní právo. č. 9/2019, s. 17 – 27.
- BURIÁNOVÁ, P. Vypořádání podílu v obchodní korporaci, včetně jeho vypořádání v rámci řízení o vypořádání společného jmění manželů. Pocta prof. JUDr. Přemyslu Rabanovi, CSc., k 70. narozeninám. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2019, s. 43 – 60.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ČR ve věcech rodinného práva za rok 2019 (1.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2020, č. 1/2020, s. 26 – 28.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ČR ve věcech rodinného práva za rok 2019 (2.). Rodinné listy, č. 2/2020, s. 26 – 32.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ČR ve věcech rodinného práva za rok 2019 (3.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2020, č. 3/2020, s. 22 – 28.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ČR ve věcech rodinného práva za rok 2019 (4.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2020, č. 4/2020, s. 39 – 43.
- ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol., Praktikum civilního procesu. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, kapitoly 1-7 a 33 ve spoluautorství s JUDr. Zahradníkovou.

- BURIÁNOVÁ, P. Vybrané právní otázky související se změnou pohlaví. Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2020, č. 4/2020, s. 16 – 23.
- BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Krátce k ústavnosti podmínek změny pohlaví v České republice v kontextu věci X. a Y. proti Rumunsku. Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2021, roč. 10. č. 3, s. 25-28.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ve věcech rodinného práva za rok 2020 (1.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2021, roč. 9, č. 1, s. 21-27.
- FOREJTOVÁ, M., VNENK, V., BURIÁNOVÁ, P. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ve věcech rodinného práva za rok 2020 (2.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2021, roč. 9, č. 2, s. 18-25.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. SURROGACY IN SELECTED CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, Czech Yearbook of Public and Private International Law, č. 11, s. 73-86. (SCOPUS)
- BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. Krátce k ústavnosti podmínek změny pohlaví v České republice v kontextu věci X. a Y. proti Rumunsku. Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2021, č. 3/2021, s. 25-28.
- BURIÁNOVÁ, P. Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu. Bulletin advokacie, č. 3/2021.
- FOREJTOVÁ, M., BURIÁNOVÁ, P., VNENK, V. a kol. Judiciální doktríny Ústavního soudu České republiky ve věcech rodinného práva za období 2014–2020, Wolters Kluwer a. s., 2021.
- BURIÁNOVÁ, P. Úvahy nad právním jednáním nezletilých. In: Naděje právní vědy 2020: Právní věda v praxi. První vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2021, s. 35-44.
- FOREJTOVÁ, M., VNENK, V., BURIÁNOVÁ, P. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ve věcech rodinného práva za rok 2021 (1.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2022, roč. 11, č. 1, s. 25-28.

- FOREJTOVÁ, M., VNENK, V., BURIÁNOVÁ, P. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ve věcech rodinného práva za rok 2021 (2.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2022, roč. 11, č. 2, s. 25-28.
- FOREJTOVÁ, M., VNENK, V., BURIÁNOVÁ, P. Přehled zásadní judikatury Ústavního soudu ve věcech rodinného práva za rok 2021 (3.). Rodinné listy. Wolters Kluwer ČR a.s., 2022, roč. 11, č. 3, s. 26-32.

Účast na konferencích:

- BURIÁNOVÁ, P. Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí v kontextu principu proporcionality. Plzeň, 2017.
- BURIÁNOVÁ, P. Vybraná judikatura Ústavního soudu ČR a evropského soudu pro lidská práva ve věcech péče osoby blízké a pěstounské péče. Plzeň, 2017.
- BURIÁNOVÁ, P. Dočasnost úpravy vztahů a opakované podání návrhu na vydání předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí. Plzeň, 2018.
- BURIÁNOVÁ, P. VNENK, V. APPLICATION OF INDIRECT CONTACT OF PARENTS WITH CHILDREN IN THE CZECH REPUBLIC. Interdisciplinární mezinárodní vědecké konference QUAERE 2018 (roč. VIII.). 27. 6. 2018 – 29. 6. 2018.
- BURIÁNOVÁ, P. Význam podpisu ve vztahu k písemné formě právního jednání. Plzeň, 2018.
- BURIÁNOVÁ, P. Rozhodnutí soudu bez nařízení jednání v civilním řízení. Plzeň, 2019.
- BURIÁNOVÁ, P. Úvahy nad právním jednáním nezletilých. Plzeň, 2020.
- BURIÁNOVÁ, P. Vybrané otázky související s vlastnictvím motorového vozidla nezletilým. Plzeň, 2021.